POLSKIE PRAWO WEKSLOWE

OPRACOWAŁ

KSANDER DOLIŃSKI

SOR PRAWA HANDLOWEGO
J LWOWSKIEGO I CZŁONEK KOMISJI
KODYFIKACYJNEJ

BIBLIOTEKA UNIW. PRAWNICZA
BIBLIOTEKA GŁÓWNA
U.J.
XI-1925-001

POZNAŃ
NAKŁADEM KRAJOWEGO INSTYTUTU WYDAWNICZEGO
W POZNANIU, UL. POCZTOWA 7A.
1925

WPS–5.312

ZBIORU USTAW POLSKICH
TOM I.

POLSKIE PRAWO WEKSLOWE

OPRACOWAŁ

DR. ALEKSANDER DOLIŃSKI

PROFESOR PRAWA HANDLOWEGO
UNIWERSYTETU LWOWSKIEGO I CZŁONEK KOMISJI
KODYFIKACYJNEJ

Wydz. Bibl. Prawnicza
1806141976

ADWOKAT
Dr JÓZEF DIEHL
W ZAKOPANEM

POZNAŃ
NAKŁADEM KRAJOWEGO INSTYTUTU WYDAWNICZEGO
W POZNANIU, UL. POCZTOWA 7A.
1925

WYDZIAŁOWA BIBLIOTEKA PRAWNICZA
UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
NR INWENTARZA
405-70
SYGNATURA
XI-1925-001

CZCIONKAMI DRUKARNI PAŃSTWOWEJ W POZNANIU.

TREŚĆ.

Str.

Rozporządzenie Prezydenta R. P. o prawie wekslowem 1
Dz. I. Polska ustawa wekslowa 51
Dz. II. Historja wekslu i prawa wekslowego 57
Dz. III. Wszechświatowe prawo wekslowe . 73
Dz. IV. Literatura prawa wekslowego . . 81
Dz. V. Teorja wekslu 83
Dz. VI. Charakterystyczne cechy zobowiązania wekslowego 99
Ustawa wekslowa 113
Tyt. I. Weksel trasowany (art. 1—43) . . . 113
Dz. I. Wystawienie i forma wekslu (art. 1—9) 113
Dz. II. Indos (art. 10—19) 166
Dz. III. Przyjęcie (art. 20—28) 204
Dz. IV. Poręka wekslowa (art. 29—31) . 229
Dz. V. Płatność (art. 32—36) 234
Dz. VI. Zapłata (art. 37—41) 247
Dz. VII. Zwrotne poszukiwanie (art. 42—53) 261
Dz. VIII. Wyręczenie (art. 54—62) . . . 319
1. Przyjęcie przez wyręczenie (art. 55—57) 324
2. Zapłata przez wyręczenie (art. 58—62) 332
Dz. IX. Wtóropisy i odpisy wekslu (art. 63 do 67) 341
1. Wtóropisy (art. 63—65) 341
2. Odpisy (art. 66—67) 356

Str.
Dz. X. Fałsze (art. 68—69) 359
Dz. XI. Przedawnienie (art. 70—74) . . 362
Dz. XII. Roszczenie z tytułu niesłusznego zbogacenia (art. 75) 378
Dz. XIII. Przepisy ogólne (art. 76—79) . . 385
Dz. XIV. Kolizja ustaw (art. 80—83) . . 393
Dz. XV. Protest (art. 84—93) 400
Dz. XVI. Weksle zaginione (art. 94—98) . 428
Tyt. II. Weksel własny (art. 99—102) . . . 442
Tyt. III. Dz. I. Przepisy tymczasowe (art. 103) 453
Dz. II. Przepisy końcowe (art. 104—111) . 456
Skorowidz 471

POLSKIE
PRAWO WEKSLOWE.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ Z DNIA 14 LISTOPADA 1924 ROKU O PRAWIE WEKSLOWEM.

(Dz. U. R. P. Nr. 100, poz. 926.)

Na mocy art. 1 E. p. 5 i art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. o naprawie Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 687) oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 października 1924 r. stanowię co następuje:

TYTUŁ I.

Weksel trasowany.

Dział I.

Wystawienie i forma wekslu.

Art. 1. Weksel trasowany zawiera:

1. nazwę „weksel" w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono;
2. polecenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej;
3. nazwisko osoby, która ma zapłacić (trasata);

4. oznaczenie terminu płatności;
5. oznaczenie miejsca płatności;
6. nazwisko osoby, na której rzecz lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana;
7. oznaczenie daty i miejsca wystawienia wekslu;
8. podpis wystawcy.

Art. 2. Nie będzie uważany za weksel trasowany dokument, któremu brak jednej z cech, wskazanych w artykule poprzednim, wyjąwszy przypadki, określone w ustępach następujących.

Weksel bez oznaczenia terminu płatności uważa się za płatny za okazaniem.

W braku osobnego oznaczenia miejsce, wymienione obok nazwiska trasata, uważa się za miejsce płatności oraz za miejsce zamieszkania trasata.

Weksel, nie zawierający miejsca wystawienia, uważa się za wystawiony w miejscu, podanem obok nazwiska wystawcy.

Kto umieścił podpis na dokumencie, który nie zawierał wszystkich cech wekslu trasowanego, odpowiada wekslowo, chyba że udowodni, że dokument później wypełniono niezgodnie z jego wolą. Wobec nabywcy w dobrej wierze, na którego weksel

przeszedł po wypełnieniu, odpowiada pomimo nieprawnego wypełnienia.

Art. 3. Weksel może opiewać na własne zlecenie wystawcy.

Trasatem może być sam wystawca.

Weksel może być wystawiony na rachunek osoby trzeciej.

Art. 4. Weksel może być płatny u osoby trzeciej bądź w miejscu zamieszkania trasata, bądź w innem miejscu (weksel umiejscowiony).

Art. 5. W wekslu płatnym za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu może wystawca zastrzec oprocentowanie sumy wekslowej. W każdym innym wekslu takie zastrzeżenie uważa się za nienapisane.

Stopa procentowa powinna być określona w wekslu, w braku jej określenia stosuje się procent prawny (ustawowy).

Odsetki biegną od daty wystawienia wekslu, jeżeli nie wskazano innej daty.

Art. 6. Weksel, w którym sumę wekslową wypisano głoskami i liczbami, w razie różnicy ważny jest na sumę, wypisaną głoskami.

W razie różnicy sum, wypisanych kilkakrotnie głoskami i kilkakrotnie liczbami, weksel jest ważny na sumę mniejszą.

Art. 7. Jeżeli na wekslu znajdują się podpisy osób niezdolnych do zaciągania zobowiązań, zobowiązania z innych podpisów są mimo to ważne.

Art. 8. Kto podpisał weksel jako zastępca innej osoby, nie będąc do zastępstwa upoważnionym, odpowiada sam wekslowo.

Również zastępca, który przekroczył zakres swego upoważnienia, odpowiada wpełni za zobowiązanie wekslowe.

Art. 9. Wystawca odpowiada za przyjęcie i zapłatę wekslu.

Od odpowiedzialności za przyjęcie wystawca może się zwolnić; zastrzeżenie, którem się zwalnia od odpowiedzialności za zapłatę, uważa się za nienapisane.

Dział II.

Indos.

Art. 10. Każdy weksel można przenieść przez indos, chociażby nie opiewał wyraźnie na zlecenie.

Jeżeli wystawca umieścił w wekslu wyrazy „nie na zlecenie" lub inne zastrzeżenie równoznaczne, można przenieść weksel tylko w formie i ze skutkami zwykłej cesji.

Weksel można indosować także na trasata bez względu na to, czy weksel przyjął,

czy nie, na wystawcę, lub każdego innego wekslowo zobowiązanego. Mogą oni weksel dalej indosować.

Art. 11. Indos powinien być bezwarunkowy. Warunki, od których uzależniono indos, uważa się za nienapisane.

Indos częściowo jest nieważny.

Nieważny jest również indos na okaziciela.

Art. 12. Indos powinien być wypisany na wekslu lub na złączonej z nim karcie dodatkowej (przydłużku) i podpisany przez indosanta.

Indos jest ważny i wtedy, gdy indosatarjusz nie jest oznaczony, albo gdy indosant ograniczył się do samego podpisu swego na odwrotnej stronie wekslu lub przydłużka (indos otwarty czyli in blanco).

Art. 13. Indos przenosi wszystkie prawa z wekslu.

Jeżeli indos jest in blanco, posiadacz wekslu może:

1. wypełnić indos nazwiskiem własnem lub innej osoby;
2. indosować weksel dalej na inną osobę lub in blanco;
3. przenieść weksel na inną osobę bez wypełnienia indosu in blanco i bez indosowania.

Art. 14. Indosant odpowiada za przyjęcie i zapłatę wekslu w braku przeciwnego zastrzeżenia.

Może zabronić dalszego indosowania; w tym przypadku nie odpowiada wobec następnych indosatarjuszy w większym zakresie, niż wobec swego bezpośredniego indosatarjusza.

Art. 15. Będzie uważany za prawnego posiadacza, kto ma weksel i wykaże prawo swoje nieprzerwanym szeregiem indosów, chociażby ostatni indos był in blanco. Gdy po indosie in blanco następuje dalszy indos, uważa się, że indosant, który go podpisał, nabył weksel na mocy indosu in blanco. Przekreślone indosy uważa się za nieistniejące.

Jeżeli kto przez jakikolwiek wypadek utracił posiadanie wekslu, posiadacz, który wykaże swe prawo według przepisów poprzedniego ustępu, będzie obowiązany do wydania wekslu tylko, gdy go nabył w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się ciężkiego niedbalstwa.

Art. 16. Przeciw posiadaczowi dłużnik wekslowy nie może zasłaniać się zarzutami, opartemi na swych osobistych stosunkach z wystawcą lub posiadaczami poprzednimi,

chyba że przeniesienie wekslu nastąpiło wskutek porozumienia na szkodę dłużnika.

Art. 17. Jeżeli indos zawiera wzmiankę „waluta do odebrania", „do inkasa", „per procura" lub też inną wzmiankę, oznaczającą tylko pełnomocnictwo (indos zastępczy), natenczas posiadacz może wykonywać wszystkie prawa z wekslu; nie może go jednak indosować inaczej, jak tylko ze skutkami indosu zastępczego.

W tym przypadku dłużnicy wekslowi mogą zasłaniać się tylko zarzutami, służącemi im przeciwko indosantowi.

Art. 18. Jeżeli indos zawiera wzmiankę „waluta na zabezpieczenie", „waluta w zastaw" lub jakąkolwiek inną wzmiankę, wyrażającą zastaw, posiadacz może wykonywać wszelkie prawa z wekslu; wszelako indos jego ma znaczenie jedynie indosu zastępczego.

Dłużnicy wekslowi nie mogą w tym przypadku zasłaniać się wobec posiadacza zarzutami opartemi na ich stosunkach osobistych z indosantem, wyjąwszy, gdy indos zdziałano wskutek porozumienia na szkodę dłużnika.

Art. 19. Indos po terminie płatności ma te same skutki, co indos przed terminem. Indos jednak po proteście z powodu nieza-

płacenia, lub po upływie czasokresu, ustanowionego dla protestu, ma tylko skutki zwykłej cesji.

Dział III.

Przyjęcie.

Art. 20. Posiadacz wekslu albo nawet każdy, kto go ma w ręku, może aż do terminu płatności przedstawić go do przyjęcia trasatowi w jego miejscu zamieszkania.

Art. 21. W każdym wekslu wystawca może zastrzec, iż weksel ma być przedstawiony do przyjęcia z oznaczeniem lub bez oznaczeniu czasokresu.

Może w wekslu zabronić przedstawienia do przyjęcia, wyjąwszy, gdy chodzi o weksel umiejscowiony albo płatny w pewien czas po okazaniu.

Może również zastrzec, że przedstawienie do przyjęcia nie może nastąpić przed oznaczonym dniem.

Każdy indosant może zastrzec, że weksel ma być przedstawiony do przyjęcia z oznaczeniem lub bez oznaczenia czasokresu, chyba że wystawca zabronił przedstawienia do przyjęcia.

Art. 22. Weksel płatny w pewien czas po okazaniu powinien być przedstawiony

do przyjęcia w przeciągu sześciu miesięcy od dnia wystawienia.

Wystawca może oznaczyć krótszy lub dłuższy czasokres.

Czasokresy takie mogą indosanci skrócić.

Art. 23. Posiadacz nie ma obowiązku pozostawienia w ręku trasata wekslu, przedstawionego do przyjęcia.

Trasat może żądać, aby mu weksel przedstawiono ponownie do przyjęcia nazajutrz po pierwszem przedstawieniu. Osoby interesowane mogą tylko wtedy podnosić zarzut, że żądaniu temu nie uczyniono zadość, gdy żądanie stwierdzono w proteście.

Art. 24. Przyjęcie pisze się na wekslu. Wyraża się słowem „przyjęty" lub innem równoznacznem; podpisuje je trasat. Sam podpis trasata na przedniej stronie wekslu oznacza przyjęcie.

Gdy weksel jest płatny w pewien czas po okazaniu lub, gdy wskutek szczególnego zastrzeżenia ma być przedstawiony do przyjęcia w czasokresie oznaczonym, przyjęcie powinno być datowane dniem jego dokonania, chyba że posiadacz żąda, aby było datowane dniem przedstawienia. W celu zwrotnego poszukiwania przeciwko wystawcy i indosantom posiadacz powinien

stwierdzić brak daty przez protest dokonany we właściwym czasie.

Art. 25. Przyjęcie powinno być bezwarunkowe; można je wszakże ograniczyć do części sumy wekslowej.

Każde inne odstąpienie od treści wekslu, zamieszczone w przyjęciu, uważa się za odmowę przyjęcia. Wszakże akceptant odpowiada według treści swego przyjęcia.

Art. 26. Jeżeli wystawca podał w wekslu miejsce zapłaty odmienne od miejsca zamieszkania trasata bez oznaczenia osoby, która ma płacić, należy tę osobę w przyjęciu oznaczyć. W braku oznaczenia poczytuje się, że akceptant sam zobowiązał się zapłacić w miejscu zapłaty.

Gdy weksel płatny jest w miejscu zamieszkania trasata, tenże może w przyjęciu wskazać lokal, znajdujący się w miejscu, gdzie zapłata powinna być dokonana, lub osobę, która zapłatę w tem miejscu ma uskutecznić.

Art. 27. Przez przyjęcie trasat zobowiązuje się do zapłacenia wekslu w terminie płatności.

W razie niezapłacenia służy posiadaczowi wekslu, chociażby był wystawcą, bezpośrednie roszczenie z wekslu przeciwko

akceptantowi o wszystko, czego żądać można z mocy art. 47 i 48.

Art. 28. Jeżeli trasat przekreślił przyjęcie przed zwróceniem wekslu, uważa się, że przyjęcia odmówił; jednakże pomimo przekreślenia trasat odpowiada według treści swego przyjęcia, jeżeli posiadacza wekslu lub kogokolwiek z podpisanych na wekslu piśmiennie zawiadomił o przyjęciu.

Dział IV.

Poręka wekslowa.

Art. 29. Zapłatę wekslu można zabezpieczyć poręką wekslową (aval).

Poręczenie może dać osoba trzecia lub nawet osoba na wekslu podpisana.

Art. 30. Poręczenie umieszcza się na wekslu albo na karcie dodatkowej (przydłużku).

Wyraża się słowami „poręczam" lub innym zwrotem równoznacznym; podpisuje je poręczyciel.

Sam podpis na przedniej stronie uważa się za poręke, wyjąwszy, gdy chodzi o podpis wystawcy lub trasata.

Poręczyciel wskaże, za kogo ręczy. W braku takiej wskazówki uważa się, że poręke dał za wystawcę.

Art. 31. Poręczyciel wekslowy odpowiada tak samo, jak ten, za kogo poręczył. Zobowiązanie jego jest ważne, chociażby nawet zobowiązanie, za które ręczy, było nieważne z jakiejkolwiek przyczyny z wyjątkiem wady formalnej.

Poręczyciel wekslowy, który zapłacił weksel, ma prawo poszukiwania zwrotnego wobec osoby, za którą ręczył, i wobec jej poprzedników.

Dział V.

Płatność.

Art. 32. Weksel trasowany może być płatny:

w oznaczonym dniu,
w pewien czas po dacie,
za okazaniem,
w pewien czas po okazaniu,
na targach (jarmarkach) powszechnych.

Dokument z innemi terminami płatności lub kilku terminami nie będzie uważany za weksel, chociażby nawet posiadał inne cechy wekslu.

Art. 33. Weksel za okazaniem jest płatny przy przedstawieniu. Powinien być przedstawiony do zapłaty w przeciągu sześciu miesięcy od dnia wystawienia. Wy-

stawca może oznaczyć krótszy lub dłuższy czasokres. Czasokresy takie mogą indosanci skrócić.

Art. 34. Termin płatności wekslu płatnego w pewien czas po okazaniu określa się podług daty przyjęcia lub protestu.

Jeżeli nie było protestu, przyjęcie niedatowane uważa się wobec akceptanta za dokonane w ostatnim dniu czasokresu, ustawowego lub umownego, wyznaczonego do przedstawienia.

Art. 35. Termin płatności wekslu, opiewającego na jeden lub kilka miesięcy po dacie lub okazaniu, przypada na odpowiedni dzień tego miesiąca, w którym zapłata ma być dokonana. W braku takiego dnia weksel jest płatny w ostatnim dniu miesiąca.

Gdy weksel opiewa na jeden lub kilka miesięcy i pół miesiąca po dacie lub okazaniu, liczy się naprzód miesiące całe.

Jeżeli płatność wekslu oznaczoną jest na początek, środek (połowę stycznia, połowę lutego i t. d.) lub koniec miesiąca, rozumie się pierwszy, piętnasty lub ostatni dzień miesiąca.

Określenie „ośm dni" lub „piętnaście dni" wyraża nie jeden lub dwa tygodnie, lecz przeciąg całych ośmiu lub piętnastu dni.

Określenie „pół miesiąca" oznacza piętnaście dni.

Termin płatności weksli targowych (jarmarcznych) przypada w przeddzień zamknięcia targu, wyjąwszy, gdy targ trwa tylko jeden dzień.

Art. 36. Gdy weksel jest płatny w oznaczonym dniu w miejscu, gdzie obowiązuje kalendarz odmienny od kalendarza miejsca wystawienia, uważa się datę płatności za określoną według kalendarza miejsca płatności.

Przy wekslu przekazanym z jednego miejsca na inne, w którem obowiązuje kalendarz odmienny, a płatnym w pewien czas po dacie, przelicza się dzień wystawienia na dzień, odpowiadający kalendarzowi miejsca płatności, i podług tego oznacza termin płatności.

Zasada poprzedniego ustępu stosuje się także do obliczania czasokresów przedstawienia weksli.

Przepisy te nie mają zastosowania, jeżeli z zastrzeżenia w wekslu lub wogóle z jego treści wynika, że chciano zastosować inne zasady.

Dział VI.

Zapłata.

Art. 37. Posiadacz wekslu powinien przedstawić go do zapłaty bądź w pierwszym dniu, w którym można wymagać zapłaty, bądź w jednym z dwóch następnych dni powszednich.

Przedstawienie wekslu w izbie rozrachunkowej jest równoznaczne z przedstawieniem do zapłaty.

Art. 38. Trasat może przy zapłacie żądać wydania wekslu, pokwitowanego przez posiadacza.

Posiadacz nie może odmówić przyjęcia zapłaty częściowej.

W razie częściowej zapłaty trasat może żądać wzmianki o niej na wekslu i osobnego pokwitowania.

Art. 39. Posiadacz wekslu nie ma obowiązku przyjmowania zapłaty przed płatnością.

Trasat, który płaci przed płatnością, czyni to na własne ryzyko i niebezpieczeństwo.

Kto płaci w terminie płatności, zwolniony jest od zobowiązania, chyba że dopuścił się podstępu lub ciężkiego niedbalstwa. Obowiązany jest do sprawdzenia

prawidłowości szeregu indosów, lecz nie do sprawdzenia podpisów indosantów.

Art. 40. Jeżeli weksel opiewa na walutę, nie mającą obiegu w miejscu płatności, sumę wekslową można zapłacić w walucie krajowej podług jej wartości w dniu wymagalności zapłaty, chyba że wystawca zastrzegł, iż zapłata ma być uiszczona w oznaczonej walucie (zastrzeżenie zapłaty rzeczywistej w walucie zagranicznej). Wartość waluty zagranicznej oznacza się podług zwyczajów handlowych miejsca płatności. Wystawca jednak może na wekslu zastrzec, że suma, przypadająca do zapłaty, ma być obliczona podług kursu, ustanowionego w wekslu; w tym przypadku sumę tę należy zapłacić w walucie krajowej.

Jeżeli weksel opiewa na walutę, mającą w kraju wystawienia i w kraju zapłaty tę samą nazwę, lecz inną wartość, zachodzi domniemanie, iż miano na myśli walutę miejsca płatności.

Art. 41. W przypadku nieprzedstawienia wekslu do zapłaty w czasokresie, oznaczonym w art. 37, każdy dłużnik może złożyć sumę wekslową do depozytu sądu miejsca płatności na koszt i niebezpieczeństwo posiadacza.

Dział VII.

Zwrotne poszukiwanie z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia.

Art. 42. Posiadacz wekslu może wykonywać zwrotne poszukiwanie przeciwko indosantom, wystawcy, tudzież innym dłużnikom wekslowym:

po płatności, jeżeli zapłata nie nastąpiła;

także przed płatnością:

1. jeżeli odmówiono przyjęcia;
2. jeżeli wdrożono postępowanie układowe lub ogłoszono upadłość trasata bez względu, czy weksel przyjął, czy nie, albo gdy trasat zaprzestał wypłat, lub też przeprowadzono bezskutecznie egzekucję na jego majątku po wystawieniu wekslu;
3. jeżeli wdrożono postępowanie układowe lub ogłoszono upadłość wystawcy wekslu, który zabroniono przedstawiać do przyjęcia.

Art. 43. Odmowa przyjęcia lub zapłaty powinna być stwierdzona aktem publicznym (protest z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia).

Protest z powodu niezapłacenia powinien być dokonany w dniu wymagalności

zapłaty lub w jednym z dwóch następnych dni powszednich.

Protest z powodu nieprzyjęcia powinien być dokonany w czasie, przeznaczonym do przedstawienia wekslu do przyjęcia. Jeżeli w przypadku art. 23 ust. 2 pierwsze przedstawienie nastąpiło w ostatnim dniu czasokresu, protest może być dokonany jeszcze w dniu następnym.

Protest z powodu nieprzyjęcia zwalnia od przedstawienia do zapłaty i od protestu z powodu niezapłacenia.

W przypadku wdrożenia postępowania układowego lub ogłoszenia upadłości nie potrzeba ani przedstawienia do zapłaty ani protestu z powodu niezapłacenia wekslu.

W innych przypadkach art. 42 L. 2 może posiadacz wykonywać zwrotne poszukiwanie tylko po przedstawieniu wekslu trasatowi do zapłaty i po dokonaniu protestu.

Art. 44. Posiadacz wekslu powinien o nieprzyjęciu lub niezapłaceniu zawiadomić swojego indosanta i wystawcę w ciągu czterech dni powszednich, następujących po dniu protestu, a w przypadku zastrzeżenia „bez kosztów" po dniu przedstawienia.

Każdy indosant powinien w ciągu dwóch dni podać do wiadomości swojego poprzę-

dnika, że otrzymał zawiadomienie, i tak kolejno aż do wystawcy. Czasokres powyższy biegnie od otrzymania zawiadomienia poprzedniego.

Jeżeli indosant nie wskazał swego adresu lub adres jest nieczytelny, wystarczy zawiadomienie indosanta, który go poprzedza.

Zawiadomienie można uskutecznić w jakikolwiekbądź sposób, nawet przez proste odesłanie wekslu. Obowiązany do zawiadomienia ma udowodnić, że dokonał tego w przepisanym czasie.

Termin jest zachowany, jeśli pismo, zawierające zawiadomienie, oddano na pocztę w ciągu przepisanego czasokresu.

Kto nie zawiadomi w czasie powyżej oznaczonym, nie traci praw z wekslu, odpowiada jednak za szkodę, spowodowaną przez swoje niedbalstwo, tylko do wysokości sumy, na jaką weksel opiewa.

Art. 45. Wystawca albo indosant może przez zastrzeżenie „bez kosztów", „bez protestu" lub inne równoznaczne zwolnić posiadacza od protestu z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia jako warunku zwrotnego poszukiwania.

Zastrzeżenie takie nie zwalnia posiadacza ani od przedstawienia wekslu w prze-

pisanym czasie ani od zawiadomienia poprzedniego indosanta i wystawcy. Dowód niezachowania czasokresu ciąży na tym, kto się na tę okoliczność powołuje wobec posiadacza.

Zastrzeżenie, pochodzące od wystawcy, skuteczne jest wobec wszystkich dłużników wekslowych. Gdyby mimo zastrzeżenia posiadacz dokonał protestu, sam ponosi koszty. Jeżeli zastrzeżenie pochodzi od indosanta, koszty protestu obciążają wszystkich dłużników wekslowych.

Art. 46. Kto weksel wystawił, przyjął, indosował lub zań poręczył, odpowiada wobec posiadacza solidarnie.

Posiadacz może dochodzić roszczeń przeciw jednemu, kilku lub wszystkim dłużnikom bez potrzeby zachowania porządku, w jakim się zobowiązali.

Takie same prawo ma każdy dłużnik wekslowy, który weksel wykupił.

Dochodzenie sądowe roszczeń przeciw jednemu dłużnikowi nie tamuje dochodzenia przeciw innym, nawet przeciw następcom tego dłużnika, przeciw któremu wpierw skierowano dochodzenie sądowe.

Art. 47. Posiadacz wekslu może żądać od zwrotnie zobowiązanego:

1. nieprzyjętej lub niezapłaconej sumy wekslowej wraz z odsetkami, jeżeli je zastrzeżono;
2. procentu prawnego (ustawowego) od dnia płatności;
3. kosztów protestu, zawiadomienia poprzednika i wystawcy, tudzież innych kosztów;
4. prowizji komisowej, która w braku umowy wynosi jedną szóstą od sta od sumy wekslowej i nie może przekroczyć tej stopy w żadnym przypadku.

W przypadku poszukiwania zwrotnego przed płatnością będzie potrącone dyskonto od sumy wekslowej. Dyskonto oblicza się zależnie od wyboru posiadacza według urzędowej stopy (banku biletowego) albo według stopy targowej w dniu zwrotnego poszukiwania w miejscu zamieszkania posiadacza.

Art. 48. Kto weksel wykupił, może żądać od swoich poprzedników:

1. całkowitej sumy zapłaconej;
2. procentu prawnego (ustawowego) od powyższej sumy, licząc od dnia wykupienia wekslu;
3. swoich kosztów;
4. prowizji komisowej od sumy wekslowej, obliczonej według art. 47 L. 4.

Art. 49. Każdy dłużnik wekslowy, przeciwko któremu wykonywa się lub wykonywać można poszukiwanie zwrotne, może żądać, aby mu za zapłatą sumy regresowej wydano weksel, protest, tudzież na koszt dłużnika rachunek pokwitowany.

Indosant, który weksel wykupił, może przekreślić indos własny oraz indosy swoich następców.

Art. 50. W przypadku poszukiwania zwrotnego po częściowem przyjęciu wekslu ten, kto płaci nieprzyjętą część sumy wekslowej, może żądać stwierdzenia zapłaty na wekslu i osobnego pokwitowania. Nadto posiadacz wekslu wyda mu poświadczony przez siebie odpis wekslu z protestem celem umożliwienia dalszego zwrotnego poszukiwania.

Art. 51. Zwrotnie poszukujący może w braku zastrzeżenia przeciwnego wykonać swoje prawo także w ten sposób, że wystawia na jednego ze swych poprzedników nowy nieumiejscowiony weksel, płatny za okazaniem (weksel zwrotny). Weksel zwrotny obejmuje prócz sum, wymienionych w art. 47 i 48, stręczne i opłatę stemplową za weksel zwrotny.

Jeżeli weksel zwrotny wystawia posiadacz wekslu, wysokość sumy wekslowej

oznaczona będzie podług kursu wekslu za okazaniem, przekazanego z miejsca płatności wekslu pierwotnego na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego. Jeżeli weksel zwrotny wystawia indosant, wysokość sumy wekslowej oznaczona będzie podług kursu wekslu za okazaniem, przekazanego z miejsca zamieszkania wystawcy wekslu zwrotnego na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego.

Art. 52. Po bezskutecznym upływie czasokresów ustanowionych:

do przedstawienia wekslu płatnego za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu,

do protestu z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia,

do przedstawienia do zapłaty w razie zastrzeżenia „bez kosztów",

posiadacz traci prawo do indosantów, wystawcy i innych dłużników wekslowych z wyjątkiem akceptanta.

W razie nieprzedstawienia wekslu do przyjęcia w czasie, zastrzeżonym przez wystawcę, posiadacz traci prawo zwrotnego poszukiwania z powodu nieprzyjęcia, jako też niezapłacenia, wyjąwszy, gdyby z treści zastrzeżenia wynikało, że wystawca chciał się jedynie uchylić od odpowiedzialności za przyjęcie.

Jeżeli zastrzeżenie co do czasu przedstawienia uczynił indosant, tylko on może się na nie powołać.

Art. 53. Jeżeli przedstawienie wekslu albo protest z powodu przeszkody nieprzezwyciężonej (siły wyższej) nie mogą być dokonane w czasokresach przepisanych, czasokresy te przedłużają się.

Posiadacz obowiązany jest zawiadomić bez zwłoki swego indosanta o wypadku siły wyższej i zawiadomienie takie z dodaniem miejsca, daty i swego podpisu zaznaczyć na wekslu lub na karcie dodatkowej (przydłużku); co do reszty stosuje się postanowienia art. 44.

Po ustaniu siły wyższej posiadacz wekslu powinien bez zwłoki przedstawić weksel do przyjęcia lub zapłaty, a w razie potrzeby dokonać protestu.

Jeżeli siła wyższa trwa dłużej, niż trzydzieści dni po płatności, można wykonać zwrotne poszukiwanie bez przedstawienia wekslu i bez protestu.

Co do weksli płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu czasokres trzydziestodniowy biegnie od dnia, w którym posiadacz zawiadomił swego indosanta o wypadku siły wyższej, chociażby nawet zawiadomienie takie nastąpiło jeszcze przed upływem terminu przedstawienia.

Za wypadki siły wyższej nie uważa się okoliczności czysto osobistych, dotyczących posiadacza wekslu lub osoby, której zlecił przedstawienie wekslu lub dokonanie protestu.

Dział VIII.

Wyręczenie.

Art. 54. Wystawca lub indosant mogą wskazać osobę, która ma przyjąć albo zapłacić weksel w potrzebie.

Weksel można pod warunkami niżej określonemi przyjąć lub zapłacić przez wyręczenie na rzecz któregokolwiek dłużnika wekslowego.

Każda osoba trzecia, nawet trasat lub osoba, już zobowiązana z wekslu, z wyjątkiem akceptanta, mogą być wyręczycielami.

O wyręczeniu wyręczyciel zawiadomi bez zwłoki osobę, którą wyręcza.

1. Przyjęcie przez wyręczenie.

Art. 55. Przyjęcie przez wyręczenie może nastąpić we wszystkich przypadkach poszukiwania zwrotnego przed płatnością, wyjąwszy, gdy chodzi o weksel, którego przedstawienia do przyjęcia zabroniono.

Posiadacz może nie zgodzić się na przyjęcie przez wyręczenie nawet, gdyby

było zaofiarowane przez osobę, wskazaną do przyjęcia lub zapłaty w potrzebie.

Jeżeli zgodzi się na przyjęcie przez wyręczenie, traci prawo poszukiwania zwrotnego przed płatnością wekslu przeciw swoim poprzednikom.

Art. 56. Przyjęcie przez wyręczenie umieszcza się na wekslu; podpisuje je wyręczyciel, wskazując, na czyją korzyść wyręczenie nastąpiło; w braku tej wskazówki przyjęcie uważa się za udzielone na korzyść wystawcy.

Art. 57. Akceptant przez wyręczenie odpowiada wobec posiadacza i następców wyręczonego tak samo, jak ten ostatni.

Pomimo przyjęcia przez wyręczenie wyręczony i jego poprzednicy mogą za zwrotem sumy, oznaczonej w art. 47, żądać od posiadacza wydania wekslu i protestu, jeżeli go dokonano.

2. Zapłata przez wyręczenie.

Art. 58. Zapłata przez wyręczenie może nastąpić we wszystkich przypadkach, w których można dochodzić poszukiwania zwrotnego przed płatnością lub po płatności wekslu.

Dokonana będzie najpóźniej nazajutrz po ostatnim dniu przepisanym dla protestu z powodu niezapłacenia.

Art. 59. Jeżeli weksel przyjęto przez wyręczenie, albo są w nim wskazane osoby, mające płacić w potrzebie, posiadacz przedstawi weksel w miejscu płatności wszystkim tym osobom i, w razie nieuiszczenia zapłaty przez wyręczenie, dokona protestu najpóźniej nazajutrz po ostatnim dniu, przepisanym dla protestu z powodu niezapłacenia.

W razie niedokonania protestu w tym czasie ten, kto wskazał adres w potrzebie lub na czyją korzyść nastąpiło przyjęcie, tudzież następni indosanci wolni są od odpowiedzialności.

Art. 60. Zapłata przez wyręczenie obejmuje całą sumę, którą miałby zapłacić wyręczony, z wyjątkiem prowizji komisowej, oznaczonej w art. 47 l. 4.

Posiadacz wekslu, który odmawia przyjęcia takiej zapłaty, traci prawo poszukiwania zwrotnego przeciw tym, którzy byliby zwolnieni.

Art. 61. Zapłatę przez wyręczenie stwierdza się pokwitowaniem na wekslu, a zarazem oznacza się osobę, na której korzyść zapłaty dokonano. W braku takiego oznaczenia uważa się, że zapłaty dokonano za wystawcę.

Weksel i protest, jeżeli był dokonany, wręczyć należy płacącemu przez wyręczenie.

Art. 62. Płacący przez wyręczenie wstępuje w prawa posiadacza weksla przeciw wyręczonemu i jego poprzednikom. Nie może jednak dalej wekslu indosować.

Następcy wyręczonego są wolni.

W razie zbiegu kilku ofiarujących zapłatę przez wyręczenie pierwszeństwo należy się temu, kto przez zapłatę zwalnia największą liczbę dłużników. Kto wbrew temu przepisowi, mimo świadomości stanu rzeczy, płaci przez wyręczenie, traci prawo zwrotnego poszukiwania przeciw tym, którzy byliby zwolnieni.

Dział IX.

Wtóropisy i odpisy wekslu.

1. Wtóropisy.

Art. 63. Weksel można wystawić w kilku jednobrzmiących egzemplarzach.

Egzemplarze te ponumerowane będą w samym tekście; w przeciwnym razie każdy z nich uważa się za weksel odrębny.

Każdy posiadacz wekslu może na własny koszt żądać wydania większej ilości egzemplarzy, o ile z wekslu nie wynika, że go wystawiono w jednym egzemplarzu.

W tym celu posiadacz ma zwrócić się do swego poprzednika i tak dalej aż do wystawcy. Indosanci obowiązani są do powtórzenia swoich indosów na nowych egzemplarzach.

Art. 64. Zapłata, dokonana na jeden z egzemplarzy, zwalnia nawet wtedy, gdyby nie było na wekslu zastrzeżenia, że taka zapłata pozbawia ważności inne egzemplarze. Wszelako trasat odpowiada z każdego przyjętego przez siebie egzemplarza, którego mu nie zwrócono.

Indosant, który przeniósł egzemplarze na różne osoby, jako też następni indosanci odpowiadają z wszystkich przez siebie podpisanych egzemplarzy, których im nie zwrócono.

Art. 65. Kto przesyła jeden egzemplarz do przyjęcia, powinien oznaczyć na innych egzemplarzach nazwisko osoby, u której ów egzemplarz się znajduje. Osoba ta jest obowiązana wydać go prawnemu posiadaczowi innego egzemplarza.

Gdy wydania odmówi, posiadacz może wykonać poszukiwanie zwrotne tylko po stwierdzeniu przez protest:

1. że egzemplarz przesłany do przyjęcia mimo żądania nie został mu wydany,

2. że na inny egzemplarz nie można było uzyskać przyjęcia lub zapłaty.

2. Odpisy.

Art. 66. Każdy posiadacz wekslu ma prawo sporządzenia z niego odpisów.

Odpis powinien dokładnie odtwarzać oryginał z indosami i wszelkiemi wzmiankami na nim się znajdującemi; powinien oznaczyć, dokąd odpis sięga.

Na odpisie można umieszczać indosy i poręki wekslowe w ten sam sposób i z temi samemi skutkami, jak na oryginale.

Art. 67. Odpis powinien wskazywać osobę, u której znajduje się oryginał. Jest ona zobowiązana wydać oryginał prawnemu posiadaczowi odpisu.

Jeżeli odmówi wydania oryginału, posiadacz odpisu może wykonać zwrotne poszukiwanie przeciw indosantom odpisu tylko po stwierdzeniu przez protest, że pomimo jego żądania nie wydano mu oryginału.

Dział X.

Fałsze.

Art. 68. Sfałszowanie jakiegokolwiek podpisu, nawet wystawcy lub akceptanta nie uchybia ważności innych podpisów.

Art. 69. W razie zmiany tekstu wekslu ci, którzy podpisali go po dokonaniu zmiany, odpowiadają według treści tekstu zmienionego; ci, którzy weksel poprzednio podpisali, odpowiadają według pierwotnego tekstu.

Dział XI.

Przedawnienie.

Art. 70. Roszczenia wekslowe przeciwko akceptantowi przedawniają się w trzy lata od dnia płatności wekslu.

Roszczenia posiadacza wekslu przeciw indosantom i wystawcy przedawniają się w rok od dnia protestu, dokonanego w należytym czasie, zaś w przypadku zastrzeżenia „bez kosztów" od dnia płatności.

Zwrotne roszczenia indosantów między sobą i przeciwko wystawcy przedawniają się w sześć miesięcy od dnia, w którym indosant wykupił weksel albo w którym doręczono mu skargę.

Art. 71. Przedawnienie roszczeń wekslowych przerywają jedynie i wyłącznie:

a) wytoczenie skargi;

b) zgłoszenie roszczenia wekslowego w postępowaniu układowem lub upadłościowem;

c) oznajmienie sporu lub przypozwanie ze strony pozwanego;
d) uznanie piśmienne roszczenia wekslowego.

Art. 72. Przerwane przedawnienie wekslowe zaczyna biec na nowo:
a) w przypadku wniesienia skargi i nienależytego popierania sporu — od ostatniej czynności procesowej; nowe przedawnienie przerywa się przez podjęcie procesu;
b) w przypadku zgłoszenia w postępowaniu układowem lub upadłościowem — od chwili zakończenia postępowania, a w razie zaprzeczenia zgłoszonej wierzytelności — od chwili zaprzeczenia;
c) w przypadku oznajmienia sporu lub przypozwania — od prawomocnego ukończenia sporu;
d) w przypadku uznania — od daty dokumentu.

Art. 73. Przerwa przedawnienia skuteczna jest jedynie wobec tego dłużnika wekslowego, którego dotyczy przyczyna przerwy.

Art. 74. Bieg przedawnienia nie ulega zawieszeniu.

Dział XII.

Roszczenie z tytułu niesłusznego zbogacenia.

Art. 75. Wystawca i akceptant, których zobowiązanie wekslowe zgasło wskutek przedawnienia lub zaniedbania czynności zachowawczych, są zobowiązani wobec posiadacza wekslu, o ile z jego szkodą niesłusznie się zbogacili.

Roszczenie z tytułu niesłusznego zbogacenia przedawnia się w trzy lata od dnia zgaśnięcia zobowiązania wekslowego.

Dział XIII.

Przepisy ogólne.

Art. 76. Zobowiązanie wekslowe może zaciągać każdy, o ile może się zobowiązywać według przepisów prawa prywatnego.

Art. 77. Nieumiejący lub niemogący pisać może zastąpić podpis znakiem ręki, który powinien być uwierzytelniony na samym wekslu trybem, w ustawach wskazanym.

Pełnomocnictwo do podpisania wekslu w imieniu nieumiejącego pisać musi być w powyższy sposób uwierzytelnione.

Art. 78. Jeżeli termin płatności wekslu przypada w ustawowym dniu świątecznym, zapłaty domagać się można dopiero

w najbliższym dniu powszednim. Również wszystkie inne czynności dotyczące wekslu, w szczególności przedstawienie do przyjęcia i dokonanie protestu, mogą być przedsiębrane jedynie w dniu powszednim.

Jeżeli ostatni dzień czasokresu, w przeciągu którego czynność ma być przedsięwziętą, przypada w ustawowym dniu świątecznym, czasokres przedłuża się do najbliższego dnia powszedniego. Dni świąteczne, przypadające w ciągu czasokresu, mają być wliczone z wyjątkiem czasokresów, wymienionych w art. 37, 43 i 44.

Art. 79. Do czasokresów ustawowych lub w wekslu oznaczonych nie wlicza się dnia początkowego.

Nie są dopuszczalne dni ulgowe ani na podstawie ustawy ani według uznania sędziego.

Dział XIV.

Kolizja ustaw.

Art. 80. Zdolność osoby do zaciągania zobowiązań wekslowych ocenia się według ustaw państwa, którego jest obywatelem. Jeżeli te ostatnie uznają ustawę innego państwa za właściwą, należy ją zastosować.

Kto według ustawy, określonej w poprzednim ustępie, nie ma zdolności wekslo-

wej, mimo to jest ważnie zobowiązany, jeśli zaciągnął zobowiązanie na obszarze państwa, według którego ustaw posiadałby zdolność wekslową.

Art. 81. Formę oświadczenia wekslowego ocenia się podług ustaw państwa, na którego obszarze oświadczenie było podpisane.

Do ważności zobowiązań, zaciągniętych zagranicą przez obywatela polskiego wobec obywatela polskiego, wystarczy zachowanie przepisów niniejszego prawa.

Art. 82. Formę protestu i czasokresy do protestu, tudzież formę innych czynności potrzebnych do wykonania lub zachowania praw wekslowych ocenia się podług ustaw państwa, na którego obszarze protest ma być dokonany lub czynność przedsięwzięta.

Art. 83. Ważności oświadczeń wekslowych, dokonanych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z przepisami niniejszego prawa, nie uwłacza okoliczność, że inne oświadczenia wekslowe, dokonane poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej, nie odpowiadają przepisom miejsca ich dokonania, byleby odpowiadały przepisom niniejszego prawa.

Dział XV.

Protest.

Art. 84. Protest sporządza notarjusz lub sąd.

Art. 85. Protest zawiera:

1. nazwisko osoby, która żąda protestu, oraz osoby, przeciw której protest ma być dokonany;
2. stwierdzenie, że osoba, przeciw której protest jest skierowany, nie uczyniła zadość wezwaniu do niej wystosowanemu, wraz z jej oświadczeniem, albo stwierdzenie, że jej nie zastano, albo że nie można było odnaleść lokalu jej przedsiębiorstwa lub mieszkania;
3. oznaczenie miejsca i dnia, w którym wezwanie wystosowano lub bezskutecznie usiłowano wystosować;
4. oznaczenie, ile i jakie egzemplarze wekslu przedstawiono;
5. podpis organu, sporządzającego protest, pieczęć urzędową i liczbę porządkową protestu.

Jeżeli trasat zażąda, aby mu weksel nazajutrz przedstawiono powtórnie do przyjęcia, należy żądanie takie zaznaczyć w proteście.

Art. 86. Przedstawienie wekslu, wezwanie do wydania egzemplarza lub oryginału, tudzież wszystkie inne czynności zachowawcze przedsiębrać należy w braku osobnego wskazania w wekslu, — w lokalu przedsiębiorstwa, a gdyby nie można było odszukać takiego lokalu — w mieszkaniu osoby, do której wezwanie ma być wystosowane. W innem miejscu n. p. „na giełdzie" można tych czynności dokonać jedynie za zgodą stron interesowanych.

Organ protestujący obowiązany jest przedsiębrać poszukiwania celem wykrycia lokalu przedsiębiorstwa albo mieszkania osoby, do której wezwanie ma być wystosowane, i odpowiada za szkodę, spowodowaną brakiem należytej staranności lub uwagi. Jednakże zaniedbanie lub niedokładność poszukiwań nie może nigdy stanowić przyczyny nieważności protestu.

Art. 87. Protest należy wypisać na odwrotnej stronie wekslu albo na osobnej karcie, połączonej z wekslem. Jeżeli na odwrotnej stronie niema żadnych oświadczeń, należy zacząć spisywanie protestu od brzegu, w przeciwnym zaś razie bezpośrednio po ostatniem oświadczeniu.

Jeżeli protest ma być spisany albo kontynuowany na osobnej karcie dodatkowej,

należy kartę tę połączyć z wekslem w ten sposób, aby nie było wolnych miejsc na odwrotnej stronie wekslu, a połączenie wekslu z kartą dodatkową było przepieczętowane stemplem urzędowym lub przepisane treścią aktu protestowego.

Art. 88. Jeden dokument protestowy wystarczy nawet wtedy, gdy wezwanie wystosowano na podstawie jednego wekslu do większej liczby osób.

Jeżeli zobowiązanemu przedstawia się równocześnie kilka egzemplarzy wekslu albo oryginał i odpis, wystarczy umieszczenie protestu na jednym egzemplarzu lub oryginale. Na innych egzemplarzach lub odpisie organ protestujący zaznaczy, gdzie protest zamieszczono lub, że go umieszczono na oryginale, i tę uwagę podpisze.

Art. 89. Jeżeli protest ma być dokonany z powodu częściowej odmowy przyjęcia wekslu, należy sporządzić odpis wekslu, zawierający wszystkie indosy i oświadczenia, i wypisać protest na tym odpisie lub na załączonej z nim karcie dodatkowej, a sporządzenie protestu zaznaczyć na oryginale.

Protest z powodu niewydania oryginału w myśl art. 67 ust. 2 wypisać należy na odpisie lub na złączonej z nim karcie.

Kartę, zawierającą protest, należy połączyć z odpisem w sposób, wskazany w art. 87 ust. 2.

Art. 90. Organ, sporządzający protest, jest upoważniony i obowiązany do odbioru zapłaty i pokwitowania.

Art. 91. Jeżeli organ, sporządzający protest, nie zastanie osoby, do której wezwanie ma być wystosowane, w jej lokalu przedsiębiorstwa lub mieszkaniu, powinien pozostawić tam zawiadomienie o dokonaniu protestu, zawierające nazwisko i miejsce zamieszkania posiadacza wekslu, istotną treść wekslu, nazwisko i lokal urzędowy organu protestującego.

Art. 92. Przy dokonywaniu czynności zachowawczych notarjusz może posługiwać się pomocnikami, którym prezes sądu okręgowego na wniosek notarjusza nada do tego upoważnienie.

Za działalność pomocnika w tym zakresie jest odpowiedzialny notarjusz solidarnie z pomocnikiem.

Art. 93. Organ, sporządzający protest, obowiązany jest przechowywać osobno odpisy protestów wraz z wypisem istotnych cech wekslu, zaopatrzone liczbą porządkową, i składać je w porządku chronologicznym, w jakim zostały dokonane.

Interesowanym mogą być na żądanie wydawane proste lub uwierzytelnione odpisy tych dokumentów.

Dział XVI.

Weksle zaginione.

Art. 94. Ten, komu weksel zaginął, może żądać od sądu powiatowego (sądu pokoju) miejsca płatności wekslu uznania zaginionego wekslu za umorzony.

We wniosku należy podać istotną treść wekslu oraz uprawdopodobnić utratę wekslu i interes prawny, który uzasadnia żądanie umorzenia.

Sąd ogłosi w dzienniku, przeznaczonym do ogłoszeń sądowych, tudzież w piśmie miejscowem, przeznaczonem do ogłoszeń rejestrowych, wezwanie, aby posiadacz wekslu zaginionego zgłosił się w przeciągu dni sześćdziesięciu i okazał sądowi weksel.

Czasokres ten biegnie od dnia płatności wekslu, a gdyby wniosek uczyniono po płatności lub gdyby termin płatności w wekslu nie był oznaczony, — od dnia ogłoszenia. Końcowy dzień czasokresu powinien być w ogłoszeniu oznaczony według daty kalendarza.

Jeżeli w przeciągu czasokresu, oznaczonego w wezwaniu, nikt się nie zgłosi

z wekslem, sąd wyda orzeczenie, uznające weksel za umorzony.

Jeżeli natomiast posiadacz wekslu zgłosi się przed wydaniem orzeczenia, sąd zaniecha dalszego postępowania po przesłuchaniu interesowanych i po okazaniu wekslu żądającemu umorzenia.

Zarówno o wdrożeniu postępowania, jakoteż o jego wyniku zawiadomi sąd trasata i wszystkich dłużników wekslowych, wskazanych przez żądającego umorzenia wekslu.

Art. 95. Dłużnik wekslowy i trasat, który po otrzymaniu zawiadomienia o wdrożeniu postępowania płaci weksel, czyni to na własne niebezpieczeństwo; wolno mu jednak sumę wekslową złożyć do depozytu sądowego miejsca płatności ze skutkiem, uwalniającym od zobowiązania.

Art. 96. Po ogłoszeniu wezwania o okazanie wekslu i po terminie jego płatności żądający umorzenia może domagać się od akceptanta złożenia do depozytu sądowego albo zapłaty za zabezpieczeniem; prawo wyboru służy dłużnikowi. Złożenie do depozytu zwalnia i w tym przypadku od zobowiązania.

Art. 97. W toku postępowania o umorzenie wekslu można wykonywać zwrotne poszukiwanie przeciw wystawcy i indosantom, jeśli akceptant, a w braku przyjęcia trasat pomimo wezwania nie złoży sumy wekslowej do depozytu sądowego ani nie dokona zapłaty za zabezpieczeniem. Odmowę należy stwierdzić protestem na podstawie odpisu wekslu. Do poszukiwania zwrotnego stosuje się postanowienia artykułu poprzedniego.

Art. 98. Na podstawie orzeczenia, uznającego weksel za umorzony, można wykonywać wszystkie prawa z wekslu.

TYTUŁ II.

Weksel własny.

Art. 99. Weksel własny zawiera:

1. nazwę „weksel" w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono;
2. przyrzeczenie bezwarunkowe zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej;
3. oznaczenie terminu płatności;
4. oznaczenie miejsca płatności;
5. nazwisko osoby, na której rzecz, lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana;

6. oznaczenie daty i miejsca wystawienia wekslu;
7. podpis wystawcy.

Art. 100. Nie będzie uważany za weksel własny dokument, któremu brak jednej z cech, wskazanych w poprzednim artykule, wyjąwszy przypadki, określone w ustępach następujących:

Weksel własny bez oznaczenia terminu płatności uważa się za płatny za okazaniem.

W braku osobnego oznaczenia miejsce wystawienia wekslu uważa się za miejsce jego płatności, oraz za miejsce zamieszkania wystawcy.

Weksel własny, nie zawierający miejsca wystawienia, uważa się za wystawiony w miejscu, podanem obok nazwiska wystawcy.

Kto umieścił podpis na dokumencie, który nie zawierał wszystkich cech wekslu własnego, odpowiada wekslowo, chyba że udowodni, że dokument później wypełniono niezgodnie z jego wolą. Wobec nabywcy w dobrej wierze, na którego weksel przeszedł po wypełnieniu, odpowiada pomimo nieprawnego wypełnienia.

Art. 101. Do wekslu własnego mają zastosowanie postanowienia o wekslu tra-

sowanym, o ile z istotą tegoż wekslu nie zostają w sprzeczności i odnoszą się do:

indosu (art. 10—19),

poręki wekslowej (art. 29—31),

płatności (art. 32—36),

zapłaty (art. 37—41),

zwrotnego poszukiwania z powodu niezapłacenia (art. 42—49, 51—53),

zapłaty przez wyręczenie (art. 54, 58 do 62),

odpisów (art. 66 i 67),

fałszów (art. 68 i 69),

przedawnienia (art. 70—74),

roszczenia z tytułu niesłusznego zbogacenia (art. 75),

zdolności wekslowej (art. 76),

podpisu nieumiejącego pisać (art. 77),

dni świątecznych, liczenia czasokresów i zakazu dni ulgowych (art. 78 i 79),

kolizji ustaw (art. 80—83).

Również odnoszą się do wekslu własnego przepisy o wekslu umiejscowionym (art. 4 i 26), o zastrzeżeniu odsetek (art. 5), o różnicach w oznaczeniu sumy wekslowej (art. 6), o skutkach podpisu osoby, nie mającej zdolności wekslowej (art. 7), lub osoby, działającej bez pełnomocnictwa albo przekraczającej jego granice (art. 8), o protestach (art. 84—93), z tą różnicą,

że protest ma być sporządzony przeciw wystawcy, o wekslach zaginionych (art. 94—98).

Art. 102. Odpowiedzialność wystawcy wekslu własnego jest taka sama, jak akceptanta wekslu trasowanego, zarówno co do zakresu, jak i co do czasu trwania.

Weksle własne, opiewające na pewien czas po okazaniu, powinny być przedstawione w ciągu czasokresów, oznaczonych w art. 22 do zaznaczenia wizy. Czasokres po okazaniu zaczyna biec od daty wizy, podpisanej przez wystawcę. Jeżeli wystawca wzbrania się umieścić wizę lub zaopatrzyć ją datą, odmowę stwierdzić należy protestem (art. 24); od daty protestu zaczyna biec czasokres.

TYTUŁ III.

Dział I.

Przepisy tymczasowe.

Art. 103. Aż do wydania jednolitej ustawy cywilnej i procesowej pozostają w mocy obowiązującej dotychczasowe przepisy ustaw cywilnych i procesowych, które, prócz wymienionych w art. 70, 71 i 72, także innym środkom procesowym i egzekucyjnym przyznają równy skardze wpływ na rozpoczęcie i przerwę przedawnienia.

W szczególności:

1. na obszarze, na którym obowiązuje niemiecka procedura cywilna, § 209 L. 1, 3, 5 niem. kod. cywilnego, §§ 281 i 693 niem. procedury cywilnej oraz § 13 rozporządzenia Rady Związkowej z dnia 9 września 1915 r. (Dz. Ustaw Rzeszy str. 562);
2. na obszarze, na którym obowiązuje austrjacka procedura cywilna, art. XLV ustawy zaprowadzającej procedurę cywilną;
3. na obszarze, na którym obowiązuje rosyjska procedura cywilna, postanowienia procedury cywilnej, dotyczące wniosku o udzielenie klauzuli egzekucyjnej i doręczenia nakazu egzekucyjnego na podstawie wekslu.

Dział II.

Przepisy końcowe.

Art. 104. Prawo niniejsze wchodzi w życie dnia 1 stycznia 1925 roku.

Art. 105. Z chwilą wejścia w życie niniejszego prawa tracą moc wszystkie obowiązujące dotąd na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej ustawy, rozporządzenia i dekrety odnoszące się do weksli.

W szczególności tracą moc:

1. ustawa wekslowa austrjacka, wprowadzona pat. ces. z 15 stycznia 1850 r. Dz. p. p. Nr. 51, tudzież wszystkie dotyczące weksli nowele i dodatkowe rozporządzenia;
2. ustawa wekslowa niemiecka z 15 lutego 1850 r. wraz z wszystkiemi nowelami i późniejszemi ustawami;
3. postanowienia francuskiego code de commerce art. 110 do 189 wraz z wszystkiemi nowelami oraz rozporządzeniem o protestach;
4. ustawa wekslowa rosyjska z 1902 r. wraz z wszystkiemi dodatkowemi ustawami.

Art. 106. Zamiast postanowień ustaw wekslowych, powołanych w innych ustawach i rozporządzeniach, wchodzą w życie odpowiednie postanowienia niniejszego prawa.

W szczególności:

1. w art. 182 ust. 5 austr. ust. handlowej wchodzą postanowienia art. 12 i 13 ust. 2 niniejszego prawa;
2. w art. 305 ust. 1 austr. ust. handlowej wchodzą postanowienia art. 12 i 13 ust. 2, 15, 39 ust. 3 niniejszego prawa;

3. w art. 305 ust. 2 austr. ust. handlowej wchodzą postanowienia art. 94 do 95, 96 ust. 1 i 97 niniejszego prawa;
4. w § 26 ust. 1 austr. ustawy o domach składowych wchodzą postanowienia art. 15 ust. 1 prawa niniejszego;
5. w § 39 ust. 1 tejże ustawy wchodzą postanowienia art. 94—97 niniejszego prawa;
6. w § 222 niemieckiej ustawy handlowej wchodzą postanowienia art. 12 i 13 ust. 2 i 15 niniejszego prawa;
7. w § 365 niemieckiej ustawy handlowej wchodzą postanowienia art. 12, 13 ust. 2, 15 i 39 ust. 3 niniejszego prawa.

Art. 107. Prawo niniejsze nie narusza przepisów ustawowych, dotyczących postępowania w sprawach wekslowych, ani też ustaw i rozporządzeń skarbowych o opłatach państwowych i samorządowych od weksli i protestów.

Art. 108. Osobne rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości oznaczy dni powszednie, które ze względu na spełnianie czynności wekslowych mają być

zrównane z ustawowemi dniami świątecznemi.

Art. 109. Oznaczenie organu sądowego oraz godzin dokonywania protestu zastrzega się osobnemu rozporządzeniu, które wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 110. Osobne rozporządzenie, które wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, może wprowadzić sporządzanie protestów przez urzędy pocztowe.

Art. 111. Wykonanie niniejszego prawa powierza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Prezydent Rzeczypospolitej:
S. Wojciechowski.

Prezes Rady Ministrów:
W. Grabski.

Minister Przemysłu i Handlu:
Józef Kiedroń.

Minister Sprawiedliwości:
Wł. Wyganowski.

I. POLSKA USTAWA WEKSLOWA.

Na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej obowiązywało 5 ustaw wekslowych, w szczególności: austrjacka z r. 1850, niemiecka z r. 1849, rosyjska z 1902, francuski Code de Commerce z 1807 r. i węgierska z r. 1876. Moc obowiązującą węgierskiej ustawy wekslowej na Spiszu i Orawie uchyliły ustawa z 26 października 1921 (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 657) i wydane na jej podstawie rozporządzenie Rady Ministrów z 14 września 1922 (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 833), rozciągając w miejsce ustawy węgierskiej przepisy austrjackiego prawa wekslowego na obszar Spisza i Orawy.

Ustawy wekslowe obowiązujące, poza Code de Commerce, wszystkie (austrjacka, niemiecka, rosyjska i węgierska) należą do grupy ustawodawstw systemu niemieckiego, a ustawy niemiecka i austrjacka, jako pochodzące z tego samego źródła kodyfikatorskiego (konferencja lipska), są wobec nielicznych różnic prawie identyczne. Dzieło unifikacji prawa wekslowego

polegać mogło tedy na asymilacji ustawodawstwa wekslowego dwóch systemów: niemieckiego i francuskiego, jako jedynie obowiązujących na ziemiach polskich.

Pracę tę podjęła Komisja Kodyfikacyjna, powołana ustawą z dnia 3 czerwca 1919 (Dz. Praw Państwa Nr. 44, poz. 315) do unifikacji prawa cywilnego.

Sekcja prawa handlowego, powołana wedle regulaminu Komisji Kodyfikacyjnej do opracowania projektów ustaw z dziedziny prawa handlowego, odbyła na szeregu posiedzeń w czasie od 22 do 28 czerwca 1921 pod przewodnictwem prof. Dra. Wróblewskiego, a na podstawie referatów prof. Dra. Dolińskiego i Mec. Kuratowskiego pierwsze czytanie nad projektem ustawy wekslowej, poczem referenci opracowali projekt ustawy podług uchwał sekcji. W czasie od 18 do 24 lutego 1922 odbyła sekcja szereg posiedzeń w Warszawie, na których ukończono drugie i trzecie czytanie projektu. Po rewizji projektu zarówno pod względem rzeczowym jak i językowym sekcja prawa handlowego przedłożyła projekt Wydziałowi Cywilnemu, który na szeregu posiedzeń od 21 do 27 listopada 1922 w Krakowie pod przewodnictwem Mec. Konica ukończył pierwsze i drugie czytanie. W kwietniu 1923 odbyło

się trzecie czytanie projektu w Wydziale Cywilnym, a w dniu 9 kwietnia 1923 przyjęło pełne zebranie Komisji Kodyfikacyjnej opracowany w ten sposób projekt ustawy wekslowej. Opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną projekt ustawy wekslowej wniesiony został za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości do Sejmu i Senatu. Gdy jednak naprawa skarbu i związana z nią organizacja obrotu pieniężnego i kredytowego wywołała potrzebę przyspieszenia załatwienia ustawy wekslowej, ustawą z dnia 31 lipca 1924 (Dz. U. R. P. Nr. 71, poz. 687) otrzymał Rząd upoważnienie do ustawowego uregulowania tytułów przenoszonych przez indos lub cesję drogą rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanego na podstawie uchwały Rady Ministrów. Na tej podstawie wprowadziło rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 listopada 1924 (Dz. U. R. P. Nr. 100, poz. 926), zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 października 1924, ustawę wekslową z mocą obowiązującą od 1 stycznia 1925.

Komisja Kodyfikacyjna przyjęła za podstawę swego projektu ustawy wekslowej regulamin uchwalony na konferencji haskiej. Za recepcją projektu haskiego przemawiają liczne względy. Przedewszyst-

kiem umowa haska idzie po tej samej linji, jaką musiałaby obrać samoistna kodyfikacja prawa wekslowego w Polsce, zmierza bowiem do asymilacji dwu systemów prawa wekslowego: niemieckiego i francuskiego, a zatem tych systemów, które właśnie obowiązywały na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Dalej to, że Rzeczpospolita Polska przystąpi niewątpliwie do umowy unifikacyjnej, mającej na celu ujednostajnienie prawa wekslowego, bo wymaga tego potrzeba przystosowania ustaw handlowych i wekslowych do potrzeb wszechświatowego obrotu handlowego i międzynarodowej wymiany pieniężnej i kredytowej. Wymaga tego również ożywiony międzynarodowy obrót handlowy w okresie gospodarczej odbudowy krajów, które uległy wskutek długoletniej wojny dezorganizacji gospodarczej i walutowej; wymaga tego także położenie geograficzne Polski, nadające jej rolę pośrednika w międzynarodowym obrocie handlowym między obfitującym w surowce Wschodem, a przemysłowo rozwiniętym Zachodem. Umowa haska stanowić będzie punkt wyjścia dla przyszłej akcji unifikacyjnej. Potwierdza to pismo Ligi Narodów, które zapraszając Rząd Polski do udziału w akcji unifikacyjnej, uprasza zarazem o wskazanie luk

i niejasności projektu haskiego, wskazuje zatem zupełnie jasno, że dalsza akcja unifikacyjna obracać się będzie w granicach rewizji projektu haskiego z r. 1912. Gdy jednak nagląca potrzeba ujednostajnienia prawa wekslowego w Polsce nie pozwala wyczekiwać wyników dalszej akcji unifikacyjnej, podjętej przez Ligę Narodów, uważała Komisja Kodyfikacyjna za wskazane przez recepcję projektu haskiego przyjąć zasady i podstawy dotychczasowej akcji unifikacyjnej i w ten sposób przygotować grunt dla przyszłego przyjęcia wszechświatowego prawa wekslowego.

Przy opracowaniu projektu poddano postanowienia regulaminu haskiego szczegółowej i gruntownej rewizji, starano się uchylić niejasności i wątpliwości, uwzględniono również w całej pełni t. zw. rezerwaty umowy haskiej, pozwalające bądźto na zmianę bądź na uzupełnienie postanowień regulaminu haskiego w tych punktach, których unifikacja ze względu na rozbieżność ustawodawstw nie dała się przeprowadzić i które z tego powodu pozostawiono autonomicznemu unormowaniu.

Do tych materyj, które w ustawie unormowano w sposób swoisty, należą: podpisy na blankietach wekslowych (art. 2 ust. ost.), oznaczenie wysokości stopy procen-

towej (art. 5 u. 2, art. 47, 48), przerwa przedawnienia (art. 71, 72, 74), roszczenia z tytułu niesłusznego wzbogacenia (art. 75), zdolność wekslowa (art. 76), podpis nieumiejącego pisać (art. 77), ważność zobowiązań wekslowych zaciągniętych za granicą przez obywatela polskiego na rzecz innego obywatela polskiego (art. 81 u. 2), ważność oświadczeń wekslowych dokonanych w kraju a zależnych od innych oświadczeń wekslowych, dokonanych za granicą (art. 83), przepisy o proteście (art. 85—93), postanowienia o wekslach zaginionych (postępowanie amortyzacyjne art. 94—97), przepisy tymczasowe (art. 102).

II. HISTORJA WEKSLU I PRAWA WEKSLOWEGO.

I. Początków obrotu wekslowego i prawa wekslowego szukać należy w krajach południowej i zachodniej Europy, w szczególności we Włoszech, skąd obrót wekslowy rozszerzył się już na początku 13 wieku na Francję, Hiszpanję, Holandję. Wielka różnorodność monet z powodu rozbicia Włoch na małe organizmy państwowe wywołała potrzebę wymiany jednego gatunku monety na inny. Wymiana mogła być dokonaną albo za gotówkę (cambium minutum, purum, sine litteris), albo zapomocą dokumentu (cambire cum litteris). Wymiana zapomocą dokumentu polegała na tem, że w zamian za sumę pieniężną, złożoną w pewnym gatunku monety, bankier dawał dokument, w którym zobowiązywał się wypłacić takąż sumę w innym gatunku monety i na innem miejscu. Dokumenty takie (syngraphe, chirographum) były znane już u Rzymian i Greków jako własne zobowiązania pisemne, od causa debendi niezależne (abstrakcyjne), które wierzyciel

musiał prezentować, a dłużnik obowiązany był do zapłaty jedynie za zwrotem dokumentu. Dokumentami takimi posługiwano się przy wymianie jednego gatunku monety na inny gatunek a zarazem do przeniesienia pieniędzy na inne miejsce, w którem kupiec udający się na zakupno towarów potrzebował pieniędzy. Weksel służył pierwotnie przekazowi pieniędzy z miejsca na miejsce, a zatem weksel zamiejscowy własny i to domicyljowany jest pierwszym typem wekslu. Ten sposób przekazu pieniędzy z miejsca na miejsce zaoszczędzał koszta i niebezpieczeństwa połączone z przewozem gotówki. Kupiec, udając się na targi, nie potrzebował wieść ze sobą gotówki, składał ją u bankiera, a wzamian za nią otrzymywał weksel, na podstawie którego podejmował pieniądze w miejscu targów.

Weksel trasowany (przekazowy) jest późniejszą formą wekslu. W wekslu własnym zobowiązywał się wystawca sam wypłacić sumę oznaczoną w miejscu płatności; gdy nie mógł się udać na miejsce płatności, uskuteczniał zapłatę za pośrednictwem osoby trzeciej w ten sposób, iż wręczał remittentowi osobny list, w którym polecał trzeciemu, aby zapłatę sumy wekslowej uiścił do rąk remittenta. Ten

mandat zapłaty (mandato a pagare) stał się zawiązkiem wekslu przekazowego. Nie był to jeszcze weksel przekazowy, a zapłata zapomocą osoby trzeciej dokonywała się na podstawie 2 dokumentów: a) weksla własnego, b) przekazu pisemnego, który wprawdzie wspomina o stosunku prawnym między wystawcą a remittentem, atoli normuje jedynie stosunek prawny pomiędzy wystawcą a osobą trzecią (trasatem) i nie nadaje remittentowi żadnych praw nowych wobec wystawcy. Jeżeli wymieniony w liście przekazowym trasat nie honorował wekslu, remittent nie ma żadnych praw regresowych z mocy przekazu, ograniczony jest na dochodzenie praw swoich na podstawie wekslu własnego.

Gdy jednak zczasem przyjęło się zapatrywanie, że wystawca przekazu bierze na siebie odpowiedzialność za zapłatę i że remittent może pozywać wystawcę na podstawie przekazu, weksel własny stał się zbędny, a dawny list przekazowy przemienił się w weksel wystawiony w formie traty (przekazu). Weksel trasowany wyparł w ten sposób w obrocie weksel własny, a wobec zakazu lichwy w prawie kanonicznem — różnica między walutą otrzymaną a sumą, na jaką opiewał doku-

ment, stanowiła wynagrodzenie (prowizję) za przeniesienie pieniędzy z jednego miejsca na inne (distantia loci) — był uprzywilejowany i powszechnie używany jako środek wymiany i transportu pieniędzy z jednego miejsca na inne. Nawet kurja rzymska posługiwała się wekslami, celem przekazu dochodów papieskich (Świętopietrza) do Rzymu za pośrednictwem włoskich bankierów i ich ajencyj.

O przeniesieniu wekslu na inną osobę, jak dziś drogą indosu, w owym okresie nie było mowy. Jeżeli remittent oznaczony w wekslu nie mógł być obecny na miejscu płatności, okazała się potrzeba zainkasowania należnej sumy za pośrednictwem osoby trzeciej. Ten sposób zrealizowania sumy dłużnej przez mandatarjusza przyjął się już w dawnych chirographach na podstawie klauzuli na zlecenie zamieszczonej w dokumencie a polecającej wypłatę temu, kogo remittent wskaże (o chi ordinera, cui mandaverit praeceperit). Na podstawie klauzuli takiej mógł remittent udzielić osobie trzeciej upoważnienia do odbioru zapłaty. Upoważnienie takie było z początku udzielane w osobnym dokumencie (liście), z czasem przyjął się zwyczaj umieszczania takiego upoważnienia do odbioru zapłaty wraz z klauzulą pokwitowa-

nia na wekslu i to albo na przedniej stronie u dołu (jak aval) albo na odwrotnej stronie (in dorso, in dosso).

Weszły zatem w użycie weksle z czterema osobami. Oprócz wystawcy i remittenta są jeszcze 2 mandatarjusze, mandatarjusz wystawcy do zapłaty i mandatarjusz remittenta do odbioru sumy dłużnej (ten ostatni zwał się prezentantem). Mandat do inkasa był zawiązkiem instytucji indosu, jednakże prezentant był tylko mandatarjuszem, a nie był właścicielem wekslu i wierzycielem wekslowym.

Potrzebę wymiany jednego gatunku monety na inny tudzież ułatwienia transportu pieniędzy na inne miejsce spotęgowały międzynarodowe stosunki handlowe, nawiązane ze Wschodem w czasie wypraw krzyżowych, tudzież wielkie jarmarki (targi), koncentrujące podaż i popyt towarów w większych ośrodkach handlowych, dokąd zjeżdżali się kupcy z rozmaitych krajów.

Wymiany dokonywali bankierzy, wekslarze (campsores), którzy skoncentrowali w swem ręku cały obrót pieniężny, a przez tworzenie spółek, zakładanie filij (komandyt) i nawiązywanie stosunków handlowych z innymi wekslarzami mogli zadośćuczynić potrzebom obrotu pienię-

żnego. Kampsorowie stali się nieodstępnymi towarzyszami kupców, oni odbierają od nich pieniądze uzyskane ze sprzedaży i przenoszą je zapomocą weksli na miejsce, w którem kupiec potrzebuje pieniędzy do wypłat i zakupów. Głównem polem działalności kampsorów były perjodyczne jarmarki, odbywane w wiekach średnich w większych centrach handlowych, dokąd udawali się kupcy, a w ślad za nimi kampsorowie dla ułatwienia transportu i wymiany nader rozmaitych i licznych gatunków pieniędzy. Wielkie perjodycznie odbywane jarmarki wywołały z powodu znacznego obrotu towarowego wzmożony obrót pieniężny i spowodowały popyt na weksle. Zapotrzebowanie weksli, na rozmaite miejsca handlowe trasowanych, wywołało potrzebę koncentracji rynku wekslowego. Rolę giełd wekslowych spełniają odrębne jarmarki, na których przedmiotem obrotu są już nie towary, lecz jedynie weksle, a w których biorą udział wyłącznie kampsorowie. Są to targi na weksle. Odbywały się one w wieku 12 i 13 w Szampanji, gdzie bankierzy genueńscy i florentyńscy załatwiają interesy wekslowe. Tę samą rolę spełniały w w. 15 targi lyońskie, a w 16 w. targi w Besançon, Piacenzy, a później w Novi. Targi wekslowe były

uregulowane ustawami i wyposażone w przywileje.

Rozwikłanie (rozpłata) zobowiązań wekslowych między uczestnikami targów odbywało się drogą rozrachunku zwanego szkontracją przez podstawienie innego dłużnika lub wierzyciela (cesję, delegację i kompenzację).

Weksle targowe miały przewagę w obrocie, zwały się prawidłowemi (cambia feriarum, nundinalia); weksle nieprawidłowe (cambia platealia) były mniej w użyciu.

Koncentracja obrotu wekslowego w ręku bankierów sprzyjała rozwojowi prawa wekslowego. Kampsorowie zgodnie z ugrupowaniem stanowem społeczeństw średniowiecznych tworzą odrębną organizację cechową i wprowadzają w obrót wekslowy jednolite zwyczaje handlowe, wnoszą w rozwój prawa wekslowego rygor formalistyczny i nadają mu piętno kosmopolityczne.

Prawo wekslowe w tym okresie jest prawem zwyczajowem, a ujęte było w statutach kupieckich korporacyj cechowych, z których przeszło do statutów niektórych miast włoskich. Tu należą statut m. Barcelony (1394), statut boloński (1454), genueński (1588). Porządek targów w Lyonie, Besançon, tudzież rozporządzenie papie-

skie stwierdzają przyjęte zwyczaje obrotu wekslowego. W Niemczech powstają pierwsze ustawy wekslowe, a to hamburska (koniec 16 w.), porządek targowy lipski (1621) i norymberski (1654).

Pierwszymi komentatorami prawa wekslowego byli też włoscy prawnicy. Raphael de Turri: „Tractatus de cambiis" 1641, Sigismundo Scaccia: „Tractatus de commerciis et cambiis" 1618, Benvenuto Stracha: „De mercatura", Casaregis: „Discursus legales de commerciis" 1707.

II. Przełom i nową epokę w rozwoju prawa wekslowego i obrotu wekslowego stanowi ułatwienie przeniesienia wekslu zapomocą indosu. Obok funkcji transportowej zyskuje weksel funkcję obiegową.

Indos powstał z klauzuli na zlecenie, którą można było umieszczać na dokumentach, tudzież opartym na niej mandacie do zainkasowania pieniędzy. Wskazany przez remittenta prezentant jest pierwotnie mandatarjuszem do zainkasowania zapłaty, zczasem staje się właścicielem i wierzycielem wekslu, gdy remittent w indosie potwierdzi, że otrzymał od niego walutę.

Zapomocą klauzuli na zlecenie można było przenieść weksel tylko jeden raz, bo

remittent z mocy klauzuli na zlecenie otrzymał prawo oznaczenia tylko jednej osoby — dalszy posiadacz wekslu nie mógł się już na tę klauzulę powoływać. Tymczasem obrót potrzebował użycia jednego wekslu do kilkakrotnej zapłaty, a temsamem kilkakrotnego indosowania. W tym celu posługiwano się albo p o k w i t o w a n i e m i n b l a n c o tj. bez wymienienia osoby, do rąk której zapłata ma być uiszczoną, a którą można było później oznaczyć, albo i n d o s e m i n b l a n c o tj. p o d p i s e m remittenta u dołu wekslu jak awal albo na odwrotnej stronie z potwierdzeniem waluty i pozostawieniem wolnego miejsca na wypełnienie nazwiska.

Wprowadzenie indosu uniezależniło obrót wekslowy od pośrednictwa kampsorów. Kupiec nie potrzebował odtąd ani do zainkasowania swoich wierzytelności ani do przesłania pieniędzy ani weksli jarmarcznych ani pośrednictwa kampsorów, bo mógł bez pośrednictwa bankierów zapomocą weksli, które ciągnął na swoich klientów a indosował na swych wierzycieli, płacić swoje zobowiązania albo inkasować swoje należytości zapomocą weksli, które klienci na niego indosowali. Celem zrealizowania weksli nie potrzeba było udawać się na jarmark, można je było indosować w każ-

dej chwili za potrąceniem dyskonta. W ten sposób zyskały na znaczeniu weksle pozajarmarczne, weksle wystawione na miejsca, w których jarmarki się nie odbywały, a straciły znaczenie weksle jarmarczne, odrębne jarmarki na weksle zaś zupełnie upadły.

Ta doniosła zmiana w obrocie wekslowym nie odbyła się bez oporu ze strony bankierów, którzy zostali pozbawieni monopolu obrotu wekslowego i płynących stąd zysków. Stąd silna opozycja przeciw indosowaniu weksli a zwłaszcza kilkakrotnemu indosowaniu, zwanemu żyrem — wywołała nawet ustawowe zakazy indosowania weksli pod rygorem nieważności, n. p. edykt frankfurcki 1620, dekret senatu norymberskiego z 1647. We Francji dopiero ordonnance de commerce z 1673 uznaje indosy kilkakrotne; we Włoszech zabraniały ustawy dla Neapolu zrealizowania w królestwie Neapolu weksli, zaopatrzonych chociażby jednorazowym indosem.

Przejście weksli w obrót powszechny zapomocą indosu nie pozostało bez wpływu na rozwój prawa handlowego.

Podczas gdy koncentracja obrotu wekslowego na jarmarkach i opanowanie obrotu przez bankierów nadały rozwojowi prawa wekslowego charakter jednolity

kosmopolityczny — przejście weksli w obrót powszechny spowodowało potrzebę przystosowania prawa wekslowego do lokalnych potrzeb obrotu w poszczególnych środowiskach handlowych i sprowadziło partykularyzację prawa handlowego. Od 17 wieku począwszy powstaje cały szereg ustaw partykularnych, mniej lub więcej wyczerpująco regulujących obrót wekslowy. We Włoszech dekret o wekslach z 1704, ustawa wekslowa dla Sardynji 1723, Neapolitańska Pragmatica z 1648, we Francji Lyońskie rozporządzenie z 1667, ordonnance de commerce 1673, w Niemczech lipska ustawa wekslowa z 1689 roku, hamburska ustawa wekslowa z 1711 r., frankfurcka ustawa wekslowa z 1739 r., augsburska ustawa wekslowa z 1778 r., weimarska ustawa wekslowa z 1819 r., hanowerska z 1822 r., kolońska z 1675 r., magdeburska z 1703 r., norymberska z 1722 r., w Austrji ordynacja wekslowa z 1763 r., w Rosji ustawa wekslowa z 1729 r., w Szwecji z 1671 r., w Danji ustawa wekslowa kopenhaska z 1681 r.

Na ziemiach Polski obowiązywały ustawy wekslowe niemieckie dla miasta Gdańska z r. 1701 i dla Elbląga z r. 1758, wydane przez Radę tych miast. Pierwszą ustawą wekslową polską jest

Konstytucja z r. 1775, wzorowana na prawie niemieckiem, a nawet uznająca dzieło prawnika niemieckiego Heinecciusa „Elementa juris cambialis" za źródło posiłkowe (jus subsidiarum) prawa wekslowego w Polsce. Konstytucja z r. 1775 obejmuje nietylko prawo wekslowe materjalne, lecz także procesowe i postępowanie egzekucyjne. Ta konstytucja została uzupełnioną Konstytucjami z r. 1776, którą ograniczono możność zaciągania długów wekslowych przez młódź szlachecką (1776), dalej ustanowiono pełnoletność wekslową na 24 lat i zabroniono szlachcie, mającej posiadłość dziedziczną, wystawiania weksli na okaziciela (1778), a Konstytucją z 1780 zabroniono szlachcie wogóle wystawiania weksli. Bliższe szczegóły w pracy prof. Dra Franciszka Ksawerego Fiericha: „Prawo wekslowe w Polsce na podstawie Konstytucyj sejmowych" 1775, 1776, 1778, 1780. Tamże zawarte są ciekawe szczegóły o skryptach z rygorem prawa wekslowego tudzież znanych w Polsce papierach na okaziciela, zwanych mamranami lub wekslami żydowskimi.

Wiek 19 wprowadza kodyfikację prawa wekslowego na nowe tory, z jednej strony unifikację a z drugiej recepcję ustaw wekslowych.

Z jednej strony ustawodawstwo zmierza do unifikacji, i tak przeprowadzono doniosłe dzieło unifikacji ustaw wekslowych w krajach niemiecko-austrjackich w połowie 19 wieku, w Szwajcarji 1862 r., w państwach skandynawskich i we Włoszech w r. 1865.

Pierwszą doniosłą kodyfikację prawa wekslowego objął francuski kodeks handlowy (code de commerce) z r. 1807, dla nas o tyle ważniejszy, że od r. 1810 na podstawie osobnych ustaw został wprowadzony jako obowiązująca ustawa w b. Polskiem Królestwie Kongresowem; tamże zawarte przepisy prawa wekslowego obowiązywały aż do 1 stycznia 1925 r. t. j. aż do wydania polskiej ustawy wekslowej. Francuski code de commerce stał się podstawą dla całej grupy nowszych ustawodawstw, które drogą recepcji przyjęły zasady prawa wekslowego francuskiego. W ten sposób utworzyła się osobna grupa (rodzina) ustawodawstw wzorowanych na prawie francuskiem. Należą tu oprócz Polski Kongresowej: Luksemburg, Monako, Grecja z wyspami Kretą, Samos i Cyprem, Turcja, kolonje francuskie, dalej Belgja, Holandja, Hiszpanja, Egipt, tudzież kraje środkowej i południowej Ameryki, Brazylja, Argentyna, Boliwja, Ekwador, Chile,

Meksyk, Kolumbja. Drogą recepcji państwa te przyjęły z większą lub mniejszą samodzielnością zasady prawa wekslowego francuskiego. Grupa francuska obejmuje 61 milj. kilom. kwadr. przestrzeni i 500 miljonów ludności.

Drugiem doniosłem dziełem kodyfikacyjnem 19 w. na polu prawa wekslowego stanowi niemiecka ustawa wekslowa, uchwalona na konferencji w Lipsku w r. 1847, wprowadzona w poszczególnych państwach, należących podówczas do związku niemieckiego, w drodze odrębnych ustaw, a w r. 1871, po zjednoczeniu Niemiec, uznana za ustawę państwową niemiecką. Ustawa niemiecka jest najlepszą kodyfikacją prawa wekslowego, a może nawet jedną z najlepszych prac kodyfikacyjnych 19 stulecia. Drogą recepcji wzorowały się na niej ustawy wekslowe wielu państw europejskich i pozaeuropejskich, tak iż jest ona podstawą drugiej grupy (rodziny) ustaw wekslowych.

Do tej grupy należą: Austrja, która wprowadziła projekt lipski jako ustawę patentem z 1 maja 1850, Węgry, Bułgarja, kraje skandynawskie (Szwecja, Norwegja, Danja), dalej Rosja, Szwajcarja, Włochy, Rumunja, Japonja. Ustawy tych państw

recypują ustawę wekslową niemiecką z pewnemi zmianami.

Grupa niemiecka obejmuje terytorjum 33 milj. km. kwadr. i 392 milj. ludności.

Trzecią grupę ustaw wekslowych stanowią Anglja i Ameryka; punktem wyjścia dla grupy tej są angielska ustawa „The Bills of Exchange Act." 1882 i amerykańska „Negotiable Instruments Law" 1896. Prawo angloamerykańskie w drodze recepcji obowiązuje we wszystkich dominjach i kolonjach angielskich i amerykańskich z pewnemi zmianami i obejmuje przestrzeń 41 miljonów km. kw. i 489 miljonów ludności.

III. WSZECHŚWIATOWE PRAWO WEKSLOWE.

W ostatnich dziesiątkach XIX. stulecia zaznaczył się w rozwoju prawa handlowego, a w szczególności prawa wekslowego, silny prąd kosmopolityczny, tendencja jednostajnego co do zasad unormowania obrotu handlowego. Z pomiędzy licznych instytucyj prawa handlowego wysunęły się na pierwszy plan unifikacja transportu kolejowego, dokonana konwencją berneńską z 1890 r. i prawo wekslowe. Tendencja unifikacyjna na polu prawa handlowego międzynarodowego wynikła z rozwoju obrotu handlowego międzynarodowego i potrzeby unormowania wekslowego obrotu międzynarodowego w sposób jednolity. Z chwilą gdy handel przełamał granice terytorjalne i narodowe, wyłoniła się siłą konieczności potrzeba przystosowania instytucyj prawnych do potrzeb wszechświatowego handlu.

Z pomiędzy instytucyj obrotu handlowego weksel pierwszy przedstawia owoc dojrzały do jednolitego unormowania. Po-

zbawiona znamion etniczych, oderwana od etycznych i religijnych pojęć instytucja wekslu, przypadkowa tylko różnolitość ustawodawstw, zresztą już dokonane zbliżenie ustaw wekslowych i ugrupowanie podług trzech systemów, potrzeba ułatwienia międzynarodowej wymiany w drodze wszechświatowego Clearingu — oto przyczyny i cele unifikacji prawa wekslowego.

Usiłowania unifikacyjne.

Usiłowania unifikacyjne na polu prawa wekslowego podjęły stowarzyszenia dla badania prawa międzynarodowego i prawa porównawczego: angielskie International Law Association, francuski Institut de droit international, paryska Société de Législation Comparée, a następnie międzynarodowe kongresy izb handlowych w Leodjum (1905), w Medjolanie (1906), w Pradze (1908).

Projekty.

Z pomiędzy konkretnych projektów wymienić należy: a) 27 reguł bremeńskich, ułożonych w latach 1876 do 1878 na konferencjach angielskiego International Law Association w Bremie, Antwerpji i Frankfurcie nad Menem, które ustaliły najważniejsze zasady prawa wekslowego, b) projekt ustawy wekslowej jednolitej adwokata medjolańskiego Cezara Norsy, przedłożony francuskiemu Institut de droit International na

jego zebraniu w Medjolanie 1882 r., który był przedmiotem obrad i na zebraniu tego stowarzyszenia w Brukseli w r. 1885, c) projekt antwerpijski, opracowany przez Komisję dla organizacji międzynarodowego Kongresu dla prawa handlowego i przedłożony temuż Kongresowi w Antwerpji (1885), d) projekt brukselski, przedłożony Kongresowi międzynarodowemu dla prawa handlowego w Brukseli (1888), e) kongres paryski w r. 1889, który zestawił 18 zasadniczych tez dla unormowania prawa wekslowego, f) 26 reguł budapeszteńskich (Budapest Rules), opracowanych na konferencji International Law Association w Budapeszcie w r. 1908.

Prace Feliksa Meyera.

Niemałą zasługę dla unifikacji prawa wekslowego przedstawiają prace Meyera Feliksa, który za inicjatywą starszyzny kupieckiej (Die Aeltesten der Kaufmannschaft) w Berlinie opracował 2-tomowe dzieło: „Weltwechselrecht", przedstawiając sposobem porównawczym obowiązujące prawo wedle trzech grup ustawodawstw, francuskiej, niemieckiej i anglo-amerykańskiej, dołączając następnie swój własny projekt prawa jednolitego wekslowego z obszernemi motywami.

I. konferencja w Hadze.

Za inicjatywą rządów niemieckiego i włoskiego zwołał rząd holenderski w r. 1910 konferencję międzynarodową w Hadze, której wynikiem był przedwstępny projekt (avantprojet) prawa wekslowego. Na konferencji było zastąpionych 32 państw europejskich, amerykańskich, a z azjatyckich Chiny, Japonja i Sjam.

Projekt ten przedłożono rządom uczestniczącym w konferencji do zbadania. Wyniki tych badań, opinje rządów, względnie kontrprojekty złożone są w osobnem wydawnictwie („Documents").

II. konferencja w Hadze

Druga konferencja zebrała się w Hadze 15 czerwca 1912 r. pod przewodnictwiem Assera. Programem jej było objęte oprócz prawa wekslowego także prawo czekowe. Konferencja ta po uchwaleniu poprawek przyjęła projekt jednolitej ustawy. Redakcji ustawy jak i projektu przedwstępnego podjęli się Lyon-Caën i Simon. Ostatecznego ustalenia tekstu dokonała Komisja redakcyjna z 8 członków. Kwestje prawa międzynarodowego opracowała osobna Komisja pod przewodnictwem Kriege'go (Niemcy).

Umowa haska.

Umowa haska różni się od innych umów, mających na celu uregulowanie zagadnień prawa prywatnego. Podczas gdy

umowy międzynarodowe z reguły mają za przedmiot jedynie obrót międzynarodowy, ograniczający się do stosunków międzynarodowych, to umowa haska zajmuje się obrotem wekslowym wewnętrznym, krajowym i stara się także obrót, odbywający się wewnątrz państw umownych, poddać jednolitym normom prawnym.

Umowa haska składa się z dwóch części. Pierwszą przedstawia właściwa umowa (convention), określająca międzypaństwowy stosunek państw zawierających lub przystępujących do umowy, ich wzajemne prawa i obowiązki z umowy tej wypływające. Przedmiotem umowy jest wspólność interesów, wypływająca z potrzeby wprowadzenia jednostajnych zasad i reguł prawa wekslowego. Dla osiągnięcia tego celu poddają się państwa umowne dobrowolnemu ograniczeniu swej udzielności w kierunku władzy ustawodawczej. Wyrazem tej myśli są postanowienia art. 1, wedle którego państwa zawierające umowę zobowiązują się na swoim obszarze wprowadzić dołączony do umowy porządek (regulamin) wekslowy, — tudzież nie zmieniać porządku artykułów regulaminu przez zmiany i uzupełnienia, do których w myśl umowy są uprawnione.

Zastrzeżenia (rezerwaty).

Dalej zawiera umowa haska na korzyść państw zawierających umowę szereg zastrzeżeń (rezerwatów), które mogą być dwojakiego rodzaju: a) zastrzeżenia zmieniające tj. upoważniające państwa kontraktowe do odstąpienia lub zmiany przepisów regulaminu wekslowego, b) zastrzeżenia uzupełniające, upoważniające do autonomicznego uregulowania materji wyłączonych z jednolitego regulaminu (np. protesty, przedawnienie, amortyzacja itp.). Rezerwaty te wykreślają linję demarkacyjną (graniczną) pomiędzy jednolitą ustawą wekslową, której nie można zmieniać, a ustawodawstwem krajowem odrębnem, leżącem poza linją demarkacyjną. Prócz tego zawiera umowa szereg przepisów o wprowadzeniu w życie umowy, o ratyfikacji umowy, późniejszem przystąpieniu do umowy już po jej zawarciu, wypowiedzeniu umowy tudzież rewizji celem wprowadzenia zmian lub dodatków (nowelizacji) do regulaminu haskiego. Nie brak też w umowie haskiej przepisów o kolizji ustaw, które wychodzą poza unormowanie stosunków międzypaństwowych, a są normami prawa prywatnego (normy kolizyjne) dla obywateli państwa wydanemi.

Drugą część umowy haskiej stanowi regulamin (reglement), porządek wekslowy (tj. zbiór przepisów i reguł prawnych, mających normować obrót wekslowy zarówno międzynarodowy jak i krajowy. Ta część umowy haskiej przedstawia tedy właściwą ustawę o charakterze prywatno-prawnym, która w myśl umowy haskiej ma być wprowadzoną na obszarze państw zawierających umowę.

Podjęta przez konferencję haską unifikacja prawa wekslowego nie jest zupełną. Szereg zagadnień prawa wekslowego nie można było unormować w sposób jednolity dlatego, że państwa zawierające umowę nie mogły się zgodzić na jednolite unormowanie pewnych zagadnień.

W niektórych państwach wytworzyły się z biegiem czasu specjalne zwyczaje i odrębne zasady obrotu wekslowego, które tak głęboko wkorzeniły się w kołach handlowych, że o uchyleniu ich w jednolitem prawie wekslowem nie może być mowy. Weźmy np. kwestję pokrycia prawa francuskiego, co do której to kwestji oświadczyli delegaci francuscy, że chodzi tu o zachowanie bardzo dawnych i silnie wkorzenionych zwyczajów (usance'ów), przy których koła interesowane tak silnie trwają, iż uznając zresztą korzyść unifikacji, wo-

lałyby raczej zrezygnować z tych korzyści, aniżeli ze swoich zwyczajów.

Następnie prawo wekslowe nie jest systemem w sobie zamkniętym i nie da się izolować zupełnie od innych materyj prawa, mianowicie prawa cywilnego, handlowego i postępowania procesowego, — ten ścisły związek z innemi działami prawa musi być zachowany. Dlatego konferencja pozostawiła w szeregu zagadnień państwom umownym swobodę uregulowania zapomocą r e z e r w a t ó w, bądź to pozostawiając niektóre zagadnienia otwartemi tj. wyłączając je zupełnie z zakresu norm jednolitego prawa np. kwestję pokrycia, bądź to pozostawiając państwom swobodę uregulowania pewnych instytucyj wekslowych, np. skargi z tytułu niesłusznego zbogacenia się, amortyzacji, przerwy przedawnienia zdolności wekslowej, protestu.

Umowa haska nie została wprowadzoną w życie z powodu wojny światowej. Dalszy ciąg akcji unifikacyjnej podjęła Liga Narodów. Z jej inicjatywy ma być zwołana nowa konferencja.

IV. LITERATURA PRAWA WEKSLOWEGO.

I. Z literatury prawa wekslowego niemieckiego najważniejsze są:

1. Grünhut: Wechselrecht, 2 t. w Bindinga Handbuch der deutschen Rechtswissenschaft.
2. Lehmann H. O.: Lehrbuch des deutschen Wechselrechts.
3. Canstein: Oesterreichisches Wechselrecht.
4. Adler: Oesterreichisches Wechselrecht.
5. Thöl: Wechselrecht.
6. Jacobi: Die Werthpapiere im bürgerl. Recht des deutschen Reichs w Fischera Abhandlungen zum Privatrecht und Civilprocess des deutschen Reichs.
7. Jacobi: Die Werthpapiere, w Ehrenberga Handbuch des gesamten Handelsrechts. Tom 4 oddział 1.
8. Staub-Stranz: Kommentar zur Wechselordnung.
9. Bernstein: Allgemeine deutsche und österreichische Wechselordnung.
10. Meyer F.: Weltwechselrecht, 2 t.

II. Z literatury francuskiej:

1. Lyon-Caën: Traité de droit commercial.
2. Thaller: Traité élémentaire de droit commercial.
3. Bédarride: De la lettre de change etc.
4. Nouguier: Des lettres des changes et des effets des commerce.
5. Bentéjac: De la provision dans la lettre de change.

V. TEORJA WEKSLU.

Teorja własnościowa.

Weksel jest papierem wartościowym i to papierem obligacyjnym, opiewającym na świadczenie sumy pieniężnej (wierzytelność). Wierzytelność złączona jest tak ściśle z papierem, że powstanie i wykonanie tej wierzytelności inaczej nie może nastąpić jak tylko zapomocą papieru (wyjątek stanowi umorzenie wekslu). Połączenie wierzytelności z papierem jako rzeczą zmysłową, inkorporacja prawa w rzecz fizyczną i zmysłową pozwala na zastosowanie do obrotu wekslowego reguł prawa rzeczowego (posiadanie, własność, zastaw, przeniesienie wekslu podlegają regułom prawa rzeczowego). Istotę tego ścisłego połączenia wierzytelności z papierem oddaje najlepiej teorja własnościowa. Wierzytelność połączona jest ściśle z własnością papieru. Nie można być wierzycielem wekslowym, nie będąc równocześnie właścicielem wekslu. Nie można być właścicielem wekslu, nie będąc równocześnie uprawnionym (wierzycielem wekslowym). Świstek papieru nie ma samoistnej

wartości; dlatego bez wierzytelności nie przedstawiają prawa na papierze żadnej wartości. Wierzyciel wekslowy potrzebuje koniecznie papieru, aby prawa swoje mógł wykonywać. To przeciwstawienie własności papieru i praw wekslowych znajduje swój wyraz w art. 10 i 13 ust. weksl. „Weksel można przenieść przez indos". „Indos przenosi prawa z wekslu". W art. 10 przedmiotem przeniesienia zapomocą indosu jest weksel jako rzecz zmysłowa, w art. 13 indos przenosi prawa z wekslu tj. wierzytelność wekslową. Przez indos nabywa się tedy zarówno własność wekslu jak i prawa z wekslu (wierzytelność).

Projekt haski, który recypuje polska ustawa, unika wprawdzie wyrazu „własności", licząc się z tem, że reguły o nabyciu i przeniesieniu własności w rozmaitych ustawodawstwach nie są zgodne, jednakże w art. 15 ust. 2 wyraźnie uznaje teorję własności. W ustępie tym jest mowa o obowiązku wydania wekslu czyli o skardze windykacyjnej. Skarga windykacyjna jest wykluczona przeciw temu, kto wykaże się indosem lub nieprzerwanym szeregiem indosów, a nabył weksel w dobrej wierze. Nabywca wekslu w dobrej wierze i na podstawie indosu staje się właścicielem wekslu (papieru) i wierzycielem. Na nicby

mu się nie przydał papier, którego wydać nie jest obowiązany, gdyby nie był wierzycielem wekslowym, a kto inny, utraciwszy posiadanie wekslu, nie mógłby wykonywać praw wekslowych, gdyż do ich wykonania potrzebuje wekslu. Rozdział własności papieru i wierzytelności wekslowej pomiędzy dwie osoby byłby bezcelowy i niepraktyczny. To połączenie własności wekslu i wierzytelności wekslowej w jednej osobie jest tak niezbędne, że nawet cesja wierzytelności wekslowej tak długo będzie bezskuteczną, dopóki cesjonarjuszowi nie będzie wydany weksel, dopóki wierzytelność wekslowa i własność papieru nie złączą się w jednej osobie. Tę nierozdzielność własności papieru i wierzytelności wekslowej utrzymuje jedynie właściwy prawu wekslowemu sposób nabycia, a zatem umowa z remittentem o danie i wzięcie wekslu, a następnie indos. Każdy inny sposób nabycia własności papieru np. przez znalezienie, zawłaszczenie wekslu porzuconego, zasiedzenie nie prowadzi do nabycia wierzytelności wekslowej, gdyż nie towarzyszy mu przelew wierzytelności. Naodwrót cesja praw wekslowych bez oddania wekslu nie prowadzi do nabycia wierzytelności wekslowej. Kto ma ograniczone prawa do wekslu, jest też

ograniczony w wykonywaniu wierzytelności.

Dlatego kto na podstawie indosu zastawniczego (art. 18 pr. weksl.) nabył prawo zastawu na wekslu, ma tylko prawa indosatarjusza per procura, nie może natomiast przenieść wekslu drogą indosu na własność.

Powstanie wierzytelności wekslowej.

II. Powstanie wierzytelności wekslowej podlega innym regułom, nieznanym prawu cywilnemu. Osoby trzecie, które nabywają weksel na podstawie indosu i w dobrej wierze nabywają własność wekslu i wierzytelność wekslową nawet wtedy, gdy weksel wyszedł z posiadania wystawcy bez jego woli i wiedzy, np. gdy wystawca weksel zgubił, albo gdy mu weksel skradziono, lub gdy mu z biurka wiatr wywiał weksel przez otwarte okno.

Ma tu miejsce nietylko nabycie praw, które przedtem przysługiwały komu innemu, bez jego udziału — lecz także powstanie zobowiązania, które przedtem wogóle nie istniało.

Ochrona nabywcy wekslu w dobrej wierze, który wykaże się nieprzerwanym szeregiem indosów, a przy nabyciu działał w dobrej wierze — wypływa przedewszystkiem z art. 15 u. 2. Ustawa we-

kslowa w tym przepisie odmawia skargi windykacyjnej temu, kto przez jakikolwiek przypadek utracił posiadanie wekslu, nie odróżniając, czy posiadanie utracił remittent, indosatarjusz lub wystawca. Nie jest uzasadnioną wykładnia, iż ustawa chroni nabywcę w dobrej wierze jedynie wobec poprzedniego właściciela, czyli odnosi się jedynie do obiegu wekslu, a nie do powstania zobowiązania wekslowego; nie da się bowiem usprawiedliwić, dlaczego ustawa chroni nabywcę w dobrej wierze jedynie wobec poprzednich indosatarjuszy, a nie wobec wystawcy. Jeżeli podstawą nabycia ma być ochrona uczciwego obrotu wekslowego, to ta sama podstawa istnieje w jednym i drugim przypadku. Funkcja obiegowa wekslu ucierpiałaby znacznie, gdyby nabywca wekslu nie mógł liczyć na honorowanie prawdziwego podpisu; gdyby był narażony na zarzuty, że weksel wyszedł z posiadania wystawcy bez jego woli i wiedzy i nie mógł zaufać niepodejrzanemu wyglądowi wekslu.

Także z art. 16 wynika niedopuszczalność zarzutów opartych na stosunkach osobistych pomiędzy dłużnikiem wekslowym a poprzednimi posiadaczami, a zatem między wystawcą a remittentem, jakkol-

wiek brzmienie tego przepisu budzi wątpliwości, czy odnosi się on także do zarzutów dotyczących powstania, zobowiązania, czy jedynie do zarzutów przeciw zobowiązaniu ważnie powstałemu (na co wskazuje wyraz: dłużnik wekslowy), atoli opartych na osobistych stosunkach wiążących dłużnika z poprzednimi posiadaczami.

Ten nieprawidłowy bieg rzeczy i odpowiedzialność wystawcy, indosanta lub akceptanta, gdy weksel wyszedł z ich posiadania bez ich woli i wiedzy, wymaga wytłumaczenia.

Teorja kontraktowa.

Teorja kontraktowa, która wychodzi z założenia, że z reguły do powstania zobowiązania potrzeba umowy pomiędzy wystawcą a pierwszym nabywcą wekslu (remittentem), wymaga i tu umowy o zabarwieniu rzeczowem o danie i wzięcie wekslu (Begebungsvertrag). Nieprawidłowego biegu rzeczy, gdy weksel bez woli i wiedzy wyszedł z posiadania dłużnika, nie zdoła teorja ta wytłumaczyć. Usiłowania wyjaśnienia tego wyjątkowego, rzadkiego i anormalnego obrotu rzeczy są niewystarczające.

Teorja kreacyjna.

Na innej podstawie stara się to wytłumaczyć teorja kreacyjna. Widzi ona przyczynę zobowiązania w wygotowaniu i podpisaniu (kreacji) wekslu, uważa-

jąc je za jednostronne pisemne oświadczenie, wystarczające do powstania zobowiązania, bez względu na to, w jaki sposób dojdzie ono do osoby drugiej. Ponieważ jednak do powstania zobowiązania potrzebna jest druga osoba (wierzyciel), przeto do skuteczności kreacji wymagany jest jeszcze dalszy warunek, aby papier dostał się do rąk osoby drugiej, przyczem zachodzi różnica zapatrywań, czy po stronie drugiej wystarczy samo posiadanie czy posiadanie w dobrej wierze, czy własność. Najbardziej rozpowszechnione jest zapatrywanie, że do powstania zobowiązania wystarcza po stronie dłużnika wygotowanie i podpisanie (kreacja) wekslu, a po stronie wierzyciela nabycie własności. Związku pomiędzy kreacją wekslu a nabyciem własności nie wymaga teorja ta żadnego; oba akty są od siebie niezależne. Teorja kreacyjna opiera się głównie na nieodwołalności akceptu. Ponieważ akcept raz udzielony nie może być cofnięty, przeto wiąże akceptanta z chwilą kreacji. Jednakże art. 28 ust. weksl. wiąże akceptanta dopiero w chwili, gdy weksel zwrócił, przed zwróceniem wekslu może go przekreślić, co oznacza odmowę akceptu a następnie wiąże go akcept także wtedy, gdy posiadacza wekslu lub kogokolwiek z pod-

pisanych na wekslu piśmiennie zawiadomił o przyjęciu. Przepis art. 28 nie świadczy za teorją kreacyjną, która wiąże dłużnika wekslowego już z chwilą umieszczenia podpisu (kreacji).

Podnoszą przeciw teorji kreacyjnej, że wygotowanie i podpisanie (kreacja) weksłu nie jest jeszcze gotowem, wiążącem oświadczeniem woli, lecz raczej czynnością przygotowawczą; objaw woli wiążący następuje dopiero z chwilą wydania wekslu, emisji (teorja emisyjna), że zatem teorja kreacyjna, widząc w kreacji jednostronne oświadczenie woli, opiera się na fikcji — jeżeli zatem sama kreacja wystarczy do uzasadnienia zobowiązania, to przyczyny tego zobowiązania szukać należy nie w woli wystawcy i nie w akcie prawnym, lecz w innych czynnikach, które leżą poza wolą dłużnika i działają niezależnie a nawet wbrew jego woli. Komu skradziono weksel z zamkniętej kasy ogniotrwałej, ten z pewnością nie miał jeszcze woli zobowiązania się.

Teorja kreacyjna nie zawsze opiera się na kreacji wekslu i nabyciu własności i mimo tych momentów uwalnia dłużnika, z którego rąk wyszedł papier bez jego woli i wiedzy, wtedy, gdy nabywca był w złej wierze. Obok kreacji i nabycia własności

jest tedy jeszcze inny czynnik spółtwórczy, na którym opiera się powstanie zobowiązania, jest nim dobra wiara nabywcy. I tu leży właściwa przyczyna zobowiązania. Tą przyczyną jest potrzeba ochrony uczciwego obrotu wekslowego, dobrej wiary, zaufania, potrzeba podniesienia bezpieczeństwa i łatwości obrotu. Jakkolwiek papier wbrew woli wystawcy przeszedł w obrót, to jednak w obrocie przedstawia się na zewnątrz jako gotowy, niewadliwy produkt woli; jakkolwiek nie posiada wymaganych powszechnie warunków powstania prawa, to jednak wywołuje zewnętrzne pozory prawa, osoby działające w dobrej wierze mogą polegać na tych zewnętrznych, nie budzących podejrzeń pozorach, mogą zaufać, że papier z wolą wystawcy na mocy umowy z rąk jego wyszedł, i w tem zaufaniu muszą doznawać prawnej ochrony. Odpowiedzialność dłużnika znajduje swe uzasadnienie w tem, że on działaniem swojem wywołał owe pozory prawa, stworzył podstawę dla zaufania osób trzecich i za to działanie swoje, chociaż niezawinione, odpowiada; on działa na własne niebezpieczeństwo; niebezpieczeństwa dla obrotu, które stworzył dłużnik przez kreację wekslu, nie może przerzucać na osoby trzecie, w dobrej wierze

działające, a zatem jeszcze więcej niż on niewinne.

Obie teorje, kontraktowa i kreacyjna, muszą dopuścić wyjątki; teorja kontraktowa pomimo braku umowy na rzecz nabycia w dobrej wierze, teorja kreacyjna pomimo istnienia warunków ważnego zobowiązania na rzecz nabycia w złej wierze.

Obie teorje pokrywają się w pewnym zakresie; co w teorji kontraktowej jest regułą, to dla teorji kreacyjnej jest wyjątkiem i odwrotnie. A jednak konstrukcyjnie słuszna jest tylko teorja kontraktowa. Nie można konstrukcji prawnej opierać wyłącznie na wypadkach patologicznych, rzadkich i wyjątkowych — za podstawę konstrukcji należy przyjąć to, co jest regułą a nie ulega wątpliwości, że prawidłowy obrót wekslu opiera się na umowach pomiędzy wystawcą a remittentem, pomiędzy indosantem a indosatarjuszem. Teorja kreacyjna wyszła z krytyki kontraktowej, jednak zamiast wytłumaczyć i podać uzasadnienie dla wyjątkowych wypadków anormalnego obrotu wekslowego, w którym pośredniczy złodziej, oszust, przypadek lub wiatr, popada w drugą skrajność, opierając na tych właśnie wypadkach patologicznych całą teorję o powstaniu zobowiązania wekslowego.

III. Dopełnienie ochrony uczciwego obrotu wekslowego stanowi zasada ograniczenia zarzutów, przysługujących dłużnikowi wekslowemu przeciw posiadaczowi wekslu, w szczególności zarzutów, opartych na osobistych stosunkach dłużnika z wystawcą lub poprzednimi posiadaczami. Podług art. 16 ust. weksl. zarzuty tego rodzaju można podnosić jedynie wtedy, gdy posiadacz wekslu przy nabyciu działał w porozumieniu z pozbywcą na szkodę dłużnika wekslowego. W innych przypadkach zarzuty ex persona poprzedników nie są dopuszczalne.

Ograniczenie zarzutów.

Ograniczenie zarzutów nie da się uzasadnić abstrakcyjnym (oderwanym od causa) charakterem zobowiązania wekslowego. Abstrakcyjność zobowiązania wekslowego może co najwyżej usprawiedliwić, że zarzuty dotyczące causa debendi są niedopuszczalne, natomiast nie tłumaczy, dlaczego inne zarzuty, nie odnoszące się do causa debendi lecz dotyczące istnienia zobowiązania, mają być również ograniczone. Powtóre abstrakcyjność zobowiązania wekslowego oznacza jedynie, że causa debendi nie potrzebuje być w wekslu podaną ani przez wierzyciela udowodnioną, brak causae debendi należy do zarzutów np. zarzut nieotrzymanej waluty. Abstrakcyj-

ność sama nie wystarczy do wytłumaczenia, dlaczego ten zarzut przeciw posiadaczowi wekslu ma być ograniczony do przypadku koluzji (porozumienia na szkodę dłużnika).

Również nie da się pogodzić zasada ograniczenia zarzutów z teorją następstwa nabywcy w prawa poprzednika, czy następstwo takie będzie cesją czy też odrębną, właściwą dla papierów wartościowych kategorją następstwa.

Inne tłumaczenia zasady ograniczenia zarzutów polegają na tem, że posiadacz nie nabywa praw swojego poprzednika, lecz opiera swoje prawa bezpośrednio na przyrzeczeniu dłużnika, które tenże na jego korzyść składa, tak, jakby dłużnik z nim bezpośrednio umowę zawarł, że zatem nabycie wekslu nie jest pochodne lecz pierwotne. Dłużnik (wystawca, akceptant) zaciąga nie jedno zobowiązanie, lecz tyle samoistnych zobowiązań, ile będzie przyszłych nabywców wekslu. Przez nabycie wekslu mocą indosu gaśnie zobowiązanie jego poprzednika, a powstaje nowe zobowiązanie nabywcy. O treści tego zobowiązania rozstrzyga treść papieru. Każdy nabywca nabywa prawa wedle osnowy wekslu (secundum scripturam). Tu należy teorja o ofercie ad incertam personam, którą przyjmuje każdy dalszy nabywca

wekslu. Tu należy teorja Goldschmidta o połączeniu umowy z pierwszym nabywcą, zawartej z jednostronnem, nie potrzebującem przyjęcia przyrzeczeniem in favorem każdego dalszego nabywcy wekslu. Atoli wyjaśnienia te uzasadniają jedynie niedopuszczalność zarzutów, odnoszących się do samej umowy wekslowej, lecz nie uzasadniają zarzutów, dotyczących dalszego istnienia zobowiązania np. zapłaty albo prolongaty. Wątpliwem jest zresztą, czy dłużnik miał wolę zobowiązania się nietylko wobec pierwszego nabywcy, lecz także zobowiązania się po raz wtóry, trzeci, czwarty wobec każdego nabywcy, czyli że wola jego zwróconą jest na tyle samoistnych od siebie niezależnych zobowiązań, ile będzie przyszłych nabywców wekslu. Raczej przyjąć należy, że dłużnik oświadcza gotowość zapłacenia dalszemu (drugiemu, trzeciemu, czwartemu) nabywcy jedynie tego, do czego zobowiązał się wobec remittenta. Gdyby zobowiązanie dłużnika wobec dalszego nabywcy było samoistne, niezależne od zobowiązania wobec poprzedników, to na jakiej podstawie mogą być dopuszczone zarzuty ex persona poprzednika, gdy nabywca działał w porozumieniu na szkodę dłużnika. Albo zarzuty dotyczące osoby poprzedników

przechodzą na dalszego nabywcę (w przypadku koluzji), a wtedy nabycie jest pochodne, albo nabycie jest pierwotne, a wtedy zarzuty nie są dopuszczalne nawet wtedy, gdy nabywca działał w porozumieniu na szkodę dłużnika.

Gdyby nabycie było pierwotne, trudno byłoby rozstrzygnąć, czy nabywca, działający w złej wierze, może powołać się na to, że już poprzednik jego nabył weksel bez zarzutu w dobrej wierze i treść prawa w swojej osobie jako wolną od zarzutów utrwalił.

Ochrona obrotu, polegająca na ograniczeniu zarzutów, wynika z ochrony nabycia wekslu pomimo braku uprawnienia pozbywcy (art. 15 u. 2). Na nicby się nie przydało nabycie własności wekslu, gdyby równocześnie dłużnik mógł wierzytelność wekslową przez zarzuty obalić. Tu ochrona uczciwego obrotu wekslowego jest niezbędną. Ale co większa jest ona tu najpełniejszą i najintenzywniejszą. Żadna wiadomość o zarzutach, niedbalstwo lub lekkomyślność w badaniu nie pozbawiają nabywcę ochrony przed zarzutami, jedynie obustronna, na porozumieniu z pozbywcą polegająca zła wola wyrządzenia szkody dłużnikowi czyli koluzja uzasadnia zarzuty. W ten sposób możność podnosze-

nia zarzutów osobistych ze stosunku z poprzednikami ograniczona jest do wyjątkowych przypadków. Zasada ograniczenia zarzutów wekslowych polega na ochronie dobrej wiary i zaufania, które są nieodzownym warunkiem bezpieczeństwa i łatwości obrotu wekslowego.

Weksel przeznaczony jest dla obrotu, jest papierem publicznego zaufania; dłużnik puszcza w obrót weksel, aby sobie ułatwić kredyt, używa go do zapłat jako surrogatu pieniądza, tworzy weksel we własnym interesie, a zatem tworzy go także na własne ryzyko, a nie na ryzyko nabywcy w dobrej wierze. Brak zaufania do wekslu i rozciągłości praw w nim uwidocznionych, podciąłby cały obrót i kredyt wekslowy. Przez kreację wekslu dłużnik tworzy podstawę dla publicznego zaufania, kredytu wekslowego, obiegu wekslu jako surrogatu pieniądza — skutki działania, we własnym interesie podjętego, słusznie ponosić winien dłużnik.

VI. CHARAKTERYSTYCZNE CECHY ZOBOWIĄZANIA WEKSLOWEGO.

GOSPODARCZE FUNKCJE WEKSLU.

Zobowiązanie ściśle formalne.

I. Weksel oznacza zobowiązanie ściśle formalne. Zobowiązanie wekslowe powstaje w formie pisemnej przez kreację dokumentu, którego forma i treść ustawą ściśle jest określona, nawet przepisane jest poniekąd miejsce na dokumencie, na którem oświadczenie ma być wypisane, n. p. nazwa „weksel", podpis wystawcy, indos in blanco.

Weksel jako papier wartościowy.

II. Weksel jest papierem wartościowym. Zarówno powstanie jak i wykonanie, dochodzenie praw wekslowych nie może w inny sposób nastąpić, jak tylko zapomocą papieru. Ze względów słuszności wprowadza ustawa wyjątek w przypadku zaginięcia wekslu; orzeczenie sądowe, uznając weksel za umorzony, przedstawia surrogat zaginionego wekslu.

Papier wykupny.

III. Weksel należy do papierów obligacyjnych, opiewa na świadczenie pieniężne. Podlega wykupieniu. Dłużnik nie jest obowiązany do świadczenia

wekslowego, jeśli mu nie zostanie wydany dokument wekslowy. Dłużnik, który płaci nie żądając wydania wekslu, naraża się na niebezpieczeństwo powtórnej zapłaty; zarzutem raz uskutecznionej zapłaty nie zawsze będzie mógł się zasłonić. (Art. 16 u. w.)

Papier na zlecenie.

IV. Weksel należy do papierów na zlecenie (Ordre) tj. może być przeniesiony drogą indosu. Charakter ten ma weksel z mocy samego przepisu ustawy, chociażby nawet nie zawierał klauzuli na zlecenie.

Świadczenie za zgłoszeniem wierzyciela.

V. Dług wekslowy należy do kategorji długów, przy których wierzyciel winien się zgłosić po świadczenie do dłużnika (Holschuld), winien je sobie u dłużnika odebrać. Dłużnik nie popada w zwłokę, dopóki weksel nie będzie mu przedstawiony.

Ochrona uczciwego obrotu wekslowego.

VI. Weksel należy do papierów publicznego zaufania. Obrót wekslowy pozostaje pod szczególną ochroną dobrej wiary i zaufania, które jest warunkiem łatwości i szybkości obiegu wekslu i podnosi jego funkcję obiegową. Na ochronę uczciwego obrotu wekslowego składa się cały blok przepisów i zasad prawa wekslowego. Należy tu po pierwsze ułatwienie dochodzenia roszczeń we-

kslowych, polegające na tem, że dla dochodzenia praw wekslowych w sądzie i poza sądem (wobec dłużnika) nie potrzeba wykazania uprawnienia, lecz wystarcza tzw. legitymacja (art. 15 u. 1 u. w.).

Powtóre ustawa wprowadza nowy sposób nabycia wekslu niezależnego od praw poprzednika - pozbywcy — analogicznie do nabycia własności rzeczy ruchomych od osoby nieuprawnionej, a wbrew zasadzie prawa cywilnego „nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet". Ten sposób nabycia wprowadza ustawa na korzyść nabywcy wekslu w dobrej wierze przez wręczenie dokumentu i indos. Po stronie pozbywcy nie potrzeba w tym przypadku niczego więcej prócz legitymacji, choćby zresztą legitymacja nie pokrywała się z uprawnieniem. (Art. 15 ust. 2 ust. weksl.) Ten skutek przywiązuje ustawa jedynie do nabycia właściwego prawa wekslowego drogą indosu, a nie do nabycia drogą cywilną (spadek, cesja).

Po trzecie. Dłużnik, który płaci w dobrej wierze należycie wylegitymowanemu posiadaczowi w dobrej wierze, wolny jest od zobowiązania, chociażby się nawet okazało, że posiadacz pomimo legitymacji nie jest uprawniony. Wedle ogólnych zasad prawa cywilnego dłużnik jedynie wtedy

wolny jest od zobowiązania, gdy płaci do rąk rzeczywistego wierzyciela lub jego pełnomocnika, choćby zresztą działał w najlepszej wierze (art. 39 u. 3 u. w.)

Po czwarte. Ochrony uczciwego obrotu wekslowego dopełnia zasada ograniczenia zarzutów, które mogą być podnoszone przeciw posiadaczowi wekslu. Ochrona dobrej wiary wymaga, aby nabywca mógł pokładać zaufanie nietylko w uprawnieniu swego poprzednika, ale także pod względem treści i rozciągłości uprawnienia doznawał ochrony swego zaufania, że o rozciągłości jego uprawnień rozstrzyga treść dokumentu, że nabywa prawa, które z wekslu wypływają (secundum scripturam). Zarzuty, które dotyczą osobistych stosunków dłużnika z poprzednikami lub wystawcą, może dłużnik podnosić jedynie wtedy, gdy nabywca działał w porozumieniu na szkodę dłużnika (art. 16). Gdy nabywca działał w dobrej wierze, zarzuty takie są niedopuszczalne.

Funkcja legitymacyjna wekslu.

VII. Jak z powyższego wypływa, ustawa dla ochrony uczciwego obrotu wyposaża weksel w tzw. funkcję legitymacyjną. Ustawa odróżnia ściśle legitymację od uprawnienia. Legitymację ma ten, kto posiada papier i kogo papier jako uprawnionego wskazuje. Jeżeli weksel nie

jest indosowany, legitymację posiada remittent, bo jego wskazuje papier jako uprawnionego. Jeżeli papier jest indosowany, legitymację posiada ostatni indosatarjusz, który wykaże się nieprzerwanym szeregiem indosów (art. 15 u. 1 u. w.). Uprawnionym jest ten, kto posiada wszelkie warunki nabycia prawa. Legitymacja nie zawsze odpowiada uprawnieniu. Legitymowanym jest i ten, kto weksel ukradł, a indos sfałszował.

Legitymacja służy dla ułatwienia dochodzenia praw; kto ma za sobą legitymację, nie potrzebuje udowadniać uprawnienia. Ustawa uważa go za prawnego posiadacza. Nie znaczy to jednak, że jest on uprawnionym — lecz ciężar dowodowy przerzuca ustawa wekslowa na dłużnika. Dłużnik ma udowodnić, że legitymacji nie odpowiada uprawnienie. Znaczenie legitymacji nie ogranicza się na przerzucenie ciężaru dowodowego, a więc na prawo procesowe. Stanowi ona podstawę także dla doniosłych skutków w dziedzinie prawa materjalnego. Mianowicie stanowi podstawę dla ważnego nabycia wekslu, gdy nabywca był w dobrej wierze (art. 15 u. 2). Dalej stanowi podstawę dla ważnej zapłaty ze skutkiem zgaśnięcia zobowiązania,

jeśli dłużnik płaci w dobrej wierze do rąk osoby legitymowanej.

Zobowiązanie jednostronne i oderwane (abstrakcyjne).

VIII. Zobowiązanie wekslowe jest ściśle jednostronne, niezależne od wzajemnego świadczenia. Zarówno polecenie wystosowane do trasata w wekslu przekazowym jak i przyrzeczenie wystawcy wekslu własnego muszą być bezwarunkowe, a więc wolne od zastrzeżeń i warunków, a w szczególności od odwzajemnienia. Dokument, w którym polecenie lub przyrzeczenie zapłaty byłoby zależnem od odwzajemnienia, nie będzie uważany za weksel (art. 2 i 100 u. w.).

Abstrakcyjnem jest zobowiązanie wekslowe w znaczeniu formalnem i procesowem. Powód nie potrzebuje wykazywać ani udowadniać przyczyny prawnej (causam debendi), w wekslu przyczyna prawna nie potrzebuje być zaznaczoną. Jednak nie znaczy to, że dłużnik odpowiada pomimo braku lub wadliwości prawnej przyczyny. Wedle zasady przerzucenia ciężaru dowodowego brak causam debendi należy do obrony dłużnika (zarzuty ze stosunku waluty).

W znaczeniu materjalno-prawnem nie jest weksel zobowiązaniem abstrakcyjnem inter partes tj. pomiędzy stronami, które związane są umową wekslową jako

bezpośredni jej uczestnicy lub następcy z tytułu prawa cywilnego (cesja, spadek). Wobec osoby trzeciej, która nabyła weksel przez indos, zobowiązanie wekslowe ważne jest nawet wtedy, gdy nie było przyczyny prawnej, albo gdy ona jest wadliwą, a nie można nabywcy udowodnić, że działał w porozumieniu na szkodę dłużnika (art. 16). W tym przypadku jest weksel zobowiązaniem abstrakcyjnem, oderwanem i niezależnem od causa debendi.

Rygor wekslowy formalny.

IX. Rygor wekslowy (rigor cambialis), szczególna surowość zobowiązania wekslowego objawia się w dwóch kierunkach. Najpierw dochodzenie roszczeń wekslowych odbywa się w formie odrębnego postępowania procesowego (proces wekslowy). Podług procedury austrjackiej jest to postępowanie nakazowe. Na podstawie wekslu i innych dokumentów (np. protest) w oryginale sąd bez przesłuchania dłużnika wydaje nakaz zapłaty. Czas dla dopełnienia zobowiązania, nakazem zapłaty włożonego (tempus paritionis), wynosi 3 dni. Przeciw nakazowi zapłaty przysługują dłużnikowi zarzuty, które wnieść należy w przeciągu trzech dni pod rygorem prekluzji. Na podstawie wniesionych zarzutów rozwija się proces, któ-

rego skutkiem będzie utrzymanie w mocy lub obalenie nakazu zapłaty. Terminy do wniesienia rekursów odwołania, rewizji przywrócenia do pierwotnego stanu są tu krótsze (8 dni). Wreszcie na podstawie nakazu zapłaty, nawet nieprawomocnego, można żądać egzekucji dla zabezpieczenia. Podług procedury niemieckiej można roszczeń wekslowych dochodzić, albo w procesie na podstawie dokumentów (Urkundenprozess), w którem dla wekslu istnieją odrębne przepisy §§ 603—605, skracające czasokresy procesowe, albo w postępowaniu upominawczem (Mahnverfahren), które rozpoczyna się wnioskiem o wydanie nakazu zapłaty, przeciw któremu można wnieść sprzeciw w przeciągu krótkiego czasokresu; nakaz zapłaty może być uznany za nadający się do egzekucji (§ 699).

Podług procedury rosyjskiej wekslom protestowanym może być nadana klauzula egzekucyjna (bez poprzedniego procesu) przez sędziego pokoju, poczem weksel, zaopatrzony w klauzulę egzekucyjną, ulega egzekucji wedle przepisów o egzekucji wyroków z pewnemi zmianami. Decyzja sędziego pokoju może być zaskarżona przed sąd okręgowy (art. 161).

Rygor wekslowy ma także znaczenie materjalne, odpowiedzialność dłużnika jest surowszą. Dłużnik wekslowy obowiązany będzie do zapłaty nawet przed płatnością oznaczoną w wekslu — w szczególności, gdy trasat odmówi przyjęcia, a odmowa będzie stwierdzoną protestem, zwrotnie zobowiązany musi zapłacić weksel za potrąceniem dyskontu; tak samo ma się rzecz, gdy trasat popadnie w stan niepewnej wypłacalności (konkurs, zawieszenie wypłat, bezskuteczna egzekucja). Następnie rygor wekslowy objawia się w ograniczeniu zarzutów; przeciw posiadaczowi wekslu, który przy nabyciu nie działał w porozumieniu na szkodę dłużnika (koluzji), niedopuszczalne są zarzuty odnoszące się do osobistych stosunków dłużnika z poprzednikami lub wystawcą.

Rygor wekslowy materjalny.

Rygor wekslowy ma swoje znaczenie także dla wierzyciela. Dla zachowania pewnych praw (tzw. prawa zwrotnego poszukiwania albo regresu) wymaga ustawa wekslowa także od wierzyciela przezorności, pilności (diligencji); wierzyciel winien dopełnić tak zw. aktów zachowawczych (przedstawienia wekslu do przyjęcia lub zapłaty, protest) w przepisanym czasie i przepisanej formie, a to pod rygorem utraty wekslowego prawa regresu.

Rodzaje wekslu.

X. Ustawa wekslowa odróżnia weksle trasowane, w których wystawca poleca drugiej osobie (trasatowi) zapłatę sumy pieniężnej w oznaczonym czasie i miejscu — i weksle własne, w których wystawca sam przyrzeka zapłatę w oznaczonym czasie i miejscu.

Funkcja kredytowa.

XI. Gospodarcze funkcje wekslu. Główne znaczenie wekslu polega na jego funkcji kredytowej. Wzamian za weksel opiewający na świadczenie przyszłe (np. za trzy miesiące), otrzymuje potrzebujący kredytu już obecnie gotówkę. Jako papier kredytowy zastępuje weksel pieniądz i umożliwia operacje handlowe, które dla braku gotówki byłyby niemożliwe. Kupiec kupuje na kredyt towary, na zabezpieczenie ceny kupna wręcza weksel, który znowu dostawca jego eskontuje w banku jako rymessę i otrzymuje gotówkę, na którą zresztą musiałby czekać aż do terminu płatności. Kupiec drobny, udzielając kredytu swoim klientom, ciągnie weksle na dłużników i zapomocą kredytu otrzymuje pieniądze inwestowane w towarze na kredyt dostarczonym, nie potrzebując czekać na zapłatę klienta. Zarówno drobny jak i hurtowny kupiec

korzystają z kredytu wekslowego. Fabrykant kupuje na kredyt surowiec, wręczając weksel dostawcy, który go znowu eskontuje u bankiera. Obaj zatem, fabrykant i dostawca, korzystają z kredytu na podstawie jednego wekslu. Bez kredytu wekslowego handel utykałby na każdym kroku. Kredytu wekslowego udzielają przeważnie banki w formie skupu czyli dyskontowania weksli. Przy dyskontowaniu potrąca bankier pewną sumę tytułem procentu i prowizji tzw. dyskonto, które stanowi zysk banku udzielającego kredytu. Otrzymane w ten sposób weksle oddaje bank większemu bankowi do dalszego zdyskontowania, co się nazywa redyskontem. Różnica między procentem pobranym od dłużnika, a procentem wypłaconym drugiemu bankowi, stanowi zysk udzielającego kredytu. Kredyt ten ułatwia i wzmacnia indos, pomnażając liczbę dłużników, odpowiadających za weksel. Dyskont wekslowy jest jedną z najważniejszych gałęzi przedsiębiorstwa bankierskiego. W zapasie weksli dyskontowanych (portfelu wekslowym), lokują banki gotówkę powierzoną im przez klientelę, lub tylko pośredniczą w uzyskaniu kredytu od większych instytucyj bankowych.

Weksel jako środek obiegowy i płatniczy.

Niemniej ważną funkcję spełnia weksel jako środek obiegowy i płatniczy. Zapomocą indosu obiega weksel z rąk do rąk, służy do wypłat, zaoszczędza zapotrzebowanie gotówki. Im więcej indosów zawiera weksel, tem większe jest jego bezpieczeństwo, tem silniejsza zdolność obiegowa. Jako środek płatniczy zaoszczędza weksel zapotrzebowanie gotówki. W obrocie wyrównawczym (clearingowym) daje weksel podstawę do rozrachunku pomiędzy wierzycielami i dłużnikami, toż samo w obrocie żyrowym. Do rozrachunku przychodzą weksle drogą domicyljowania, lub przeniesienia weksli do inkasa na banki, uczestniczące w obrocie żyrowym wzgl. wyrównawczym (clearingu). Także funkcja transportowa, historycznie najwcześniejsza funkcja wekslu, polegająca na przekazie gotówki z miejsca na miejsce, odgrywa niemałą rolę w obrocie wekslowym. Zwłaszcza w handlu międzynarodowym odbywa się wypłata zapomocą weksli (dewiz). Zamiast przesyłki pieniędzy z Warszawy do Wiednia, kupuje się dewizę płatną we Wiedniu i dewizę taką przesyła wierzycielowi we Wiedniu zamieszkałemu. Dewizy mają kurs zależny od bilansu płatniczego pomiędzy dwoma krajami. Jeżeli bilans jest bierny, kurs weksli na zagranicę

Weksel w obrocie międzynarodowym.

będzie wysoki (wynosi więcej niż suma na jaką obiega weksel), nadto przy nabyciu dewizy opłaca nabywca prowizję; naodwrót, gdy bilans jest czynny, kurs dewiz będzie niższy. Kurs dewiz jest tedy barometrem bilansu płatniczego pomiędzy dwoma miejscami handlowemi (n. p. Warszawą a Pragą, Pragą a Wiedniem).

USTAWA WEKSLOWA

(Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14-go listopada 1924 r. Dz. U. R. P. Nr. 100, poz. 926).

TYTUŁ I.

WEKSEL TRASOWANY.

Dział I.

WYSTAWIENIE I FORMA WEKSLU.

Art. 1.

Weksel trasowany zawiera:

1. **nazwę „weksel" w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono;**
2. **polecenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej;**
3. **nazwisko osoby, która ma zapłacić (trasata);**
4. **oznaczenie terminu płatności;**
5. **oznaczenie miejsca płatności;**
6. **nazwisko osoby, na której rzecz, lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana;**

7. oznaczenie daty i miejsca wystawienia wekslu;

8. podpis wystawcy.

I. Art. 1 podaje normalną treść wekslu, aby wskazać obrotowi powszechnie utartą, zwykłą osnowę oświadczenia wekslowego; nie przesądzając, czy klauzule tu podane są istotne tak, iż brak ich powoduje nieważność wekslu — o tem postanawia dopiero art. 2. Dlatego art. 1 określa, co weksel „zawiera", a nie co „musi zawierać".

Klauzula wekslowa.

Części składowe (klauzule) wekslu są:

1. Nazwa „w e k s e l" w samym tekście wekslu, a zatem nie w nagłówku lub na marginesie (inaczej możnaby dokument, który według założenia swego nie miał być wekslem, przez dopisanie wyrazu „weksel" w nagłówku lub na marginesie przemienić na weksel). Nazwa „weksel" jest niezbędną, nie wystarczy klauzula „na zlecenie" jak w prawie francuskiem, gdyż nie możnaby było odróżnić wekslu od przekazu; określenie „weksel" służy dla ostrzeżenia wystawcy, zwrócenia uwagi jego na skutki i doniosłość jego podpisu, zapobiega pomyłce. Oznaczenie złożone, jak: Prima-weksel, Sola-weksel, dokument wekslowy, są dozwolone. Jeżeli weksel wystawia się

w obcym języku, niezbędny jest obcy wyraz, odpowiadający wyrazowi „weksel", w języku francuskim lettre de change, w angielskim bill of exchange, w włoskim lettera di cambio, w holenderskim Wisselbrief;

2. Polecenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy wekslowej. Suma pieniężna

Weksel trasowany (od trahere, trassare, ciągnąć, przekazać) musi mieć formę przekazu („zapłacisz Pan, zapłacicie Panowie"), tj. wystawca zleca osobie drugiej (trasatowi) zapłatę oznaczonej sumy wekslowej do rąk osoby trzeciej (remittenta). Przekaz nadaje wekslowi cechę wekslu trasowanego i odróżnia go od wekslu własnego. Polecenie musi być bezwarunkowe, tj. wolne od warunków, zastrzeżeń, odwzajemnienia itp. Przedmiotem zobowiązania wekslowego może być jedynie suma pieniężna; papiery wartościowe, listy zastawne, akcje nie mogą być przedmiotem zobowiązania wekslowego, nie zna również ustawa weksli towarowych (zna je natomiast prawo włoskie i rumuńskie). Obok sumy pieniężnej musi być podany gatunek monety (waluta), np. marki, funty szterlingi, franki, dolary, złote, korony itd. Weksle mogą być wystawiane na dowolną walutę krajową lub zagraniczną, zarówno

obiegową jak i rachunkową (np. francuskie pistole, weneckie dukaty itd.). Suma pieniężna może być oznaczoną w samym tekście wekslu lub poza tekstem np. w napisie; i to albo liczbą albo słowami. W obrocie wekslowym oznacza się ją dwukrotnie, raz liczbą w napisie po prawej stronie, drugi raz słowami w samym tekście wekslu. W razie różnicy obu tych sum ma zastosowanie reguła interpretacyjna art. 6.

Suma pieniężna musi być oznaczona, nie może zatem być podana w sposób alternatywny, np. raz 200 złotych, drugi raz 40 dolarów. Dodatki: „100 funtów szterlingów albo wartość (podług kursu)", nie uwłaczają dokładnemu oznaczeniu. Dłużnikowi przyznaną jest jedynie możność (facultas alternativa) płacenia w innej monecie, aniżeli wyrażonej w wekslu podług jej kursu, podobnie jak w art. 40 przyznaje mu ustawa możność płacenia w walucie obiegowej miejsca płatności, chociażby weksel opiewał na inną walutę.

Trasat. 3. Nazwisko osoby, która ma zapłacić (trasata). Przez nazwisko rozumie się nietylko nazwisko rodzinne, jakiego wedle prawa publicznego każdy obywatel używa, lecz także firmę handlową, gdyż firma handlowa jest nazwiskiem właści-

ciela przedsiębiorstwa handlowego w jego obrocie handlowym, a zatem osoby fizycznej lub prawniczej, albo ogółu osób. Nazwisko wystarcza, imię nie jest potrzebne, natomiast samo imię nie wystarcza do dokładnego oznaczenia osoby. Nie wystarczy nazwisko przybrane (pseudonim), nazwiska używane przez artystów, pisarzy. Inne oznaczenie osoby, chociażby dokładnie wskazywało osobę, np. żona, ojciec wystawcy, rektor uniwersytetu, nie odpowiada wymogowi ustawy. Fałszywe, sfingowane nazwisko trasata nie uwłacza ważności wekslu; weksel taki tzw. weksel piwniczny, „Kellerwechsel", nie może być jedynie akceptowany i nie będzie miał głównego płatnika, ale wystawca i indosanci będą odpowiadać. Podobnież nie uwłacza ważności wekslu podanie jako trasata firmy nieprawdziwej, nieistniejącej lub nierejestrowanej, byleby firma była możliwą, odpowiadała przepisom ustawy. Weksel może być ciągniony na kilku trasatów kumulatywnie (nie alternatywnie). Weksel taki musi być przedstawiony do zapłaty wszystkim trasatom; natomiast w razie nieprzyjęcia chociażby przez jednego z nich przysługuje regres.

Nazwisko trasata umieszcza się zazwyczaj po lewej stronie pod tekstem i na przedniej stronie wekslu (jako adres);

Termin płatności.

4. Oznaczenie terminu płatności wekslu.

Termin płatności wekslu winien być oznaczony w sposób wskazany w art. 32 ust. weksl. Bliższe szczegóły podaje komentarz do tego artykułu. Ustawa odróżnia płatność wekslu, która wynika z treści wekslu, od wymagalności tj. dnia, w którym można żądać zapłaty, a który niezawsze schodzi się z dniem płatności, gdy ten dzień przypada na niedzielę lub święto powszechne.

Miejsce płatności.

5. Oznaczenie miejsca płatności.

Jako miejsce płatności wekslu powinna być wskazana miejscowość bądźto w tekście wekslu, bądź w adresie, bądź na innem widocznem miejscu. Zazwyczaj oznacza się miejsce płatności wekslu na przedniej stronie wekslu poniżej adresu trasata zapomocą zwrotu „płatny w Warszawie".

Nieważny będzie weksel, na którym miejsce płatności jest niepewne, np. płatny na każdem miejscu, gdziekolwiekbądź, albo gdy podano kilka miejsc płatności łącznie (np. w Warszawie i Krakowie). Nie można bowiem od wierzyciela żądać, aby dochodził swego prawa na kilku często

odległych miejscach. Mniej wątpliwości budzi alternatywne oznaczenie płatności np. weksli przekazanych na bank, który ma oddziały w różnych miejscowościach, z pozostawieniem wyboru dłużnikowi. Miejscowość może być podana w formie przymiotnika przy nazwisku trasata, np. Warszawski Bank Dyskontowy, Lwowski oddział Banku Polskiego itd. Przez miejscowość należy rozumieć gminę polityczną. Nie wystarczy natomiast podanie samej ulicy albo lokalu.

Miejsce płatności weksla ma znaczenie prawne ze względu na przedstawienie weksla, protest lub dopełnienie zobowiązania wekslowego.

Jeżeli na wekslu nie jest oznaczone miejsce płatności, to mimo to weksel nie będzie nieważny, skoro w adresie obok nazwiska trasata będzie wymieniona miejscowość, albowiem ustawa wekslowa każe to miejsce uważać za miejsce płatności weksla, a zarazem za miejsce zamieszkania trasata (art. 2 u. 3). Obojętnem jest, czy miejsce wymienione obok nazwiska trasata jest jego rzeczywistem miejscem zamieszkania, czy też trasat bądźto już w chwili wystawienia weksla miał inne miejsce zamieszkania, bądźto później je zmienił. W tych ostatnich przypadkach

ustawa tworzy fikcję, iż miejsce wymienione obok nazwiska trasata jest jego miejscem zamieszkania.

Remittent. 6. Nazwisko osoby, na rzecz której lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana (remittenta). Nazwa remittent pochodzi od remittere, przesłać, odesłać. I tu wystarczy nazwisko cywilne lub firma handlowa, imię nie jest niezbędne ani wystarczające, nie wystarczy również opisanie osoby remittenta, chociaż tak dokładne, że nie pozostawia żadnej wątpliwości, np. na zlecenie prezydenta miasta Lwowa. Jeżeli na wekslu oznaczonych jest kilku remittentów bądź łącznie (A i B), bądź alternatywnie (A lub B), w pierwszym wypadku mogą remittenci wykonać prawa z wekslu tylko wspólnie (jak przy zobowiązaniu niepodzielnem), w drugim może dłużnik zapłacić do rąk któregokolwiek z remittentów (jak przy zobowiązaniu solidarnem). Oznaczenie remittenta znajduje się w tekście wekslu. Nazwisko lub firma remittenta mogą być nieprawdziwe, fikcyjne; to nie uwłacza ważności wekslu.

Ponieważ do ważności wekslu niezbędne jest oznaczenie remittenta, przeto pewnem jest, że nieważne są weksle na okaziciela — weksle na okaziciela mogłyby być nadużywane dla interesów lichwiar-

skich lub przynieść szkodę monopolowi emisyjnemu Banku Biletowego.

7. Oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksłu. Data.

Data wystawienia weksłu obejmuje dzień, miesiąc i rok. Miejsce i datę wystawienia umieszcza się w napisie weksłu po lewej stronie. Miejsce wystawienia i miejsce płatności weksłu mogą być identyczne (weksle miejscowe) albo różne (weksle zamiejscowe). Obojętnem jest dla ważności weksłu, czy data jest prawdziwą; jeżeli data jest fałszywą (późniejsza) celem obejścia ustawy, np. aby wystawcę małoletniego przedstawić jako posiadającego bierną zdolność wekslową, albo fałszywe miejsce wystawienia celem poddania weksłu innej ustawie (n. p. zamiast Warszawy — Paryż), weksel jest ważnym, ale można oprzeć na tej podstawie zarzuty. Nieważnym czyni weksel data niemożliwa (np. po terminie płatności, 30 lutego), data kilkakrotna, albo daty wedle rozmaitych kalendarzy, nie odpowiadające sobie. Miejsce wystawienia nie jest niezbędnym warunkiem ważności weksłu, jeśli obok nazwiska wystawcy podane jest miejsce; to ostatnie uważa się w myśl art. 2 ust. 4 za miejsce wystawienia weksłu.

Podpis wystawcy.

8. Podpis wystawcy. Podpis musi być umieszczony na przedniej stronie wekslu pod tekstem oświadczenia wekslowego, a nie na odwrotnej stronie lub na marginesie. Podpis musi być własnoręczny. Nie wystarczy druk, stampilja, litografja lub inna mechaniczna reprodukcja podpisu, nie wystarczy nawet facsimile. Nieumiejący pisać lub niemogący pisać (z powodu braku rąk), umieści na wekslu swój znak, który jednakże musi być uwierzytelniony, sposobem w ustawach przyjętym (np. przez notarjusza lub sąd). Nie wystarczy ustne oświadczenie, ani uznanie podpisu sfałszowanego. Podpis zawierać musi nazwisko cywilne albo firmę wystawcy. Podpis nie musi być zupełny (np. wypuszczenie ostatnich głosek) ani czytelny. Podpis hebrajski uważany jest w pr. obowiązującem w Małopolsce za znak ręki, wedle prawa niemieckiego jest ważny.

Samo nazwisko nie zawsze wystarczy do zindywidualizowania osoby, gdyż może być więcej osób tego samego nazwiska; ustawa normuje tylko minimum wymogów wekslu, nie przeszkadza, by w obrocie wekslowym celem zindywidualizowania osoby było dodane imię, zawód lub adres.

II. Inne klauzule wekslowe. Oprócz klauzul wymienionych w art. 1, które stanowią normalną treść weksla, może weksel zawierać jeszcze inne klauzule (zastrzeżenia).

Inne klauzule wekslowe.

Tu należą:

1. klauzule, których dopuszczalność i skuteczność normuje wyraźnie sama ustawa, w szczególności:

a) klauzula umiejscowienia (art. 4),

b) klauzula odsetek przy wekslu płatnym za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu (art. 5),

c) klauzula zwalniająca wystawcę od odpowiedzialności za przyjęcie (art. 9),

d) klauzula nie na zlecenie (art. 10),

e) klauzula bez obligo w indosie (art. 14),

f) klauzula prezentacyjna (nakaz albo zakaz przedstawieniu weksla do przyjęcia (art. 21, 22) lub do zapłaty (art. 33),

g) klauzula o zastosowaniu kalendarza (art. 36, u. 4).

h) klauzula zapłaty efektywnej w walucie zagranicznej (art. 40), oznaczenia kursu obcej waluty (art. 40),

i) klauzula „bez protestu", „bez kosztów" (art. 45),

k) klauzula zabraniająca zwrotnego poszukiwania w formie wekslu zwrotnego (art. 51),

l) adres w potrzebie (posiłkowy, — art. 54),

m) klauzula duplikatu (art. 63),

n) klauzula kassatoryjna (art. 64).

Klauzula na zlecenie, umieszczona zazwyczaj w wekslu, nie ma znaczenia, gdyż weksel jest papierem na zlecenie z mocy samej ustawy.

2. Klauzule niedopuszczalne mogą mieć dwojakie znaczenie:

a) albo czynią weksel nieważnym, np. dodanie warunku lub zastrzeżenia do wekslu („zapłacisz Pan 1000 zł jako pożyczkę, jako czynsz najmu, jako kaucję na zabezpieczenie zobowiązań z umowy z 4 stycznia 1925"),

b) albo uważają się za nienapisane, np. klauzula odsetek w wekslach płatnych w oznaczonym dniu lub po dacie (art. 5 ust. 1), zastrzeżenie, którem wystawca zwalnia się od odpowiedzialności za zapłatę (art. 9 u. 2).

Pozbawione znaczenia zobowiązania wekslowego są klauzule, dotyczące stosunków prawnych, stanowiących podstawę wekslu, w szczególności stosunku waluty i pokrycia.

III. Weksel i jego podstawowe stosunki prawne. Waluta i pokrycie. Wzajemne oddziaływanie podstawowych stosunków prawnych i wekslu. Umowa wekslowa.

Wystawienie i wręczenie wekslu poprzedza umowa przygotowawcza (pactum de cambiando), w której strony umawiają się o bliższe szczegóły wekslu, o wysokość sumy wekslowej, termin i miejsce płatności, a przedewszystkiem o przyczynę prawną (causa debendi), odwzajemnienie, jakie dać ma ten, kto weksel otrzymuje, w zamian za weksel, czyli t. zw. walutę wekslową.

Waluta.

Walutą wekslową zowie się odwzajemnienie, jakie świadczy remittent wystawcy wzamian za weksel. Jestto właściwa przyczyna zobowiązania (causa debendi). Waluta wskazuje stosunek, jaki zachodzi pomiędzy remittentem a wystawcą wekslu. Przyczyna prawna (causa debendi), dla której wystawca zaciąga zobowiązanie wekslowe, może być rozmaitą. Wystawca chce zapomocą wekslu uiścić się z długu (causa solvendi), albotеż chce remittentowi uczynić darowiznę (causa donandi), albo udzielić mu kredytu (zakredytować walutę, causa credendi), albotеż zaciąga zobowiązanie wekslowe bez żadnego od-

wzajemnienia, aby remittentowi ułatwić kredyt (z grzeczności).

Stosunek waluty stanowi cywilną podstawę wekslu, właściwą przyczynę zobowiązania wekslowego. Każde zobowiązanie ma takie podłoże gospodarcze bez względu na to, czy weksel wręcza wystawca remittentowi, czy też indosant indosatarjuszowi. Także indosant indosuje i wręcza weksel dla jakiejś przyczyny prawnej, aby w ten sposób uiścić się z długu n. p. za dostarczony towar, albo od indosatarjusza otrzymać równowartość tego, co sam indosant za weksel świadczył (redyskonto wekslu). Jeżeli stosunek waluty nie wykazuje żadnych nieprawidłowości, odpowiada intencji stron, to weksel przedstawia się jako wypełnienie umów pomiędzy stronami zawartych. Zdarzyć się jednak może, że stosunek waluty jest wadliwy dlatego, że towar, który wystawca miał w zamian za weksel otrzymać, nie został dostarczony albo towar ma wady fizyczne, albo wierzyciel przy udzieleniu kredytu dopuścił się wyzysku na wystawcy (lichwy), albo weksel został wręczony na zaspokojenie długu niezaskarżalnego n. p. z gry niedozwolonej, albo weksel został wręczony na zabezpieczenie roszczeń przyszłych (weksel kaucyjny), a powstanie

lub wysokość roszczeń są przedmiotem sporu między wierzycielem a dłużnikiem. Czy w tym przypadku dłużnik może się bronić zarzutami, wypływającemi z stosunku waluty?

Stosunek waluty nie jest unormowany w prawie wekslowem. Weksel jest oderwany od stosunku waluty i pokrycia, które znajdują swoje unormowanie poza wekslem w prawie cywilnem i handlowem. Dla ważności wekslu i powstałych z niego praw i obowiązków stosunki podstawowe są obojętne. Prawo wekslowe nie wymaga, aby w treści dokumentu wekslowego wskazane były tego rodzaju podstawowe stosunki prawne. T. zw. klauzula waluty, określająca przyczynę zobowiązania jak wartość w gotówce, wartość w towarach, wartość w rachunku, wartość otrzymana, wartość w wekslach — jest reminiscencją historycznego rozwoju wekslu i wypływa z konserwatywnego przyzwyczajenia do utartych szablonów — jest czczą formułką, nie dającą podstaw do oceny rzeczywistych stosunków między wystawcą a remittentem. Nawet w Francji, gdzie podług art. 110 code de commerce wzmianka o walucie należała do istotnych wymogów wekslu, uchylono ją nowelą z 8 lutego 1922.

Abstrakcyjne zobowiązanie wekslowe.

Mimo to nie traci na doniosłości zagadnienie, czy stosunek waluty oddziaływa na istnienie i rozciągłość zobowiązania wekslowego. W innej formie ujęte zagadnienie oznacza, jak rozumieć należy charakter abstrakcyjny zobowiązania wekslowego i czy na stosunku waluty można oprzeć zarzuty przeciw posiadaczowi wekslu.

Ponieważ stosunek waluty nie jest uwidoczniony w wekslu ani unormowany w prawie wekslowem, przeto zarzut, oparty na stosunku waluty pomiędzy remittentem a wystawcą, należy do zarzutów osobistych i może być podnoszony przeciw posiadaczowi wekslu jedynie wtedy, gdy tenże przy nabyciu działał w porozumieniu na szkodę dłużnika (art. 16 u. weks.). Gdy posiadacz wekslu działał w dobrej wierze, zarzut taki będzie bezskuteczny, a dłużnik wekslowy nie może zasłaniać się zarzutem, że stosunek waluty nie jest w porządku. W tym przypadku weksel jest zobowiązaniem abstrakcyjnem, oderwanem, siłę swą czerpie w formie, a dłużnik musi płacić.

Natomiast pomiędzy stronami, które zawarły umowę wekslową i związane są stosunkiem podstawowym waluty tak, że weksel przedstawia się jedynie jako wy-

konanie umowy wekslowej, zarzut taki może być podniesiony i tu zobowiązanie wekslowe nie jest oderwanem.

Jednakże sama forma wekslu daje posiadaczowi przewagę, ciężar dowodu jest przerzucony na dłużnika. Powód nie potrzebuje ani uzasadniać ani udowadniać, że stosunek waluty jest w porządku. Zagadnienie waluty należy do obrony, w szczególności do zarzutów, które uzasadnić i udowodnić musi dłużnik.

Zarzut ze stosunku waluty przysługuje jedynie temu dłużnikowi, którego łączy z posiadaczem wekslu stosunek waluty, a zatem np. wystawcy przeciw remittentowi, nie może się nim zasłaniać inny dłużnik wekslowy, np. akceptant. Gdyby się okazało, że akceptant niesłusznie zapłacił, wystawca, który zobowiązany jest do pokrycia, może domagać się zwrotu niesłusznie pobranej zapłaty.

Pokrycie.

Zamieszczone w wekslu polecenie zapłacenia sumy pieniężnej samo przez się nie zobowiązuje trasata ani do przyjęcia ani do zapłacenia wekslu. Jaki skutek odniesie to polecenie, zależy od swobodnej decyzji trasata. Trasat skłoni się do zadośćuczynienia poleceniu, gdy od tego, na czyj rachunek świadczenie wekslowe ma być wypełnione, otrzymał lub ma za-

pewnioną równowartość świadczenia wekslowego czyli tzw. pokrycie (Provision, Deckung). Ten stosunek prawny zowie się stosunkiem pokrycia. Stosunek pokrycia zachodzi nietylko między wystawcą a trasatem, lecz także pomiędzy akceptantem a domicyljatem, między adresatem w potrzebie lub przyjemcą przez wyręczenie a wyręczonym, między awalistą a głównym dłużnikiem.

Stosunek pokrycia nie jest unormowany w ustawie wekslowej, zostaje poza wekslem, opiera się na prawie cywilnem lub handlowem. Roszczenie trasata o pokrycie nie opiera się na wekslu, w szczególności na poleceniu zapłaty w wekslu zawartem; polecenie to nie jest mandatem, z mocy którego trasatowi przysługiwałaby actio mandati contraria; weksel opiera się na przekazie, polecenie jest tylko upoważnieniem, albo, jak określa prawnik francuski Thaller, zaproszeniem (invitation) do przyjęcia i zapłaty. Stosunek pokrycia opiera się na odrębnych umowach poza wekslem zawartych, taką umową może być np. mandat, umowa o otwarcie kredytu, udzielenie poręki, objęcie cudzego długu, — albo na stosunkach bezumownych, jak negotiorum gestio, in rem versio itp.

Skarga o pokrycie.

Dla posiadacza wekslu jest stosunek pokrycia obojętny; nie może on żądać od wystawcy, by dał trasatowi pokrycie i nie ma żadnego prawa do pokrycia znajdującego się w ręku trasata; jego roszczenie do akceptanta opiera się na akcepcie i jest niezależnem od tego, czy trasat ma pokrycie. Trasat ma prawo do pokrycia, gdy weksel akceptował. Skarga o pokrycie zwie się u prawników niemieckich Revalierungsklage. Skarga o pokrycie opiera się na stosunku pokrycia pomiędzy wystawcą a trasatem, a nie na fakcie akceptowania lub zapłacenia wekslu. Dla uzasadnienia skargi o pokrycie nie wystarczy zapłata, która może być udowodnioną przez przedłożenie wekslu pokwitowanego; trasat musi skargę o pokrycie uzasadnić przez wyświetlenie szczególnego stosunku prawnego, pomiędzy nim a wystawcą zachodzącego. Ciężar dowodu spoczywa na trasacie i nie może być odwrócony na niekorzyść wystawcy.

Płatne jest roszczenie o pokrycie dopiero w terminie płatności. Przed płatnością nie można żądać pokrycia, gdyż świadczenie akceptanta wobec wystawcy polega właśnie na objęciu odpowiedzialności za weksel aż do terminu płatności, celem podparcia kredytu wystawcy; gdy-

by wystawca musiał dać pokrycie przed płatnością, odpadłaby dlań wszelka możność korzystania z kredytu. Dopiero gdy zobowiązanie wekslowe staje się płatnem, obowiązany jest wystawca przekazać dłużnikowi pokrycie tak wcześnie, aby z tytułu akceptu nie był pociągany do zapłaty. Gdyby akceptant z powodu niedostarczenia pokrycia musiał weksel zapłacić, natenczas wystawca winien mu zwrócić to, co zapłacił w kapitale, odsetkach i innych należytościach.

Weksle z grzeczności.

Na odmiennych zasadach polegają podpisy (weksle) z grzeczności. Dla podparcia niedostatecznego kredytu udzielają często inne osoby podpisów swoich na wekslu w roli akceptanta, wystawcy, indosanta lub awalisty z tem wyraźnem zastrzeżeniem, że troska o wykupienie wekslu należy do osoby, której użyczono podpisu z grzeczności. Podpisy z grzeczności mogą być wzajemne, dwie osoby podpisują sobie z grzeczności weksle, aby sobie ułatwić kredyt. Przy wekslach z grzeczności niema stosunków podstawowych (waluty lub pokrycia) między udzielającym podpisu z grzeczności, a innymi uczestnikami wekslu. Np. wystawca daje podpis z grzeczności na korzyść akceptanta lub remittenta, nie otrzy-

mawszy waluty, akceptant daje akcept z grzeczności, nie będąc dłużnikiem wystawcy. Gdyby akceptant z grzeczności musiał zapłacić weksel, ma prawo domagać się zwrotu, gdyż zapłacił dług obcy.

Zagadnienie pokrycia powraca w wypadku przedawnienia weksla lub zaniedbania protestu. Posiadaczowi weksla przyznaje ustawa skargę z tytułu niesłusznego zbogacenia. Wystawca zbogaca się, gdy otrzymał walutę, a nie dał pokrycia. Posiadacz weksla musi udowodnić, że pokrycia nie dostarczono. Klauzula pokrycia nie należy do normalnych klauzul wekslowych, jest niepotrzebną, czy i od kogo i jakie pokrycie otrzymać ma trasat, ocenić należy podług stosunku prawa cywilnego, jaki między nimi zachodzi.

Pokrycie w prawie francuskiem.

W systemie prawa francuskiego związek pokrycia z wekslem jest bardzo ścisły. Weksel nie jest tu oderwany od realnych transakcyj handlowych, dla których go wystawiono, roszczenie oparte na tych transakcjach (pokrycie) stanowi przynależność weksla. Z każdem przeniesieniem weksla przechodzi także własność pokrycia na nowego nabywcę (ust. z 8 lutego 1922). Weksel nie jest tu oderwanem zobowiązaniem z podpisu, lecz łączy się z cesją pokrycia.

Pokrycie stanowi zabezpieczenie realne, dodane do podpisu. Także w stosunku do wierzycieli wystawcy lub trasata należy pokrycie do posiadacza wekslu, co ważne jest w wypadku egzekucji lub upadłości. Ponieważ pokrycie należy do posiadacza wekslu, przeto wystawca nie może niem rozporządzać. W konkursie wystawcy pokrycie będzie wyłączone z masy konkursowej.

Również unormowany jest w prawie francuskiem stosunek pokrycia w samem prawie wekslowem. Pokrycia ma dostarczyć wystawca lub ten, na czyj rachunek weksel wystawiono (art. 115). Pokrycie istnieje, jeżeli w terminie płatności trasat był dłużnikiem wystawcy w sumie równej wekslowi (art. 116). Przyjęcie każe domniemywać się istnienia pokrycia (art. 117). W razie zaprzeczenia wystawca ma udowodnić, że trasat w dniu płatności miał pokrycie (art. 117). Jeżeli nie było pokrycia w terminie płatności, wystawca odpowiada nawet wtedy, gdyby weksel nie był protestowany (art. 117). W razie niezaprotestowania wekslu w terminie płatności posiadacz traci prawo regresu przeciw wystawcy jedynie wtedy, gdy tenże usprawiedliwi, że pokrycie istniało w terminie płatności (art. 170).

Wedle ustawy naszej jest inaczej. Posiadacz weksla nie ma prawa do pokrycia, znajdującego się u trasata; pokrycie jest stosunkiem pomiędzy wystawcą a trasatem, który posiadacza weksla zupełnie nie obchodzi; dlatego wystawca może dysponować pokryciem, nie oglądając się na interesy posiadacza weksla. W przypadku konkursu do majątku wystawcy, pokrycie będzie należało do masy upadłościowej wystawcy; wierzyciele wystawcy mogą zająć w drodze egzekucji pokrycie u trasata, bo ono prawnie należy do majątku wystawcy.

Weksle z szczególnem wskazaniem pokrycia.

Jakkolwiek pokrycie w zasadzie nie należy do posiadacza weksla, to jednakże wystawca może wskazać wyraźnie posiadaczowi, jakie pokrycie dla weksla przeznacza i odstąpić mu prawa do pokrycia. Tu należy eskont otwartych wierzytelności książkowych na podstawie faktur. Kupiec lub przemysłowiec, który dostarczył towary lub wykonał roboty na kredyt, wystawia na klienta weksel, zabraniając wszelako przedstawienia do przyjęcia (non acceptable, art. 21 u. weksl.). Zamiast akceptu odstępuje wierzycielowi jako pokrycie wierzytelność, jaką ma do trasata z tytułu zakredytowanej dostawy towarów lub wykonanych robót. Także szczegó-

łowe wskazanie pokrycia może być zaznaczone w samym dokumencie wekslowym, albo też poza wekslem wypływać z transakcyj między wystawcą a trasatem z jednej strony a remittentem z drugiej strony.

Weksle udokumentowane.

Tu należą także t. zw. weksle udokumentowane (traite documentaire), dla których pokrycie stanowi zastaw na towarze reprezentowanym przez papier towarowy (konosament, list ładunkowy); papier towarowy zaopatrzony indosem na rzecz posiadacza weksłu łączy się z wekslem i wraz z nim stanowi przedmiot obiegu. Kupiec holenderski wysyła ładunek okrętem dla firmy warszawskiej; eskontuje u bankiera w swojem miejscu zamieszkania weksel na firmę warszawską, a zarazem dołącza do weksłu otrzymany od kapitana okrętu konosament, który indosuje na bankiera. Wierzyciel wekslowy zyskuje prawo zastawu na towarze, które zapomocą konosamentu może wykonać na wypadek, gdyby kupujący weksłu nie wykupił.

Oddziaływanie weksłu na podstawowe stosunki prawne.

IV. Weksel oddziaływa na stosunki prawne, służące jemu za podstawę. Weksel może być wręczony w miejsce zapłaty (pro soluto, an Zahlungsstatt). Zamiast świadczenia ze stosunku cywilnego, stanowiącego podstawę weksłu,

np. z kupna, wręcza dłużnik weksel na zupełne umorzenie swojego zobowiązania. Weksel umarza dawne zobowiązanie, powoduje nowację. Wierzyciel wzamian za roszczenie z stosunku cywilnego otrzymuje nowe roszczenie z wekslu; na dawny dług zgasły nie może się już więcej powoływać nawet wtedy, gdyby weksel nie był zapłacony. Zgaśnięcie dawnego zobowiązania powoduje także zgaśnięcie ubocznych praw, jak zastawu, poręki itp. Skutek nowacyjny ma wręczenie wekslu jedynie wtedy, gdy to niewątpliwie wynika z woli stron wyraźnej lub domniemanej, np. gdy wierzyciel zwraca skrypt dłużny na dawne roszczenie albo kwituje dłużnika. W wątpliwości należy przyjąć, że wierzyciel otrzymuje weksel jedynie na zabezpieczenie, ułatwienie zapłaty (pro solvendo, zahlungshalber). W obrocie handlowym wierzyciel, któremu wręczono weksel, czuje się zaspokojonym dopiero wtedy, gdy weksel zostanie zapłacony. Jak każdy przekaz tak i weksel na nim się opierający nie stanowi zapłaty, a dawne zobowiązanie gaśnie jedynie wtedy, gdy weksel zostanie zapłacony. Dlatego wierzyciel przyjmuje weksel na rachunek cywilnego roszczenia „salvo-incasso" tj. pod warunkiem, że weksel zostanie zapłacony.

Wierzyciel ma tedy dwa roszczenia, jedno na podstawie wekslu, drugie z stosunku cywilnego, na którym weksel się opiera, mógłby zatem podług wyboru swego dochodzić praw albo na podstawie wekslu, lub na podstawie cywilnego tytułu. Jednakże prawo wyboru wierzyciela jest ograniczone w następujących kierunkach:

a) Wierzyciel obowiązany jest przedewszystkiem poszukiwać zaspokojenia z wekslu, a zatem w terminie płatności przedstawić trasatowi weksel do zapłaty i dopełnić aktów zachowawczych, o ile są one potrzebne do zachowania praw dłużnika, np. nie potrzeba protestu, gdy weksel wręczył wystawca, bo wystawca do zachowania roszczeń przeciw akceptantowi nie potrzebuje protestu. Natomiast nie jest wierzyciel obowiązany ani do zaskarżenia wekslu, ani egzekwowania roszczenia wekslowego.

b) Z obowiązku poszukiwania zaspokojenia w pierwszym rzędzie z wekslu wypływa, że przed płatnością wekslu nie może wierzyciel dochodzić roszczenia także z tytułu cywilnego, wyjąwszy gdyby w przypadku nieprzyjęcia lub niepewności trasata okazało się przed płatnością, że niema widoków zrealizowania wekslu.

c) Jeżeli wierzyciel skorzysta z wyboru i zechce dochodzić roszczenia z tytułu cywilnego, winien zwrócić dłużnikowi weksel nienaruszony tj. w takim stanie, aby dłużnik praw z wekslu mógł dochodzić, a zatem z protestem, jeśli do zachowania praw jego protest jest potrzebny. Gdy wierzyciel warunku tego nie może dopełnić, dlatego, że wskutek zaniedbania prawo regresu upadło, albo roszczenie wekslowe uległo przedawnieniu — nie będzie mógł dochodzić roszczenia cywilnego. Wyjątek zachodzi, gdy weksel bez winy wierzyciela uległ uszkodzeniu lub zniszczeniu lub został umorzony, a dłużnik mimo braku wekslu nie doznaje szkody z powodu, iż jemu żadne prawa z wekslu nie przysługiwały np. był akceptantem lub wystawcą wekslu własnego.

d) Jeżeli wierzyciel weksel otrzymany na zabezpieczenie zapłaty puścił w obieg i otrzymał walutę, nie może dochodzić roszczenia cywilnego, bo właściwie został zaspokojony. Gdyby jednak z powodu niehonorowania wekslu wierzyciel był obowiązany w drodze regresu weksel wykupić, a zatem okazało się, że i ta droga zaspokojenia się z wekslu zawiodła, pozostaje mu jedynie roszczenie cywilne.

Art. 2.

Nie będzie uważany za weksel trasowany dokument, któremu brak jednej z cech, wskazanych w artykule poprzednim, wyjąwszy przypadki, określone w ustępach następujących.

Weksel bez oznaczenia terminu płatności, uważa się za płatny za okazaniem.

W braku osobnego oznaczenia miejsce, wymienione obok nazwiska trasata, uważa się za miejsce płatności oraz za miejsce zamieszkania trasata.

Weksel, nie zawierający miejsca wystawienia, uważa się za wystawiony w miejscu, podanem obok nazwiska wystawcy.

Kto umieścił podpis na dokumencie, który nie zawierał wszystkich cech wekslu trasowanego, odpowiada wekslowo, chyba, że udowodni, że dokument później wypełniono niezgodnie z jego wolą. Wobec nabywcy w dobrej wierze, na którego weksel przeszedł po wypełnieniu, odpowiada pomimo nieprawnego wypełnienia.

I. Art. 2 określa, które z podanych w art.1 znamion (klauzul) wekslu są istotne tak,

iż dokument, nie zawierający znamion takich, nie będzie uważany za weksel trasowany.

Istotne są klauzule podane w art. 1 z wyjątkiem: 1. czasu płatności, 2. miejsca płatności, 3. miejsca wystawienia. Klauzule nieistotne.

Weksel bez podania terminu płatności uważa się za płatny za okazaniem.

W braku miejsca płatności uważa się miejsce podane w adresie trasata za miejsce zamieszkania trasata i miejsce płatności wekslu. Gdyby także nie było podane miejsce obok nazwiska trasata, dokument taki nie będzie uważany za weksel trasowany.

Weksel, nie zawierający miejsca wystawienia, uważa się za wystawiony w miejscu podanem obok nazwiska wystawcy — gdyby obok nazwiska wystawcy nie było podane żadne miejsce, dokument nie będzie uważany za weksel trasowany.

II. Weksle wadliwe co do formy. Weksle niezupełne.

1. Brak istotnych klauzul wekslowych może pochodzić z nienależytego wypełnienia lub późniejszego uszkodzenia wekslu (wyskrobania, wymazania, zalania atramentem). O ile weksel, nienależycie wypełniony, nabywa ważności przez dodat-

kowe wypełnienie, por. uwagi o blankietach wekslowych str. 145 i nast.

Uszkodzenie przypadkowe nie pozbawia wekslu ważności, jeśli przypadkowość zostanie udowodniona — jednakże weksel taki nie nadaje się ani do dalszego obrotu ze skutkami indosu, ani do dochodzenia w odrębnem postępowaniu wekslowem.

Weksle unieważnione.

2. Unieważnienie wekslu przez przedarcie, przekreślenie, przedziurkowanie powoduje zgaśnięcie praw wekslowych. O ileby jednak udowodniono, że takie unieważnienie nastąpiło z przypadku lub przez omyłkę, weksel zachowuje ważność a praw z wekslu można dochodzić w zwykłem postępowaniu. Oczywiście przypadkowe przedarcie wekslu wskutek składania papieru nie uwłacza jego ważności.

Weksle sfałszowane.

3. Weksle sfałszowane, por. uwagi do art. 69. Fałsz czyli zmiana pierwotnej treści wekslu może być dokonaną w taki sposób, że nie budzi podejrzeń co do prawdziwości wekslu, alboteż weksle mogą być podejrzane co do prawdziwości tj. z weksla samego wynika, że jego treść pierwotna uległa zmianie np. wskutek poprawki, wytarcia, wymazania, wyskrobania i t. p. Weksle o zewnętrznym wyglądzie podejrzanym nie nadają się do postępowania wekslowego, mogą być dochodzone

w zwykłym procesie, a powód musi udowodnić, że zmiana nastąpiła za zgodą osób interesowanych.

Weksle fikcyjne.

4. Weksle nieprawdziwe, fikcyjne. Jeżeli weksel wprawdzie zawiera wszystkie istotne wymogi ważności, ale treść ich jest nieprawdziwa, np. podano fałszywą datę wystawienia (weksel antydatowano, aby wystawienie jego odnieść do czasu, gdy dłużnik jeszcze nie był niewypłacalnym, albo postdatowano, aby weksel przez małoletniego podpisany odnieść do czasu pełnoletności), albo podano fikcyjne nazwiska nieistniejących osób zmyślonych lub firm trasata albo remittenta, weksel pomimo to będzie ważny (inaczej w prawie francuskiem, gdzie dokumenty takie poczytuje się nie za weksle, lecz za zwykłe zobowiązania). Ważne są tedy tzw. weksle piwniczne (Kellerwechsel, tirage en l'air), przekazane na osoby nieistniejące, zmyślone, podobnie jak ważne są weksle, na których sfałszowany jest podpis wystawcy lub akceptanta; dla ważności wekslu wystarczy forma, formalnie weksel taki ma trasata; inni dłużnicy wekslowi odpowiadają z swoich podpisów, na takim wekslu wierzyciel musi dopełnić aktów zachowawczych nawet przeciw takiemu zmyślonemu trasatowi (protest na wiatr).

Coprawda weksle takie ułatwiają nadużycie kredytu. Kupiec, znajdujący się w kłopotach pieniężnych, wprowadzając w błąd wierzyciela co do stosunków handlowych łączących go z osobami trzeciemi, ciągnie weksel na osoby zmyślone, rzekomo zamieszkałe w innych miejscowościach, i domicyluje u siebie, aby utrudnić odkrycie jego podstępnych manipulacyj; w terminie płatności weksle takie wykupuje i powtarza tę manipulację tak długo, aż wyjdzie z trudności finansowych, lub popadnie w upadłość. Manipulacje takie są oszukańcze, podlegają karze za oszustwo, ale weksel będzie ważny. Jeżeli weksel antydatowano lub postdatowano, to jest on wprawdzie ważny, atoli na nieprawdziwości daty można oprzeć zarzuty np. braku zdolności wekslowej lub ao Pauliana o pokrzywdzenie wierzycieli.

Podobnież nie uwłacza ważności wekslu, gdy celem dopełnienia wymogów ważności wekslu, wpisano zmyślone nazwisko (podpis) wystawcy, podobnie jak nie uwłacza ważności wekslu i odpowiedzialności innych dłużników, gdy podpis wystawcy zostanie sfałszowany.

W tych wszystkich przypadkach ważność wekslu podtrzymuje f o r m a, cho-

ciażby niezgodna z rzeczywistym stanem rzeczy.

Podpis na wekslu niewypełnionym (blankiecie)

III. Dokument, który nie zawiera wszystkich cech wekslu, nie może być uważany za weksel tak długo, dopóki braki nie zostaną należycie wypełnione. Konsekwencją tej zasady byłoby, że podpis umieszczony na takim dokumencie przed jego wypełnieniem, nie rodzi zobowiązania wekslowego. Od tej reguły czyni ustawa wekslowa wyjątek. Często zdarza się, że wystawca, akceptant lub indosant umieszczają podpisy swoje na dokumencie niezupełnie wypełnionym, któremu braknie niektórych albo nawet wszystkich cech wekslu (podpis in blanco) i weksel taki niewypełniony wręczają osobie drugiej z wolą zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. W szczególności należą tu weksle, dane na zabezpieczenie przyszłej pretensji, której wysokość i czas płatności zgóry nie dadzą się oznaczyć (weksle kaucyjne). Kto taki weksel zaopatrzony swoim podpisem wręcza, nadaje odbiorcy prawo późniejszego wypełnienia. Podpis na blankiecie rodzi zatem zobowiązanie wekslowe pod warunkiem późniejszego wypełnienia. Przed wypełnieniem niema zobowiązania wekslowego i niema skargi wekslowej.

Prawo wypełnienia i jego granice.

Odbiorca takiego dokumentu niewypełnionego i jego prawni zastępcy, czyto z mocy prawa wekslowego (indosatarjusz), czyto z mocy prawa cywilnego (cesjonarjusz, dziedzice), nabywają wskutek woli oddawcy prawo wypełnienia dokumentu i nadania mu przez to pełnej mocy wekslowej. Prawo to nie jest jednak nieograniczone, sposób wypełnienia nie może być dowolny, owszem wypełnienie musi być zgodne z wolą oddawcy, i to z wolą wyraźnie objawioną (umową) a w braku wyraźnej umowy z wolą domniemaną t. j. zgodnie z przyjętemi zwyczajami obrotu wekslowego. A zatem wypełnienie nie może sprzeciwiać się woli oddawcy ani co do wysokości sumy ani terminu płatności ani miejsca płatności; bez wyraźnego zezwolenia nie wolno zatem podać innego miejsca płatności, gdyż regułą obrotu wekslowego jest płatność wekslu w miejscu zamieszkania trasata. Zarzut niedozwolonego wypełnienia wekslu jest zarzutem materjalnym a nie formalnym, nie zawsze uwłacza zatem ważności wekslu. Jakkolwiek weksel wypełniono na wyższą sumę albo z inną datą płatności, weksel mimoto będzie ważny, jednakże dłużnik, który podpisał przed wypełnieniem, odpo-

wiada jedynie do wysokości sumy umówionej wzgl. w terminie umową oznaczonym; podobnież jeżeli wbrew zwyczajom weksel umiejscowiono, odpowiada dłużnik za weksel jako płatny w jego miejscu zamieszkania. Wynika to także z art. 69, wedle którego ten, kto przed zmianą np. sumy wekslowej na wyższą podpisał weksel, odpowiada wedle pierwotnej osnowy. Swobodnemu ocenieniu sędziego należy pozostawić, czy i o ile sprzeczne z wolą podpisującego wypełnienie wekslu wywiera wpływ na ważność zobowiązania. Często bowiem oddając weksel do wypełnienia, daje podpisujący do poznania, że mu sposób wypełnienia jest obojętny, n. p. data wystawienia, osoba wystawcy, remittenta i t. p. Czasem wysokość sumy, na jaką weksel wypełniono, dopiero w drodze sporu będzie ustalona (weksle kaucyjne).

Zarzut bezprawnego wypełnienia jest zarzutem in personam i dlatego nie może być podnoszony przeciw nabywcy wekslu w dobrej wierze. Ochrony przed zarzutami tego rodzaju doznaje jednakże tylko nabywca w dobrej wierze, który nabył weksel po wypełnieniu. Kto nabył weksel przed wypełnieniem, nie jest wekslowo uprawnionym, gdyż w chwili nabycia dokument nie

odpowiadał prawnym wymogom weksłu. Jakkolwiek blankiety wekslowe mogą cyrkulować także przed wypełnieniem weksłu tak, iż dopiero dalszy nabywca je wypełnia, mimoto nie podpadają pod ochronę obrotu w dobrej wierze. Nabywca blankietu powinien poinformować się o umowie co do wypełnienia; wypełniając weksel, czyni to na własne niebezpieczeństwo. Niema potrzeby ochrony cyrkulacji i podniesienia funkcji obiegowej samych blankietów wekslowych. Przeciw nabywcy, który nabył blankiet przed wypełnieniem, a następnie sam go wypełnił, można tedy zasłonić się zarzutem, że wypełnienie nie jest zgodne z wolą dłużnika, chociażby nabywca był w dobrej wierze. Art. 16 o niedopuszczalności zarzutów, opartych na osobistych stosunkach z wystawcą lub poprzednimi posiadaczami, nie ma tu zastosowania, bo nabywca niewypełnionego blankietu nie stał się posiadaczem weksłu przez sam fakt nabycia, lecz dopiero przez wypełnienie blankietu, a wypełnienie samo, nawet w dobrej wierze, nie doznaje wedle art. 2 u. 5 ochrony.

Podpis na blankiecie zobowiązuje jedynie wtedy, gdy jest p o d p i s e m w e k s l o w y m, tj. uczynionym w zamiarze za-

ciągnięcia zobowiązania wekslowego albo w takiej formie, iż wedle zapatrywań obrotu każdy może przypuszczać, że podpisujący miał wolę podpisania weksłu, np. podpisze ktoś blankiet, na którym wydrukowane było słowo „weksel", albo formularz wekslowy. Kto natomiast umieści swój podpis na świstku papieru, który miał służyć za pełnomocnictwo, pokwitowanie, lub dla próby pisma albo z przyzwyczajenia podpisywania swego nazwiska, ten nie miał zamiaru oddania oświadczenia wekslowego i dlatego nie odpowiada, choćby weksel później wypełniony dostał się w posiadanie nabywcy w dobrej wierze. Tu niema wogóle oświadczenia woli, potrzebnego do powstania zobowiązania.

Dowód bezprawnego wypełnienia weksłu ciąży na dłużniku. Do skargi wekslowej wystarczy przedłożenie dokumentu, zawierającego istotne cechy weksłu i formalną legitymację wekslową (art. 15). Jeżeli dłużnik twierdzi, że mimoto nie jest zobowiązany z powodu, iż wypełniono weksel wbrew umowie, powinien podnieść zarzut i udowodnić. Rozłożenie ciężaru dowodowego wynika z ogólnych zasad prawa wekslowego i nie nasuwa wątpliwości.

Art. 3.

Weksel może opiewać na własne zlecenie wystawcy.

Trasatem może być sam wystawca.

Weksel może być wystawiony na rachunek osoby trzeciej.

Weksel na własne zlecenie.

I. Jakkolwiek weksel trasowany obraca się w kole trzech osób (wystawcy, trasata, remittenta), to jednak ważności wcale nie uwłacza identyczność tych osób. I tak może wystawca być identyczny z remittentem. Wystawca wymienia siebie samego jako remittenta (weksel na własne zlecenie). Weksle takie wystawia się, jeśli wystawca z góry nie wie, u kogo weksel zeskontuje lub komu odda go jako rymesę, albo gdy wystawca wogóle nie ma zamiaru wekslu z rąk wydać, lecz chce sam go zrealizować. Weksel własny nie może być wystawiony na własne zlecenie, gdyż art. 3 nie jest cytowany między przepisami, które mają zastosowanie do wekslu własnego.

Weksel trasata na siebie samego.

II. Osoba trasata może być następnie identyczna z osobą wystawcy. Trasatem może być wystawca (weksel przekazowo-własny). Weksle takie wystawia się, gdy wystawca ma kilka zakła-

dów (zakłady filjalne), które zostają ze sobą w handlowych stosunkach i wystawia weksel na jeden z tych zakładów, aby zaznaczyć przynależność transakcji do tego przedsiębiorstwa; podobnież, gdy wystawca poza swojem miejscem zamieszkania (np. w podróży) wystawia weksel na siebie samego jako płatny w miejscu jego zakładu. Zamiast weksla własnego wystawia się tu weksel trasowany na samego wystawcę.

Weksel przekazowo-własny nie wymaga distantia loci tj. miejsce wystawienia i miejsce płatności nie muszą być różne.

Weksel komisowy.

III. Weksel może być wystawiony na rachunek osoby trzeciej (weksel komisowy). Wystawca weksla komisowego zobowiązuje się wekslowo we własnem imieniu, wobec osób trzecich (remittenta, indosatarjusza), jego stanowisko nie różni się niczem od stanowiska wystawcy na własny rachunek, w szczególności jest on zwrotnie zobowiązany. Jednakowoż wystawiając weksel na cudzy rachunek, daje wystawca weksla do poznania, że transakcja wekslowa dokonaną została z polecenia i w interesie osoby trzeciej, że polecając trasatowi zapłatę weksla, czyni to w wykonaniu zlecenia osoby trzeciej. Dlatego przy wekslu ko-

misowym kształtuje się odmiennie stosunek trasata do wystawcy tj. stosunek pokrycia. Podczas gdy przy wekslu na własny rachunek wystawca obowiązany jest dać pokrycie trasatowi, to przy wekslu na cudzy rachunek trasat wyczekiwać ma pokrycia od osoby trzeciej, w której interesie dokonano transakcji wekslowej. Jeżeli trasat udowodni, że weksel tak wystawiono z polecenia osoby trzeciej, może od niej domagać się pokrycia tej sumy, jaką za weksel zapłacił. Natomiast nie ma trasat skargi o pokrycie przeciw wystawcy wekslu przekazowego.

Czy weksel wystawia się na cudzy rachunek, dowiaduje się trasat albo z listu zawiadamiającego wystawcy (aviso), albo z klauzuli na wekslu zamieszczonej: „wstawisz Pan na rachunek X.". Gdy chodzi o zachowanie tajemnicy, wystawca nie wymienia na wekslu osoby trzeciej, albo podaje tylko początkową literę. W tym przypadku klauzula wekslowa opiewa: „wstawisz na rachunek dotyczącej osoby podług zawiadomienia". Weksle takie przychodzą w obrocie z rozmaitych powodów. Np. wierzyciel wystawia weksel na rachunek swego dłużnika, albo gdy trzeci dający polecenie nie ma dostatecznego kredytu, albo gdy wystawcą ma rachunek

otwarty u trasata, a nie może wprost na niego wekslu wystawić, bo w miejscu wystawienia wekslu niema popytu na weksle płatne u trasata, zwraca się zatem do swojego korespondenta, aby weksel na trasata na jego rachunek wystawił i eskontował.

Stosunek prawny wystawcy do osoby trzeciej, na której rachunek weksel wystawił, jest stosunkiem komisowym. Wykonanie zlecenia idzie na rachunek komitenta; komitent odpowiada wystawcy za wszelką szkodę, jaką mógłby ponieść z wykonania zlecenia, w szczególności, gdyby jako wystawca pociągany był do regresu.

Do posiadacza wekslu nie pozostaje komitent w żadnym stosunku wekslowym; nie jest on ani zobowiązany do regresu, aniteż nie odpowiada z tytułu niesłusznego zbogacenia.

Art. 4.

Weksel może być płatny u osoby trzeciej, bądź w miejscu zamieszkania trasata, bądź w innem miejscu (weksel umiejscowiony).

Umiejscowionym zowie się weksel wtedy, gdy płatny jest u osoby trzeciej, albo w miejscu zamieszkania trasata, albo w innem miejscu. Jako miejsce za-

mieszkania trasata uważać należy miejsce podane obok nazwiska trasata, a w braku takiego oznaczenia jego rzeczywiste miejsce zamieszkania. Domicyljowanie ma na celu zapewnienie honorowania wekslu w miejscu, które nie jest miejscem zamieszkania trasata, lub przeniesienie wekslu z miejsc podrzędnych na większe centrum handlowe, co ułatwia pozbycie wekslu; domicyljowanie weksli ma duże zastosowanie w obrocie żyrowym i clearing'owym.

Osoba trzecia, różna od trasata, którą wskazano w wekslu jako płatnika, nazywa się domicyljatem. Oznaczając domicyljata, wskazuje wystawca lub akceptant szczególny sposób zapłaty, tj. że nie on sam, lecz ten trzeci (domicyljat) zapłaci weksel. Posiadacz wekslu powinien przedstawić weksel do zapłaty domicyljatowi, a w razie odmowy dokonać protestu. Ten protest jest z jednej strony niezbędny do zachowania prawa regresu, a z drugiej strony zupełnie wystarczający. Posiadacz wekslu musi się zwrócić do domicyljata, gdyż jemu ten sposób zapłaty jest wskazany i za ten sposób zapłaty obejmuje wystawca odpowiedzialność. Obowiązkiem trasata będzie postarać się, aby domicyljat nie zawiódł, w szczególności dostar-

czyć mu w czas pokrycia. Natomiast nie ma obowiązku ani nie ma potrzeby zwracać się do trasata i jemu przedstawić weksel do zapłaty. Nie można bowiem od trasata wymagać, aby dla jednego weksla trzymał w pogotowiu podwójne pokrycie, jedno u domicyljata, drugie u siebie.

Domicyljat nie jest wekslowo uprawnionym ani zobowiązanym, ani wobec posiadacza weksla, ani wobec wystawcy; rola jego nie polega na przyjęciu zobowiązania wekslowego, dlatego podpis jego na wekslu nie jest potrzebny (gdyby podpisał weksel, to wyszedłby z roli domicyljata, a stałby się awalistą). Stosunek prawny, zachodzący między przekazanym a domicyljatem, jest pozawekslowym stosunkiem pokrycia, który ocenia się podług prawa cywilnego (handlowego). Prawo wskazania domicyljata ma zarówno wystawca jakoteż trasat. Trasat może wskazać domicyljata bez względu na to, czy weksel płatny jest w jego miejscu zamieszkania, czy też w innem miejscu.

Tylko pełne umiejscowienie t. j. ze wskazaniem osoby trzeciej, domicyljata, ma doniosłość w prawie wekslowem; weksel otrzymuje nowego płatnika, wystawca i indosanci obejmują odpowiedzialność za ten sposób zapłaty.

Natomiast oznaczenie innego miejsca płatności, aniżeli miejsce zamieszkania trasata (czyto podane w adresie czy rzeczywiste), nie ma prawnego znaczenia. Nie ulega bowiem wątpliwości, że weksel musi być przedstawiony do zapłaty w domicylu, bo to jest jego miejsce płatności, bez różnicy, czy ono jest zarazem miejscem zamieszkania trasata, czy nie. Również musi być weksel przedstawiony do zapłaty domicyljatowi bez względu na to, czy miejsce płatności jest zarazem miejscem zamieszkania trasata, czy też od niego odmienne. Nie ulega wreszcie wątpliwości, że o ile nie jest wskazany domicyljat, sam trasat jest płatnikiem. Miejsce płatności wekslu wskazać może jedynie wystawca i tylko to miejsce jest rzeczywistem miejscem płatności wekslu; gdyby kto inny wskazał inne miejsce płatności wekslu, dopuści się sfałszowania wekslu (art. 69 u. w.).

Inaczej w prawie austrjackiem, gdzie tylko w wekslach o innem miejscu płatności, aniżeli zamieszkanie trasata, może być wskazany trzeci płatnik, i tylko przy takich wekslach może wystawca nakazać przedstawienie do przyjęcia, a wreszcie tylko w takich wekslach protest przeciw

domicyljatowi jest warunkiem zachowania roszczenia przeciw akceptantowi.

Od domicylu odróżnić należy lokal zapłaty, który wskazać może wystawca przy adresie trasata, albo sam trasat w akcepcie, bez różnicy, czy miejsce płatności jest miejscem zamieszkania trasata, czy też od niego odmiennem. Adres wpływa na oznaczenie lokalu, w którym należy przedstawić weksel i przedsięwziąć protest (art. 86).

Art. 5.

W wekslu płatnym za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu może wystawca zastrzec oprocentowanie sumy wekslowej. W każdym innym wekslu takie zastrzeżenie uważa się za nienapisane.

Stopa procentowa winna być określona w wekslu, w braku jej określenia stosuje się procent prawny (ustawowy).

Odsetki biegną od daty wystawienia wekslu, jeżeli nie wskazano innej daty.

W wekslach o stałym terminie płatności jest stypulacja odsetek zbędną, tu odsetki mogą być do kapitału doliczone i tworzą wraz z nim jednolitą sumę we-

kslową; data płatności jest tu zgóry znaną i odsetki mogą być obliczone. Zastrzeżenie odsetek w tych wekslach posłużyłoby do zamaskowania i ułatwienia lichwy; lichwiarz podałby w wekslu umiarkowany procent, doliczywszy już przedtem lichwiarski procent do sumy wekslowej, co sprawiłoby złudzenie umiarkowanego oprocentowania.

Inaczej ma się rzecz z wekslami o nieoznaczonym terminie płatności. W wekslach płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu termin płatności nie da się zgóry oznaczyć, a temsamem nie można odsetek doliczyć do kapitału.

W handlu zamorskim płaci się cenę kupna dopiero na miejscu przeznaczenia. Ponieważ dzień przybycia towarów nie da się zgóry oznaczyć, przeto sprzedawca, wystawiając na cenę kupna weksel, nie może doliczyć odsetek do sumy dłużnej; wystawia tedy na cenę kupna weksel za okazaniem i dodaje zastrzeżenie odsetek.

Dlatego ustawa dopuszcza zastrzeżenie odsetek jedynie w wekslach za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu. W wekslach o stałym terminie klauzula taka uważana będzie za nienapisaną.

Art. 6.

Weksel, w którym sumę wekslową wypisano głoskami i liczbami, w razie różnicy ważny jest na sumę, wypisaną głoskami.

W razie różnicy sum, wypisanych kilkakrotnie głoskami i kilkakrotnie liczbami, weksel jest ważny na sumę mniejszą.

Art. 6 zawiera regułę interpretacyjną.

Art. 7.

Jeżeli na wekslu znajdują się podpisy osób niezdolnych do zaciągania zobowiązań, zobowiązania z innych podpisów są mimo to ważne.

Zobowiązania z podpisów wekslowych są od siebie niezależne; z ważności lub nieważności jednego nie można wnosić o ważności (nieważności) innych. Zastosowanie tej reguły jeszcze w art. 68.

Art. 8.

Kto podpisał weksel jako zastępca innej osoby, nie będąc do zastępstwa upoważnionym, odpowiada sam wekslowo.

Również zastępca, który przekroczył zakres swego upoważnienia, odpowiada w pełni za zobowiązanie wekslowe.

Warunki zastępstwa.

Jak w innych czynnościach prawnych, tak w zaciąganiu zobowiązań wekslowych, przy podpisywaniu weksli można się posługiwać zastępcą. Warunki zastępstwa należy oceniać wedle prawa cywilnego lub handlowego, w szczególności upoważnienie do zastępstwa, sposób ustanowienia, skuteczność aktów zastępcy dla zastąpionego, formę oddawania oświadczeń przez zastępcę. Upoważnienie do zastępstwa może opierać się na ustawie (ojciec, mąż), na rozporządzeniu sędziego (opiekun, kurator) albo na woli zastąpionego (pełnomocnictwo). Ustawa lub wola stron rozstrzyga, czy pełnomocnictwo ogólne obejmuje także upoważnienie do podpisywania weksli (np. prokura, pełnomocnictwo handlowe, zarząd majątku pupila, przełożeństwo osoby prawniczej itp.). Pełnomocnictwo do podpisywania weksli nie wymaga żadnej formy, może być pisemne lub ustne; wyjątek stanowi pełnomocnictwo nieumiejących pisać, które musi być pisemne i uwierzytelnione (art. 77 u. 2 ust. weksl.). Brak pełnomocnictwa zastępuje późniejsza ra-

tyfikacja. Forma oddawania oświadczeń wekslowych w zastępstwie innej osoby nie jest w ustawie wekslowej określoną. W niektórych wypadkach inne ustawy określają formę podpisywania np. prawo handlowe sposób podpisywania firmy przez prokurzystę, spółki akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółdzielni przez zarząd.

Sposób podpisywania.

Zresztą obowiązują ogólne zasady; zastępca może umieścić swój własny podpis, o ile z treści całego oświadczenia wynika, że działa w imieniu osoby innej (dodatek „w imieniu" lub „w zastępstwie p. X."). Albo też zastępca podpisuje na wekslu jedynie nazwisko zastąpionego. Ustawa wymaga wprawdzie podpisu wystawcy, ale przy zastępstwie osoba wystawcy jest niejako rozdwojona (jeden działa, drugi odpowiada), wystarczy zatem podpis nazwiskiem jednego z nich bądź zastępcy bądź zastąpionego. Gdy weksel podpisuje zastępca nazwiskiem własnem, powinien wskazać osobę, w której imieniu weksel podpisuje, przyczem nazwisko zastąpionego może być wydrukowane lub stampilją wyciśnięte. Ustawa polska nie przyjęła zasady znanej w prawie austr. noweli Jasińskiego z r. 1872, która wymagała, aby

zastępca umieścił swój podpis obok nazwiska zastąpionego z dodatkiem wskazującym zastępstwo, tworzyła jasną sytuację i wskazywała, że weksel podpisał za zobowiązanego jego zastępca. Nowela Jasińskiego miała na celu ochronę niedoświadczonych, nieumiejących pisać, których nazwiska przez obce osoby na podstawie zmyślonego lub wyłudzonego pełnomocnictwa ustnego mogły być podpisane na wekslu obcą ręką, co ułatwiało fałszowanie podpisów. W ustawie polskiej jedyną ochroną nieumiejących pisać stanowi przepis, że pełnomocnictwo nieumiejącego pisać musi być pisemne, a podpis na nim uwierzytelniony.

Falsus procurator.

Ustawa wekslowa zajmuje się w art. 8 odpowiedzialnością tego, kto podpisał weksel jako zastępca, nie mając upoważnienia, tudzież zastępcy, który granice danego mu upoważnienia przekroczył. Art. 8 odnosi się nietylko do podpisu wystawcy, lecz do każdego podpisu na wekslu (akcept, indos, awal). Zastępca bez upoważnienia (pseudo-falsus procurator) odpowiada sam wekslowo tak, jak gdyby on sam za siebie weksel podpisał. Odpowiada wekslowo jak wystawca, akceptant, indosant, awalista — a nie jedynie cywilnie za

wynagrodzenie szkód i strat. Zastępca odpowiada nawet wtedy, gdyby od zastąpionego z powodu niewypłacalności nie można było ściągnąć całego długu. Jednakże odpowiedzialność zastępcy ma na celu pokryć jedynie podpis zastąpionego; gdyby zatem nawet podpis własny zastąpionego nie rodził zobowiązania, gdyż np. zastąpiony nie ma zdolności wekslowej — tam oczywiście niema mowy o odpowiedzialności zastępcy.

W przypadku przekroczenia zakresu upoważnienia odpowiada zastępca za cały weksel. Kto podpisał weksel na 10 000 zł, mając upoważnienie na 5 000 zł, odpowiada za całą sumę 10 000 zł. Nie można żądać od wierzyciela, aby sumę wekslową dzielił, i części jej poszukiwał na zastąpionym, a części na zastępcy (Actes I, 1912, str. 67). Wolno jednak wierzycielowi poszukiwać zaspokojenia u zastąpionego w granicach udzielonego upoważnienia (Actes, 1912, II, str. 14, Actes, I, 1912, str. 67, 79). Rozumie się, że zastępcę można pociągnąć do odpowiedzialności wekslowej jedynie wtedy, gdy umieścił na wekslu swój własny podpis w zastępstwie osoby trzeciej (Actes II, 1912, str. 14); niema natomiast mowy o odpowiedzialności wekslowej, gdy zastępca podpisał jedynie nazwisko swego

mandanta; w tym przypadku odpowiada rzekomy zastępca jedynie cywilnie (wynagrodzenie szkody) i karnie (sfałszowanie podpisu).

Art. 9.

Wystawca odpowiada za przyjęcie i zapłatę wekslu.

Od odpowiedzialności za przyjęcie wystawca może się zwolnić; zastrzeżenie, którem się zwalnia od odpowiedzialności za zapłatę, uważa się za nienapisane.

Wystawca należy do dłużników zwrotnie zobowiązanych (regresowych). On odpowiada za przyjęcie i zapłatę wekslu. Jego zobowiązanie jest warunkowe; weksel musi być wprzód przedstawiony trasatowi do przyjęcia lub zapłaty, a w razie odmowy zaprotestowany.

Przepisy o zwrotnem poszukiwaniu z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia (dział VII) mają zastosowanie do wystawcy.

Zobowiązania regresowe.

Wystawca odpowiada za przyjęcie i zapłatę wekslu. W obu przypadkach jako dłużnik regresowy. Za przyjęcie odpowiada wystawca, jeżeli trasat odmówił przyjęcia w całości lub części albo przyjął z modyfikacjami (art. 25, 50). Odmo-

wę stwierdzić należy protestem, wyjąwszy gdy wystawca przez zastrzeżenie „bez protestu", „bez kosztów" zwolnił od protestu (art. 45).

Za zapłatę odpowiada wystawca, jeżeli trasat mimo przedstawienia wekslu w terminie płatności (art. 37 u. w.) wekslu nie zapłaci, a fakt ten zostanie stwierdzony protestem (art. 43 u. w.).

Ograniczenie odpowiedzialności.

Odpowiedzialność wystawcy opiera się na ustawie (ex lege). Zastrzeżenie wystawcy, wykluczające jego odpowiedzialność, np. „bez zobowiązania", „bez odpowiedzialności", „bez gwarancji", „bez obligo", „sans garantie", może zwolnić wystawcę jedynie od odpowiedzialności za przyjęcie. Jestto konsekwencją dopuszczenia weksli z zakazem przedstawienia do przyjęcia (non acceptable). Zastrzeżenie wykluczające odpowiedzialność za przyjęcie zmierza do tego samego celu, co zakaz przedstawienia wekslu do przyjęcia.

Natomiast zastrzeżenie, wykluczające odpowiedzialność wystawcy za zapłatę, uważa się za nienapisane. Podpis wystawcy jest podstawą wskslu, on jest główną osobą, jak długo weksel nie jest przyjęty lub indosowany. Weksel z zastrzeżeniem, wykluczającem odpowiedzial-

ność wystawcy za zapłatę, nie zawierałby w tym przypadku żadnego zobowiązania. Byłoby niebezpieczną rzeczą pozwalać na kreację weksli bez własnej odpowiedzialności. Nawet wystawca, który ciągnie weksel na cudzy rachunek, nie może się zwolnić od odpowiedzialności osobistej.

Ogólne zastrzeżenie „sans garantie" oznacza zatem jedynie uchylenie się od odpowiedzialności za przyjęcie.

W wypadku przedawnienia, roszczenia regresowego lub utraty prawa regresu, odpowiada wystawca z tytułu niesłusznego zbogacenia się (art. 75 u. w.).

Dział II.

INDOS.

Art. 10.

Każdy weksel można przenieść przez indos, chociażby nie opiewał wyraźnie na zlecenie.

Jeżeli wystawca umieścił w wekslu wyrazy „nie na zlecenie" lub inne zastrzeżenie równoznaczne, można przenieść weksel tylko w formie i ze skutkami zwykłej cesji.

Weksel można indosować także na trasata bez względu na to, czy weksel przyjął, czy nie, na wystawcę, lub każdego innego wekslowo zobowiązanego. Mogą oni weksel dalej indosować.

Indos jestto odrębny, właściwy wekslowi (i innym papierom na zlecenie) sposób przeniesienia (przelewu) praw z wekslu, różniący się od innych sposobów przeniesienia formą i skutkami. Prawa z wekslu mogą być przeniesione także w inny sposób np. ustępstwo (cesję), spadek, przekaz egzekucyjny itd.; jednakże te sposoby przeniesienia różnią się od indosu co do formy i skutków. Indos.

Wyraz „indos" pochodzi od włoskiego indosso (in dorso), gdyż indosy umieszcza się z reguły na odwrotnej stronie (na grzbiecie) wekslu. W obrocie zamiast indosu używa się na oznaczenie przelewu także wyrazu „żyro" (giro, od wyrazu greckiego „gyros" — koło), co oznacza obieg (cyrkulację) wekslu.

Weksel jest papierem na zlecenie, t. zn. może być przeniesiony przez indos na mocy samej ustawy, nawet chociaż nie za-

wiera w tekście swym wzmianki „na zlecenie".

Weksel nie na zlecenie (recta).

Można jednak wekslowi odjąć charakter papieru na zlecenie zapomocą odpowiedniego zastrzeżenia w wekslu „bez indosowania", „nie na zlecenie", „tylko A" (remittentowi) itd.

Zakaz indosowania ma ten skutek, że indos wbrew zakazowi umieszczony nie będzie miał skutków prawnych; weksel taki może być przeniesiony jedynie w formie i ze skutkami zwykłej cesji. Weksel traci w tym przypadku charakter papieru na zlecenie, staje się papierem imiennym (recta). Zakaz indosowania wekslu musi być umieszczony w tekście wekslu i pochodzić od wystawcy.

Podług art. 14 może także indosant zabronić indosowania wekslu, jednak skutki takiego zakazu są inne (zob. uwagi do art. 14).

Indos powrotny.

Weksel można indosować na osoby związane już z wekslem np. na wystawcę, indosanta, trasata, akceptanta. Zapomocą takiego indosu weksel wraca do osób, od których wyszedł (stąd indos powrotny).

Wątpliwości wzbudza nabycie wekslu drogą indosu przez osoby, które są zobo-

wiązane z wekslu (akceptant, wystawca, indosant), albowiem zjednoczenie się w jednej osobie wierzytelności i długu pociąga za sobą zgaśnięcie zobowiązania.

Skutki te pociąga za sobą jedynie żyro po płatności wekslu. Indos bowiem przed płatnością, a więc w czasie, gdy od dłużnika nie można żądać zapłaty, a zatem przyjąć należy, że nabył weksel animo emendi (a nie solvendi), powoduje jedynie spoczywanie (zawieszenie wykonania) praw wekslowych. Ustawa przyznaje jednak indosatarjuszom powrotnym (wystawcy, indosantowi) prawo dalszego indosowania, a wtedy prawa wekslowe odzyskują pełną moc w osobie następnych indosatarjuszy.

Art. 11.

Indos powinien być bezwarunkowy. Warunki, od których uzależniono indos, uważa się za nienapisane.

Indos częściowy jest nieważny.

Nieważny jest również indos na okaziciela.

Warunki i zastrzeżenia w indosie.

Indos musi być prosty i czysty (pur et simple), bez nieprzewidzianych dodatków. Indosant obejmuje odpowiedzialność za

weksel o takiej treści, jaką mu nadał wystawca, nie wolno mu zmieniać daty płatności ani miejsca płatności. Nie można dodawać do indosu warunków; warunki takie uważa się za nienapisane. Może jednak indosant umieścić dodatki przewidziane ustawą, może odpowiedzialność swą wykluczyć (bez obligo), może ustanowić krótszy termin przedstawienia wekslu, umieścić adres w potrzebie, klauzulę bez protestu.

Dozwolone dodatki do indosu.

Indos częściowy jest nieważny. Przeniesienie części wierzytelności wekslowej wywołałoby komplikacje przy zrealizowaniu praw z wekslu; uprawnionych byłoby kilku, każdy potrzebuje do wykonania swego prawa dokumentu, a weksel jest tylko jeden. Przy wekslach płatnych za okazaniem mógłby każdy częściowy wierzyciel przedstawić weksel w innym terminie, a zatem nie byłoby jednolitego terminu płatności dla całej sumy. Dla dłużnika wekslowego dzielenie sumy wekslowej na części może również przedstawiać pewne niedogodności.

Indos częściowy.

Nieważny jest również indos na okaziciela. Jestto konsekwencja niedopuszczalności weksli na okaziciela.

Indos na okaziciela

Art. 12.

Indos powinien być wypisany na wekslu lub na złączonej z nim karcie dodatkowej (przydłużku) i podpisany przez indosanta.

Indos jest ważny i wtedy, gdy indosatarjusz nie jest oznaczony, albo gdy indosant ograniczył się do samego podpisu swego na odwrotnej stronie wekslu lub przydłużka (indos otwarty, czyli in blanco).

Forma indosu.

Indos jest pisemnem oświadczeniem, umieszczonem na wekslu lub przydłużku, także na odpisie wekslu (art. 66 ust. 3). Odwrotna strona wekslu przeznaczona jest na indosy, mogą się one jednak znajdować także na przedniej stronie. Oświadczenie musi być podpisane przez indosanta.

Indos pełny a indos in blanco.

Indos pełny podaje nazwisko indosatarjusza, indos in blanco (otwarty) nie podaje osoby indosatarjusza. Indos in blanco ułatwia dyskont wekslu, gdy weksel sprzedaje się przez pośrednika, który dopiero ma wyszukać indosatarjusza, albo gdy indosatarjusz nie życzy sobie wyjawienia jego nazwiska; ułatwia obieg wekslu, który może odbywać się przez proste wręczenie; ułatwia incasso wekslu, które może być dokonane na podstawie

indosu in blanco bez potrzeby pełnomocnictwa. Najkrótszy indos in blanco polega na umieszczeniu samego tylko podpisu indosanta na odwrotnej stronie wekslu.

Art. 13.

Indos przenosi wszystkie prawa z wekslu.

Jeżeli indos jest in blanco, posiadacz wekslu może:

1. **wypełnić indos nazwiskiem własnem lub innej osoby;**
2. **indosować weksel dalej na inną osobę lub in blanco;**
3. **przenieść weksel na inną osobę bez wypełnienia indosu in blanco i bez indosowania.**

Transportowy skutek indosu.

I. Przeniesienie praw z wekslu na indosatarjusza jest skutkiem każdego indosu. Także indos in blanco przenosi prawa z wekslu. Jakie prawa przechodzą na indosatarjusza? Teorja przelewu praw na mocy indosu polega na dwóch różnych zapatrywaniach. Jedno zapatrywanie, opierając się na brzmieniu ustawy, że przez indos przechodzą prawa z wekslu (a nie prawa indosanta) i że zarzuty dotyczące

poprzedników są przeciw indosatarjuszowi w dobrej wierze niedopuszczalne (art. 16 u. weksl.), twierdzi, że indosatarjusz nabywa prawa samoistne (nie pochodne) niezależnie od praw indosanta, że indosatarjusz nie jest następcą indosanta, lecz nabycie jego opiera się na wekslu, w którym wystawca zobowiązał się wprost i bezpośrednio nietylko wobec remittenta, lecz wobec każdego dalszego legitymowanego posiadacza wekslu; jednem słowem, że nabycie jego jest pierwotne i bezpośrednie, a podstawą tego nabycia nie jest prawo indosanta, lecz dobra wiara i zaufanie indosatarjusza.

Drugie zapatrywanie przyjmuje zasadę pochodnego nabycia, opartego na prawach poprzednika indosanta, jako regułę, a pierwotne nabycie przyjmuje tylko w tych przypadkach wyjątkowych, gdy indosant nie był uprawniony, a indosatarjusz mimo to nabywa prawa na zasadzie swej dobrej wiary i zaufania. Dlatego indosatarjusz nabywa w pochodny sposób prawa indosanta, chociażby przy nabyciu działał w złej wierze, jeśli tylko prawa te rzeczywiście przysługiwały jego poprzednikowi dlatego, że ten poprzednik (indosant) na podstawie dobrej wiary i za-

ufania nabył prawa z wekslu. Na indosatarjusza przechodzą jedynie prawa z wekslu; nie przechodzą prawa uboczne (zastaw, poręka), prawo do pokrycia znajdującego się w rękach trasata, prawa z umów ustnych.

Pomimo przeniesienia przez indos pozostają indosantowi prawa z wekslu warunkowe na przypadek wykupienia wekslu. Indosant, który weksel wykupił, nie nabywa praw nowych, lecz odzyskuje prawa przysługujące mu w czasie, gdy był właścicielem wekslu.

Wypełnienie indosu in blanco.

II. Posiadacz wekslu z indosem in blanco ma prawo wypełnienia indosu nazwiskiem własnem lub nazwiskiem innej osoby. Ma dalej prawo indosowania wekslu bez wypełnienia i to przez indos pełny lub in blanco. Wreszcie może przenieść weksel przez wręczenie bez wypełnienia indosu in blanco i bez indosowania.

Posiadacz, który przenosi weksel przez tradycję, nie odpowiada wekslowo wobec nabywcy, odpowiada mu jedynie na podstawie stosunku prawa cywilnego, na którym opiera się wręczenie wekslu np. za autentyczność indosu in blanco.

Art. 14.

Indosant odpowiada za przyjęcie i zapłatę wekslu w braku przeciwnego zastrzeżenia.

Może zabronić dalszego indosowania; w tym przypadku nie odpowiada wobec następnych indosatarjuszy w większym zakresie, niż wobec swego bezpośredniego indosatarjusza.

Skutek gwarancyjny indosu.

Indosant obejmuje rękojmię (gwarancję) za dopełnienie świadczeń wekslowych (przyjęcie i zapłatę); stanowisko jego jest podobne do stanowiska prawnego wystawcy.

Jak wystawca odpowiada indosant jedynie warunkowo, jeżeli trasat nie przyjmie, nie zapłaci lub popadnie w stan niepewnej wypłacalności. Warunek ten musi być stwierdzony protestem.

Klauzula bez obligo w indosie.

Indosant może odpowiedzialność swą wykluczyć lub ograniczyć. Wyklucza ją zapomocą zastrzeżenia: „bez obligo", „bez gwarancji", „bez regresu", „bez odpowiedzialności", „sans garantie". Umieszcza ją się przed podpisem indosanta.

Zastrzeżenie takie skutkuje jedynie dla indosanta, który je umieścił, nie ma znaczenia dla innych dłużników.

Ograniczenie odpowiedzialności indosanta może nastąpić przez zakreślenie krótszego terminu przedstawienia weksli płatnych za okazaniem (art. 33) lub w pewien czas po okazaniu (art. 22).

Klauzula „nie na zlecenie" w indosie.

Indosant może zabronić dalszego indosowania wekslu za pomocą klauzuli „nie na zlecenie". Zakaz taki skutkuje, że indosant odpowiada wekslowo jedynie wobec swego bezpośredniego indosatarjusza, a nie wobec dalszych indosatarjuszy; odpowiedzialność jego wobec dalszych indosatarjuszy nie może być surowszą ani uciążliwszą, aniżeli wobec bezpośredniego indosatarjusza, w szczególności przysługują mu wobec dalszych indosatarjuszy te same zarzuty, jakie mu przysługiwały wobec bezpośredniego indosatarjusza; surowsza odpowiedzialność z art. 16, polegająca na zasadzie niedopuszczalności zarzutów, opartych na stosunkach z poprzednimi posiadaczami (zarzutów ex persona indossantis), nie ma tutaj zastosowania.

Klauzula „nie na zlecenie", pochodząca od indosanta, ma skutek względny jedynie wobec tego indosanta, który ją

umieścił. Weksel jednak nie traci charakteru papieru na zlecenie, może być dalej indosowany, a indos taki ma wobec innych dłużników wekslowych pełne skutki wekslowe.

Art. 15.

Będzie uważany za prawnego posiadacza, kto ma weksel i wykaże prawo swoje nieprzerwanym szeregiem indosów, chociażby ostatni indos był in blanco. Gdy po indosie in blanco następuje dalszy indos, uważa się, że indosant, który go podpisał, nabył weksel na mocy indosu in blanco. Przekreślone indosy uważa się za nieistniejące.

Jeżeli kto przez jakikolwiek wypadek utracił posiadanie wekslu, posiadacz, który wykaże swe prawo według przepisów poprzedniego ustępu, będzie obowiązany do wydania wekslu tylko, gdy go nabył w złej wierze, albo przy nabyciu dopuścił się ciężkiego niedbalstwa.

I. Art. 15, 16 i 39 zawierają przepisy, mające na celu ochronę obrotu wekslowego, w szczególności ułatwienie dochodzenia

praw wekslowych, bezpieczeństwo i ułatwienie obrotu wekslu i ułatwienie rozwikłania roszczeń wekslowych.

Skutek legitymacyjny indosu.

Ustawa wekslowa odróżnia ściśle legitymację formalną od uprawnienia. Przez legitymację rozumie się część dowodu prawa, która stanowi dostateczną podstawę dla wykonania prawa, obrotu wekslu i rozwikłania zobowiązania wekslowego. Na uprawnienie składa się szereg momentów, które muszą być udowodnione, aby można mówić o dowodzie prawa, jakoto istnienie prawa u poprzednika, zdolność rozporządzania prawem, niewadliwy akt nabycia, forma nabycia itp.

Dopiero gdy te wszystkie momenty zostaną udowodnione, można mówić o istnieniu prawa. Ustawa zadowalnia się tylko częścią tych dowodów, opiera zrealizowanie i obrót wekslu nie na rzeczywistem uprawnieniu, lecz na prawdopodobieństwie, na pozorach prawa.

Warunki legitymacji.

Tę legitymację formalną stanowią przy wekslu dwa momenty: a) posiadanie wekslu, b) indos. Jeżeli jest więcej indosów, natenczas do formalnej legitymacji potrzeba, aby szereg indosów był nieprzerwany, tj. w ten sposób skonstruowany, że

pierwszy indos podpisany jest przez remittenta, każdy następny przez indosatarjusza poprzedniego indosu. Gdy niema indosów, legitymację posiada remittent, chociaż ustawa o nim nie wspomina. Ta sama racja, dla której ustawa nadaje legitymację indosatarjuszowi, przemawia także za remittentem, gdyż jego także wskazuje weksel jako uprawnionego. Ostatni indosatarjusz ma formalną legitymację. Indos in blanco nie uwłacza formalnej legitymacji. Jeżeli ostatni indos jest in blanco, legitymację formalną ma każdy posiadacz wekslu. Jeżeli po indosie in blanco znajduje się dalszy indos, czyto pełny czy in blanco, legitymacja nie doznaje przerwy, gdyż ustawa uważa, że indosant, który podpisał indos następujący po indosie in blanco, nabył weksel na mocy indosu in blanco. Wedle art. 13 mógł on indos in blanco wypełnić swojem nazwiskiem, atoli miał prawo także bez wypełnienia przenieść weksel przez indos pełny lub in blanco.

Przy legitymacji formalnej uwzględnia się tylko indosy nieprzekreślone. Indosy przekreślone uważa się za nieistniejące.

Legitymacja poprzednika

Legitymowanym jest ostatni indosatarjusz. Poprzedni indosatarjusz ma formalną legitymację, jeżeli on jako indosant

weksel w drodze regresu wykupił, i przez wykupno przyszedł w posiadanie wekslu i protestu. Posiadanie wekslu i protestu rodzi domniemanie, że poprzednik przyszedł w posiadanie wekslu przez wykupno w drodze regresu. Może on podług art. 49 u. 2 ust. weksl. swój indos i następne indosy przekreślić, a wtedy byłby ostatnim indosatarjuszem. Jednak i bez takiego przekreślenia posiada formalną legitymację, żądanie wykreślenia byłoby niepotrzebną formalnością.

Jeżeli szereg indosów nie jest prawidłowy dlatego, że jest w nim luka, albo że jeden z indosów nie jest podpisany przez indosatarjusza indosu poprzedniego, natenczas szereg indosów jest przerwany. Ostatni indosatarjusz nie ma legitymacji, ma ją tylko indosatarjusz przed luką albo przerwą. Jeżeli przerwa powstała wskutek tego, że ktoś nabył weksel na podstawie tytułu prawa cywilnego (przez cesję lub spadek), a następnie weksel indosował, posiadacz wekslu nie miałby pełnej legitymacji, musiałby udowodnić cywilny sposób nabycia przez indosanta po przerwie.

Legitymacja wobec sądu.

Kto posiada taką formalną legitymację, ten wedle brzmienia ustawy „będzie uważany za prawnego posiadacza wekslu", cho-

ciażby nie był rzeczywiście uprawniony, nawet wtedy, gdyby weksel skradł, a indos sfałszował. Legitymacja taka stanowi podstawę do zrealizowania prawa. Na podstawie takiej formalnej legitymacji można domagać się od dłużnika zapłaty, a dłużnik nie ma prawa pytać, w jaki sposób żądający zapłaty przyszedł w posiadanie wekslu. Taka formalna legitymacja wystarcza w zupełności do uzasadnienia skargi wekslowej. Więcej niczego nie potrzebuje posiadacz wykazywać. Jeżeli legitymacja formalna nie odpowiada rzeczywistemu uprawnieniu, rzeczą pozwanego dłużnika będzie wykazać i udowodnić brak uprawnienia. Odmowa zapłaty z powodu braku uprawnienia idzie na ryzyko dłużnika. Jeśli dłużnikowi uda się dowód, że legitymowany posiadacz wekslu nie jest rzeczywistym wierzycielem, powód będzie oddalony. Jeśli pozwanemu dowód się nie uda, przegra spór i będzie musiał zapłacić.

Ułatwienie zrealizowania roszczeń wekslowych polega na ułatwieniu dowodu i tem różni się dochodzenie roszczeń wekslowych od roszczeń cywilnych, gdzie cały dowód istnienia prawa spoczywa na stronie powodowej.

W ten sposób zdarzyć się może, że także nieuprawniony chociaż legitymowany posiadacz zrealizuje roszczenie wekslowe, atoli jestto tylko konsekwencja tendencji ułatwienia dochodzenia praw na korzyść wierzyciela, podobnie jak prawo chroni posiadacza bezprawnego, ażeby właścicielowi ułatwić ochronę.

Przez takie ułatwienie dochodzenia prawa w interesie wierzyciela, chroni ustawa wekslowa obrót wekslowy, chroni jego bezpieczeństwo i łatwość. Niechętnie i nie bez wahania nabywałby weksel wierzyciel, gdyby narażony był na trudności i niedogodności udowodnienia wszystkich warunków nabycia swego prawa i praw nieznanych mu zresztą poprzedników. W interesie łatwości i bezpieczeństwa obrotu opiera ustawa dochodzenie prawa na momentach zewnętrznych, na prawdopodobieństwie i pozorach prawa, nie wymagając dowodu rzeczywistego uprawnienia.

Legitymacja wobec osób trzecich.

II. Znaczenie legitymacji nie ogranicza się na procesowem ułatwieniu dochodzenia prawa. Ona stanowi także dostateczną podstawę do nabycia własności wekslu i wierzytelności wekslowej. Ustawa wekslowa wyklucza w art.

15 u. 2 żądanie wydania wekslu czyli skargę windykacyjną przeciw temu, kto wykaże swe prawo wedle przepisów poprzedniego ustępu, tzn. ma weksel w posiadaniu i wykaże się nieprzerwanym szeregiem indosów, jeżeli nabył weksel w dobrej wierze. Kto przez oddanie wekslu i indos nabył weksel w dobrej wierze, staje się właścicielem wekslu i wierzycielem wekslowym. To połączenie własności wekslu z wierzytelnością wekslową, równoczesne nabycie jednego i drugiego są nieodzowne. Na nic nie przydałaby się nabywcy w dobrej wierze ochrona przeciw skardze windykacyjnej, gdyby nie był wierzycielem wekslowym (świstek papieru bez wierzytelności nie ma żadnej wartości). Naodwrót wierzyciel wekslowy nie mógłby prawa swego wykonać, gdyby nie mógł żądać wydania wekslu.

Prawo wekslowe tworzy nowy sposób nabycia wekslu dla ochrony uczciwego obrotu.

Pod względem formy wystarczy do nabycia wręczenie (przeniesienie posiadania) wekslu na nabywcę tudzież indos. Jeżeli nabycie opiera się na tytule cywilnym (cesja, spadek), artykuł 15 u. 2 nie będzie stosowany; windykacja wekslu podlega

ogólnym zasadom prawa cywilnego. Dalszym warunkiem jest, aby nabywca nie dopuścił się złej wiary ani ciężkiego niedbalstwa, a zatem działał w dobrej wierze. Zła wiara zachodzi, gdy nabywca wiedział, iż pozbywca nie był uprawniony, ciężkie niedbalstwo, gdy nawet powierzchownie nie starał się zbadać uprawnienia pozbywcy. Ustawa nie chroni każdego, nawet lekkomyślnego nabywcy, wymaga słusznie od niego pewnej choć niezbyt wielkiej ostrożności, a zatem już uzasadnione podejrzenie może wykluczyć dobrą wiarę. O dobrej lub złej wierze rozstrzyga chwila nabycia; mala fides superveniens non nocet.

Jakie braki aktu nabycia pokrywa — dobra wiara w szczególności, czy tylko brak prawa po stronie pozbywcy, na co wskazywałyby słowa: „jeżeli kto ... utracił posiadanie wekslu", a zatem gdy pozbywca nie był uprawnionym — czy też dobra wiara pokrywa także wszystkie inne braki aktu nabycia, a więc także np. brak zdolności pozbywania (małoletność), albo brak upoważnienia (pełnomocnictwa) do zastępstwa — jest w literaturze przedmiotem sporu.

Art. 16.

Przeciw posiadaczowi dłużnik wekslowy nie może zasłaniać się zarzutami, opartemi na swych osobistych stosunkach z wystawcą lub posiadaczami poprzednimi, chyba że przeniesienie wekslu nastąpiło wskutek porozumienia na szkodę dłużnika.

Ograniczenie zarzutów.

I. Bezpieczeństwo obrotu wekslowego doznałoby znacznego uszczerbku, gdyby posiadaczowi wekslu można było przeciwstawić wszelkie zarzuty uszczuplające lub uchylające jego prawo, gdyby posiadacz nie doznawał obrony swojej dobrej wiary i zaufania, że nabywa prawa w takiej rozciągłości i o takiej treści, jakie wypływają z treści samego dokumentu (secundum scripturam). Brak ochrony w tym kierunku przyniósłby uszczerbek łatwości obrotu i funkcji obiegowej wekslu; narażony na zarzuty, zgoła mu nieznane i niespodziewane, nie łatwo byłby skłonny nabywca do transakcji wekslowej. W interesie bezpieczeństwa i łatwości obrotu wekslowego i celem podniesienia jego zdolności obiegowej, wprowadza prawo wekslowe zasadę niedopuszczalności wzgl. zna-

cznego ograniczenia zarzutów. Rozróżnić należy zatem niedopuszczalne i dopuszczalne zarzuty przeciw roszczeniu wekslowemu. Ustawodawca może zagadnienie to skonstruować pozytywnie, jak to czyni ustawa niemiecka (i austrjacka) określając, jakie zarzuty są dopuszczalne, albo negatywnie określając, które zarzuty nie są dopuszczalne.

Ustawa polska obrała drugą drogę, określa ogólnikowo, jakie zarzuty są niedopuszczalne zgodnie z projektem haskiej ustawy wszechświatowej, opartym na motywie, że wyczerpujące wyliczenie wszystkich zarzutów, które można przeciwstawić posiadaczowi wekslu, jest niemożliwe. Wykładnia ustawy powinna ująć i wyświetlić zagadnienia powyższe zarówno w kierunku pozytywnym jak i negatywnym, określić jakie zarzuty są dopuszczalne a jakiemi nie można się zasłaniać.

Zarzut rozumieć należy nie w znaczeniu technicznem (exceptio), lecz w znaczeniu obszerniejszem (potocznem), a zatem każde twierdzenie, że prawa, które z formalnie niewadliwego wekslu mogłyby wypływać, materjalnie nie istnieją, są bezskuteczne, wogóle nigdy nie powstały lub później zgasły — chociażby to było jedynie zaprzeczeniem podstaw skargi.

II. Niedopuszczalne są zarzuty oparte na osobistych stosunkach dłużnika z wystawcą lub posiadaczami poprzednimi. Zarzuty dopuszczalne.

Na osobistych stosunkach oparte są zarzuty, które nie wynikają ani z treści wekslu ani nie są oparte na prawie wekslowem. Natomiast dopuszczalne są:

1. zarzuty oparte na prawie wekslowem, jak zarzut nieautentyczności (sfałszowania) podpisu na wekslu, zarzut braku zdolności procesowej, zarzut umorzenia wekslu, zarzut przedawnienia, braku upoważnienia do zastępstwa, wadliwy podpis osoby nieumiejącej pisać, zarzut zdeponowania sumy wekslowej (art. 41), braku formy przepisanej (art. 1, 2), zarzut sfałszowania treści wekslu (art. 69), zarzut niedopełnienia aktów zachowawczych (przedstawienie, protest),
2. zarzuty wypływające z treści wekslu np. z zastrzeżenia „nie na zlecenie" w wekslu lub indosie, z zastrzeżenia „bez obligo", z pokwitowania zapłaty na wekslu.
3. zarzuty bezpośrednie przeciw posiadaczowi wekslu np. zarzut zawartej z nim umowy prolongacyjnej, zapłaty do rąk jego

dokonanej, potrącenia wierzytelności wzajemnej, jaką ma dłużnik do posiadacza wekslu, wypełnienia blankietu wbrew umowie itd. Zarzuty te są oparte na bezpośrednim stosunku pomiędzy dłużnikiem a posiadaczem wekslu.

Do bezpośrednich zarzutów należy także exceptio doli. Należy tu zarzut, że posiadacz wekslu, nabywając weksel, działał w porozumieniu z pozbywcą na szkodę dłużnika, aby tego ostatniego pozbawić zarzutów opartych na osobistych stosunkach z poprzednikiem. Tu nie wystarczy zły zamiar jednostronny, dolus po stronie nabywcy, który zachodzi wtedy, gdy nabywca wie, że dłużnikowi przysługują zarzuty oparte na osobistych stosunkach z posiadaczem poprzednim lub wystawcą, że zarzuty te są uzasadnione, i nabywa weksel w zamiarze pozbawienia go tych zarzutów — ustawa wymaga porozumienia (koluzji) tj. pozbywca również musi wiedzieć o podstępie nabywcy, zamiarze pozbawienia dłużnika zarzutów i na to się zgadzać. W literaturze prawa wekslowego jest zagadnienie to przedmiotem sporu; przeciwne zapatrywanie uważa jednostronny podstęp (zły zamiar) po stronie nabywcy, polegający na tem, że na-

bywca pomimo świadomości, że dłużnikowi przysługują zarzuty oparte na osobistych stosunkach z poprzednimi posiadaczami i że dłużnik przez odjęcie mu takich zarzutów poniesie szkodę, nabywa weksel, aby go pozbawić zarzutów, działa zatem podstępnie. Stanowisko ustawy polskiej (i projektu haskiego) zgodne jest z judykaturą niemieckiego Trybunału Rzeszy (Reichsgericht).

Zarzuty wykluczone.

III. Na osobistych stosunkach pomiędzy dłużnikiem a poprzednimi posiadaczami lub wystawcą oparte a zatem niedopuszczalne (wyjąwszy exceptio doli) są następujące zarzuty:

a) zarzuty oparte na stosunkach prawnych, stanowiących podstawę wekslu, w szczególności stosunku waluty i pokrycia. Zarzut waluty polega na tem, że wystawca z remittentem, indosant z indosatarjuszem umówili się o walutę, która jednak nie została wypłaconą (zarzut nieotrzymanej waluty). Tu należą zarzuty odnoszące się do stosunku waluty, jak zarzut lichwy, datio ob turpem causam, nieważność lub niezaskarżalność roszczenia, na którem

opiera się stosunek waluty, np. weksel wręczono na pokrycie długu z gry lub zakładu, interesu różniczkowego, jako wynagrodzenie za pośrednictwo w zawarciu małżeństwa. Zarzut braku pokrycia, przysługujący akceptantowi przeciw wystawcy, jest także zarzutem opartym na osobistych stosunkach; wreszcie zarzut, że weksel podpisał dłużnik z grzeczności, t. j. że troska o zapłatę wekslu należy do tego, komu podpisu z grzeczności udzielono;

b) zarzuty, że zobowiązanie zgasło wskutek zapłaty (na wekslu niepokwitowanej), potrącenia (kompenzaty), opustu długu, lub że zapłata przez prolongatę została odroczoną.

Zarzuty dotyczące powstania zobowiązania w szczególności, że weksel wyszedł z rąk wystawcy lub indosanta bez jego woli i wiedzy, albo że umowa wekslowa (o danie i wzięcie wekslu) jest wadliwa z powodu błędu podstępu, przymusu, albo jest pozorną — nie jest zarzutem opartym na osobistych stosunkach posiadacza z wystawcą lub poprzednimi posiadaczami, jest on negacją zobo-

wiązania wekslowego; pozwany zarzutem tym neguje swoje zobowiązanie wekslowe. Jeżeli pomimo to wystawca wekslu lub indosant odpowiada, jakkolwiek weksel wbrew jego woli i wiedzy wyszedł z jego rąk albo umowa wekslowa jest wadliwa, to opiera się to nie na art. 16, lecz na art. 15 ust. II.

Reguła o niedopuszczalności zarzutów, opartych na osobistych stosunkach dłużnika z wystawcą lub poprzednim posiadaczem, ma zastosowanie jedynie na korzyść takiego posiadacza wekslu, który nabył weksel drogą aktu prawa wekslowego tj. indosu; nie odnosi się do nabywcy na mocy aktów prawa cywilnego np. cesja, spadek. Jakkolwiek ustawa wyraźnie o tem nie wspomina, to jednak wynika to z interpretacji art. 16, który następuje po art. 15, a który przez posiadacza rozumie tego, kto ma legitymację wekslową. Wynika to z zasady, że ustawa chroni jedynie obrót wekslu, oparty na formach prawa wekslowego a zatem prawidłowy obieg wekslowy.

IV. Zasada ograniczenia zarzutów jest dopełnieniem i konsekwencją ochrony dobrej wiary nabywcy, który drogą indosu nabywa weksel od posiada-

cza legitymowanego, lecz nieuprawnionego (art. 15, ust. 2). Na nic nie przydałaby się nabywcy własność wekslu i wierzytelność wekslowa, gdyby dłużnik na podstawie osobistych zarzutów mógł nabywcę pozbawić wierzytelności wekslowej lub jej treść ograniczyć. Jednakże ochrona posiadacza wekslu przed zarzutami idzie znacznie dalej, jest o wiele intenzywniejszą, niż ochrona nabywcy w dobrej wierze od nieuprawnionego (art. 15 ust. 2). Wedle art. 15, ust. 2 już jednostronna zła wiara nabywcy pozbawia go ochrony prawnej, a nawet ciężkie niedbalstwo; nabywca powinien przynajmniej powierzchownie zbadać, czy pozbywca jest uprawniony. Natomiast jednostronna zła wiara, lekkomyślność w badaniu nie pozbawiają ochrony przed zarzutami wypływającemi z osobistych stosunków dłużnika z wystawcą lub poprzednikami. Tu potrzeba koluzji, porozumienia na szkodę dłużnika pomiędzy nabywcą a pozbywcą. Gdzie niema koluzji, tam nawet zła wiara, tj. wiadomość o zarzutach przysługujących nabywcy przeciw poprzednikom, lub niedbalstwo w badaniu nawet powierzchownem nie pozbawiają posiadacza ochrony, polegającej na ograniczeniu zarzutów.

Art. 17.

Jeżeli indos zawiera wzmiankę „waluta do odebrania", „do inkasa", „per procura" lub też inną wzmiankę, oznaczającą tylko pełnomocnictwo (indos zastępczy), natenczas posiadacz może wykonywać wszystkie prawa z wekslu; nie może go jednak indosować inaczej, jak tylko ze skutkami indosu zastępczego.

W tym przypadku dłużnicy wekslowi mogą zasłaniać się tylko zarzutami, służącemi im przeciwko indosantowi.

Indos per procura (zastępczy).

I. W przeciwstawieniu do indosu własnościowego, który przenosi własność wekslu i wierzytelność wekslową na indosatarjusza, jest indos per procura formą pełnomocnictwa do wykonania praw wekslowych w imieniu indosanta. Stąd zowie się indosem z a s t ę p c z y m.

Stosunek prawny pomiędzy indosantem a indosatarjuszem (mocodawcą a pełnomocnikiem) ocenić należy podług prawa cywilnego. Ustawa wekslowa normuje jedynie stanowisko prawne indosatarjusza na zewnątrz (wobec dłużników i osób trzecich). Indosatarjusz per procura może wykonywać wszystkie prawa z wekslu, a za-

tem przedstawić do zapłaty lub przyjęcia, dokonać protestu, notyfikować, wnieść skargę o zapłatę, dalej upoważniony jest do odbioru zapłaty, pokwitowania, wydania wekslu, żądania duplikatów, umorzenia wekslu, skargi z tytułu niesłusznego zbogacenia się, jednak nie ma prawa przeniesienia własności wekslu na inną osobę, indos jego ma jedynie znaczenie indosu zastępczego.

Właścicielem wekslu i wierzycielem wekslowym jest indosant, dlatego dłużnik może posługiwać się jedynie zarzutami, które mu przysługują przeciw osobie indosanta; niema natomiast zarzutów odnoszących się do osoby indosatarjusza.

Ukryty (powierniczy) indos zastępczy. Indos pozorny

II. Indos zastępczy nie jest lubiany i w obrocie mało używany, bo okazuje niedowierzanie, brak zaufania do osoby indosatarjusza. Dla celów zastępstwa (pełnomocnictwa) posługuje się obrót zazwyczaj formą indosu pełnego (własnościowego), który na zewnątrz oznacza przeniesienie własności wekslu i wierzytelności na indosatarjusza, atoli prawdziwy zamiar stron, wyrażony w umowie między niemi zawartej, zwrócony jest na pełnomocnictwo (zastępstwo), właściwy zamiar stron udzielenia ograniczonych praw z wekslu (pełnomocnictwo i zastępstwo) ukrywa się pod

niewłaściwą formą indosu pełnego. Indosant powierza indosatarjuszowi pełne prawo nieograniczonej dyspozycji wekslem w zaufaniu, że indosatarjusz tej władzy nie nadużyje na jego szkodę. Stąd indos powierniczy. Taką samą formą indosu pełnego posługują się strony również i w tym przypadku, gdy rozchodzi się tylko o ustanowienie prawa zastawu na wekslu, właściwy zamiar stron ustanowienia prawa zastawu ukrywa się pod formą pełnego indosu własnościowego. Ten sposób ustanowienia zastawu na wekslu uznaje kodeks handlowy wyraźnie postanawiając, że do nabycia prawa zastawu na wekslu wystarczy oddanie papieru indosowanego, nie odróżniając, czy jestto indos pełny (własnościowy), czy też jedynie indos zastawniczy. Takie użycie niewłaściwej formy dla osiągnięcia ukrytego celu nie zawiera w sobie nic niedozwolonego ani nieważnego; odpowiada bowiem w zupełności pojęciu zastępstwa pośredniego, jako wykonanie praw wekslowych w imieniu własnem, lecz na rachunek obcy, o ile interes dłużnika wekslowego nie jest narażony na szkodę. Interes dłużników wekslowych może być przez podstawienie pozorne w miejsce dotychczasowego wierzyciela,

innego właściciela wekslu i wierzyciela doznać uszczerbku, gdyby mu w ten sposób mogło być utrudnione lub uniemożliwione podnoszenie zarzutów, dotyczących osoby indosanta (prawdziwego wierzyciela). Już sama forma utrudnia pozycję dłużnika, pogarsza jego obronę, gdyż celem podtrzymania zarzutów przeciw właściwemu wierzycielowi musi udowodnić, że forma indosu pełnego nie odpowiada prawdziwej woli stron, co mu nie zawsze będzie wiadome.

Dlatego w literaturze stanowi przedmiot ożywionych sporów pytanie, jakie skutki ma indos pozorny. Jedno zapatrywanie bardziej rygorystyczne wychodzi z założenia, że w prawie wekslowem rozstrzyga forma, że zatem indosatarjusz nabywa własność wekslu i wierzytelność wekslową a dłużnikowi przysługują jedynie zarzuty podług art. 16 tj. gdy udowodni, że indosatarjusz działał w porozumieniu na szkodę jego tj. wiedział o istnieniu konkretnych zarzutów.

Drugie zapatrywanie uważa za rozstrzygającą właściwą wolę stron, a zatem właścicielem wekslu i wierzycielem pozostaje indosant. W takim stanie rzeczy powstaje pytanie, jakie prawa nabywa indosatarjusz pozornego indosu. Nie ulega

wątpliwości, że legitymacja przechodzi na indosatarjusza ze wszystkiemi skutkami jej wobec dłużnika i osób trzecich, a zatem dłużnik przez zapłatę w dobrej wierze do rąk indosatarjusza staje się wolny (art. 39, ust. 3), a trzeci, nabywając w dobrej wierze drogą dalszego indosu weksel, nabywa ważnie (art. 15, ust. 2). Następnie nabywa indosatarjusz upoważnienie wykonania praw z wekslu, gdyż to prawo nabyłby także z indosu zastępczego wyraźnego jednakże z tą różnicą, że na podstawie wyraźnego indosu zastępczego może prawo z wekslu wykonać jedynie w imieniu obcem (indosanta), tu zaś wykonuje je w imieniu swojem własnem (analogja z komisem); zawsze jednak wykonuje nie prawo własne, lecz prawo obce (indosanta). A zatem przedewszystkiem skarży indosatarjusz w imieniu własnem, on jest stroną procesową, w sporze może indosant występować jako świadek. Stąd wypływa, że dłużnik nie może indosatarjuszowi zarzucić braku czynnej legitymacji do skargi, gdyż dla niego jest obojętną osoba powoda; zarzut taki byłby czczą szykaną, gdy interes dłużnika nie jest zagrożony lub w inny sposób doznaje ochrony. Inne zapatrywanie odmawia indosatarjuszowi czynnej legitymacji do skar-

gi, gdy zostanie udowodnione, że on jest tylko zastępcą a dłużnikowi przysługują zarzuty przeciw indosantowi. Ponieważ prawo, którego indosatarjusz dochodzi, jest materjalnie obcem, przeto zarzuty odnoszące się do osobistych stosunków indosanta są tu dopuszczalne. A do uwzględnienia tych zarzutów wystarczy sam dowód, że żyro jest pozorne, że forma żyra pełnego nie odpowiada prawdziwej woli stron — chociażby zarzuty konkretne indosatarjuszowi nie były znane i chociażby mu nie można udowodnić, że działał w porozumieniu na szkodę dłużnika (art. 16).

Ponieważ indosatarjusz wykonywa obce prawo, przeto prawu temu nie można przeciwstawić zarzutów dotyczących osoby indosatarjusza; jego zrzeczenie się, prolongata, potrącenie wzajemnych do niego roszczeń nie mają znaczenia, gdyż podług prawdziwej woli stron nie jest on upoważniony do rozporządzania prawem indosanta (tylko do wykonania); rozumie się, że zarzuty dotyczące wykonania prawa przeciw indosatarjuszowi będą dopuszczalne, np. zapłata do rąk jego (choć bez zwrotu wekslu uskuteczniona).

Zagadnienie dopuszczalności zarzutów, dotyczących osoby indosatarjusza, jest w literaturze przedmiotem sporu. Niektó-

rzy uważają za dopuszczalne wszystkie zarzuty dotyczące osoby indosatarjusza, motywując je wolą indosanta, aby na zewnątrz indosatarjusz był uważany za wierzyciela i odpowiedzialnością indosanta za skutki swego pozornego działania.

Ponieważ indosatarjusz pozorny upoważniony jest jedynie do wykonywania prawa obcego, przeto w konkursie indosatarjusza weksel taki nie należy do masy konkursowej a indosant może żądać wyłączenia z masy konkursowej.

Art. 18.

Jeżeli indos zawiera wzmiankę „waluta na zabezpieczenie", „waluta w zastaw" lub jakąkolwiek inną wzmiankę, wyrażającą zastaw, posiadacz może wykonywać wszelkie prawa z weksla; wszelako indos jego ma znaczenie jedynie indosu zastępczego.

Dłużnicy wekslowi nie mogą w tym przypadku zasłaniać się wobec posiadacza zarzutami, opartemi na ich stosunkach osobistych z indosantem, wyjąwszy, gdy indos zdziałano wskutek porozumienia na szkodę dłużnika.

Indos zastawniczy.

Gdy w samym indosie umieszczono uwagę, że indosant ustanawia jedynie prawo zastawu na wekslu, wtedy mówimy o indosie zastawniczym. Ustawa zajmuje się jedynie unormowaniem stosunku prawnego indosatarjusza-zastawnika do osób trzecich i dłużnika — nie zajmuje się stosunkiem między indosantem-zastawcą a indosatarjuszem-zastawnikiem, który oceniać należy podług prawa cywilnego.

Indos zastawniczy ma znaczenie indosu zastępczego, tzn. indosatarjusz może wykonywać wszystkie prawa z wekslu w imieniu indosanta. Jednakowoż zachodzi znaczna różnica pomiędzy jednym a drugim indosem. Indosatarjusz per procura wykonuje prawa obce, on jest jedynie przedstawicielem obcego interesu, natomiast indosatarjusz-zastawnik ma własne prawo i własny interes. Dlatego przeciw niemu nie można się zasłaniać zarzutami, opartemi na osobistych stosunkach z indosantem, chyba ustanowienie zastawu nastąpiło w porozumieniu na szkodę dłużnika.

Sporne jest zagadnienie, czy indosatarjuszowi-zastawnikowi przysługuje najważniejsze uprawnienie, wypływające z prawa zastawu tj. prawo sprzedaży wekslu. Jedni odmawiają mu prawa indosowania wekslu na własność na tej podstawie, że

indosatarjusz per procura także nie może przenieść wekslu drogą indosu na własność. Inni ograniczają tę regułę na czas przed dojrzałością zastawu tj. przed płatnością wierzytelności, dla której zabezpieczenia zastaw służy. Podług tego zapatrywania nie wolno indosatarjuszowi sprzedać wekslu przez indos własnościowy tak długo, jak długo nie wolno mu wykonać prawa zastawu przez sprzedaż.

Art. 19.

Indos po terminie płatności ma te same skutki, co indos przed terminem. Indos jednak po proteście z powodu niezapłacenia, lub po upływie czasokresu, ustanowionego dla protestu, ma tylko skutki zwykłej cesji.

Indos po płatności.

Jakkolwiek z dniem płatności weksel wchodzi w okres wykupna, nie uwłacza to bynajmniej jego zdolności obiegowej; owszem może obiegać tem bardziej, że jest płatny w każdej chwili, jak weksel za okazaniem. Indos po terminie płatności ma tedy takie same skutki, jak indos przed płatnością, jednak tylko tak długo, dopóki weksel nie zostanie zaprotestowany, albo nie upłynie czasokres dla protestu ustano-

wiony. Skoro weksel zostanie zaprotestowany, albo nie został w terminie wykupiony, popadł w potrzebę, utracił kredyt, nie nadaje się już do wekslowego obrotu zapomocą indosu. Indos po proteście lub po upływie terminu, ustanowionego dla protestu, ma skutek zwykłej cesji.

Przeniesienie takiego wekslu należy tak oceniać, jak gdyby nastąpiło drogą cywilnej cesji. A zatem formalna legitymacja istnieje jedynie do ostatniego indosu przed protestem lub upływem czasokresu protestowego, indosatarjusz po proteście lub upływie czasokresu protestowego nie może się już powoływać na formalną legitymację podług art. 15 ust. 1, lecz powinien udowodnić wszelkie warunki materjalne, przejścia praw z ostatniego indosatarjusza przed protestem lub przed upływem terminu protestowego aż do niego samego. Natomiast nabywa indosatarjusz podobnie jak każdy cesjonarjusz wekslu wszelkie prawa, jakie przysługiwały cedentowi wraz z korzyściami, jakie do tego prawa są przywiązane, a zatem z legitymacją formalną przysługującą cedentowi, jako wierzycielowi wekslowemu (art. 15 ust. 1), z skargą wekslową, nadającą się do procesu wekslowego (o ile może udowodnić dokumentem

przejście praw w drodze cesji), przerwą przedawnienia skargi przysługującej cedentowi — również wszelkie niekorzyści, połączone z prawem cedenta, np. przedawnienie skargi cedenta rozpoczęte.

W szczególności przechodzą na indosatarjusza indosu po proteście (upływie terminu protestowego) prawa przeciw akceptantowi, prawa regresowe przeciw poprzednikom cedenta (o ile weksel był protestowany).

Ponieważ indosatarjusz nabywa jedynie prawa indosanta, przeto jak przy cesji mogą mu być przeciwstawione wszelkie zarzuty, jakie przysługiwały przeciw indosantowi, a jeżeli jest więcej indosów przeciw wszystkim pośrednim indosantom, o ile ustawa zarzutów niektórych (np. potrącenia) nie ogranicza. Natomiast nie można indosatarjuszowi przeciwstawiać zarzutów, które w myśl art. 16 nie mogą być podnoszone przeciw indosantowi. W ten sposób protest lub upływ czasokresu protestowego petryfikuje roszczenia wekslowe zarówno co do ich rozciągłości, jak i ułatwień dochodzenia (formalnej legitymacji). Od tego czasu już nie może posiadacz przenieść więcej praw, aniżeli sam miał.

Indos po proteście lub upływie terminu protestowego nie ma wreszcie skutku gwarancyjnego. Indosant nie odpowiada za zapłatę, która z jakiegokolwiek powodu nie nastąpiła, lecz jak cedent odpowiada za rzetelność (nomen verum) i ściągalność (nomen bonum) wierzytelności.

Dział III.

PRZYJĘCIE.

Art. 20.

Posiadacz wekslu albo nawet każdy, kto go ma w ręku, może aż do terminu płatności przedstawić go do przyjęcia trasatowi w jego miejscu zamieszkania.

Prawo przedstawienia do przyjęcia.

Przyjęcie wekslu poprzedza przedstawienie trasatowi. Przedstawienie do przyjęcia jest prawem posiadacza, z którego może on korzystać lub nie; może posiadacz wekslu przeczekać, aż nadejdzie termin płatności i przedstawić weksel trasatowi do zapłaty, nie żądając poprzedniego przyjęcia.

Obowiązek przedstawienia.

Prawo przedstawienia wekslu do przyjęcia może być ograniczone nakazem (art. 21 ust. 1), albo zakazem (art. 21 ust. 2 i 3),

pochodzącym od wystawcy lub indosanta, ponadto istnieje obowiązek ustawowy przedstawienia do przyjęcia weksli płatnych w pewien czas po okazaniu (art. 22).

Uprawnionym do przedstawienia wekslu do przyjęcia jest każdy, kto ma weksel w ręku (detentor), a zatem nietylko posiadacz, mający legitymację wekslową (art. 15 ust. 1).

Czas przedstawienia.

Przedstawienie do przyjęcia może nastąpić zaraz po wystawieniu wekslu albo później, jednak najpóźniej do terminu płatności.

W terminie płatności wchodzi w miejsce przyjęcia przedstawienie do zapłaty. Nie znaczy to bynajmniej, że po terminie płatności weksel nie może być dobrowolnie przyjęty, owszem jest to możliwe i przyjęcie ważne aż do czasu przedawnienia.

Czas przedstawienia do przyjęcia może wystawca ograniczyć, postanawiając, że nie może ono nastąpić przed oznaczonym dniem (art. 21 ust. 3), albo że weksel musi być przedstawiony do przyjęcia w oznaczonym czasokresie (art. 21 ust. 3) — przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu ogranicza ustawa czasokres przedstawienia do przyjęcia na 6 miesięcy od wystawienia wekslu (art. 22).

Miejsce przedstawienia

Miejscem przedstawienia do przyjęcia jest miejsce zamieszkania trasata, i to w lokalu jego przedsiębiorstwa, a gdyby nie miał przedsiębiorstwa — w mieszkaniu (art. 86).

Obowiązek (trasata) przyjęcia.

Odrębne jest zagadnienie, czy trasat jest obowiązany weksel nań przekazany honorować, t. j. przyjąć i zapłacić — obowiązek taki bez osobnej umowy nie da się uzasadnić nawet wtedy, gdy trasat jest dłużnikiem wystawcy. Obowiązku przyjęcia wekslu nie można oprzeć na zobowiązaniu przekazanego do przyjęcia przekazu, gdy asygnat jest dłużnikiem asygnatarjusza (assignatio per modum cessionis § 1401 u. cyw. austr., 414 niem.), albowiem przekaz nie może pogorszyć stanowiska prawnego asygnata; zobowiązanie wekslowe natomiast, co do rygorów surowsze, naraża dłużnika na utratę zarzutów.

Wierzycielowi nie wolno bez osobnej umowy ściągać wierzytelności zapomocą weksli, które ciągnie na dłużnika. Umowa taka może być wyraźną lub milczącą; gdy dłużnik zawiadomiony o przekazaniu wekslu na jego dług nie podnosi zarzutów (milczy), przyjmuje się, że się zgadza. Dłużnik taki odpowiada za skutki nieprzyjęcia (koszta protestu).

Art. 21.

W każdym wekslu wystawca może zastrzec, iż weksel ma być przedstawiony do przyjęcia z oznaczeniem lub bez oznaczenia czasokresu.

Może w wekslu zabronić przedstawienia do przyjęcia, wyjąwszy, gdy chodzi o weksel umiejscowiony, albo płatny w pewien czas po okazaniu.

Może również zastrzec, że przedstawienie do przyjęcia nie może nastąpić przed oznaczonym dniem.

Każdy indosant może zastrzec, że weksel ma być przedstawiony do przyjęcia z oznaczeniem lub bez oznaczenia czasokresu, chyba że wystawca zabronił przedstawienia do przyjęcia.

Nakaz przedstawienia wekslu do przyjęcia.

Wystawca może w każdym wekslu (w przeciwstawieniu do niem. Wechselordnung (art. 24), która pozwala na takie zastrzeżenie tylko w wekslach umiejscowionych), zastrzec, że weksel ma być przedstawiony do przyjęcia z oznaczeniem lub bez oznaczenia czasokresu. W tym celu umieszcza wystawca na wekslu zastrzeżenie: „weksel ten należy

Klauzula prezentacyjna.

przedstawić do przyjęcia do dnia 1 kwietnia 1925".

Nakaz uprzedniego przedstawienia wekslu do przyjęcia odpowiada potrzebie przygotowania trasata do zapłaty wekslu, uregulowania stosunku pokrycia przy wekslach umiejscowionych, wskazania domicyljata lub lokalu zapłaty — w przeciwnym razie trasat byłby zaskoczony żądaniem zapłaty, nie wiedząc nawet, że weksel na niego został przekazany, albo weksel mógłby popaść w protest z powodu nieobecności trasata. Wystawca chce się w ten sposób zabezpieczyć przed zwrotnem poszukiwaniem, które byłoby nieodzowne z powodu nieobecności lub nieprzygotowania trasata do zapłaty.

Wystawca może oznaczyć czasokres przedstawienia wekslu do przyjęcia lub zastrzec przedstawienie bez czasokresu; w tym ostatnim przypadku należy weksel przedstawić do przyjęcia przed terminem płatności (art. 20 ust. weksl.).

Takie samo zastrzeżenie może umieścić indosant w swoim indosie za pomocą odpowiedniej klauzuli prezentacyjnej z oznaczeniem czasokresu lub bez oznaczenia, wyjąwszy, gdyby wystawca zabronił przedstawienia do przyjęcia. Skutki niedopełnienia obowiązku przedstawienia

wekslu do przyjęcia normuje art. 52 ust. weks.

Jeżeli posiadacz wekslu nie zastosuje się do nakazu przedstawienia do przyjęcia pochodzącego od wystawcy, traci prawo zwrotnego poszukiwania wogóle, tj. przeciw wszystkim dłużnikom regresowym tak wystawcy jak indosantom. Jeżeli zastrzeżenie pochodzi od wystawcy, a posiadacz wekslu nie zastosuje się do niego, traci prawo regresu jedynie przeciw temu indosantowi.

Zakaz przedstawienia wekslu do przyjęcia.

Wystawca może zakazać przedstawienia wekslu do przyjęcia zapomocą odpowiedniego zastrzeżenia na wekslu: „nie przedstawiać do przyjęcia", „zakazuje się przedstawienia do przyjęcia" (non acceptare) itd.

W porównaniu z ustawą niemiecką (Wechselordnung), która przyznaje posiadaczowi zależne od jego woli prawo przedstawienia wekslu do przyjęcia, a którego to prawa nie może być posiadacz pozbawiony ani w wykonaniu jego ograniczony — wprowadza polska ustawa wekslowa, skłaniając się do systemu francuskiego, doniosłą zmianę.

Weksel z zakazem przedstawienia do przyjęcia ma być formą kredytu, służącą do uruchomienia kapitału obrotowego, in-

westowanego w towarze, dostarczonym klientom na kredyt lub w wykończonych na kredyt robotach. Kupiec (przemysłowiec) musi ze względów konkurencyjnych udzielać klienteli swojej dłuższego kredytu. Ponieważ w ten sposób kapitał obrotowy, inwestowany w towarze lub wykonanej robocie, pozostaje unieruchomiony aż do spłacenia długu, przeto kupiec lub przemysłowiec, zwłaszcza mniejszy, nie mogąc obejść się przez dłuższy czas bez kapitału obrotowego, stara się uruchomić ten kapitał za pośrednictwem kredytu. Tu nasuwa się na pierwszą myśl forma kredytu wekslowego. Kupiec (przemysłowiec) może wystawić weksel na swego odbiorcę (klienta), któremu na kredyt dostarczył towaru lub wykonał robotę i weksel taki puścić w obieg (eskontować). Kredyt taki w formie rymes jest gospodarczo zdrowy, bo opiera się na realnych transakcjach handlowych i powinien być ze względów polityki kredytowej popierany. Jednakże w systemie prawa niemieckiego nie mógł kupiec z tej formy kredytu korzystać. Klientela nietylko nie chce nic wiedzieć o akceptowaniu weksli, ani też nie chce słyszeć o zobowiązaniu się pod rygorem prawa wekslowego, ale wprost niechętnie widzi,

gdy kupiec zapomocą weksli dysponuje wierzytelnością, pochodzącą z kredytu towarowego lub kredytowanej roboty, a kupiec (przemysłowiec), aby nie podkopywać wziętości i dobrej opinji u swej klienteli, musi liczyć się z tem jej przyzwyczajeniem, jakkolwiek może gospodarczo nieuzasadnionem.

Ponieważ w systemie prawa niemieckiego nie można było zabronić przedstawienia wekslu do przyjęcia, posiadacz mógł zawsze przedstawić weksel do przyjęcia a klient dowiadywał się o dysponowaniu jego długiem zapomocą wekslu, przeto ta forma kredytu, polegająca na eskoncie rymes, była dla niego zamknięta. Kupiec (przemysłowiec) zamiast wystawiać rymesy na swego odbiorcę, musiał szukać innych form kredytu, mianowicie formy eskontu otwartych wierzytelności książkowych. Organizacja tego kredytu, opartego na otwartych (niewyrównanych) wierzytelnościach książkowych, napotkała w praktyce liczne trudności i niedogodności. Naprzód kredyt taki wymaga uciążliwej kontroli, mającej na celu zapobiec kilkakrotnemu użyciu tej samej wierzytelności za podstawę kredytu. Instytucje, zajmujące się tą formą kredytu, muszą utrzymywać osobne biura kontrolne. Na-

stępnie kredyt ten jest drogi, gdyż obejmuje nietylko premję za ryzyko, lecz nadto polega na organizacji osób, pragnących korzystać z tej formy kredytu w odrębne spółki (spółdzielnie), t. zw. spółki fakturowe, w których przynależność nakłada na uczestnika dalsze ciężary (udział, odpowiedzialność). Nadto kredyt ten nie wyklucza potrzeby wekslu, prócz odstąpienia lub oddania w zastaw wierzytelności książkowej, musi korzystający z kredytu wręczyć weksel na zabezpieczenie wierzytelności odstąpionej, bo instytucja kredytowa potrzebuje weksli jako materjału dla reeskontu. Weksel taki akceptuje kupiec, przez co wypacza się naturalny bieg rzeczy; kupiec, który ma wierzytelność za dostarczone towary, figuruje na wekslu opartym na tej wierzytelności jako przekazany, czyli korzysta z kredytu w formie akceptu zamiast w formie rymesy. Jeśli uwzględnimy jeszcze, że często kupiec daje jeszcze drugi akcept swemu dostawcy (engrosiście), od którego otrzymał towar, będziemy mieli niezdrowy objaw, że w organizacji kredytu wekslowego na podstawie jednego i tego samego obrotu towarowego sprzedawca jest podwójnym dłużnikiem (akceptantem), podczas gdy właściwy dłużnik usuwa się zupełnie

z obrotu wekslowego. Wreszcie ujemną stronę kredytu, opartego na eskoncie wierzytelności książkowych, stanowi brak jawności, który pozwala na oddawanie w zastaw wierzytelności bez wiedzy innych wierzycieli, a co gorsza nawet na podwójne oddawanie w zastaw tej samej wierzytelności. Są to poważne niedomagania organizacji kredytu opartego na eskoncie wierzytelności książkowych i one to sprawiają, że obrót odnosi się z pewną nieufnością do tej formy kredytu.

Dopuszczenie weksli z zakazem przedstawienia do przyjęcia (non acceptable) pozwoli na posługiwanie się takimi wekslami celem uzyskania kredytu na podstawie faktur czy rachunków kupca za dostarczone towary bez potrzeby uciekania się do sztucznych form eskontu otwartych wierzytelności książkowych, tudzież umożliwi wprowadzenie w obrót prawdziwych rymes zamiast weksli akceptowanych na zabezpieczenie cesji czy zastawu książkowej wierzytelności. Wystawca nie będzie obawiał się, by klientela nie dowiedziała się o rozporządzaniu wierzytelnością zapomocą wekslu.

Nadto podnieść należy jeszcze dalszą korzyść. Weksle z zakazem przedstawie-

nia do przyjęcia mogą stanowić niejako pomost dla przejścia z niemieckiego systemu wekslu oderwanego od jego materjalnych podstaw czyli z systemu czysto osobistego zobowiązania wekslowego do francuskiego systemu pokrycia, który, jak wiadomo, polega na ścisłym związku wekslu z pokryciem czyli na połączeniu osobistego długu wekslowego z realnem zabezpieczeniem. Zerwany węzeł pomiędzy wekslem a opartemi o tenże realnemi transakcjami może być znowu nawiązany, skoro instytucje kredytowe, udzielając kredytu na podstawie jednego podpisu (wystawcy), zainteresują się stosunkiem wystawcy do trasata (pokryciem) i zażądają wskazania pokrycia dla takiego wekslu, a nawet odstąpienia praw do pokrycia. W ten sposób zwolna wytworzy się w obrocie czucie dla przynależności i łączności wekslu z pokryciem, a zatem kombinacji kredytu osobistego z rzeczowem zabezpieczeniem. Spodziewać się można, że system ten jako odpowiadający zdrowej polityce kredytowej otworzy drobnym kupcom i przemysłowcom podwoje banku biletowego lub przynajmniej większych instytucyj kredytowych z pominięciem całego szeregu pośredników (eskonterów).

Zakaz przedstawienia wekslu do przyjęcia może wydać jedynie wystawca, natomiast indosantowi nie przysługuje takie prawo, gdyż nie może on zmieniać charakteru wekslu określonego przez wystawcę.

Czasowe ograniczenie przedstawienia do przyjęcia.

Wystawca może ograniczyć przedstawienie wekslu do przyjęcia w ten sposób, że przedstawienie nie może nastąpić przed oznaczonym dniem, np. przed dniem kalendarzowo oznaczonym, albo w przeciągu 14 dni przed płatnością.

Obowiązek przedstawienia wekslu do przyjęcia wprowadza ustawa nadto przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu.

Art. 22.

Weksel płatny w pewien czas po okazaniu powinien być przedstawiony do przyjęcia w przeciągu sześciu miesięcy od dnia wystawienia.

Wystawca może oznaczyć krótszy lub dłuższy czasokres.

Czasokresy takie mogą indosanci skrócić.

Obowiązek przedstawienia do przyjęcia weksli płatnych w pewien czas po okazaniu.

W wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu zależy oznaczenie początku czasokresu (dies a quo) od okazania, a zatem od dowolności wierzyciela. Ustawa ogranicza tę dowolność postanawiając, że weksle takie muszą być w pewnym przeciągu czasu przedstawione do przyjęcia. Czas ten może być oznaczony a) wolą stron, b) ustawą. Wystawca albo indosant mogą zapomocą klauzuli prezentacyjnej zakreślić czasokres przedstawienia wekslu do przyjęcia („prezentować do dnia 1 lutego 1925"); jeśli niema takiego zastrzeżenia, ustawa zakreśla 6-miesięczny termin od wystawienia wekslu. Wystawca nie jest skrępowany w oznaczeniu czasokresu, może oznaczyć czasokres krótszy lub dłuższy od ustawowego. Indosant jest ograniczony zarówno ustawowym jakoteż wolą wystawcy oznaczonym czasokresem; może on te czasokresy jedynie skrócić.

Ustawa wymaga przedstawienia wekslu do przyjęcia, a w razie odmowy stwierdzenia protestem — nie wystarczy natomiast proste okazanie wekslu i stwierdzenie wizy (tj. poświadczenia przekazanego, że mu weksel okazano, jak przy wekslu własnym, gdzie niema przyjęcia). Sama wiza budzi wątpliwości co do przy-

szłego honorowania wekslu, następnie otwiera pole do koluzji między posiadaczem wekslu a trasatem, który mógłby nawet po upływie czasokresu, zakreślonego wolą stron lub ustawą, antydatować wizę bez żadnej odpowiedzialności dla siebie, a na szkodę dłużników regresowych, dalej sfałszowanie wizy jest łatwiejsze, aniżeli sfałszowanie przyjęcia, zwłaszcza, gdy stwierdzenie fałszu przez trasata nie interesowanego w sporze między osobami trzeciemi będzie utrudnione.

Datowanie przyjęcia.

Przyjęcie wekslu płatnego w pewien czas po okazaniu powinno być d a t o w a n e — gdyby akceptant wzbraniał się umieścić datę, należy dokonać protestu, którego data określa początek (dies a quo) czasokresu.

Skutki nieprzedstawienia do przyjęcia wekslu płatnego w pewien czas po okazaniu określa art. 52. Jeżeli wierzyciel nie zastosował się do terminów oznaczonych przez wystawcę lub w braku takichże do terminu ustawowego — traci prawo regresu wogóle, wobec wszystkich dłużników regresowych (skutek bezwzględny). Nieprzestrzeganie klauzuli prezentacyjnej, pochodzącej od wystawcy, pociąga za sobą jedynie utratę regresu do tego indosanta (skutek względny).

Klauzulę prezentacyjną może umieścić jedynie wystawca lub indosant; gdyby akceptant w przyjęciu oznaczył termin przedstawienia, będzie to przyjęcie z zastrzeżeniem.

Indosant może czasokres przedstawienia, oznaczony przez wystawcę względnie ustawę, jedynie skrócić; wolno mu bowiem swoją odpowiedzialność ograniczyć, podobnie, jak wolno mu ją zupełnie wykluczyć (klauzula bez obligo); nie może natomiast czasokresów takich przedłużyć.

Art. 23.

Posiadacz nie ma obowiązku pozostawienia w ręku trasata wekslu, przedstawionego do przyjęcia.

Trasat może żądać, aby mu weksel przedstawiono ponownie do przyjęcia nazajutrz po pierwszem przedstawieniu. Osoby interesowane mogą tylko wtedy podnosić zarzut, że żądaniu temu nie uczyniono zadość, gdy żądanie stwierdzono w proteście.

Czas do namysłu.

Ustawa przyznaje trasatowi prawo żądania, aby mu weksel przedstawiono na-

zajutrz do przyjęcia — daje trasatowi czas do namysłu (tempus deliberandi). Czas do namysłu będzie trasatowi potrzebny, aby mógł porozumieć się z wystawcą, zbadać autentyczność podpisu wystawcy, przejrzeć księgi handlowe celem przekonania się, czy ma pokrycie dla wekslu, zasięgnąć informacyj o wypłatności wystawcy itd.

Nie jest jednakże posiadacz wekslu obowiązany do pozostawienia wekslu w ręku trasata — pogorszyłoby to położenie wierzyciela, który mógłby być przez dłuższy czas pozbawiony możności użycia wekslu do obrotu — nadto zbyt długie przytrzymanie wekslu mogłoby wierzyciela pozbawić regresu, gdyby wystawca tymczasem popadł w upadłość. W przypadku żądania czasu do namysłu ze strony trasata, musiałby posiadacz wekslu dwukrotnie założyć protest, w pierwszym dniu stwierdzić protestem, że trasat żądał czasu do namysłu; a nazajutrz stwierdzić protestem, że przyjęcia trasat odmówił. Ponieważ byłoby to zbytecznem obciążeniem obrotu podwójnym protestem, przeto ustawa postanawia, że osoby interesowane tylko wtedy mogą się zasłonić zarzutem, że trasatowi

nie udzielono czasu do namysłu, gdy żądanie takie w proteście będzie zaznaczone. Tylko w tym przypadku będzie potrzebny podwójny protest.

Prawo żądania czasu do namysłu przedłuża także czasokres ustanowiony dla protestu z powodu nieprzyjęcia. Gdy weksel przedstawiono w ostatnim dniu czasokresu, ustawą lub wolą stron ustanowionego, a trasat żąda czasu do namysłu, wystarczy, gdy protest będzie dokonany w dniu następnym (art. 43 u. 2).

Co do daty przyjęcia, rozstrzyga faktyczne przyjęcie, chyba posiadacz żąda umieszczenia daty przedstawienia (art. 24 u. w.).

Art. 24.

Przyjęcie pisze się na wekslu. Wyraża się słowem „przyjęty" lub innem równoznacznem; podpisuje je trasat. Sam podpis trasata na przedniej stronie weksla oznacza przyjęcie.

Gdy weksel jest płatny w pewien czas po okazaniu lub, gdy wskutek szczególnego zastrzeżenia ma być przedstawiony do przyjęcia w czasokresie oznaczonym,

przyjęcie powinno być datowane dniem jego dokonania, chyba że posiadacz żąda, aby było datowane dniem przedstawienia. W celu zwrotnego poszukiwania przeciwko wystawcy i indosantom, posiadacz powinien stwierdzić brak daty przez protest dokonany w właściwym czasie.

Forma przyjęcia.

Przyjęcie powinno być wypisane na wekslu, natomiast nie może być wypisane ani na odpisie wekslu, ani na przydłużku (allonge), ani na odrębnym dokumencie; zresztą może być wypisane zarówno na przedniej jak i na odwrotnej stronie wekslu, chociaż w obrocie utarł się zwyczaj umieszczania przyjęcia na przedniej stronie wekslu. Przyjęcie powinno być wyraźnie jako takie oznaczone słowem „przyjęty" lub innem równoznacznem: „zapłacę", „widziano w celu zapłaty", „uznaję za dobry, płatny" itd. Wola przyjęcia powinna być wyraźnie oświadczoną. Ustawa nie przyjmuje surowej wykładni prawa weksl. niem., wedle której każde oświadczenie trasata umieszczone na wekslu uważane jest za przyjęcie, o ile w niem nie jest wyraźnie objawioną wola odmówienia lub ograniczenia przyjęcia.

Przyjęcie powinno być podpisane przez trasata. Jeżeli przyjęcie wypisuje trasat na pierwszej stronie wekslu, wystarczy sam podpis; podpis taki bez dalszego oświadczenia oznacza przyjęcie. Sam podpis na przedniej stronie bez żadnego dodatku wskazuje, że trasat przyjmuje rolę wyznaczoną mu przez wystawcę (przekaz świadczenia wekslowego).

Datowanie przyjęcia.

Datowanie przyjęcia naogół nie jest wymagane. Jedynie w wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu (art. 22), lub gdy weksel wskutek szczególnego zastrzeżenia ma być przedstawiony do przyjęcia w oznaczonym czasokresie (art. 21 ust. 1).

Gdyby trasat wzbraniał się przyjęcie swoje zaopatrzyć datą, należy dokonać protestu — w tym przypadku dzień dokonania protestu uważany będzie za dzień przedstawienia do przyjęcia.

Ponieważ trasat ma prawo żądać czasu do namysłu (art. 23 u. 2), przeto powstaje wątpliwość, czy jako dzień przyjęcia uważać należy dzień, w którym weksel przedstawiono do przyjęcia, a które z powodu żądania czasu do namysłu nie zostało dokonane w tym dniu, czy też dzień faktycznego dokonania przyjęcia. Nie może to

pozostać bez wpływu na oznaczenie terminu płatności (dies a quo) i liczenie odsetek lub też ocenienie kwestji, czy weksel w należytym czasie był przedstawiony do przyjęcia. Ustawa przyznaje posiadaczowi wekslu prawo żądania, aby przyjęcie było datowane dniem pierwszego przedstawienia. W braku takiego żądania należy przyjęcie datować dniem faktycznego jego dokonania.

Powołanym do przyjęcia wekslu jest jedynie i wyłącznie trasat. Stąd wymaganą jest identyczność osoby trasata i akceptanta.

Różnica pomiędzy oznaczeniem trasata w adresie a podpisem akceptanta, n. p. w adresie podano tylko nazwisko, a w przyjęciu dodano imię, albo w adresie podane są tylko inicjały imienia, a w akcepcie pełne imię, w adresie firma skrócona, a w akcepcie pełna, nie uwłaczają ważności akceptu, jeśli tylko wątpliwości co do tożsamości osób mogą być łatwo usunięte.

Inna osoba, prócz trasata, może przyjąć weksel tylko przez wyręczenie (art. 55, 56); w braku warunków przyjęcia przez wyręczenie, przyjęcie pochodzące od innej osoby uważane będzie za porękę (aval) (art. 30 ust. 3).

Art. 25.

Przyjęcie powinno być bezwarunkowe; można je wszakże ograniczyć do części sumy wekslowej.

Każde inne odstąpienie od treści wekslu, zamieszczone w przyjęciu, uważa się za odmowę przyjęcia. Wszakże akceptant odpowiada według treści swego przyjęcia.

Przyjęcie za zmianę treści wekslu.

Przyjęcie powinno być zgodne z treścią wekslu, a zatem bez warunków, ograniczeń i zastrzeżeń (acceptatio pura, l'acceptation simple et pure). Tylko takie przyjęcie uchyla regres i tylko takiem przyjęciem musi się posiadacz wekslu zadowolić.

Odstąpienie od treści wekslu co do sposobu czasu lub miejsca płatności równoznaczne jest z odmową przyjęcia. Posiadacz wekslu ma prawo nie zgodzić się na zmodyfikowane w ten sposób przyjęcie, dokonać protestu i poszukiwać regresu, jak gdyby weksel nie był przyjęty.

Może jednak posiadacz wekslu zgodzić się i na takie przyjęcie, ażeby w swoim własnym i swoich poprzedników interesie zabezpieczyć zobowiązanie akceptanta w takiej rozciągłości, jaka odpowiada woli akceptanta.

Stąd zasada: „akceptant odpowiada według treści swego przyjęcia". Jednak zgoda posiadacza na takie zmodyfikowane przyjęcie nie pozbawia go praw regresu; posiadacz może po dokonaniu protestu poszukiwać regresu na swoich poprzednikach, jakgdyby weksel nie był przyjęty.

Zgoda posiadacza na zmianę przyjęcia co do czasu i miejsca płatności nie wpływa na prawa wystawcy i indosantów; weksel powinien być przedstawiony do zapłaty w czasie i miejscu oznaczonem w wekslu (a nie w przyjęciu) i tylko taki protest stanowi warunek regresu.

Akcept częściowy.

Jedynie dozwolone jest ograniczenie akceptu na część sumy wekslowej z tym skutkiem, że weksel uważany będzie jako przyjęty co do tej części; posiadacz wekslu nie może odmówić częściowego przyjęcia i traci co do przyjętej części regres z powodu nieprzyjęcia. Przyjęcie częściowe leży w interesie wystawcy i indosantów, gdyż odciąża to ich odpowiedzialność. Nie da się jednak zaprzeczyć, że weksel taki traci na wartości i doznaje upośledzenia w obiegu.

Art. 26.

Jeżeli wystawca podał w wekslu miejsce zapłaty odmienne od miejsca zamie-

szkania trasata, bez oznaczenia osoby, która ma płacić, należy tę osobę w przyjęciu oznaczyć. W braku oznaczenia poczytuje się, że akceptant sam zobowiązał się zapłacić w miejscu zapłaty.

Gdy weksel płatny jest w miejscu zamieszkania trasata, tenże może w przyjęciu wskazać lokal, znajdujący się w miejscu, gdzie zapłata powinna być dokonana, lub osobę, która zapłatę w tem miejscu ma uskutecznić.

Od zasady, że przyjęcie powinno odpowiadać treści wekslu i nie może zawierać zmian, przyjmuje ustawa w art. 26 wyjątek, przyznając akceptantowi ograniczone prawo umiejscowienia wekslu.

Jeżeli w wekslu podał wystawca miejsce zapłaty odmienne od miejsca zamieszkania trasata bez oznaczenia osoby, która ma płacić, powinien akceptant w przyjęciu oznaczyć tę osobę (domicyljata); w braku oznaczenia uważa się, że akceptant sam zobowiązał się zapłacić w miejscu zapłaty.

Nie wolno natomiast akceptantowi wskazać innego miejsca zapłaty, aniżeli miejsce płatności podane w wekslu, gdyż nie może zniewolić posiadacza wekslu do

odbioru zapłaty w miejscu, w którem nie potrzebuje pieniędzy i musiałby ponieść koszta przekazu gotówki na miejsce właściwe.

Gdy weksel płatny jest w miejscu zamieszkania trasata, można w akcepcie oznaczyć lokal zapłaty lub osobę, która zapłatę ma uskutecznić (np. bank, w którym akceptant ma konto żyrowe).

Art. 27.

Przez przyjęcie trasat zobowiązuje się do zapłacenia wekslu w terminie płatności. W razie niezapłacenia służy posiadaczowi wekslu, chociażby był wystawcą, bezpośrednie roszczenie z wekslu przeciwko akceptantowi o wszystko, czego żądać można z mocy art. 47 i 48.

Skutki przyjęcia

Zobowiązanie zapłacenia wekslu w terminie i miejscu płatności wekslu wedle jego treści, istnieje tylko w przypadku przyjęcia czystego niezmienionego (acceptatio pura); jeżeli akcept został zmieniony, odpowiada akceptant wedle treści swego oświadczenia (art. 25 zd. ost.).

Akceptant jest dłużnikiem głównym t. zn. on jest w pierwszym rzędzie obowiązany do świadczenia wekslowego

(zapłaty); inni dłużnicy odpowiadają jedynie wtedy, gdy akceptant nie dopełni swego zobowiązania.

Zapłata dokonana przez akceptanta umarza wszystkie zobowiązania wekslowe.

Do zachowania praw wekslowych przeciw akceptantowi nie potrzeba żadnych kroków pilności.

Odpowiedzialność wobec wystawcy.

Akceptant odpowiada wekslowo wobec posiadacza wekslu i innych wekslowo uprawnionych, także wobec wystawcy.

Rozciągłość roszczeń przeciw akceptantowi określa art. 47 i 48. Winien on zapłacić posiadaczowi wekslu, który zaprotestował weksel, należytości określone w art. 47 ust. weksl., zaś poprzednikom, którzy weksel wykupili, należytości określone w art. 48. Natomiast trasat nie ma roszczenia wekslowego przeciw wystawcy, jego roszczenie o pokrycie lub zwrot zapłaconej sumy opiera się na stosunku pokrycia, który nie jest unormowany w prawie wekslowem.

Art. 28.

Jeżeli trasat przekreślił przyjęcie przed zwróceniem wekslu, uważa się, że przyjęcia odmówił; jednakże pomimo przekreślenia trasat odpowiada według treści swego przyjęcia, jeżeli posiadacza wekslu

lub kogokolwiek z podpisanych na wekslu piśmiennie zawiadomił o przyjęciu.

Nieodwołalność akceptu.

W przedmiocie nieodwołalności przyjęcia porzuca ustawa surowy punkt widzenia ustawy niemieckiej, podług której odwołanie akceptu nawet przed zwróceniem wekslu jest niedopuszczalne, a akceptant pomimo przekreślenia przyjęcia odpowiada wekslowo. Natomiast przyjmuje ustawa zgodnie z prawem francuskiem i angielskiem nieodwołalność akceptu przed zwrotem wekslu wtedy, gdy akceptant zawiadomił piśmiennie o swem przyjęciu posiadacza wekslu lub kogokolwiek z podpisanych na wekslu.

Gdy zawiadomienia takiego nie było, akceptant może odwołać przyjęcie n. p. przez przekreślenie, dopóki wekslu nie zwrócił posiadaczowi; cofnięcie uważa się za odmowę przyjęcia.

Dział IV.

PORĘKA WEKSLOWA.

Art. 29.

Zapłatę wekslu można zabezpieczyć poręką wekslową (aval).

Poręczenie może dać osoba trzecia lub nawet osoba na wekslu podpisana.

Aval. Aval pochodzi od włoskiego à valle (firmare à valle) „u dołu", gdyż ręczyciel zwykle podpisywał się na dole na brzegu wekslu.

Poręka jest zobowiązaniem dodatkowem, akcesoryjnem, dlatego odróżnić należy porękę od zobowiązania kilku spółwystawców, spółakceptantów, spółindosantów, tu każdy podpis rodzi główne zobowiązanie, od innych podpisów niezależne.

Poręczycielem może być osoba dotąd obca wekslowi albo osoba już na wekslu podpisana, jeżeli przez taki podpis umacnia się zobowiązanie wekslowe. Akceptant nie może ręczyć, bo on wobec każdego posiadacza wekslu jest zobowiązany, aval jego nie rodzi tedy nowego zobowiązania. Indosant następny może poręczyć za poprzedniego, gdyż aval jego tworzy nowe zobowiązanie w tym przypadku, gdy jego zobowiązanie jako indosanta wskutek wykupienia wekslu, niedopełnienia kroków pilności albo przedawnienia zgasło. Wystawca może poręczyć za akceptanta, bo przez to istnieje nowe jego zobowiązanie na przypadek, gdyby zobowiązanie jego, jako wystawcy zgasło, np. nie dokonano protestu; zobowiązanie wystawcy zgasło jako takie, ale pozostaje odpowiedzialność jego jako avalisty.

Art. 30.

Poręczenie umieszcza się na wekslu albo na karcie dodatkowej (przydłużku).

Wyraża się słowami „poręczam" lub innym zwrotem równoznacznym; podpisuje je poręczyciel.

Sam podpis na przedniej stronie uważa się za porękę, wyjąwszy, gdy chodzi o podpis wystawcy lub trasata.

Poręczyciel wskaże, za kogo ręczy. W braku takiej wskazówki uważa się, że porękę dał za wystawcę.

Forma i treść avalu.

Aval może być umieszczony także na odpisie (kopji) wekslu (art. 66 u. 3 ust. weksl.). Zresztą obojętnem jest, czy aval umieszczono na przedniej czy odwrotnej stronie wekslu, przydłużka lub odpisu. Aval w odrębnym dokumencie (jak w prawie francuskiem) rodzi tylko cywilne zobowiązanie.

Porękę wyraża się słowami: „poręczam", „jako poręczyciel", „per aval". Nawet i bez tego dodatku może wypływać aval z samego wekslu. I tak podpis na przedniej stronie wekslu, pochodzący od osoby, która nie jest ani trasatem ani wystawcą, oznacza porękę; przy-

jęcie umieszczone przez osobę, która nie jest trasatem, oznacza poręke. Podobnież podpis w charakterze spółindosanta, dokonany przez osobę, która nie jest indosatarjuszem poprzedniego indosu. Poręczyciel powinien wskazać osobę, za którą ręczy. Wskazówka ta niekoniecznie polega na wyraźnem oznaczeniu osoby; czasami wystarczy, gdy podpis avalisty umieszcza się tuż obok podpisu głównego, np. obok podpisu indosanta. W braku wszelkiej wskazówki uważa się, że porękę daje za wystawcę.

Art. 31.

Poręczyciel wekslowy odpowiada tak samo, jak ten, za kogo poręczył.

Zobowiązanie jego jest ważne, chociażby nawet zobowiązanie, za które ręczy, było nieważne z jakiejkolwiek przyczyny z wyjątkiem wady formalnej.

Poręczyciel wekslowy, który zapłacił weksel, ma prawo poszukiwania zwrotnego wobec osoby, za którą ręczył, i wobec jej poprzedników.

Skutki poręki.

Poręczyciel wekslowy odpowiada pod temi samemi warunkami i w takiej samej rozciągłości, jak ten, za kogo poręczył. Avalista za

akceptanta odpowiada jak akceptant, a zatem bez protestu i pod temi zastrzeżeniami, jakie akceptant dodał do akceptu, a przedawnienie jego zobowiązania wynosi trzy lata. Avalista za wystawcę lub indosanta odpowiada pod warunkiem przedstawienia wekslu trasatowi i dokonania protestu.

Avalista za wystawcę lub indosanta odpowiada pod warunkiem dopełnienia kroków pilności w należytym czasie, miejscu i przeciw właściwej osobie.

Natomiast nie potrzeba żadnej pilności wekslowej wobec samego awalisty (ani protestu, ani notyfikacji).

Akcesoryjność poręki wekslowej.

Zobowiązanie awalisty gaśnie, jeżeli zgaśnie zobowiązanie główne (dopełnienie, niezachowanie pilności, przedawnienie). Awalista może przeciwstawić posiadaczowi wszelkie zarzuty, jakie przysługują osobie, za którą ręczy.

Poręczyciel wekslowy odpowiada solidarnie z osobą, za którą ręczy (art. 46 u. 1 ust. weksl.).

Zobowiązanie awalisty zależy od formalnego istnienia i ważności podpisu głównego, nie zaś od materjalnej ważności zobowiązania głównego. Dlatego awalista odpowiada, chociaż podpis osoby, za którą ręczy, jest nieautentyczny, albo podpis

pochodzi od osoby nie mającej zdolności wekslowej. Natomiast nie odpowiada awalista, gdy niema podpisu głównego, n. p. znak ręki nieumiejącego pisać nie jest uwierzytelniony, albo ktoś podpisał jako akceptant pomimo, że nie był trasatem, a trasat nie przyjął wekslu.

Prawo regresu poręczyciela.

Poręczyciel ma wekslowe prawo zwrotnego poszukiwania wobec osoby, za którą ręczył i jej poprzedników. Stosują się tu ogólne przepisy o zwrotnem poszukiwaniu (art. 46, 47, 48, 49, 51 ust. weksl.).

Dział V.

PŁATNOŚĆ.

Art. 32.

Weksel trasowany może być płatny:

w oznaczonym dniu,

w pewien czas po dacie,

za okazaniem,

w pewien czas po okazaniu,

na targach (jarmarkach) powszechnych.

Dokument z innemi terminami płatności lub kilku terminami nie będzie uważany za weksel, chociażby nawet posiadał inne cechy wekslu.

Termin płatności może być oznaczony w pięcioraki sposób:

1. na pewien oznaczony dzień (weksel dniowy). Dzień musi być oznaczony albo bezpośrednio zapomocą daty kalendarzowej np. 1 stycznia 1926, albo zapomocą świąt, które przypadają na pewien dzień kalendarzowo oznaczony, n. p. na św. Michała, Jana Chrzciciela, albo w inny pośredni sposób, n. p. w pierwszy poniedziałek marca, w tydzień po Wielkiejnocy, primo, medio, ultimo miesiąca (art. 35 ust. 3). Jeżeli dzień płatności przypada na święto kilkudniowe (Wielkanoc), natenczas płatny jest weksel w dniu ostatnim (surowsze zapatrywanie uznaje takie datowanie za nieważne). Dzień nie może być podany ani alternatywnie, n. p. 3-go lub 4-go stycznia, ani przez określenie: „dies ad quem", n. p. do 10-go marca 1926 r. Weksel na ściśle oznaczony dzień.
2. Termin płatności można oznaczyć na pewien czas po wystawieniu n. p. 8 dni 3 miesiące po wystawieniu, po dacie, a dato 14 dni od dzisiaj. Weksel datowy.

Weksel za okazaniem.

3. Weksel może być płatny za okazaniem, tzn. w chwili przedłożenia do zapłaty. Określenie brzmi: „za okazaniem", „przy okazaniu", „po okazaniu", „a vista", „a piacere", „według upodobania", „w każdej chwili", „na każde żądanie", „za wypowiedzeniem".

Podług art. 2 ust. 2 płatny za okazaniem jest weksel, w którym nie oznaczono wcale terminu płatności; to samo odnosi się do przypadku, gdy oznaczenie budzi wątpliwości, jest niedokładne.

Weksel na pewien czas po okazaniu.

4. Termin płatności można oznaczyć na pewien czas po okazaniu n. p. 8 dni, w miesiąc po okazaniu. Takie oznaczenie terminu płatności jest dla trasata korzystniejsze, daje mu bowiem czas na przygotowanie zapłaty, podczas gdy płatność przy okazaniu może zaskoczyć trasata nieprzygotowanego.

Oznaczenie terminu płatności za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, zależy od dowolności wierzyciela; tej dowolności zakreśla ustawa granice w art. 22 i 33 ust. weksl.

5. Termin płatności może być oznaczony na targ (jarmark) powszechny i to ogólnikowo, np. na targach we Lwowie, w Poznaniu, na jarmarku w Lipsku itd. Termin musi być oznaczony ogólnikowo, a zatem nie na pewien dzień, wchodzący w okres czasu targu. Weksle targowe(jarmarczne).

Określone w ustawie 5 sposobów oznaczenia płatności wyczerpują wszelkie możliwe oznaczenie.

Gdyby na dokumencie, który zresztą nosi inne znamiona wekslu, płatność oznaczono w inny sposób, albo dano kilka terminów, dokument taki nie będzie uważany za weksel. Np. weksel płatny w maju 1925, albo płatny do końca grudnia 1925.

Tu należą weksle, których płatność oznaczona jest podług zwyczajów (uso-weksle) tzn. zwyczaje określają, jaki czas upłynąć musi od wystawienia albo okazania wekslu, aby weksel stał się płatny; np. wedle prawa francuskiego, może być w ten sposób płatność oznaczona (art. 129 code de commerce), że termin zwyczajowy wynosi 30 dni po dacie (art. 132 code de commerce). Uso-weksle.

W Polsce nie można wystawiać weksli z oznaczonym w ten sposób terminem — nie będzie to weksel.

Weksle ratalne.

Termin płatności musi być jeden dla całej sumy wekslowej; nie można dzielić sumy wekslowej na części (raty), i dla każdej części oznaczać innego terminu płatności. Dokument taki miałby nie jeden, lecz kilka terminów płatności i nie mógłby być uważany za weksel.

Czy takie dokumenty ważne są jako inne zobowiązania, ocenić należy podług prawa cywilnego wzgl. handlowego np. jako przekaz cywilny lub handlowy.

Termin płatności oznaczony jest w wekslu na korzyść obu stron; ani wierzyciel nie może być zmuszony do przyjęcia zapłaty przed płatnością, ani dłużnik do jej uiszczenia (art. 39 u. 1). Ponadto zapłata przed płatnością ma podług art. 39 u. 2 inne znaczenie, aniżeli zapłata w terminie płatności.

Prolongata weksla.

Prolongata weksla odbywa się z reguły przez wystawienie innego weksla o tej samej treści, lecz z innym terminem płatności i wymianą weksla dawnego na weksel nowy. Może być jednak zmiana terminu płatności zanotowana na samym wekslu, przez to nie zmienia się termin płatności; owszem przedawnienie i kroki pilności muszą być dostosowane do pierwszego terminu: dłużnik otrzymuje jednak

odroczenie dnia zapłaty. Odroczenie takie skutkuje jedynie między stronami (inter partes), nie dotyczy poprzedników ani następców tego, kto zgodził się na odroczenie.

Moratorjum jestto na ustawie oparte (a zatem od woli wierzyciela lub dłużnika niezależne) odroczenie płatności zobowiązań wekslowych. Takie moratorja ustanawia się bądźto z powodu zdarzeń elementarnych, np. trzęsienie ziemi, powódź, epidemja, bądźto z powodu wydarzeń politycznych, np. wojna, rewolucja i t. p. Ustawy moratoryjne odraczają bądźto termin płatności wekslu, bądź też terminy przedstawienia wekslu i protestu, bądź odmawiają skargi i egzekucji. O ile moratorja mają za podstawę wypadki siły wyższej, stosuje się do nich art. 53. Moratorjum.

Czy moratorjum samo dla siebie bez względu na jego przyczynę przedstawia się jako przypadek siły wyższej, to rzecz wykładni sądów.

Art. 33.

Weksel za okazaniem jest płatny przy przedstawieniu. Powinien być przedstawiony do zapłaty w przeciągu sześciu miesięcy od dnia wystawienia. Wystawca

może oznaczyć krótszy lub dłuższy czasokres. Czasokresy takie mogą indosanci skrócić.

Weksel za okazaniem jest płatny przy przedstawieniu do zapłaty (a nie okazaniu w innym celu, np. do przyjęcia lub celem stwierdzenia autentyczności podpisu). Doręczenie skargi jest przedstawieniem do zapłaty.

W wekslu płatnym za okazaniem nie wynika oznaczenie terminu płatności z samego wekslu. Zależy oznaczenie to od dowolności posiadacza wekslu. Zgodnie z tendencją szybkiego rozwikłania zobowiązań wekslowych, kładzie tamę tej dowolności bądź ustawa bądź wola stron, nakładając na posiadacza obowiązek przedstawienia wekslu do zapłaty do pewnego czasokresu. Ustawą określony czasokres wynosi sześć miesięcy od wystawienia wekslu. Czasokres ten jest posiłkowy. Wystawca lub indosant mogą zapomocą klauzuli prezentacyjnej, zamieszczonej w wekslu lub indosie, zakreślić inny termin prezentacyjny. Wystawca może zakreślić termin krótszy albo dłuższy niż 6 miesięcy. Indosant może czasokres ustanowiony przez wystawcę lub ustawowy jedynie

skrócić; wolno mu bowiem ograniczyć odpowiedzialność swoją tak, jak mu wolno ją zupełnie wykluczyć (bez obligu). Natomiast nie może czasokresów przedłużyć, gdyż czasokres ustanowiony dla niego jest skuteczny jedynie wobec niego, a nie wobec innych dłużników wekslowych (art. 52 u. ost.); gdyby ustanowił dłuższy czasokres niż wystawca, to po upływie krótszego czasokresu, oznaczonego przez wystawcę, byłby on wprawdzie zobowiązany do regresu, atoli sam nie miałby prawa regresu do wystawcy; nie odpowiadałoby to również stosunkowi indosanta do wystawcy, skoro indosant obejmuje jedynie rękojmię (gwarancję) za świadczenie wekslowe, a wystawca określa jego treść i rozciągłość.

Skutki zaniedbania przedstawienia normuje art. 52 ust. weksl. Do zachowania praw regresowych potrzeba przedstawienia wekslu do zapłaty w oznaczonym ustawą lub wolą stron czasokresie i dokonania protestu najpóźniej w drugim dniu powszednim po przedstawieniu. Niezachowanie czasokresu oznaczonego przez wystawcę powoduje utratę praw regresowych przeciwko wszystkim dłużnikom regresowym. Niezachowanie czasokresu, oznaczonego przez indosanta, powoduje utratę

prawa regresu tylko przeciw temu indosantowi.

Do zachowania praw wobec akceptanta nie potrzeba ani przedstawienia do zapłaty ani protestu. Termin płatności biegnie od ostatniego dnia oznaczonego przez wystawcę wzgl. ustawę czasokresu tak, jakby w tym dniu weksel był przedstawiony (anal. z art. 34 ust. 2).

Także akceptant może zakreślić czasokres przedstawienia do zapłaty; będzie to akcept ze zmianą (zastrzeżeniem), do którego stosuje się art. 25 u. 2. u. w.

Art. 34.

Termin płatności wekslu płatnego w pewien czas po okazaniu określa się podług daty przyjęcia lub protestu.

Jeżeli nie było protestu, przyjęcie niedatowane uważa się wobec akceptanta za dokonane w ostatnim dniu czasokresu, ustawowego lub umownego, wyznaczonego do przedstawienia.

Przedstawienie do przyjęcia weksli na pewien czas po okazaniu.

Weksle płatne w pewien czas po okazaniu muszą być przedstawione do przyjęcia (art. 22 u. weksl.), a przyjęcie powinno być datowane; od daty przyjęcia liczy się czasokres płatności.

Jeżeli trasat odmawia przyjęcia lub umieszczenia daty, w przyjęciu należy dokonać protestu; od dnia protestu liczy się w tym razie czasokres płatności.

Jeżeli nie dokonano protestu z powodu nieprzyjęcia lub nieumieszczenia daty, natenczas posiadacz wekslu traci prawo regresu przeciw wystawcy i indosantom.

Jeżeli weksel przyjęto lecz odmówiono zamieszczenia daty w przyjęciu, posiadacz traci prawo regresu, ale pozostaje zobowiązanie akceptanta w mocy prawnej; tu jednak niezbędne będzie oznaczenie dnia, od którego liczy się termin płatności, a który ma być uważany za dzień przyjęcia. Dla oznaczenia tego dnia posługuje się ustawa fikcją. Przyjęcie uważa się za dokonane w ostatnim dniu czasokresu ustawowego lub umownego, wyznaczonego do przedstawienia na mocy fikcji prawnej nawet wtedy, gdyby przyjęcie faktycznie wcześniej było dokonane.

Art. 35.

Termin płatności wekslu, opiewającego na jeden lub kilka miesięcy po dacie lub okazaniu, przypada na odpowiedni dzień

tego miesiąca, w którym zapłata ma być dokonana. W braku takiego dnia weksel jest płatny w ostatnim dniu miesiąca.

Gdy weksel opiewa na jeden lub kilka miesięcy i pół miesiąca po dacie lub okazaniu, liczy się naprzód miesiące całe.

Jeżeli płatność wekslu oznaczoną jest na początek, środek (połowę stycznia, połowę lutego itd.) lub koniec miesiąca, rozumie się pierwszy, piętnasty lub ostatni dzień miesiąca.

Określenie „ośm dni" lub „piętnaście dni" wyraża nie jeden lub dwa tygodnie, lecz przeciąg całych ośmiu lub piętnastu dni.

Określenie „pół miesiąca" oznacza piętnaście dni.

Termin płatności weksli targowych (jarmarcznych) przypada w przeddzień zamknięcia targu, wyjąwszy, gdy targ trwa tylko jeden dzień.

Art. 35 zawiera reguły interpretacyjne, zgodne z przepisami prawa cywilnego.

Art. 36.

Gdy weksel jest płatny w oznaczonym dniu w miejscu, gdzie obowiązuje kalendarz odmienny od kalendarza miejsca wystawienia, uważa się datę płatności za określoną według kalendarza miejsca płatności.

Przy wekslu przekazanym z jednego miejsca na inne, w którem obowiązuje kalendarz odmienny, a płatnym w pewien czas po dacie, przelicza się dzień wystawienia na dzień, odpowiadający kalendarzowi miejsca płatności i podług tego oznacza termin płatności.

Zasada poprzedniego ustępu stosuje się także do obliczania czasokresów przedstawienia weksli.

Przepisy te nie mają zastosowania, jeżeli z zastrzeżenia w wekslu lub wogóle z jego treści wynika, że chciano zastosować inne zasady.

Oznaczenie terminów na podstawie różnych kalendarzy.

Jeżeli w miejscu wystawienia i miejscu płatności wekslu obowiązuje odmienny kalendarz, np. gregorjański i juljański, między któremi zachodzi różnica 13 dni, tak

iż 1 stycznia kalendarza juljańskiego odpowiada 14 stycznia kalendarza gregorjańskiego, należy odróżnić, czy termin płatności opiewa na pewien oznaczony dzień, czy też na pewien czas po wystawieniu. W pierwszym wypadku miejsce płatności rozstrzyga także o zastosowaniu kalendarza. Np. weksel wystawiony w Bułgarji dnia 1 stycznia 1925, płatny w Polsce 1 marca 1925, tu rozumie się 1 marca 1925 podług kalendarza miejsca płatności (tj. gregorjańskiego). Jeżeli weksel ciągniony z jednego miejsca na inne o kalendarzu odmiennym, płatny jest w pewien czas po dacie, natenczas dzień wystawienia przerachowuje się na kalendarz miejsca płatności i podług tego oznacza płatność. Np. weksel, wystawiony w Serbji dnia 1 stycznia 1925, płatny we Lwowie w trzy miesiące od daty: tu przelicza się 1 stycznia podług kalendarza juljańskiego na 14 stycznia (kalendarz gregorjański), weksel płatny będzie 14 kwietnia 1925.

Ta sama zasada stosuje się do obliczania czasokresów przedstawienia. Weksel wystawiony w Sofji dnia 1 lutego 1925, płatny we Lwowie za okazaniem; termin przedstawienia ustawowy wynosi 6 miesięcy od wystawienia; zastrzeżenie wystawcy każe go przedstawić do zapłaty

w 3 miesiące od daty. Tu przelicza się dzień wystawienia na kalendarz miejsca płatności i podług tego oznacza czasokres przeznaczony do przedstawienia.

Przepisy art. 36 nie będą miały zastosowania, gdy z treści wekslu lub zastrzeżenia na wekslu wynika, że strony miały na myśli inny sposób liczenia. Np. weksel wystawiony w kraju o kalendarzu juljańskim 1 maja 1924, płatny w kraju o kalendarzu gregorjańskim 10 maja 1924, byłby nieważny, bo dzień płatności 10 maja podług kalendarza nowego stylu upłynął już w chwili wystawienia wekslu (1 maja — 14 maja) — zatem także termin płatności liczy się podług kalendarza starego stylu. Tak samo, gdy strony wyraźnie postanawiają, że obliczenie terminów ma nastąpić według kalendarza starego lub nowego stylu.

Dział VI.

ZAPŁATA.

Art. 37.

Posiadacz wekslu powinien przedstawić go do zapłaty, bądź w pierwszym dniu, w którym można wymagać zapłaty, bądź w jednym z dwóch następnych dni powszednich.

Przedstawienie wekslu w izbie rozrachunkowej jest równoznaczne z przedstawieniem do zapłaty.

Czas przedstawienia do zapłaty.

Termin przedstawienia wekslu do zapłaty wynosi dni trzy powszednie: pierwszym dniem jest dzień, w którym można domagać się zapłaty, a który nie zawsze schodzi się z dniem płatności, wynikającym z wekslu (gdy ten dzień przypada na niedzielę lub święto powszechne); następujące po nim 2 dnie muszą być powszednie. W trzydniowy czasokres nie wlicza się niedziel i świąt bez względu na to, czy one przypadają na początek, koniec czy środek czasokresu.

Przedstawić weksel do zapłaty należy trasatowi (wystawcy wekslu własnego), a w przypadku umiejscowienia wekslu — domicyljatowi.

Miejscem przedstawienia jest miejsce płatności wekslu.

Przedstawienie wekslu do zapłaty w należytym czasie jest warunkiem zachowania prawa regresu przeciw wystawcy i indosantom (art. 52).

Natomiast nie jest przedstawienie wekslu warunkiem zachowania praw przeciw głównemu dłużnikowi, akceptantowi

lub wystawcy wekslu własnego; tym dłużnikom może być weksel przedstawiony także później aż do upływu przedawnienia.

Jednak wobec akceptanta ma przedstawienie znaczenie; jest ono warunkiem zwłoki; jak długo weksel nie będzie akceptantowi przedstawiony, nie popada on w zwłokę. Reguła: „dies interpellat pro homine", nie ma tu zastosowania. Dług wekslowy jest płatny za zgłoszeniem wierzyciela (Holschuld). Dłużnik obowiązany jest do zapłaty za zwrotem wekslu, zwłaszcza, że nie może wiedzieć, u kogo weksel się znajduje.

Art. 38.

Trasat może przy zapłacie żądać wydania wekslu, pokwitowanego przez posiadacza.

Posiadacz nie może odmówić przyjęcia zapłaty częściowej.

W razie częściowej zapłaty trasat może żądać wzmianki o niej na wekslu i osobnego pokwitowania.

1. Ustawa określa warunki zapłaty. Trasat może żądać wydania wekslu i od wydania wekslu uczynić zależną zapłatę, Warunki zapłaty

może odmówić zapłaty, jeśli mu równocześnie nie będzie zwrócony weksel. Egzekucja wyroku, opiewającego na świadczenie wekslowe, może być przeprowadzona tylko za wydaniem wekslu dłużnikowi. Nietylko trasat, lecz także domicyljat ma prawo żądać wydania wekslu. O innych dłużnikach wekslowych, w szczególności regresowych, zawiera odpowiednie postanowienia art. 49 ust. weksl.

Trasat (domicyljat) może żądać umieszczenia pokwitowania na wekslu.

Częściowa zapłata

II. W przeciwieństwie do prawa cywilnego, nakłada prawo wekslowe na wierzyciela obowiązek przyjęcia także częściowej zapłaty. Obowiązek ten odnosi się jedynie do zapłaty zaofiarowanej przez trasata (akceptanta), domicyljata lub wystawcy wekslu własnego. Natomiast dług regresowy musi być uiszczony w całości; wystawca i indosanci nie mogą się powoływać na przepis art. 38 u. 2.

Podobnież zapłata interwencyjna nie może być w części zaofiarowana por. uw. do art. 60 u. w.

Częściowa zapłata może być wierzycielowi narzuconą jedynie w terminie płatności, i to przed protestem. Po proteście

wchodzi w życie roszczenie regresowe, które należy w całości zaspokoić.

Odmowa częściowej zapłaty powoduje utratę regresu w wysokości zaofiarowanej zapłaty.

W przypadku częściowej zapłaty można żądać nietylko umieszczenia uwagi na wekslu o częściowej zapłacie, lecz także osobnego pokwitowania.

Art. 39.

Posiadacz wekslu nie ma obowiązku przyjmowania zapłaty przed płatnością.

Trasat, który płaci przed płatnością, czyni to na własne ryzyko i niebezpieczeństwo.

Kto płaci w terminie płatności, zwolniony jest od zobowiązania, chyba że dopuścił się podstępu lub ciężkiego niedbalstwa. Obowiązany jest do sprawdzenia prawidłowości szeregu indosów, lecz nie do sprawdzenia podpisów indosantów.

Zasada prawa pospolitego, że „diei addictio pro reo est", nie ma zastosowania w prawie wekslowem. Termin płatności jest tu ustanowiony na korzyść i w inte-

resie obu stron, wierzyciela i dłużnika; jak od dłużnika nie można żądać zapłaty przed terminem płatności, tak też nie może wierzyciel być zmuszony do przyjęcia zapłaty przed płatnością.

Skutki zapłaty.

Ustawa odróżnia zapłatę w terminie płatności i zapłatę przed płatnością.

Zapłata w terminie płatności zwalnia dłużnika od zobowiązania, jeśli zapłaci do rąk legitymowanego podług art. 15 u. 1 ust. w. posiadacza wekslu bez względu na to, czy on był rzeczywiście uprawniony czy nie, pod warunkiem, jeżeli płacący nie dopuścił się podstępu ani ciężkiego niedbalstwa (tj. działał w dobrej wierze). Różni się prawo wekslowe w tym punkcie od prawa cywilnego, które przyznaje zapłacie skutek uwalniający od zobowiązania tylko wtedy, gdy dłużnik zapłaci do rąk wierzyciela prawdziwego.

Wedle prawa cywilnego dłużnik musi zbadać, czy zgłaszający się po zapłatę jest rzeczywiście uprawniony; badanie to odbywa się na jego ryzyko; jeżeli przez nieostrożność lub przypadek zapłaci osobie nieuprawnionej, będzie musiał poraz wtóry płacić, choćby zresztą działał w najlepszej wierze.

W prawie wekslowem jest inaczej. Tu nawet zapłata uskuteczniona do rąk tego, kto weksel znalazł lub skradł i indos sfałszował, będzie skuteczna; dłużnik będzie wolny od zobowiązania. Podług art. 15 u. 1 u. weks. będzie uważany za prawnego posiadacza, kto ma weksel i wykaże się nieprzerwanym szeregiem indosów. Posiadanie wekslu i szereg indosów, schodzących aż do posiadacza, stanowi formalną legitymację wierzyciela wekslowego. Dłużnik wekslowy musi zbadać, czy żądający zapłaty ma taką legitymację, czy indosy są w porządku. Natomiast nie ma obowiązku badania, czy posiadacz wekslu jest rzeczywiście uprawniony. Ustawa wyraża to w ten sposób, iż dłużnik nie ma obowiązku sprawdzania podpisów indosantów tj. badania, czy one są prawdziwe (autentyczne). Chociażby nawet indos, na którym posiadacz swe prawa opiera, był fałszywy, a zatem posiadacz nie był uprawniony, zapłata do rąk jego uskuteczniona ma skutek zwalniający.

Jednakże dłużnik będzie wolny od zobowiązania, jeżeli przy zapłacie nie dopuścił się podstępu lub ciężkiego niedbalstwa. Jeżeli dłużnik wie albo łatwo rozpoznać może, że indos jest fałszywy, albo

że posiadacz wekslu z innych powodów nie jest uprawniony, nie będzie zwolniony od zobowiązania.

Samo podejrzenie, że posiadacz nie jest uprawniony, nie wystarcza; nie można od dłużnika wymagać, aby na własne ryzyko wdawał się w spór, dłużnik tylko wtedy działa podstępnie lub dopuszcza się ciężkiego niedbalstwa, gdy może udowodnić, że posiadacz nie jest uprawniony. Nieuzasadnionem też jest zapatrywanie, że dłużnik w wątpliwych przypadkach powinien zdeponować sumę wekslową (art. 41 ust. weksl.).

Jakkolwiek ustawa nie wspomina wyraźnie, odnosi się ten skutek także do zapłaty uskutecznionej przez trasata, jakkolwiek on nie jest dłużnikiem wekslowym i o zwolnieniu go z długu niema mowy. Zapłata ze strony trasata do rąk legitymowanego posiadacza jest pod temi samemi warunkami skuteczną dla wszystkich dłużników regresowych.

Ochrona dłużnika jest intenzywniejszą aniżeli ochrona trzeciego nabywcy wekslu od osoby nieuprawnionej. Jedynie podstęp lub ciężkie niedbalstwo pozbawiają dłużnika ochrony — sama zła wiara czy podejrzenie nie wystarczy, jeśli dłużnik nie

może udowodnić, że posiadacz nie jest uprawniony. Dłużnik musi płacić, lecz trzeci nabywca może i powinien zaniechać nabycia, gdy ma podstawy do przypuszczenia, że uprawnienie nabywcy jest wątpliwe.

Zapłata przed płatnością.

Ułatwienia w badaniu uprawnienia i zwolnienia od zobowiązania nie odnoszą się do zapłaty przed płatnością. Trasat, który płaci przed płatnością, czyni to na własne ryzyko i niebezpieczeństwo. Znaczyłoby to, że trasat, który płaci przed płatnością, nie może powoływać się na swoją dobrą wiarę, a jeśli zapłaci posiadaczowi nieuprawnionemu, będzie musiał poraz wtóry płacić. Uprawniony mógłby słusznie użalać się, że gdyby trasat nie był pospieszył się z zapłatą, on mógłby był poczynić kroki, celem ochrony swych praw (skarga i proces, umorzenie wekslu), na co miał jeszcze dość czasu do terminu płatności. Następnie trasat, który płacił przed płatnością, naraża się na niebezpieczeństwo utraty roszczenia o pokrycie, gdyż nie odpowiedział on poleceniu wystawcy zapłacenia w terminie płatności. A zatem zapłata jego nie ma skutków zwalniających dłużników regresowych i wystawcę, a tem samem nie będzie miał prawa do pokrycia.

Taka interpretacja wymaga jednakże restrykcji w dwojakim kierunku. Trasat, płacący przed płatnością, nie może być gorzej traktowany, niżeli trzeci nabywca wekslu drogą indosu, a zapłata wekslu, która ma charakter wykupna czyli nabycia wekslu na własność, powinna być ocenianą analogicznie z nabyciem wekslu przez osobę trzecią (art. 15 ust. 2 ust. weksl.). Tymczasem nabycie w dobrej wierze doznaje właśnie podług tego przepisu prawnej ochrony. Inaczej można obejść łatwo przepis art. 39. Trasat, zamiast płacić, kupuje weksel i każe na siebie indosować, a wtedy podpada pod art. 15 ust. 2. Również trudno rozstrzygnąć, czy art. 39 ust. 2 odnosi się tylko do trasata, jak wynika z wyraźnej dyspozycji ustawy, czy także do dłużników regresowych?

Następnie ustawa wekslowa zna bezsprzecznie zapłatę przed płatnością. I tak podług art. 43 ust. ost. w przypadkach niepewnej wypłacalności z wyjątkiem upadłości i postępowania układowego (zawieszenie wypłat, bezskuteczna egzekucja), weksel ma być przedstawiony do zapłaty trasatowi, a zatem trasat może płacić przed płatnością. Dalej, ponieważ ustawa nie zna innego regresu jak tylko regres płatniczy,

przeto dłużnik regresowy musi płacić przed płatnością wekslu za potrąceniem dyskonta (art. 47 ust. 2 ust. weksl.). Wreszcie zapłata przez wyręczenie może być uskuteczniona przed płatnością (art. 58).

Czy do tych wypadków zapłaty przed płatnością odnosi się także art. 39 ust. 2 i czy dłużnik pozbawiony jest ułatwień w badaniu uprawnienia wierzyciela? czy też doznaje ochrony swej dobrej wiary. Nie rozchodzi się tu o to, czy weksel jest płatny, lecz czy dług, który ma być zaspokojony, jest płatny. A ponieważ dług regresowy płatny jest z chwilą zaistnienia zwrotnego poszukiwania, przeto nie można twierdzić, że dłużnik, który musi dług regresowy uiścić, płaci przed płatnością.

Art. 40.

Jeżeli weksel opiewa na walutę, nie mającą obiegu w miejscu płatności, sumę wekslową można zapłacić w walucie krajowej podług jej wartości w dniu wymagalności zapłaty, chyba że wystawca zastrzegł, iż zapłata ma być uiszczona w oznaczonej walucie (zastrzeżenie zapłaty rzeczywistej w walucie zagranicznej).

Wartość waluty zagranicznej oznacza się podług zwyczajów handlowych miejsca płatności. Wystawca jednak może na wekslu zastrzec, że suma, przypadająca do zapłaty, ma być obliczona podług kursu, ustanowionego w wekslu; w tym przypadku sumę tę należy zapłacić w walucie krajowej.

Jeżeli weksel opiewa na walutę, mającą w kraju wystawienia i w kraju zapłaty tę samą nazwę, lecz inną wartość, zachodzi domniemanie, że miano na myśli walutę miejsca płatności.

Zastrzeżenie zapłaty rzeczywistej w walucie zagranicznej.

Weksel może opiewać na walutę dowolną, krajową lub zagraniczną, np. w Polsce można wystawić weksle na dolary, franki, funty szterlingi, liry itd. Wątpliwości zachodzą wtedy, gdy gatunek monety, na którą weksel wystawiono, nie ma w miejscu płatności obiegu. Wątpliwość rozstrzyga ustawa w ten sposób, że przyznaje dłużnikowi prawo wyboru między walutą oznaczoną w wekslu a walutą obiegową. Dłużnik może płacić albo w walucie zagranicznej albo w walucie krajowej podług wartości, jaką ma waluta zagraniczna w miejscu płatności i w dniu wymagalności zapłaty.

Wyjątek stanowi zastrzeżenie rzeczywistej (efektywnej) zapłaty w walucie zagranicznej. Prawo wyboru jest wykluczone, gdy w wekslu znajduje się klauzula „efektywnie", „in natura", „rzeczywiście". W tym przypadku musi być zapłata dokonana w walucie zagranicznej, w wekslu określonej.

Wartość waluty zagranicznej oznaczają zwyczaje handlowe miejsca płatności, np. kurs walut na giełdzie albo kurs dewiz na walutę zagraniczną, opiewających w miejscu i czasie płatności lub też w innem miejscu, które dla miejsca płatności jest miarodajne.

Jeżeli w wekslu podany jest kurs przeliczenia waluty zagranicznej na walutę obiegową — zastrzeżenie takie zamieszcza wystawca, natenczas suma wekslowa ma być zapłaconą w walucie krajowej.

Jeżeli weksel opiewa na walutę, która w kraju wystawienia i kraju zapłaty ma tę samą nazwę, np. frank w Szwajcarji i Francji, lecz inną wartość, domniemywać się należy, że strony miały na myśli walutę miejsca płatności. Gdyby inną była wola stron, należy zaznaczyć w wekslu obok sumy wekslowej franki franc. lub szwajcarskie.

Art. 41.

W przypadku nieprzedstawienia wekslu do zapłaty w czasokresie, oznaczonym w art. 37, każdy dłużnik może złożyć sumę wekslową do depozytu sądu miejsca płatności na koszt i niebezpieczeństwo posiadacza.

Przedstawienie warunkiem zwłoki.

Przedstawienie wekslu do zapłaty nie jest warunkiem istnienia i skuteczności praw z wekslu. Wierzytelność staje się płatną w dniu płatności. Jak długo jednak wekslu nie przedstawiono dłużnikowi, nie popada on w zwłokę; dłużnik nie jest obowiązany do płacenia odsetek zwłoki, ani kosztów procesu, gdy zapłaci zaraz po doręczeniu skargi.

Doręczenie skargi ma równe znaczenie jak przedstawienie wekslu.

Prawo, ale nie obowiązek deponowania.

Dłużnicy wekslowi mają prawo deponowania sumy wekslowej w sądzie miejsca płatności; nie są jednak obowiązani do złożenia w depozycie i nie wynikają z zaniedbania dla nich żadne skutki.

Prawo zdeponowania mają wszyscy dłużnicy wekslowi, a zatem nietylko akceptant.

Termin deponowania.

Zdeponowanie nie może nastąpić przed upływem czasokresu, oznaczonego dla

przedstawienia wekslu; przez ten czas musi być dłużnik przygotowany do zapłaty.

Skutki zdeponowania.

Zdeponowanie ma skutek zapłaty.

Koszta i niebezpieczeństwo zdeponowania ponosi posiadacz wekslu.

Przedstawienie wekslu dłużnikom regresowym nie jest warunkiem skargi lub zwłoki. Dłużnik musi płacić odsetki nawet, gdy mu weksel nie będzie przedstawiony.

Dział VII.

ZWROTNE POSZUKIWANIE Z POWODU NIEPRZYJĘCIA LUB NIEZAPŁACENIA.

Art. 42.

Posiadacz wekslu może wykonywać zwrotne poszukiwanie przeciwko indosantom, wystawcy, tudzież innym dłużnikom wekslowym:

po płatności, jeżeli zapłata nie nastąpiła;

także przed płatnością:

1. **jeżeli odmówiono przyjęcia;**
2. **jeżeli wdrożono postępowanie układowe lub ogłoszono upadłość trasata bez względu, czy weksel przy-**

jął, czy nie, albo gdy trasat zaprzestał wypłat, lub też przeprowadzono bezskutecznie egzekucję na jego majątku po wystawieniu wekslu;

3. jeżeli wdrożono postępowanie układowe lub ogłoszono upadłość wystawcy wekslu, który zabroniono przedstawiać do przyjęcia.

Zwrotne poszukiwanie (regres wekslowy).

I. Jeżeli prawidłowy bieg wekslu dozna przeszkody z powodu, iż trasat odmówi przyjęcia, popadnie w stan niepewnej wypłacalności albo odmówi zapłaty, posiadacz wekslu ma prawo zwrócić się do swoich poprzedników, od których weksel otrzymał, a którzy objęli gwarancję za przyjęcie i punktualną zapłatę z żądaniem natychmiastowej zapłaty. Roszczenie to nazywa się zwrotnem poszukiwaniem albo regresem (powetem) wekslowym. Weksel odbywa drogę powrotną przez indosantów poprzednich do wystawcy.

Regres płatniczy.

Ustawa wekslowa zna tylko jeden jedyny rodzaj regresu, tj. regres płatniczy (rembours'owy), którego celem jest natychmiastowa zapłata sumy wekslowej. Nie zna natomiast ustawa wekslowa regresu kaucyjnego, polegają-

cego na zabezpieczeniu przyszłej zapłaty w przypadkach zwrotnego poszukiwania przed płatnością wekslu (z powodu odmowy przyjęcia lub niepewnej wypłacalności). W tym punkcie różni się ustawa wekslowa zarówno od ustaw systemu niemieckiego, które przyznają posiadaczowi wekslu przed płatnością jego jedynie prawo żądania zabezpieczenia przyszłej zapłaty (regres kaucyjny), jakoteż od innych ustaw wekslowych (francuska), które bądźto dłużnikowi, bądź wierzycielowi przyznają w tych przypadkach prawo wyboru (facultas alternativa) między regresem kaucyjnym a płatniczym. Natychmiastowy regres płatniczy (przedwczesny) przyjęły między innemi także ustawy wekslowe angielska i rosyjska. Przeciw regresowi kaucyjnemu już oddawna podniosła się w literaturze opozycja. Obieg wekslu nieprzyjętego lub o zachwianym kredycie z powodu niepewności trasata staje się trudniejszym, a wzgląd na kredyt wystawcy wymaga raczej szybkiego rozstrzygnienia niepewności, aniżeli jej przedłużania aż do czasu płatności. Dla dłużników regresowych przedstawia zabezpieczenie nie mniejsze trudności, niż sama zapłata. Przez oddanie gotówki w depozyt sądowy zostają uwięzione i odjęte

obrotowi pieniężnemu nieraz znaczne wartości. Inne rodzaje zabezpieczenia (poręka, zastaw) dają powód do licznych sporów o wystarczalność zabezpieczenia. Możliwość kilkakrotnego zabezpieczenia tej samej zapłaty wekslu powiększa szkody dla obrotu i koszta. Pożytku nie ma żadna strona z regresu kaucyjnego, podczas gdy regres płatniczy pozwala indosantowi na odzyskanie w krótkim czasie od poprzedników sumy wekslowej, którą sam jako dłużnik regresowy zapłacił. Oto powody, dla których sfery bankowe i kupieckie już oddawna oświadczyły się za regresem płatniczym także przed płatnością wekslu.

Wobec akceptanta, który popadł w stan niepewnej wypłacalności, obowiązek przedwczesnej zapłaty jest uzasadniony, gdyż powszechnie przyjętą jest jako skutek niewypłacalności natychmiastowa płatność zobowiązań, lub, jak mówi prawo francuskie: „utrata dobrodziejstwa terminu". Wobec dłużników regresowych również uzasadniony jest obowiązek przedwczesnej odpowiedzialności regresowej, gdyż zarówno odmowa przyjęcia jak i niepewność trasata czyni nadzieję punktualnej zapłaty w terminie mało prawdopodobną, a tem samem oczekiwanie przyszłej zapłaty iluzorycznem. Nie ulega zatem wątpliwości,

że przyznanie posiadaczowi natychmiastowego regresu płatniczego podpiera kredyt i funkcję obiegową wekslu.

Przypadki zwrotnego poszukiwania.

II. Zwrotne poszukiwanie można wykonywać zarówno po płatności jakoteż przed płatnością wekslu.

Po płatności — jeśli nie nastąpiła zapłata.

Przed płatnością można wykonywać zwrotne poszukiwanie:

a) w razie odmowy przyjęcia w całości lub części (regres częściowy art. 50) lub przyjęcia ze zmianą treści wekslu (art. 25 u. 2);

b) w przypadku niepewnej wypłacalności trasata lub wystawcy wekslu z zakazem przedstawienia do przyjęcia.

Niepewna wypłacalność zachodzi:

1. gdy trasat (wzgl. wystawca wekslu nie do przyjęcia) popadł w konkurs tzn. gdy ogłoszono upadłość, albo wdrożono postępowanie układowe. Otwarcie konkursu następuje na wniosek dłużnika albo wierzyciela z powodu niemożności uskutecznienia wypłat. Otwarcie konkursu ogłasza się edyktem. Postępowanie układowe (Ausgleich-

verfahren) zastępuje otwarcie konkursu; wprowadza je sąd na wniosek dłużnika. Postępowanie układowe ogłasza się również publicznie (edyktem);

2. gdy trasat zaprzestał wypłat. Zaprzestanie (wstrzymanie, zawieszenie) wypłat jestto stan faktyczny niezapłacenia długów wogóle bez względu na przyczynę;
3. gdy przeprowadzono bezskutecznie egzekucję na majątku trasata po wystawieniu wekslu.

Stwierdzenie upadłości, postępowania układowego lub bezskutecznej egzekucji nie nastręcza trudności (edykt, uchwała sądowa). Zaprzestanie wypłat może stwierdzić wyraźne oświadczenie dłużnika albo wynika z innych okoliczności (ucieczka dłużnika, zamknięcie lokalu).

Zwrotne poszukiwanie uzasadnia niepewna wypłacalność trasata, bez względu na to, czy weksel przyjął czy nie. Posiadacz mógłby wprawdzie przedstawić weksel do przyjęcia — atoli byłoby to czczą formalnością. Przyjęcie ze strony trasata, który popadł w niewypłacalność, nie daje wierzycielowi żadnej rękojmi. Prawdopodobieństwo zapłaty w terminie upada,

gdy trasat popadnie w stan niepewności tak samo, jakgdyby był akceptantem. Kredyt wekslowy opiera się na stosunku wystawcy do trasata, jest zatem wskutek niepewności trasata zachwiany. Natomiast niewypłacalność wystawcy nie uzasadnia zwrotnego poszukiwania; posiadacz wekslu może go przedstawić do przyjęcia; jeżeli trasat przyjmie, posiadacz wekslu może się użalać; jeżeli trasat odmówi przyjęcia, posiadacz uzyskuje prawo zwrotnego poszukiwania z powodu nieprzyjęcia. Wyjątek stanowi weksel z zakazem przedstawienia do przyjęcia (non acceptable). Z takiego wekslu nabywa wierzyciel prawo zwrotnego poszukiwania nietylko w przypadkach niepewnej wypłacalności trasata, lecz także w przypadku konkursu lub postępowania układowego przeciw wystawcy. Zauważyć należy, że wekslu takiego nie można do przyjęcia przedstawić a tem samem nie można uchylić wątpliwości, czy można liczyć na jego zapłatę w terminie płatności, czy nie. Wystawca, zabraniając przedstawienia wekslu do przyjęcia, bierze na siebie całą odpowiedzialność, kredyt wekslowy opiera się na jego wypłacalności; w przypadku jego upadłości kredyt ten jest zachwiany.

Konkurs (postępowanie układowe) i wstrzymanie wypłat uzasadniają zwrotne poszukiwanie bez względu na to, czy zaszły przed czy po wystawieniu wekslu; one podrywają kredyt dłużnika trwale. Dłużnik, który raz popadł w upadłość, daje małą rękojmię dopełnienia swych zobowiązań. Natomiast bezskuteczna egzekucja na majątku trasata uzasadnia zwrotne poszukiwanie jedynie wtedy, gdy przypadek ten zaszedł po wystawieniu wekslu, a nie w dawnej, od wystawienia wekslu odległej przeszłości. Bezskuteczna egzekucja może być skutkiem chwilowych kłopotów pieniężnych dłużnika i nie uzasadnia domniemania, że stan deruty finansowej trwa nadal. W każdym razie może pozwany przeciw skardze regresowej bronić się zarzutem, że stan majątkowy trasata o tyle się poprawił, że nie można mówić o jego niewypłacalności, np. konkurs ukończony po zupełnem zaspokojeniu wierzycieli.

Uprawniony do zwrotnego poszukiwania.

III. Uprawnionym do zwrotnego poszukiwania jest posiadacz wekslu należycie legitymowany w myśl art. 15. Ustawa mówi wprawdzie o posiadaczu wekslu, atoli uprawnienia z wekslu może wykonywać jedynie prawy posiadacz, a za takiego uważa ustawa osobę legitymowaną w myśl art. 15.

Regres płatniczy zmierza do uzyskania zapłaty, a zapłaty domagać się może jedynie posiadacz uprawniony. Poprzedni indosant może jedynie wtedy wykonać zwrotne poszukiwanie, gdy w drodze powrotnej (zazwyczaj przez wykupno) przyjdzie w posiadanie wekslu. Przedstawić weksel do przyjęcia i dokonać protestu może wprawdzie nietylko posiadacz, ale każdy, kto go ma w ręku, gdyż są to jedynie akty zachowawcze — atoli regres płatniczy z powodu nieprzyjęcia może wykonywać jedynie posiadacz należycie legitymowany, gdyż jedynie do rąk takiego posiadacza uskuteczniona zapłata ma skutek uwalniający dłużnika od długu (art. 39).

Do wykonania zwrotnego poszukiwania potrzeba wekslu i protestu. Dlatego w razie odwrócenia regresu przed płatnością zapomocą przyjęcia przez wręczenie przyznaje ustawa uprawnionym do regresu tj. wyręczonemu i jego poprzednikom prawo wykupienia wekslu od posiadacza za zwrotem należytości regresowych (art. 57).

Zwrotnie zobowiązani.

IV. Zobowiązanymi do zaspokojenia roszczeń z zwrotnego poszukiwania są nietylko właściwi dłużnicy regresowi tj. wystawca i indosanci; za roszczenia regresowe odpowiadają wszyscy dłużnicy wekslowi a zatem spółwystawcy, spółindo-

sanci, awaliści i akceptant. Akceptant winien ponosić wszelkie skutki zawodu, jakie sprawił odmową świadczenia. Jakkolwiek akceptant nie jest dłużnikiem regresowym, lecz dłużnikiem głównym, mimo to odpowiada on za cały dług regresowy a zatem za odsetki, koszta i prowizję; jego zobowiązanie rozszerza się wskutek odmowy świadczenia na wszystko, czego posiadacz wekslu miałby prawo żądać w razie niedopełnienia zobowiązania wekslowego. Prowizja może być policzoną akceptantowi nawet wtedy, gdyby protestu nie dokonano, ponieważ nie był potrzebny (klauzula bez protestu, albo weksel na własne zlecenie nie był indosowany).

V. Regresowi przed płatnością wekslu może zapobiec przyjęcie wekslu w drodze interwencji (przyjęcie przez wyręczenie) art. 55 ust. weksl. Interwencję taką spowodować może bądź osoba w wekslu wskazana (adres w potrzebie, adres posiłkowy), bądź osoba inna, działająca z własnej pobudki. W obu przypadkach zależy interwencja od zgody posiadacza wekslu.

Jeżeli posiadacz wekslu zgodzi się na przyjęcie przez wyręczenie, natenczas traci prawo regresu przeciw swoim poprzednikom. Ponieważ akceptant przez wyręczenie odpowiada jedynie wobec posiada-

cza i następców wyręczonego (art. 57), przeto wynika stąd, że przez przyjęcie interwencyjne gaśnie jedynie odpowiedzialność regresowa wyręczonego i jego następców. Natomiast zachowują prawo zwrotnego poszukiwania wyręczony i jego poprzednicy przeciw swoim poprzednikom.

Art. 43.

Odmowa przyjęcia lub zapłaty powinna być stwierdzona aktem publicznym (protest z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia).

Protest z powodu niezapłacenia powinien być dokonany w dniu wymagalności zapłaty lub w jednym z dwóch następnych dni powszednich.

Protest z powodu nieprzyjęcia powinien być dokonany w czasie, przeznaczonym do przedstawienia wekslu do przyjęcia. Jeżeli w przypadku art. 23 ust. 2 pierwsze przedstawienie nastąpiło w ostatnim dniu czasokresu, protest może być dokonany jeszcze w dniu następnym.

Protest z powodu nieprzyjęcia zwalnia od przedstawienia do zapłaty i od protestu z powodu niezapłacenia.

W przypadku wdrożenia postępowania układowego lub ogłoszenia upadłości nie potrzeba ani przedstawienia do zapłaty, ani protestu z powodu niezapłacenia wekslu.

W innych przypadkach art. 42 L. 2 może posiadacz wykonywać zwrotne poszukiwanie tylko po przedstawieniu wekslu trasatowi do zapłaty i po dokonaniu protestu.

Warunki zwrotnego poszukiwania.

Diligencja wekslowa.

I. Zgodnie z wszystkiemi ustawami wekslowemi czyni ustawa zachowanie regresu wekslowego zależnem od dopełnienia tzw. pilności (diligencji) wekslowej czyli aktów zachowawczych (actes conservatoires). Do tych aktów należy przedstawienie wekslu do przyjęcia lub zapłaty, tudzież dokonanie protestu, prócz innych kroków pilności, wymaganych w szczególnych przypadkach art. 24, 59, 65, 67. W zamian za surową odpowiedzialność dłużnika wekslowego wkłada ustawa także na wierzyciela obowiązek dopełnienia aktów pilności w interesie dłużnika; obowiązki te mają charakter warunków, od których spełnienia zależy zachowanie regresu wekslowego.

Dopełnienie aktów zachowawczych musi być stwierdzone aktem publicznym (protestem), stąd zasada: „niema regresu bez protestu". Protest jest jedynym środkiem dowodowym stwierdzającym, iż wymagane ustawą akty zachowawcze zostały spełnione i że wynik ich był ujemny.

Akty zachowawcze i protest powinny być dokonane przeciw osobom powołanym do świadczeń wekslowych, a w szczególności protest z powodu nieprzyjęcia lub nieumieszczenia daty przyjęcia przy wekslu płatnym w pewien czas po okazaniu (art. 24) przeciw trasatowi; protest z powodu niezapłacenia — przeciw trasatowi lub wystawcy wekslu własnego, w przypadku umiejscowienia wekslu — przeciw domicyljatowi. Odrębnie należy dokonać protestu z powodu niezapłacenia — przeciw adresatowi w potrzebie lub akceptantowi przez wyręczenie (art. 59), a przy wtóropisach i odpisach protest z powodu niewydania egzemplarza przeznaczonego do przyjęcia (art. 65) względnie oryginału (art 67) — przeciw przechowawcy takiego egzemplarza lub oryginału.

Terminy protestu.

II. Akty zachowawcze muszą być dokonane w czasie przepisanym. O terminach przedstawienia wekslu do przyjęcia

i zapłaty postanawiają art. 20, 21, 22, 24, 33, 37 ust. weksl. Dla protestu z powodu niezapłacenia przeznacza ustawa termin trzydniowy, składający się z samych tylko dni powszednich; pierwszym dniem jest dzień wymagalności zapłaty, który niezawsze schodzi się z dniem płatności (gdy dzień płatności przypada na niedzielę lub święto), prócz tego można założyć protest w jednym z następujących po nim dwóch dni powszednich; w ten sposób nie wlicza się w okres trzydniowy niedziel ani dni świątecznych bez względu na to, czy takie dnie przypadają na początek, koniec lub środek czasokresu (art. 43 u. 2, art. 78 u. 2).

Protest z powodu nieprzyjęcia powinien być dokonany w czasie przeznaczonym do przedstawienia do przyjęcia. Czas ten może być oznaczony wolą stron lub ustawą (art. 20, 21, 22 ust. weksl.).

Kiedy nie potrzeba protestu.

III. Protest nie jest potrzebny w przypadkach otwarcia konkursu lub wdrożenia postępowania układowego.

W innych przypadkach niepewnej wypłatności trasata należy weksel przedstawić do zapłaty, a w razie odmowy dokonać protestu.

Klauzula „bez protestu", „bez kosztów" uwalnia od założenia protestu, jednak nie uwalnia od obowiązku przedstawienia do zapłaty.

Jeden protest.

Do wykonania zwrotnego poszukiwania wystarczy jeden protest. Protest z powodu nieprzyjęcia czyni zbędnem przedstawienie do zapłaty i dokonanie protestu z powodu niezapłaty. Jakkolwiek nie jest wykluczonem, że trasat, który nie przyjął wekslu dla braku pokrycia, może uiścić zapłatę, gdy będzie miał pokrycie w terminie płatności, to jednak małe jest prawdopodobieństwo, że weksel nieprzyjęty będzie zapłacony — przez uwolnienie od powtórnego przedstawienia do zapłaty i dokonania protestu zaoszczędza się kosztów podwójnego protestu. Po proteście z powodu odmowy przyjęcia nabywa posiadacz prawo regresu, a późniejsze przedstawienie do zapłaty jest już niepotrzebne, jakkolwiek posiadacz może jeszcze raz próbować, czy nie uzyska dobrowolnie zapłaty. Po dokonaniu protestu z powodu nieprzyjęcia można poszukiwać regresu zarówno przed płatnością jak i po płatności.

Skutki zaniedbania aktów zachowawczych normuje art. 52.

Art. 44.

Posiadacz wekslu powinien o nieprzyjęciu lub niezapłaceniu zawiadomić swojego indosanta i wystawcę w ciągu czterech dni powszednich, następujących po dniu protestu, a w przypadku zastrzeżenia „bez kosztów" po dniu przedstawienia.

Każdy indosant powinien w ciągu dwóch dni podać do wiadomości swojego poprzednika, że otrzymał zawiadomienie, i tak kolejno aż do wystawcy. Czasokres powyższy biegnie od otrzymania zawiadomienia poprzedniego.

Jeżeli indosant nie wskazał swego adresu lub adres jest nieczytelny, wystarczy zawiadomienie indosanta, który go poprzedza.

Zawiadomienie można uskutecznić w jakikolwiekbądź sposób, nawet przez proste odesłanie wekslu. Obowiązany do zawiadomienia ma udowodnić, że dokonał tego w przepisanym czasie.

Termin jest zachowany, jeśli pismo, zawierające zawiadomienie, oddano na pocztę w ciągu przepisanego czasokresu.

Kto nie zawiadomi w czasie powyżej oznaczonym, nie traci praw z wekslu, odpowiada jednak za szkodę, spowodowaną przez swoje niedbalstwo, tylko do wysokości sumy, na jaką weksel opiewa.

Zawiadomienie (notyfikacja).

I. Zawiadomienie o nieprzyjęciu wzgl. niezapłaceniu wekslu ma na celu przygotować dłużnika do świadczeń regresowych, dać mu możność uregulowania swoich stosunków prawnych do trasata, zabezpieczenia swych roszczeń regresowych lub wykupienia wekslu.

Zawiadomienie nakazane jest nietylko w przypadku niezapłacenia, lecz także w razie nieprzyjęcia wekslu, lub niepewnej wypłatności, bo i w tych przypadkach może być wykonany regres przed płatnością.

Obowiązek i termin zawiadomienia.

Obowiązanym do zawiadomienia jest posiadacz wekslu tudzież każdy poprzednik, który otrzymał zawiadomienie. Posiadacz wekslu obowiązany jest zawiadomić zarówno swojego indosanta (bezpośredniego poprzednika) jakoteż wystawcę, gdyż ten ostatni ma najżywotniejszy interes w uzyskaniu jak najrychlejszej wiadomości o niedopełnieniu świadczenia wekslowego. Termin zawiadomienia wynosi

dla posiadacza wekslu cztery dnie powszednie po założeniu lub po przedstawieniu wekslu w przypadku klauzuli bez protestu.

Poprzednik, który otrzymał zawiadomienie, ma obowiązek podać do wiadomości swego indosanta, iż otrzymał zawiadomienie w przeciągu dwóch dni powszednich po otrzymaniu takiego zawiadomienia.

Pominąć można jedynie takiego indosanta, który nie wskazał adresu swego na wekslu lub którego adres jest nieczytelny.

Sposób notyfikacji.

Forma zawiadomienia nie jest przepisana; dla uniknięcia kosztów nie jest przepisany list polecony, wystarczy zwykły list (telegraf, telefon) lub nawet proste odesłanie (retour) wekslu.

W bieg czasokresu 4 wzgl. 2-dniowego nie wlicza się niedziel ani świąt (art. 78 u. 2).

Obowiązany dopełnia swego obowiązku, gdy pismo zawierające zawiadomienie w ciągu przepisanego terminu odda na pocztę.

Dowód dopełnienia obowiązku notyfikacji ciąży na zobowiązanym; dowód nadania listu (atest pocztowy) nie rodzi domniemania; obowiązany powinien udowodnić, że list zawierał zawiadomienie.

Skutki zaniedbania zawiadomienia.

Zaniedbanie zawiadomienia pociąga za sobą obowiązek wynagrodzenia szkody, wszelako z ograniczeniem do wysokości sumy wekslowej. Do wynagrodzenia szkody mają prawo wszyscy poprzednicy, nietylko ten, kogo należało zawiadomić, bo wskutek zaniedbania bezpośredniego poprzednika nie mogli być zawiadomieni także dalsi poprzednicy.

Taki sam obowiązek zawiadomienia normuje ustawa również w przypadku nieprzezwyciężonej przeszkody (siły wyższej) w przedstawieniu wekslu i dokonaniu protestu (art. 53 u. 2).

Obowiązku zawiadomienia wobec awalisty nie uznaje ustawa; wystarczy zawiadomienie głównego dłużnika, o ile ono jest przepisane.

Zawiadomienie wyręczonego o wyręczeniu jest przepisane (art. 54 u. 4), jednak nie podlega rygorom art. 44.

Niema również obowiązku zawiadomienia akceptanta, nawet gdyby weksel był domicyljowany, a domicyljat odmówił zapłaty.

Art. 45.

Wystawca albo indosant może przez zastrzeżenie „bez kosztów", „bez protestu" lub inne równoznaczne zwolnić po-

siadacza od protestu z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia jako warunku zwrotnego poszukiwania.

Zastrzeżenie takie nie zwalnia posiadacza ani od przedstawienia wekslu w przepisanym czasie, ani od zawiadomienia poprzedniego indosanta i wystawcy. Dowód niezachowania czasokresu ciąży na tym, kto się na tę okoliczność powołuje wobec posiadacza.

Zastrzeżenie, pochodzące od wystawcy, skuteczne jest wobec wszystkich dłużników wekslowych. Gdyby mimo zastrzeżenia posiadacz dokonał protestu, sam ponosi koszty. Jeżeli zastrzeżenie pochodzi od indosanta, koszty protestu obciążają wszystkich dłużników wekslowych.

Klauzula „bez protestu".

Stwierdzenie dopełnienia aktów zachowawczych zapomocą protestu leży w interesie dłużników regresowych; może tedy dłużnik regresowy zrzec się protestu a zadowolić się stwierdzeniem dopełnienia aktów zachowawczych w inny sposób. Zastrzeżenie takie brzmi: „bez protestu", „bez kosztów", „retour sans frais", „pozostaję w obligo bez protestu" i musi być zamieszczone na wekslu w tekście wekslu lub

u dołu przed lub po podpisie wystawcy w indosie lub gdziekolwiekbądź na wekslu, byleby z wekslu było widocznem, od kogo zastrzeżenie takie pochodzi. Zastrzeżenie tego rodzaju, zamieszczone w osobnem piśmie albo ustne, skuteczne jest jedynie inter partes.

Zamieścić je może wystawca albo indosant; także awalista jednego z nich, akceptant przez wyręczenie.

Zastrzeżenie „bez protestu" uwalnia posiadacza wekslu od protestu z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia wekslu; nie uwalnia go natomiast ani od obowiązku przedstawienia wekslu ani od obowiązku notyfikacji (art. 44). Nie uwalnia również od dokonania innych protestów np. z powodu niedatowania akceptu (art. 41 u. 2), z powodu niewydania egzemplarza przesłanego do przyjęcia (art. 65) lub niewydania oryginału. Klauzula bez protestu rodzi domniemanie, że przedstawienie wekslu w należytym terminie nastąpiło; dowód przeciwieństwa ciąży na tym, kto się powołuje przeciw posiadaczowi, że terminu przedstawienia nie zachowano.

Skutki zastrzeżenia.

Jeżeli zastrzeżenie „bez protestu" umieścił wystawca, natenczas skuteczne jest ono wobec wszystkich dłużników wekslo-

wych i na korzyść wszystkich uprawnionych z wekslu (skutek bezwzględny). Zawiera ono zarazem zakaz dokonania protestu. Gdyby mimoto protest był dokonany, koszty ponosi ten, kto go dokonał. Jeżeli zastrzeżenie pochodzi od indosanta, natenczas ma ono jedynie skutek względny wobec tego indosanta, który zastrzeżenie umieścił. Zastrzeżenie, pochodzące od jednego indosanta, skutkuje wprawdzie na korzyść każdego wierzyciela wekslowego, ale jedynie przeciw temu indosantowi, który je zamieścił, niema natomiast skutku przeciw innym indosantom lub wystawcy. Posiadacz wekslu może zatem a nawet musi dokonać protestu, jeśli chce zachować prawo regresu wobec innych dłużników regresowych. W tym przypadku każdy dłużnik regresowy, nawet ten, który zamieścił zastrzeżenie „bez protestu", odpowiada za koszty protestu.

Zastrzeżenie „bez protestu" można umieścić równocześnie z wystawieniem wekslu lub indosem albo później, jednak nie po upływie czasokresu do protestu, bo po tym terminie prawo regresu zgasło i nie może być więcej restytuowane.

Całkowite uwolnienie posiadacza wekslu także od przedstawienia wekslu jest niedopuszczalne; sprzeciwia się ono cha-

rakterowi zobowiązania regresowego jako zobowiązania warunkowego; wierzyciel w każdym wypadku musi poszukiwać zaspokojenia u trasata i w tym celu przedstawić mu weksel. Natomiast można uwolnić od obowiązku przedstawienia wekslu w przepisanym czasie.

Art. 46.

Kto weksel wystawił, przyjął, indosował lub zań poręczył, odpowiada wobec posiadacza solidarnie.

Posiadacz może dochodzić roszczeń przeciw jednemu, kilku lub wszystkim dłużnikom bez potrzeby zachowania porządku, w jakim się zobowiązali.

Takie samo prawo ma każdy dłużnik wekslowy, który weksel wykupił.

Dochodzenie sądowe roszczeń przeciw jednemu dłużnikowi nie tamuje dochodzenia przeciw innym, nawet przeciw następcom tego dłużnika, przeciw któremu wpierw skierowano dochodzenie sądowe.

I. Zasadą prawa wekslowego jest s o l i d a r n a o d p o w i e d z i a l n o ś ć wszystkich dłużników wekslowych bez względu na ich charakter. Wszyscy dłużnicy wekslowi, wystawca, akceptant,

Solidarna odpowiedzialność dłużników wekslowych.

akceptant przez wyręczenie, indosant, awalista odpowiadają solidarnie wobec posiadacza wekslu. Skoro zaistnieją warunki regresu, wszyscy dłużnicy, a więc także akceptant, odpowiadają za cały dług regresowy. Za koszta procesu odpowiadają wszelako jedynie ci dłużnicy, którzy byli pozwani.

Jednak zapłata uwalnia innych dłużników tylko wtedy, gdy ją uiści akceptant. Podobnież zapłata uiszczona przez jednego akceptanta uwalnia innych spółakceptantów, to samo dotyczy spółwystawców lub spółindosantów. Natomiast zapłata uiszczona przez jednego z poprzedników uwalnia jedynie jego następców od zobowiązania, natomiast poprzednicy tego, kto weksel wykupił, pozostają wobec niego odpowiedzialni. Ułatwienia przyznane jednemu dłużnikowi (np. opust długu, prolongata) nie skutkują wobec innych dłużników. Początek, przerwa i upływ przedawnienia oznacza się wobec każdego dłużnika odrębnie.

II. Wierzyciel wekslowy może pozywać jednego dłużnika, kilku lub wszystkich, i to albo każdego z osobna, albo wszystkich zbiorowo w odrębnych skargach, lub w jednej skardze i to dowolnie

wedle swego wyboru (wyrywkowo, per saltum).

Wierzyciel ma prawo zmiany dłużnika (jus variandi), może po zapozwaniu jednego dłużnika wystąpić z pozwem przeciw innemu dłużnikowi bez względu na to, czy ten drugi jest poprzednikiem czy następcą dłużnika pierwpozwanego.

Solidarna odpowiedzialność ma miejsce także w postępowaniu egzekucyjnem i konkursowem. Wierzyciel wekslowy może aż do zupełnego zaspokojenia prowadzić egzekucję przeciw wszystkim dłużnikom, przeciw którym uzyskał wyrok sądowy.

Jeżeli otwarto konkurs do majątku kilku dłużników wekslowych, wierzyciel może pełną swą pretensję zgłosić do masy każdego dłużnika i z tej masy dochodzić zaspokojenia swojej wierzytelności tak długo, dopóki nie zostanie pokryty.

Stosunek wzajemny dłużników regresowych.

III. Wzajemny stosunek dłużników wekslowych pomiędzy sobą ocenia się zależnie od tego, czy dłużnicy podpisali jedno zobowiązanie wekslowe, n. p. dwaj spółakceptanci, wystawca, jego awalista, indosant i jego awalista. Te stosunki nie są uregulowane w prawie wekslowem, ocenia się je podług prawa cywilnego.

Prawo wekslowe reguluje jedynie stosunek takich dłużników wekslowych, którzy nawzajem do siebie pozostają w stosunku wierzyciela i dłużnika, n. p. poprzednik, który wykupił weksle, ma prawo regresu do swoich poprzedników.

Art. 47.

Posiadacz wekslu może żądać od zwrotnie zobowiązanego:

1. **nieprzyjętej lub niezapłaconej sumy wekslowej wraz z odsetkami, jeżeli je zastrzeżono;**
2. **procentu prawnego (ustawowego) od dnia płatności;**
3. **kosztów protestu, zawiadomienia poprzednika i wystawcy, tudzież innych kosztów;**
4. **prowizji komisowej, która w braku umowy wynosi jedną szóstą od sta od sumy wekslowej i nie może przekroczyć tej stopy w żadnym przypadku.**

W przypadku poszukiwania zwrotnego przed płatnością będzie potrącone dyskonto od sumy wekslowej. Dyskonto obli-

cza się zależnie od wyboru posiadacza według urzędowej stopy (banku biletowego) albo według stopy targowej w dniu zwrotnego poszukiwania w miejscu zamieszkania posiadacza.

Wysokość roszczeń regresowych.

I. Prawo wekslowe odstępuje od zasady wynagrodzenia pełnej szkody, jaką ponosi posiadacz z powodu niezapłacenia wekslu. Zamiast szkody indywidualnej, która mogłaby być rozmaitą co do wysokości ze względu na osobiste stosunki poszkodowanego i nie dałaby się zgóry oznaczyć, ustanawia typową miarę dla wszystkich wypadków. Czyni to zaś ustawa w interesie dłużników regresowych, którzy chcą wiedzieć zgóry, jaką szkodę muszą wynagrodzić w przypadku niezapłacenia wekslu. Posiadacz wekslu nie może zatem żądać więcej aniżeli to, co mu ustawa przyznaje, chociażby udowodnił, że szkoda jego w danym przypadku jest wyższą.

Części składowe roszczeń regresowych.

II. Zastrzeżone mogą być odsetki jedynie przy wekslach za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu (art. 5). Jeżeli w zastrzeżeniu nie podano stopy procentowej, należy się stopa ustawowa, która w danej chwili obowiązuje.

1. Odsetki pod l. 2 oblicza się od dnia płatności włącznie; nie są to odsetki zwłoki (bo w zwłokę popada dłużnik dopiero od dnia przedstawienia, które może nastąpić dopiero w drugim dniu po płatności), lecz odsetki ustawowe. Są one ekwiwalentem korzyści, jaką ma dłużnik z tego powodu, że sumę wekslową u siebie zatrzymuje.

   Odsetki te liczy się aż do dnia rzeczywistej zapłaty.

2. Koszty, jakie ponosi posiadacz wekslu, mogą być: koszty protestu, porto, zawiadomienia itp.

3. Prowizja komisowa jestto wynagrodzenie, jakie należy się posiadaczowi wekslu za trud, jaki ponosi z powodu konieczności wydobycia kapitału, na który liczył, od osób trzecich, a jakie musiałby zapłacić bankierowi za wykonanie zlecenia (komisu) wyszukania kredytu.

III. Zapłatę wszystkich należytości powinien posiadacz wekslu otrzymać w miejscu jego płatności. Jeżeli dłużnik regresowy nie mieszka w miejscu płatności wekslu, natenczas wierzyciel otrzyma zapłatę

w innem miejscu, aniżeli miejscu płatności. Tu musi być uwzględnione tzw. interesse loci. Wynika to już z ogólnych zasad prawa handlowego i cywilnego. Wierzyciel musi otrzymać pewną nadwyżkę ponad swe należytości, jaka odpowiada przekazowi pieniędzy z miejsca zamieszkania dłużnika regresowego na miejsce płatności wekslu. Ustawa nie podaje sposobu obliczenia interesse loci. W szczególności nie przyjmuje zasady (znanej w ustawie niemieckiej) tzw. fikcyjnego wekslu zwrotnego, wedle której zwrotnie poszukujący ma prawo żądać takiej sumy, na jaką musiałby opiewać weksel zwrotny, płatny za okazaniem a przekazany z miejsca płatności na miejsce zamieszkania dłużnika regresowego, aby za ten weksel otrzymał w miejscu płatności wszystko to, co mu się należy (podług kursu, jaki ma w miejscu płatności weksel przekazany na miejsce zamieszkania), tak jakgdyby poszukiwał regresu nie w formie zapłaty w gotówce, lecz zapomocą wekslu zwrotnego — wysokość kursu tego zależy bowiem często od ubocznych okoliczności (stosunek podaży do popytu, bilans handlowy itd.). Oznaczenie tego interesse loci zależeć będzie

od zwyczajów handlowych. Będą tu obowiązywały zwyczaje (stawki) obrotu handlowego, przyjęte przy przekazywaniu pieniędzy z jednego miejsca handlowego na inne. (Por. Actes de la confer. de la Haye 1912. Tom I str. 133, 134.)

Wszystkie te należytości powinny być wyszczególnione i zestawione w tzw. rachunku zwrotnym. Dłużnik regresowy, który weksel wykupuje, ma prawo żądać rachunku pokwitowanego (art. 49 ust. 1).

IV. Dłużnik regresowy obowiązany jest należytości regresowe zapłacić w całości, wierzyciel nie ma obowiązku przyjęcia częściowej zapłaty długu regresowego.

Art. 48.

Kto weksel wykupił, może żądać od swoich poprzedników:

1. **całkowitej sumy zapłaconej;**
2. **procentu prawnego (ustawowego) od powyższej sumy, licząc od dnia wykupienia wekslu;**
3. **swoich kosztów;**
4. **prowizji komisowej od sumy wekslowej, obliczonej według art. 47 l. 4.**

Wysokość roszczeń regresowych poprzednika.

I. Ustawa określa w art. 48 wysokość roszczeń regresowych poprzednika, który w drodze powrotnej (zazwyczaj przez wykupienie) przyszedł w posiadanie wekslu. Wysokość zapłaconych należytości wykazuje rachunek pokwitowany. Jednakże i bez takiego rachunku może ten, kto wykupił weksel, policzyć wszystko to co z wekslu wynika i czego żądać miał prawo posiadacz wekslu w myśl art. 47.

Do osobnych kosztów poprzednika należą np. porto z notyfikacji — nie należą tu koszta procesu, gdyż nie może on ryzyka bezskutecznego procesu przerzucać na swoich poprzedników.

Poprzednik, który wykupił weksel, ma prawo żądać nietylko zwrotu prowizji komisowej, zapłaconej posiadaczowi wekslu, ale może ponadto żądać prowizji komisowej dla siebie jako wynagrodzenie za trud połączony z wyszukaniem kredytu u osób trzecich. Legitymację do zwrotnego poszukiwania ma każdy poprzednik, w którego posiadaniu znajduje się weksel i protest.

II. Ustawa mówi wprawdzie o roszczeniach tego, kto weksel wykupił, jednakże art. 48 ma na celu określenie jedynie rozciągłości (treści) roszczeń poprzednika,

a nie warunków powstania zwrotnego roszczenia; fakt wykupienia wekslu stanowi zatem jedynie podstawę dla określenia rozciągłości roszczeń o tyle, że poprzednik może żądać należytości ubocznych np. kosztów notyfikacji, protestu i prowizji komisowej jedynie wtedy, gdy je faktycznie poniósł tj. zwrócił swemu następcy; nie powołując się na fakt wykupna, może przedstawić tylko roszczenia w takiej rozciągłości, w jakiej one mu przysługują ze względu na jego dawne stanowisko prawne z dodatkiem własnych kosztów (np. notyfikacji) i własnej prowizji komisowej.

Zwrotne roszczenia mogą przysługiwać poprzednikowi nawet wtedy, gdy weksel wrócił w jego posiadanie nie z tytułu wykupna, lecz z innego tytułu np. jako spadek, zapis, opust długu pod tytułem darmym.

Konstrukcja praw poprzednika.

III. Kto weksel w drodze powrotnej otrzymał, nie jest następcą (sukcesorem) posiadacza, od którego weksel otrzymał (wykupił), lecz odzyskuje napowrót to stanowisko prawne, jakie miał przed indosowaniem wekslu, nie nabywa roszczenia nowego, lecz odzyskuje roszczenie dawne, które mu przysługiwało wtedy, gdy jeszcze sam był posiadaczem

wekslu, zanim go indosował. Pomimo indosowania i wypuszczenia wekslu nie utraca tedy indosant praw wekslowych, przeciwnie zachowuje te roszczenia na przyszłość, tylko że dochodzenie tych roszczeń zależy od warunku zawieszającego, jeżeli weksel w drodze powrotnej (przez wykupno) wróci w jego posiadanie. Dlatego poprzednikowi nie mogą być przeciwstawiane zarzuty osobiste, dotyczące jego następców. Również nie nabywa poprzednik, który weksel wykupił, praw swojego następcy, wypływających z wyroku lub egzekucji albo ustalenia jego roszczenia w konkursie.

Stąd płynie konsekwencja, że roszczenia zwrotne poprzednika znajdują swe uzasadnienie w jego pierwotnem stanowisku prawnem, jakie zajmował przed indosowaniem wekslu, a nie w fakcie wykupienia wekslu; poprzednik opiera swoje roszczenia zwrotne na dawnych prawach, jakie miał, zanim weksel indosował, a nie na fakcie wykupienia wekslu (zaspokojenia następcy), dlatego faktu tego nie potrzebuje dla uzasadnienia roszczeń w skardze wykazywać; skoro tylko weksel znajdzie się w jego ręku, przemawia na jego ko-

rzyść domniemanie, że on weksel wykupił i że następcy swemu zapłacił wszystko to, co mu się w myśl ustawy (art. 47, 48) należało, a co wynika z samego wekslu (suma wekslowa, odsetki od dnia płatności) albo z protestu, w jego posiadaniu się znajdującego; udowodnić musi osobno jedynie zapłatę tych należytości, które z wekslu nie wynikają (koszta notyfikacji, prowizja).

Art. 49.

Każdy dłużnik wekslowy, przeciwko któremu wykonywa się lub wykonywać można poszukiwanie zwrotne, może żądać, aby mu za zapłatę sumy regresowej wydano weksel, protest, tudzież na koszt dłużnika rachunek pokwitowany.

Indosant, który weksel wykupił, może przekreślić indos własny, oraz indosy swoich następców.

Prawo wykupienia wekslu.

I. Każdy dłużnik, który odpowiada za dług regresowy bez względu na to, czy już jest zapozwany o zwrotne poszukiwanie, czy też grozi mu dopiero odpowiedzialność regresowa — a zatem nietylko wystawca i indosanci, lecz także inni dłużnicy we-

kslowi (art. 42 u. 1), jak akceptant, awalista, mają prawo wykupienia wekslu (jus offerendi) od chwili zaistnienia warunków zwrotnego poszukiwania, w szczególności dokonania protestu. Posiadacz wekslu musi uprawnionemu do wykupna wydać weksel i protest tudzież pokwitowany rachunek, a wykupujący musi uiścić wszystkie należytości regresowe według art. 47, 48.

Gdyby posiadacz wekslu odmówił przyjęcia zapłaty sumy regresowej i wydania wekslu i protestu, nie traci wprawdzie praw regresu nawet do następców poprzednika, który objawił gotowość wykupienia wekslu, jednakże odpowiada za szkodę i popada w zwłokę (mora creditoris).

Gdyby kilku dłużników objawiło chęć wykupienia wekslu, posiadacz powinien dać pierwszeństwo temu z pomiędzy nich, kto przez zapłatę uwalnia największą liczbę dłużników wekslowych (art. 62 u. 3).

Warunki zapłaty długu regresowego.

II. Dłużnik regresowy obowiązany jest do zapłaty jedynie za wydaniem wekslu, protestu i pokwitowanego rachunku. Prawo żądania tych dokumentów przyznaje mu wyraźnie art. 49 i od wydania tych do-

kumentów może dłużnik uczynić zależną zapłatę. Wydanie wekslu konieczne jest celem uchronienia dłużnika od niebezpieczeństwa powtórnej zapłaty, gdyby weksel przeszedł w posiadanie trzeciej osoby w dobrej wierze. Wydanie wekslu protestu i rachunku pokwitowanego konieczne jest także z innego powodu, a to, by ten, kto w drodze regresu weksel wykupił, mógł dochodzić roszczeń regresowych przeciw swoim poprzednikom.

Ponieważ poprzednik, który wykupił weksel, wchodzi z powrotem w prawa, jakie mu przysługiwały przed pozbyciem wekslu, odzyskuje napowrót to stanowisko prawne, jakie mu przysługiwało w czasie, gdy jeszcze był posiadaczem wekslu, przeto weksel musi mu być zwrócony w takim stanie, aby prawa te wszystkie mógł bez uszczerbku wykonać, a zatem w stanie nienaruszonym, bez wad zewnętrznych (kreśleń, wymazań, nieprzedarty, bez usunięcia części składowych, nieprzedawniony), bez względu na to, z jakich powodów weksel stał się wadliwy, czy z przypadku, czy z winy posiadacza. O wykonaniu praw regresu w przypadku zaginięcia wekslu por. uwagi do art. 97 i 98.

Protest należy do warunków dochodzenia roszczeń regresowych i dlatego płacący ma prawo żądać wydania protestu, odpowiadającego przepisom ustawy: formalnego i ważnego.

Pokwitowania z zapłaty na wekslu nie może płacący domagać się z wyjątkiem przypadku częściowej zapłaty — natomiast w każdym przypadku może płacący żądać osobnego rachunku pokwitowanego.

Także akceptant lub awalista, płacący dług regresowy, mają prawo domagać się wydania wszystkich dokumentów, aby mogli dochodzić roszczeń regresowych przeciw innym spółdłużnikom solidarnym, które mogą im przysługiwać z mocy prawa cywilnego; akceptant może potrzebować nadto dokumentów dla dochodzenia roszczenia o zwrot tego, co zapłacił, od wystawcy na mocy jego obowiązku pokrycia.

Indosant, który wykupił weksel, może wykreślić indos własny tudzież indosy swoich następców. Ponieważ indosant po wykupieniu wekslu odzyskuje swoje stanowisko prawne tudzież wszystkie prawa, jakie mu z wekslu przysługiwały przed pozbyciem w czasie, gdy sam był legitymowanym z wekslu, przeto może usunąć

wszystkie dalsze indosy, które mu legitymację odjęły i w ten sposób przywrócić weksel do takiego stanu, w jakim się znajdował w czasie, gdy był on jeszcze posiadaczem wekslu. Przekreślenie indosów nie jest jednak warunkiem dochodzenia roszczeń regresowych przeciw dalszym poprzednikom płacącego.

Roszczenia te przysługują mu bez wykreślenia indosu własnego i następnych; posiadanie wekslu i pierwotna legitymacja rodzą domniemanie, iż weksel powrócił do niego w drodze regresu i wykupna wekslu.

Art. 50.

W przypadku poszukiwania zwrotnego po częściowem przyjęciu wekslu, ten, kto płaci nieprzyjętą część sumy wekslowej, może żądać stwierdzenia zapłaty na wekslu i osobnego pokwitowania. Nadto posiadacz wekslu wyda mu poświadczony przez siebie odpis wekslu z protestem celem umożliwienia dalszego zwrotnego poszukiwania.

Warunki zwrotnego poszukiwania w przypadku częściowego przyjęcia.

Jeżeli trasat akceptuje weksel jedynie na część sumy wekslowej, posiadacz wekslu może założyć protest co do reszty sumy nieprzyjętej i wykonać regres płatniczy przeciw poprzednikom.

W przypadku wykonania regresu przeciw poprzednikowi mamy dwie osoby uprawnione z wekslu. Posiadacz wekslu ma prawo do zapłaty części przyjętej, a poprzednik, który zapłacił w drodze regresu nieprzyjętą część sumy wekslowej, ma prawo regresu do swoich dalszych poprzedników. Do wykonania praw swoich obaj potrzebowaliby wekslu. Ponieważ jednak posiadacz musi zachować weksel, gdyż inaczej nie mógłby ściągnąć zapłaty — przeto poszukujący regresu co do części nieprzyjętej musi mieć możność wykonania tego prawa, chociaż nie ma wekslu. Ustawa dozwala wykonania regresu na podstawie odpisu wekslu. Na wekslu ma być stwierdzoną jedynie regresowa zapłata nieprzyjętej części, a płacącemu należy wydać osobne pokwitowanie. Weksel ten pozostanie u posiadacza. Natomiast płacący dłużnik regresowy otrzymuje odpis, sporządzony i potwierdzony przez wierzyciela, protest i osobne pokwitowanie. Te dokumenty służą mu do wykonania regresu na poprzednikach.

Protest będzie wypisany na odpisie wekslu lub karcie dodatkowej, do odpisu dołączonej (art. 89).

Zarówno stwierdzenie na wekslu, jakoteż osobne pokwitowanie muszą opiewać wyraźnie na nazwisko płacącego, celem uzasadnienia legitymacji jego do dalszego zwrotnego poszukiwania.

Art. 51.

Zwrotnie poszukujący może w braku zastrzeżenia przeciwnego wykonać swoje prawo także w ten sposób, że wystawia na jednego ze swych poprzedników nowy nieumiejscowiony weksel, płatny za okazaniem (weksel zwrotny). Weksel zwrotny obejmuje prócz sum, wymienionych w art. 47 i 48, stręczne i opłatę stemplową za weksel zwrotny.

Jeżeli weksel zwrotny wystawia posiadacz wekslu, wysokość sumy wekslowej oznaczona będzie podług kursu wekslu za okazaniem, przekazanego z miejsca płatności wekslu pierwotnego na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego. Jeżeli weksel zwrotny wystawia indosant, wysokość sumy wekslowej oznaczona będzie podług kursu wekslu za okazaniem,

przekazanego z miejsca zamieszkania wystawcy wekslu zwrotnego na miejsce zamieszkania zwrotnie zobowiązanego.

Weksel zwrotny.

I. Regres wekslowy może być wykonany w dwojaki sposób: a) albo przez zapłatę w gotówce, b) albo zapomocą wekslu zwrotnego (retraite, rechange, ricambio).

Zwrotnie poszukujący może celem szybszego uzyskania zapłaty zamiast żądać zapłaty w gotówce, wystawić (ciągnąć) weksel na dłużnika regresowego i drogą pozbycia (eskontu) takiego wekslu w miejscu płatności wekslu (posiadacz ostatni) lub w miejscu swego zamieszkania (poprzednik, który w drodze powrotnej weksel otrzymał) przyjść w posiadanie należnej mu gotówki.

Weksel zwrotny opiewać musi na taką sumę, aby zwrotnie poszukujący wzamian za weksel zwrotny otrzymał wszystko, co mu się z tytułu regresu należy. A zatem oprócz należytości, wyszczególnionych w art. 47 i 48, może wystawca doliczyć należytości stemplowe i stręczne.

Należytości te powiększają się ponadto o różnicę kursu, jaki ma weksel przeka-

zany z miejsca jego wystawienia na miejsce zamieszkania dłużnika regresowego. Na tę różnicę kursu składają się rozmaite okoliczności. Naprzód distantia loci, gdyż pieniądze zainkasowane na innem miejscu mają wartość mniejszą o koszta przekazu z miejsca na miejsce, następnie distantia temporis, gdyż jakkolwiek weksel płatny jest za okazaniem, musi upłynąć pewien czas do zrealizowania wekslu, wskutek czego nabywca potrąca dyskont. Przy wekslach zagranicznych wpływają ponadto na kurs także podaż i popyt (bilans handlowy). Jeżeli zatem suma należytości zwrotnych wynosi np. 1000 zł, ale za weksel zwrotny w miejscu wystawienia można otrzymać jedynie 980 złotych, natenczas wystawca wekslu zwrotnego ma prawo wystawić go na sumę wyższą niż 1000 zł, w szczególności na tak wysoką, aby za ten weksel otrzymał wszystko, co mu się należy, tj. 1000 złotych. Ustawa nie podaje sposobu, w jaki kurs wekslu zwrotnego ma być obliczony. Rozstrzygać tu będą zwyczaje handlowe.

Weksel zwrotny musi być płatny za okazaniem i nie może być domicyljowany, bo miejscem jego płatności jest miejsce

zamieszkania dłużnika regresowego, tu bowiem dłużnik regresowy obowiązany jest płacić; przez domicyljowanie wekslu zwrotnego na miejsce, z powodu którego kurs wekslu jest gorszy od kursu wekslu na miejsce zamieszkania dłużnika regresowego, mógłby ten ostatni ponieść szkodę.

II. Trasat wekslu zwrotnego (retrassat) jest obowiązany na podstawie pierwotnego wekslu i protestu do wykupienia wekslu zwrotnego (obowiązek wykupienia wekslu zwrotnego wypływa z obowiązku zapłaty wekslu pierwotnego), wszelako za równoczesnem wydaniem wekslu pierwotnego, protestu i rachunku pokwitowanego. Weksel pierwotny, protest, dowód notyfikacji i rachunek pokwitowany są załącznikami wekslu zwrotnego i złączone razem z nim odbywają obrót. Obowiązek wykupienia wekslu zwrotnego jest zobowiązaniem cywilnem; wekslowo zobowiązany staje się retrasat dopiero wtedy, gdy weksel zwrotny akceptuje. W razie odmowy przyjęcia może posiadacz wekslu skarżyć go na podstawie wekslu pierwotnego, o ile z tego ostatniego wypływa jego legitymacja (art. 15); roszczenia jego powiększają się

w tym wypadku o wszelkie koszta i straty poniesione z powodu niewykupienia wekslu zwrotnego.

Art. 52.

Po bezskutecznym upływie czasokresów ustanowionych:

do przedstawienia wekslu płatnego za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu,

do protestu z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia,

do przedstawienia do zapłaty w razie zastrzeżenia „bez kosztów",

posiadacz traci prawo do indosantów, wystawcy i innych dłużników wekslowych z wyjątkiem akceptanta.

W razie nieprzedstawienia wekslu do przyjęcia w czasie, zastrzeżonym przez wystawcę, posiadacz traci prawo zwrotnego poszukiwania z powodu nieprzyjęcia, jakoteż niezapłacenia, wyjąwszy, gdyby z treści zastrzeżenia wynikało, że wystawca chciał się jedynie uchylić od odpowiedzialności za przyjęcie.

Jeżeli zastrzeżenie co do czasu przedstawienia uczynił indosant, tylko on może się na nie powołać.

Prekluzja roszczeń regresowych.

Art. 52 normuje skutki zaniedbania aktów zachowawczych, mianowicie przedstawienia wekslu do przyjęcia lub zapłaty i dokonania protestu.

Zaniedbanie aktów zachowawczych w przepisanych wolą stron lub ustawą terminach pociąga za sobą ten skutek, że warunki, od których zależy nabycie prawa zwrotnego poszukiwania, nie spełniły się, że zatem prawo regresu przepadło i nie może być wykonane. Ustawa mówi wprawdzie o utracie praw regresowych, ale w tem znaczeniu, iż prawa te dla posiadacza nigdy nie powstają.

Przepadają jedynie prawa regresowe (zwrotne poszukiwanie) przeciw wystawcy lub indosantom i ich awalistom; natomiast nie przepadają prawa przeciw akceptantowi, bo te nie zależą od żadnych aktów zachowawczych.

Utrata praw regresowych łączy się z zaniedbaniem aktów zachowawczych w przepisanych ustawą albo wolą stron terminach, a mianowicie: a) przedstawienia do zapłaty wekslu płatnego za okazaniem (art. 33), a do przyjęcia wekslu płat-

nego w pewien czas po okazaniu (art. 22), b) protestu z powodu odmowy przyjęcia lub zapłaty, c) w razie zastrzeżenia „bez kosztów" z upływem terminu przedstawienia do zapłaty.

Art. 52 nie wyczerpuje wszystkich przypadków utraty zwrotnego poszukiwania z powodu zaniedbania aktów zachowawczych. Należą tu jeszcze art. 24 u. 2 o datowaniu przyjęcia na wekslu płatnym w pewien czas po okazaniu i proteście z powodu niedatowania przyjęcia, dalej art. 59 o przedstawieniu wekslu do zapłaty adresatowi w potrzebie lub akceptantowi przez wyręczenie.

Terminy przedstawienia wekslu mogą być oznaczone wolą stron (wystawcy lub indosanta). Niezachowanie terminów, oznaczonych przez wystawcę, ma skutek bezwzględny, posiadacz traci prawa regresu nietylko przeciw wystawcy, lecz także przeciw indosantom. Jeżeli termin oznaczył indosant, prekluzja ma skutek względny tylko wobec tego indosanta.

Zaniedbanie przedstawienia wekslu do przyjęcia w przepisanym terminie pociąga za sobą utratę wszystkich praw regresowych; zarówno regresu z powodu nieprzyjęcia jak i niezapłacenia. Ustawa wychodzi

z założenia, że wystawca wzgl. indosant, zakreślając czasokres przedstawienia do przyjęcia, chciał ograniczyć swą odpowiedzialność w zupełności tak za przyjęcie jak i za zapłatę. Wystawca lub indosant mogą mieć interes w tem, aby weksel jaknajrychlej był do akceptu przedstawiony i by przez umieszczenie jeszcze jednego podpisu na wekslu (akceptanta) podniosła się zdolność obiegowa wekslu. Przy wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu, przedstawienie do przyjęcia rozpoczyna bieg czasu płatności, ograniczenie terminu prezentacji jest zatem ograniczeniem odpowiedzialności za zapłatę. (Bliższe szczegóły Actes, II. 1912, 68 nast., 130 nast.)'. Gdyby jednak z treści zastrzeżenia na wekslu wynikało, że wystawca chciał się uchylić jedynie od odpowiedzialności za przyjęcie — wtedy traci jedynie regres z powodu nieprzyjęcia, ale zachować może regres z powodu niezapłacenia, o ile w przepisanym terminie przedstawi weksel do zapłaty i dokona protestu.

Art. 53.

Jeżeli przedstawienie wekslu albo protest z powodu przeszkody nieprzezwyciężonej (siły wyższej) nie mogą być doko-

nane w czasokresach przepisanych, czasokresy te przedłużają się.

Posiadacz obowiązany jest zawiadomić bez zwłoki swego indosanta o wypadku siły wyższej i zawiadomienie takie z dodaniem miejsca, daty i swego podpisu zaznaczyć na wekslu lub na karcie dodatkowej (przydłużku); co do reszty stosuje się postanowienia art. 44.

Po ustaniu siły wyższej posiadacz wekslu powinien bez zwłoki przedstawić weksel do przyjęcia lub zapłaty, a w razie potrzeby dokonać protestu.

Jeżeli siła wyższa trwa dłużej, niż trzydzieści dni po płatności, można wykonać zwrotne poszukiwanie bez przedstawienia wekslu i bez protestu.

Co do weksli płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, czasokres trzydziestodniowy biegnie od dnia, w którym posiadacz zawiadomił swego indosanta o wypadku siły wyższej, chociażby nawet zawiadomienie takie nastąpiło jeszcze przed upływem terminu przedstawienia.

Za wypadki siły wyższej nie uważa się okoliczności czysto osobistych, dotyczących posiadacza wekslu lub osoby, której zlecił przedstawienie wekslu lub dokonanie protestu.

Wpływ siły wyższej na akty zachowawcze.

Podczas gdy ustawa wekslowa niemiecka (rosyjska art. 35, 99) uważa przedstawienie wekslu i protest za nieodzowne warunki zachowania praw regresowych i traktuje je bardzo rygorystycznie, tak iż nawet niezawinione, przypadkiem, a nawet siłą wyższą spowodowane zaniedbanie nie zdoła ochronić wierzyciela przed utratą praw regresowych, to ustawy wekslowe, należące do grupy romańskiej i anglo-amerykańskiej, uwzględniają siłę wyższą, a nawet przypadek, przyznając im odraczający wpływ na akty zachowawcze. Zagadnienie to było przedmiotem gruntownych rozważań konferencji haskiej, a w Austrji pod wpływem wojen bałkańskich wyjęto odnośny ustęp projektu haskiego i wprowadzono jako osobną nowelę z dnia 30 listopada 1912 r.

Jakkolwiek wprowadzenie nieuchwytnego, chwiejnego pojęcia siły wyższej do prawa wekslowego stanowi wyłom w całej jego strukturze formalistycznej i rygory-

stycznej, to jednak prawo ścisłe musi poczynić ustępstwa na rzecz idei słuszności.

Nie ulega wszakże wątpliwości, że zarówno siły elementarne (powódź, trzęsienie ziemi, pożar, rozbicie okrętu, epidemiczne choroby), jak zjawiska społeczne (wojna, rewolucja, strajk powszechny, przerwa w ruchu kolejowym, blokada), jakoteż zarządzenia władzy państwowej (moratorja) lub inne wypadki nieprzezwyciężonej przeszkody w dopełnieniu aktów zachowawczych zasługują na uwzględnienie, chociażby nawet prawo wekslowe nie było tak łagodne, jak n. p. prawo angielskie, które zadowalnia się tylko rozsądną pilnością (raisonaible diligence).

Art. 53 zawiera przepisy o wpływie siły wyższej na warunki zachowania prawa regresu, w szczególności na przedstawienie wekslu i założenie protestu. W tej mierze walczyły o pierwszeństwo i uznanie dwa systemy.

System francuski przyznawał sile wyższej skutek li tylko odraczający (effet dilatoire) t. j. kroki pilności doznają odroczenia do czasu, gdy przeszkoda odpadnie. Natomiast drugie zapatrywanie w literaturze, reprezentowane na konferencji haskiej przez delegatów austrjackich

(Hammerschlag), żąda przyznania sile wyższej skutku uchylającego (effet remissoire) t. j. zupełnego uwolnienia od zachowania aktów zachowawczych. Konferencja haska poszła drogą kompromisową, postanawiając, że naogół w razie nieprzezwyciężonej przeszkody w dopełnieniu aktów zachowawczych (kroków pilności) następuje odroczenie przepisanych terminów, a po ustaniu siły wyższej akty zachowawcze mają być niezwłocznie (sans retard) dopełnione. Jeżeli jednak przeszkoda trwa więcej niż 30 dni licząc od dnia płatności, poszukujący regresu wolny jest od obowiązku dopełnienia aktów zachowawczych t. j. może wykonać prawo regresu bez przedstawienia wekslu i dokonania protestu.

Interes dłużników regresowych wymaga, iżby nie byli zaskoczeni przedwczesnem żądaniem regresu oraz by mogli skontrolować zaistnienie, tudzież czas trwania siły wyższej, a temsamem mieli możność i sposobność wykupienia wekslu po 30 dniach — dlatego posiadacz wekslu ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia (notyfikacji) swego indosanta o zaistnieniu siły wyższej. Do zawiadomienia tego odnoszą się przepisy ustawy o obowiązku notyfikacji (art. 44).

Ponadto winien posiadacz na samym wekslu albo przydłużku umieścić notatkę (uwagę) o zawiadomieniu.

Określenie pojęcia nieprzezwyciężonej przeszkody (siły wyższej) musi być pozostawione judykaturze i jurysprudencji. Jednak nie można się obejść bez pewnych wskazówek w samej ustawie. Na I. konferencji haskiej z r. 1910 podciągnięto pod to pojęcie tylko wypadki powszechne (cas généraux, calamités publiques), które swą jawnością i notoryjnością dają gwarancję należytego zbadania i kontroli dla strony przeciwnej. Natomiast wypadki indywidualne, osobiste (cas individuels, personels) nie miały podpadać pod pojęcie siły wyższej. Jednakże na życzenie delegatów Francji i Włoch i pod wpływem wywodów delegata Anglji na II. konferencji haskiej zaniechano tej różnicy i pozostawiono judykaturze swobodę podciągania także osobistych wypadków pod pojęcie nieprzezwyciężonej przeszkody. Ponieważ w ten sposób otwarłoby się furtkę dla wybiegów mających zasłonić zwykłą opieszałość, a nie dających się zbadać przez poprzedników, ograniczono zakres wypadków indywidualnych, wykluczając z pojęcia siły wyższej wypadki „czysto" (pure-ment) indywidualne. Odgraniczenie wy-

padków, które podpadają pod pojęcie siły wyższej od czysto osobistych, będzie rzeczą judykatury i jurysprudencji; negatywna reguła stanowi jednak przestrogę, że wykładnia, uwzględniająca także wypadki indywidualne jako wyjątki, musi być ścieśniająca.

Przy wekslach płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu nie można trzydziestodniowego czasokresu liczyć od dnia płatności, bo płatność ich zależy od przedstawienia, które właśnie z powodu siły wyższej stało się niemożliwem — zawiadomienie o sile wyższej zastępuje tu przedstawienie. Od dnia zawiadomienia liczy się trzydziestodniowy czasokres, chociażby zawiadomienie nastąpiło przed upływem terminu przedawnienia.

Wpływ siły wyższej na płatność wekslu.

Nieco skomplikowane jest zagadnienie, kiedy płatny jest weksel, którego z powodu siły wyższej nie można było przedstawić do zapłaty. Ma to wpływ na liczenie odsetek (art. 47), tudzież na początek przedawnienia.

Ustawa nie zawiera w tym kierunku żadnych przepisów, pozostawia wykładni rozstrzygnienie. Pamiętać należy, że siła wyższa ma wpływ odraczający lub uchylający jedynie obowiązek przedstawienia wekslu i dokonania protestu, by-

najmniej nie zmienia (odracza) terminu płatności. Odnosi się to w szczególności do weksli płatnych w oznaczonym dniu lub w pewien czas po dacie. Gdy przyjdzie do zwrotnego poszukiwania, czyto dlatego, że po ustaniu siły wyższej weksel przedstawiono, lecz trasat odmówił zapłaty, czyteż z powodu, że termin 30-dniowy od zawiadomienia o sile wyższej upłynął, w którym to wypadku można poszukiwać regresu bez przedstawienia i protestu, siła wyższa nie wpływa na termin płatności — zwrotnie poszukujący może liczyć odsetki od dnia płatności.

Trudniejsze jest rozwiązanie tej kwestji przy wekslach płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, tu bowiem termin płatności zależy od przedstawienia wekslu, co właśnie z powodu siły wyższej jest niemożliwe. Tu nie można mówić o niezależności płatności od przedstawienia jako warunku regresu. Płatność opiera się tu na fikcji. Fikcyjny termin płatności oznacza się podług daty zawiadomienia, a biegnie termin ten od dnia, w którym można było jeszcze weksel przedstawić, gdyby nie było siły wyższej[1]).

[1]) Por. Actes 1910 r. str. 93, 231, 344, 345 i Actes 1912 r. t. I. str. 98.

Jeżeli siła wyższa trwała więcej niż 30 dni, termin płatności liczy się od upływu trzydziestego dnia po zawiadomieniu. W tym dniu staje się płatny weksel za okazaniem, od tego dnia liczy się czasokres płatności w wekslach płatnych w pewien czas po okazaniu. W tym przypadku notyfikacja i upływ 30 dni po notyfikacji zastępuje przedstawienie do zapłaty wzgl. do przyjęcia. Okres 30 dni po notyfikacji wystarczy dla oznaczenia płatności wekslu płatnego w pewien czas po okazaniu nawet wtedy, gdyby czasokres przedstawienia do przyjęcia był jeszcze otwarty tj. wynosił więcej niż 30 dni.

Jeżeli siła wyższa trwa krócej niż 30 dni, ma ona jedynie skutek odraczający. Tu odróżnić należy, czy po ustaniu siły wyższej termin przedstawienia jeszcze jest otwarty, czy też termin ten już upłynął. Jeżeli termin jeszcze nie upłynął (jeszcze jest otwarty), może posiadacz prezentować weksel aż do upływu czasokresu; w przypadku zaniedbania przedstawienia, oznacza się płatność podług ostatniego dnia upływu czasokresu. Siła wyższa stanowiła jedynie przeszkodę dla posiadacza sprowadzenia wcześniejszej płatności wekslu. Jeżeli czasokres przedstawienia już upłynął, płatność wekslu oznacza się podług

ostatniego dnia czasokresu ustawowego lub umownego, wyznaczonego do przedstawienia, gdyż w tym dniu można było weksel przedstawić, gdyby nie było siły wyższej (art. 34 ust. 2). Siła wyższa odracza jedynie termin protestu, lecz nie odracza płatności. Nie można posiadacza wekslu, który z powodu siły wyższej utracił możność wcześniejszego oznaczenia płatności wekslu, skazywać także na utratę odsetek.

Wpływ moratorjów na płatność i akty zachowawcze.

Konferencja haska nie zajmowała się zagadnieniem moratorjów t. j. zarządzeń legislatywnych, które bądź to z powodu wypadków siły wyższej, bądź to bez względu na siłę wyższą z powodów natury politycznej lub ekonomicznej (finansowej) odraczają bądź termin płatności wekslu, bądź też terminy przedstawienia i sporządzenia protestu, bądź też zabraniają sporządzania protestów, bądź też odmawiają skargi i egzekucji. Zagadnienie to pozostawia projekt haski na uboczu, ani nie zaliczając moratorjów do wypadków siły wyższej, ani też nie wykluczając możności podporządkowania ich pod to pojęcie. Moratorja mogą mieć za podstawę wypadki siły wyższej np. trzęsienie ziemi, powódź itp. tak, iż stwierdzają one jedynie istnienie nieprzezwyciężonej przeszkody (tzw.

moratorja deklaratoryjne); mogą być jednak moratorja niezależne od zdarzeń elementarnych, tak, iż one dopiero stwarzają nieprzezwyciężoną przeszkodę (moratorja konstytutywne). Czy moratorja tej drugiej kategorji mają być zaliczone do wypadków siły wyższej, to zależy od swobodnej wykładni sądów. Nie jest rzeczą wykluczoną, że judykatura także tę drugą kategorję moratorjów zaliczać będzie do wypadków siły wyższej. Odmiennem natomiast jest zagadnienie, czy i w jaki sposób powinno być sparaliżowane szkodliwe oddziaływanie moratorjów wydanych w innem państwie na życie gospodarcze własnego kraju. Jest to zagadnienie międzynarodowej polityki handlowej i kredytowej. Nie da się zaprzeczyć, że takie szkodliwe oddziaływanie jest możliwem, bez względu na to, czy moratorja zaliczymy do wypadków siły wyższej czy nie. Jeżeli moratorjum podporządkujemy pod przepisy o sile wyższej, natenczas może się zdarzyć, że indosant w Polsce zamieszkały będzie obowiązany do regresu, jakkolwiek sam nie może z powodu moratorjum pociągnąć do odpowiedzialności ani głównego dłużnika ani swoich poprzedników, którzy mieszkają w kraju moratoryjnym. Jeżeli natomiast do moratorjów

nie zastosujemy przepisów o sile wyższej, natenczas posiadacz wekslu, nie mogąc przeciw głównemu dłużnikowi, mieszkającemu w kraju moratoryjnym, dopełnić aktów zachowawczych, może być narażony na utratę praw regresu wogóle. Gdy między państwem moratoryjnym a Polską istnieją ożywione stosunki handlowe, moratorjum może być łatwo wyzyskane dla ściągnięcia kredytowanych sum od obywateli polskich przy równoczesnem zatrzymaniu kredytów udzielonych obywatelom państwa moratoryjnego — co może wywołać łatwo dotkliwe przesilenie gospodarcze i kredytowe. To szkodliwe oddziaływanie moratorjów na międzynarodowe stosunki handlowe i kredytowe może być sparaliżowane zapomocą odpowiednich zarządzeń. Zarządzenia te będą wymagały bądź to zawieszenia ust. 4 art. 23, dopuszczającego regres bez protestu, jeśli przeszkoda trwa więcej niż 30 dni po terminie płatności tak, iż moratorjum będzie miało jedynie skutek odraczający także dla wykonania roszczeń regresowych wobec obywateli państwa pozamoratoryjnego, bądź w razie utrzymania tego przepisu — przedłużenia 30-dniowego terminu stosownie do zachodzących warunków ekonomicznych.

Czy zarządzenia takie mają być poczynione w drodze odrębnych aktów ustawodawczych, czy też sama ustawa wekslowa ma upoważnić rząd do wydania odpowiednich zarządzeń, oto zagadnienie trudne do rozwiązania. Przeważające względy przemawiają jednak za pozostawieniem rozwiązania tego zagadnienia inicjatywie ustawodawczej, przystosowanej do sytuacji gospodarczej i politycznej danej chwili; zgóry bowiem nie można przewidzieć ani rodzaju ani doniosłości zarządzeń moratoryjnych, wydanych przez państwa inne, przyczem zaznaczyć należy, że o ile moratorjum przedłuża jedynie określony w art. 43 termin do sporządzenia protestu, wystarczą już przepisy prawa wekslowego międzynarodowego, mianowicie art. 82, wedle którego o terminie sporządzenia protestu rozstrzyga „lex loci", tj. ustawa tego państwa, gdzie protest ma być sporządzony.

Dział VIII.

WYRĘCZENIE.

Art. 54.

Wystawca lub indosant mogą wskazać osobę, która ma przyjąć albo zapłacić weksel w potrzebie.

Weksel można pod warunkami niżej określonemi przyjąć lub zapłacić przez wyręczenie na rzecz któregokolwiek dłużnika wekslowego.

Każda osoba trzecia, nawet trasat lub osoba, już zobowiązana z wekslu, z wyjątkiem akceptanta, mogą być wyręczycielami.

O wyręczeniu wyręczyciel zawiadomi bez zwłoki osobę, którą wyręcza.

Interwencja wekslowa.

Interwencją wekslową zowiemy przystąpienie osoby trzeciej do stosunku wekslowego w przypadku, gdy weksel z powodu odmówienia świadczenia (przyjęcia lub zapłaty) ze strony trasata lub niepewnej wypłacalności popadnie w potrzebę. Interwencja ma na celu podparcie kredytu (zaufania) wekslowego, przywrócenie wekslowi utraconego honoru (honorowanie). Interweniant (honorant) obejmuje posiłkowo rolę trasata, aby podtrzymać kredyt dłużników wekslowych i przywrócić wekslowi zachwiane zaufanie. Celem interwencji jest ponadto zaoszczędzenie strat połączonych z odmową świadczenia wekslowego, w szczególności kosztów zwrotnego poszukiwania.

Interwencja wekslowa znajduje zastosowanie:

a) w przypadku odmowy przyjęcia ze strony trasata w całości lub części lub przyjęcia z zastrzeżeniami,
b) w przypadku odmowy zapłaty ze strony trasata wekslu trasowanego lub wystawcy wekslu własnego,
c) w przypadku niepewnej wypłacalności trasata wekslu trasowanego, wystawcy takiegoż wekslu z zakazem przedstawienia do przyjęcia lub wystawcy wekslu własnego.

Rodzaje interwencji.

Rodzaje interwencji wekslowej. Interwencja może wypływać z własnej pobudki wyręczyciela (interwencja dobrowolna), albo też opierać się na poleceniu wystawcy lub indosanta, którzy przewidując możliwość odmowy świadczenia ze strony trasata, wskazują (powołują) w jego miejsce inną osobę do przyjęcia lub zapłaty wekslu, zapomocą odpowiedniego zastrzeżenia w wekslu (adres w potrzebie, adres posiłkowy).

Adres posiłkowy.

Adres posiłkowy może umieścić jedynie dłużnik regresowy (wystawca, indosant), ponieważ jedynie oni są interesowani w uniknięciu zwrotnego poszukiwania; w wekslu własnym może adres w potrzebie wskazać jedynie indosant. Nie mogą

wskazać adresu w potrzebie ani akceptant wekslu trasowanego ani wystawca wekslu własnego. Adres w potrzebie oznacza się wyrazami: „w razie potrzeby do X.“, „au besoin chez...“, „à defaut chez...“, „al bisogno“, „in case of need“ — umieszcza się na przedniej stronie wekslu jako dodatek do adresu trasata, albo obok podpisu adresanta. Może być jednak adres w potrzebie umieszczony na przydłużku lub odpisie wekslu.

Adres w potrzebie nie może opiewać na inne miejsce, aniżeli miejsce płatności wekslu; posiadacz wekslu nie jest obowiązany przedstawiać go do zapłaty adresatowi w potrzebie, który mieszka w innem miejscu, aniżeli w miejscu płatności wekslu (np. zbyt odległem, przez co dopełnienie aktów zachowawczych byłoby utrudnione). Zresztą miejsce zamieszkania adresata nie potrzebuje być w adresie podane — w braku wskazania miejsca zamieszkania rozumieć należy, że adres opiewa na miejsce płatności wekslu.

Adresat. Jako adresat w potrzebie może być wskazaną nietylko osoba trzecia (obca stosunkowi wekslowemu), lecz także osoba już zobowiązana z wekslu. Wystawca lub indosant może innego dłużnika wekslowego lub siebie samego wskazać jako adres

w potrzebie („w razie potrzeby u mnie samego"); w tym przypadku posiadacz wekslu musi przed wykonaniem zwrotnego poszukiwania nietylko trasatowi lecz także wystawcy (indosantowi) przedstawić weksel do zapłaty i zaprotestować. Także trasat może być wskazany jako adres w potrzebie, w tym przypadku wystawca (indosant) pozostawia mu do wyboru, czy chce przyjąć na siebie rolę głównego dłużnika, czy też wyręczyciela, przez co zachowuje sobie prawo regresu przeciw wyręczonemu i jego poprzednikom.

Stosunek adresanta do adresata.

Adresat w potrzebie pozostaje do adresanta w takim samym stosunku, jak trasat do wystawcy, w szczególności adresat ma prawo domagać się pokrycia od adresanta.

Posiłkowość interwencji weksl.

Warunkiem interwencji jest, aby weksel popadł w potrzebę tj. aby zaszła możliwość zwrotnego poszukiwania, w szczególności by protest stwierdził odmowę przyjęcia lub zapłaty wekslu. Przed protestem nie wolno interwenjować. Kto chce interwenjować, musi upewnić się, czy posiadacz wekslu poszedł normalną drogą, tj. przedstawił weksel do przyjęcia lub zapłaty trasatowi. Zwykłe oświadczenie na wekslu interwenjenta opiewa: „dla honoru", „sopra protesto", „S. P.". Interwencja bez potrzeby, w szczególności bez protestu,

nie da wyręczającemu żadnych praw regresu nawet wtedy, gdy interwenient żąda zaniechania protestu, aby uratować w całej pełni kredyt wyręczonego. Wyjątek zachodzi jedynie w przypadku zastrzeżenia „bez protestu", „bez kosztów". Tu nie potrzeba protestu, wystarczy przedstawienie weksla, a interwenjent zachowuje prawo regresu bez protestu.

Kto może być wyręczycielem i na czyją korzyść?

Wyręczycielem może być każda osoba trzecia albo osoba zobowiązana z weksla (indosant, wystawca), a nawet trasat z wyjątkiem akceptanta. Interweniować można na rzecz każdego dłużnika wekslowego, nie wyłączając akceptanta. Wyręczyciel powinien zawiadomić bezzwłocznie osobę, którą wyręcza.

Stwierdzenie interwencji następuje na wekslu samym, protestu interwencyjnego nie potrzeba.

Art. 55.

1. Przyjęcie przez wyręczenie.

Przyjęcie przez wyręczenie może nastąpić we wszystkich przypadkach poszukiwania zwrotnego przed płatnością, wyjąwszy, gdy chodzi o weksel, którego przedstawienia do przyjęcia zabroniono.

Posiadacz może nie zgodzić się na przyjęcie przez wyręczenie nawet, gdyby było zaofiarowane przez osobę, wskazaną do przyjęcia lub zapłaty w potrzebie.

Jeżeli zgodzi się na przyjęcie przez wyręczenie, traci prawo poszukiwania zwrotnego przed płatnością weksla przeciw swoim poprzednikom.

Przypadki przyjęcia przez wyręczenie.

Przyjęcie przez wyręczenie może nastąpić we wszystkich przypadkach zwrotnego poszukiwania przed płatnością, a zatem

a) w przypadku odmówienia przyjęcia,

b) w przypadku niepewności trasata.

Nie wolno przyjmować przez wyręczenie weksla, którego przedstawienia do przyjęcia zabroniono. Przyjęcie przez wyręczenie jest surogatem przyjęcia zwykłego, a gdy przedstawienie do przyjęcia jest zabronione, niema potrzeby surogatu. Przyjęcie przez wyręczenie zależy od zgody posiadacza; może on nie zgodzić się na takie przyjęcie nawet wtedy, gdyby było zaofiarowane przez adresata w potrzebie. Stąd wynika, że posiadacz weksla nie ma obowiązku przedstawienia weksla do przyjęcia adresatowi w potrzebie — w tym przypadku jedynie zapłata przez wyrę-

czenie, którą można zaofiarować także przed płatnością, a której posiadacz wekslu nie może odrzucić (art. 60 u. 2), zdoła odwrócić grożące dłużnikom wekslowym zwrotne poszukiwanie.

Wobec tego, że posiadacz wekslu może nie zgodzić się na przyjęcie przez wyręczenie nawet przez adresata w potrzebie zaofiarowane — zależy od jego woli, czy chce przedstawić weksel adresatowi do przyjęcia i zadowolić się przyjęciem, czy też, nie zgadzając się na przyjęcie, przedstawić weksel adresatowi do zapłaty po myśli art. 59 l. 1 ust. weksl. To przedstawienie jest konieczne, jeśli wogóle cel wskazania adresu w potrzebie ma być osiągnięty, inaczej adresat w potrzebie nie dowiedziałby się o niehonorowaniu wekslu i nie mógłby zapobiec zwrotnemu poszukiwaniu.

Jeżeli posiadacz wekslu zgodzi się na przyjęcie przez wyręczenie, traci prawo zwrotnego poszukiwania wogóle (przeciw wszystkim poprzednikom bez względu na to, na czyją rzecz wyręczenie nastąpiło).

Jednakże z uwagi, że wedle art. 57 u. 1 akceptant wyręczający odpowiada wekslowo jedynie wobec posiadacza i następców wyręczonego — pozostaje w mocy prawo regresu wyręczonego i jego poprze-

dników przeciw ich poprzednikom aż do wystawcy.

Przyjęcie przez wyręczenie uchyla tedy jedynie prawo regresu posiadacza i następcow wyręczonego, bo jedynie wobec nich jest przyjęcie wyręczające skuteczne.

Natomiast wyręczony i jego poprzednicy zachowują prawo zwrotnego poszukiwania przeciw swym poprzednikom aż do wystawcy.

Sposób wykonania tego regresu podaje art. 57 u. 2.

Art. 56.

Przyjęcie przez wyręczenie umieszcza się na wekslu; podpisuje je wyręczyciel, wskazując, na czyją korzyść wyręczenie nastąpiło; w braku tej wskazówki przyjęcie uważa się za udzielone na korzyść wystawcy.

Forma i treść przyjęcia przez wyręczenie.

Przyjęcie przez wyręczenie umieszcza się na wekslu wyrazami: „przyjmuję na korzyść lub dla honoru X", albo „Sopra protesto", „S. P.", albo „na rzecz Y" itd. W oświadczeniu swem wskaże wyręczyciel osobę, na której rzecz wyręczenie nastąpiło; w braku takiej wskazówki przyjęcie uważa się za udzielone na korzyść wy-

stawcy. Wyręczyciel ma swobodny wybór osoby, którą wyręcza, nie będąc związany adresem w potrzebie (może wyręczyć inną osobę, aniżeli swojego adresanta).

Przyjęcie wyręczające jest surogatem akceptu, przeto może być dokonane tak długo, jak długo można przyjąć weksel, tj. przed płatnością.

Przyjęcie wyręczające powinno być czyste i proste, t. j. bez warunków i zastrzeżeń.

Częściowe przyjęcie przez wyręczenie jest niedopuszczalne, gdyż doprowadziłoby do komplikacji w wykonaniu praw regresu posiadacza wekslu z powodu nieprzyjętej reszty, a praw regresu wyręczonego i jego poprzedników co do części objętej wyręczeniem.

Jeżeli posiadacz zgodzi się na przyjęcie przez wyręczenie z zastrzeżeniami, np. zmiany miejsca lub terminu płatności — natenczas przyjęcie takie nie zapobiega regresowi, jednakże przyjemca odpowiada wedle treści przyjęcia (art. 25).

Art. 57.

Akceptant przez wyręczenie odpowiada wobec posiadacza i następców wyręczonego tak samo, jak ten ostatni.

Pomimo przyjęcia przez wyręczenie wyręczony i jego poprzednicy mogą za zwrotem sumy, oznaczonej w art. 47, żądać od posiadacza wydania wekslu i protestu, jeżeli go dokonano.

Skutki przyjęcia przez wyręczenie.

Akceptant przez wyręczenie odpowiada tak samo, jak wyręczony, t. zn. w tej samej rozciągłości, pod temi samemi warunkami i przez tak samo długi czas.

Co do r o z c i ą g ł o ś c i postanawia art. 60, że akceptant wyręczający winien zapłacić całą sumę, którą musiałby zapłacić wyręczony w myśl art. 47 i 48, t. j. sumę wekslową, odsetki, koszta protestu i inne wydatki, za wyjątkiem prowizji komisowej, określonej w art. 47. Od prowizji będzie jednak akceptant wolny jedynie wtedy, gdy zapłaci dobrowolnie; jeżeli dopuści do skargi, będzie musiał także prowizję zapłacić, gdyż jedynie w pierwszym wypadku odpada potrzeba poszukania pieniędzy, których posiadacz w terminie nie otrzymał, u osób trzecich i wynagrodzenie za ten trud, które przedstawia prowizja.

Akceptant przez wyręczenie odpowiada pod temi s a m e m i w a r u n k a m i, co wyręczony. A zatem, gdy wyręczony jest dłużnikiem regresowym — pod warun-

kiem, gdy weksel będzie przedstawiony do zapłaty trasatowi (domicyljatowi), a odmowa zapłaty będzie stwierdzona protestem. W razie zaniedbania aktów zachowawczych (przedstawienia i protestu) wyręczony staje się wolny od odpowiedzialności, a tem samem wolny jest wyręczyciel.

Ponadto posiadacz wekslu musi przedstawić weksel do zapłaty także przyjemcy przez wyręczenie, a w razie niezapłacenia dokonać protestu — w przeciwnym razie w myśl art. 59 u. 2 staje się wolnym od odpowiedzialności wyręczony, a tem samem także wyręczyciel. Potrzebne są tedy dwa protesty, jeden przeciw trasatowi, drugi przeciw wyręczycielowi; oba protesty mogą być złączone w jednym dokumencie.

Co do przedawnienia zobowiązania akceptanta wyręczającego stosuje się art. 70 ust. 2 i 3 ust. weksl. Zależy od tego, kogo akceptant wyręczający wyręcza. Jeżeli wyręcza akceptanta — przedawnienie trzyletnie od płatności wekslu. Jeżeli wyręcza dłużnika regresowego, przedawnienie wobec posiadacza wynosi rok od drugiego protestu (przeciw akceptantowi wyręczającemu) — wobec indosanta, który weksel wykupił, wynosi przedawnienie

sześć miesięcy od dnia, w którym weksel wykupił albo w którym doręczono mu skargę.

Na korzyść akceptanta można przyjąć przez wyręczenie tylko w jednym wypadku, mianowicie, gdy akceptant popadł w stan niepewnej wypłacalności (konkurs, zawieszenie wypłat, bezskuteczna egzekucja), a posiadacz wekslu celem zapobieżenia regresowi wekslowemu zgadza się na przyjęcie przez wyręczenie. W tym przypadku akceptant wyręczający odpowiada tak, jak akceptant zwykły.

Czy w przypadku niepewności akceptu przez wyręczenie (konkurs, zawieszenie wypłat, bezskuteczna egzekucja) można poszukiwać regresu wedle analogji z art. 42 l. 2, jest sporne; za analogją przemawia okoliczność, że w tym przypadku odpada prawdopodobieństwo zapłaty wekslu przez wyręczenie.

Za niesłuszne zbogacenie się akceptant wyręczający nie odpowiada (sporne).

Wobec kogo odpowiada akceptant wyręczający.

Akceptant przez wyręczenie odpowiada wobec posiadacza wekslu i następców wyręczonego, natomiast nie odpowiada wekslowo wobec wyręczonego i jego następców. Stąd wypływa, że przez przyjęcie interwencyjne traci prawo

regresu jedynie posiadacz wekslu i następcy wyręczonego; natomiast zachowują prawo regresu wyręczony i jego poprzednicy przeciw swoim poprzednikom.

Aby wyręczony i jego poprzednicy mogli wykonać zwrotne poszukiwanie, muszą być o tem zawiadomieni, a nadto potrzebują oni wekslu i protestu. Dlatego ustawa wkłada na wyręczyciela obowiązek notyfikacji, tj. bezzwłocznego zawiadomienia o wyręczeniu osoby, którą wyręcza (art. 84 u. 4).

Nadto przyznaje ustawa wyręczonemu i jego poprzednikom prawo wykupienia wekslu od posiadacza wekslu, tj. wydania wekslu i protestu za zwrotem sumy oznaczonej w art. 47.

2. Zapłata przez wyręczenie.

Art. 58.

Zapłata przez wyręczenie może nastąpić we wszystkich przypadkach, w których można dochodzić poszukiwania zwrotnego przed płatnością lub po płatności wekslu.

Dokonana będzie najpóźniej nazajutrz po ostatnim dniu przepisanym dla protestu z powodu niezapłacenia.

Przypadki zapłaty przez wyręczenie.

Ponieważ ustawa wekslowa zna jedynie regres płatniczy, który może być wykonany zarówno przed płatnością jak i po płatności wekslu — przeto zapłata przez wyręczenie będzie miała tu szerokie zastosowanie.

Ponieważ przyjęcie przez wyręczenie zależy od zgody posiadacza wekslu, przeto może ono odwrócić zwrotne poszukiwanie jedynie wtedy, gdy posiadacz wekslu zgadza się na przyjęcie przez wyręczenie.

Jeżeli posiadacz wekslu nie zgadza się na przyjęcie przez wyręczenie, jedynie zapłata interwencyjna może osiągnąć cel interwencji, tj. zapobiec zwrotnemu poszukiwaniu.

Termin zapłaty przez wyręczenie.

Dlatego zapłata przez wyręczenie może nastąpić zarówno przed płatnością wekslu, w razie odmówienia przyjęcia, albo niepewnej wypłacalności trasata lub wystawcy wekslu z zakazem przedstawienia do przyjęcia.

Przed płatnością wekslu zapłata przez wyręczenie może być dokonaną tak długo, jak długo zdoła osiągnąć cel, tj. zapobiec zwrotnemu poszukiwaniu. Po płatności wekslu zapłata przez wyręczenie będzie skuteczną jedynie wtedy, gdy zostanie dokonaną w należytym czasie. Czas ten schodzi się z czasokresem przepisanym dla

protestu z powodu niezapłacenia wekslu, który tu przedłuża się o jeden dzień, wynosi zatem cztery dni (dzień wymagalności zapłaty i trzy następujące po nim dni powszednie). Tylko w tym czasie dokonana zapłata przez wyręczenie ma skutki ustawą określone.

I tu wyręczenie ma charakter posiłkowy. Zapłata przez wyręczenie skuteczną jest jedynie wtedy, gdy trasat odmówi przyjęcia lub zapłaty, gdy te okoliczności (z wyjątkiem upadłości lub postępowania układowego) zostaną stwierdzone protestem.

Wyjątek stanowi klauzula „bez protestu". W przypadku zastrzeżenia takiego można zapłatę przez wyręczenie uiścić także bez protestu.

Zapłatę przez wyręczenie może zaofiarować nietylko adresat w potrzebie lub przyjemca przez wyręczenie — lecz także osoba obca; posiadacz wekslu musi zapłatę przyjąć (art. 60 u. 2).

Art. 59.

Jeżeli weksel przyjęto przez wyręczenie albo są w nim wskazane osoby, mające płacić w potrzebie, posiadacz przedstawi

weksel w miejscu płatności wszystkim tym osobom i, w razie nieuiszczenia zapłaty przez wyręczenie, dokona protestu najpóźniej nazajutrz po ostatnim dniu, przepisanym dla protestu z powodu niezapłacenia.

W razie niedokonania protestu w tym czasie ten, kto wskazał adres w potrzebie lub na czyją korzyść nastąpiło przyjęcie, tudzież następni indosanci wolni są od odpowiedzialności.

Warunki regresu w przypadkach adresu posiłkowego lub przyjęcia przez wyręczenie

Jeżeli na wekslu znajduje się adres w potrzebie lub przyjęcie przez wyręczenie, posiadacz weksla obowiązany jest zwrócić się do adresata lub akceptanta przez wyręczenie z żądaniem zapłaty weksla w miejscu jego płatności, a w razie nieuiszczenia zapłaty przez wyręczenie dokonać protestu najpóźniej nazajutrz po ostatnim dniu przepisanym dla protestu z powodu niezapłacenia. Adres w potrzebie i przyjęcie przez wyręczenie mnożą warunki regresu; nie wystarczy przedstawić weksel trasatowi i dokonać protestu, trzeba ponadto przedstawić weksel w terminie przedłużonym o 1 dzień adresatowi lub przyjemcy przez wyręczenie.

Warunki regresu przed płatnością.

Ponieważ zwrotne poszukiwanie zapłaty możliwe jest także przed płatnością wekslu, w przypadku odmowy przyjęcia lub niepewnej wypłacalności trasata lub wystawcy wekslu z zakazem przedstawienia do przyjęcia, przeto posiadacz, zanim wykona regres płatniczy przeciw poprzednikom, winien przedłożyć weksel adresatowi w potrzebie do zapłaty, a w razie niezapłacenia dokonać protestu.

Zarówno adres w potrzebie jak i przyjęcie przez wyręczenie muszą opiewać na miejsce płatności wekslu.

Jeżeli z powodu adresu w potrzebie lub przyjęcia przez wyręczenie potrzeba dokonania podwójnego protestu, oba protesty mogą być połączone w jednym dokumencie (art. 88 u. 1).

Art. 60.

Zapłata przez wyręczenie obejmuje całą sumę, którą miałby zapłacić wyręczony z wyjątkiem prowizji komisowej, oznaczonej w art. 47 l. 4.

Posiadacz wekslu, który odmawia przyjęcia takiej zapłaty, traci prawo poszukiwania zwrotnego przeciw tym, którzy byliby zwolnieni.

Przedmiot zapłaty przez wyręczenie.

Aby zapłata przez wyręczenie była skuteczną, powinna obejmować cały dług regresowy, a zatem sumę wekslową, odsetki i inne wydatki (art. 47); jedynie prowizji komisowej nie potrzebuje płacący przez wyręczenie płacić, bo właśnie jego zapłata zaoszczędziła posiadaczowi wekslu trudów połączonych z wystaraniem się pieniędzy, na które liczył, u osób trzecich, a tem samem wynagrodzenie żadne mu się nie należy.

Obowiązek przyjęcia zapłaty.

Posiadacz wekslu musi przyjąć zapłatę zaofiarowaną przez kogokolwiekbądź bez względu na to, czy zapłatę przez wyręczenie ofiaruje interwenient powołany (adresat w potrzebie, akceptant przez wyręczenie), czy też osoba obca (interwenient niepowołany).

Gdyby posiadacz odrzucił zapłatę przez wyręczenie, traci prawo regresu przeciw tym, którzy wskutek takiej zapłaty byliby zwolnieni, tj. przeciw następcom wyręczonego (art. 62 u. 2).

Częściowa zapłata przez wyręczenie.

Posiadacz wekslu nie ma obowiązku przyjęcia częściowej zapłaty przez wyręczenie; wywołałoby to komplikacje przy wykonaniu praw regresu płacącego, który do wykonania tych praw potrzebuje wekslu, i posiadacza, który ze względu na

prawo regresu co do niezapłaconej reszty, nie mógłby wekslu wydać.

Art. 61.

Zapłatę przez wyręczenie stwierdza się pokwitowaniem na wekslu a zarazem oznacza się osobę, na której korzyść zapłaty dokonano. W braku takiego oznaczenia uważa się, że zapłaty dokonano za wystawcę.

Weksel i protest, jeżeli był dokonany, wręczyć należy płacącemu przez wyręczenie.

Stwierdzenie zapłaty przez wyręczenie.

Zapłatę interwencyjną stwierdza się nie zapomocą protestu, lecz przez pokwitowanie na wekslu. W pokwitowaniu podać należy osobę, którą płacący wyręcza; w braku oznaczenia uważa się, że wyręczony jest wystawca.

Oznaczenie osoby potrzebne jest nawet wtedy, gdy płaci przez wyręczenie adresat w potrzebie lub przyjemca przez wyręczenie, który już w przyjęciu zaznaczył, kogo wyręcza. Nie są oni związani ani adresem w potrzebie, ani przyjęciem przez wyręczenie — płacić mogą na korzyść innej osoby.

Art. 62.

Płacący przez wyręczenie wstępuje w prawa posiadacza wekslu przeciw wyręczonemu i jego poprzednikom. Nie może jednak dalej wekslu indosować.

Następcy wyręczonego są wolni.

W razie zbiegu kilku ofiarujących zapłatę przez wyręczenie pierwszeństwo należy się temu, kto przez zapłatę zwalnia największą liczbę dłużników. Kto wbrew temu przepisowi, mimo świadomości stanu rzeczy, płaci przez wyręczenie, traci prawo zwrotnego poszukiwania przeciw tym, którzy byliby zwolnieni.

Skutki zapłaty interwencyjnej.

Zapłata przez wyręczenie nie ma takich skutków prawnych, jak zapłata dokonana przez trasata, ona nie umarza wszystkich długów wekslowych. Płacący przez wyręczenie chce zaoszczędzić wyręczonemu i jego następcom skutków regresu z powodu niezapłacenia, natomiast zachowuje dla siebie prawo regresu wobec wyręczonego i jego poprzedników. Zobowiązania wyręczonego i jego poprzedników nie gasną, oni otrzymują jedynie nowego wierzyciela w osobie płatnika przez wyręczenie.

Płacący przez wyręczenie wstępuje

w prawa posiadacza wekslu z mocy ustawy; jego prawa są samoistne, tak jakby on sam był posiadaczem wekslu. Zarzuty osobiste, oparte na stosunkach osobistych dłużników do posiadacza wekslu, nie mogą być przeciwstawione płatnikowi przez wyręczenie.

Nie może jednak płacący przez wyręczenie dalej indosować wekslu.

Podobnie jak posiadacz wekslu może płacący przez wyręczenie żądać sumy wekslowej, prawnych odsetek, kosztów protestu i innych wydatków, tudzież $^1/_6\%$ prowizji komisowej.

Skutki takie ma jedynie zapłata przez wyręczenie, dokonana przed płatnością wekslu albo najpóźniej nazajutrz po ostatnim dniu przepisanym dla protestu z powodu niezapłacenia. Jeżeli wyręczyciel płaci po tym terminie, nie nabywa praw regresu; mają je jednak wyręczony i jego poprzednicy.

Aby płacący przez wyręczenie mógł wykonać swoje prawo regresu, musi mieć w ręku weksel i protest, dlatego dokumenty te należy wydać płacącemu przez wyręczenie (art. 61 ust. 2).

Nadto zapłata przez wyręczenie powinna być stwierdzona na wekslu pokwitowaniem.

Płacącemu przez wyręczenie przysługuje prawo regresu przeciw wyręczonemu i jego poprzednikom. Następcy wyręczonego stają się wolni; w przeciwnym razie nie byłby wolny od regresu wyręczony, a zatem cel interwencji nie byłby osiągnięty.

Do poprzedników należy także akceptant. Jeżeli płacący wyręcza akceptanta, nabywa prawa jedynie przeciw akceptantowi (bo poprzedników nie ma).

W jakim przeciągu czasu przedawniają się roszczenia płacącego przez wyręczenie i odkąd zaczyna biec przedawnienie, ustawa nie podaje. Ponieważ płacący przez wyręczenie wstępuje w prawa posiadacza, przeto roszczenia jego przedawniają się w rok (art. 70 u. 2), licząc od dnia protestu.

Dział IX.

WTÓROPISY I ODPISY WEKSLU.

1. Wtóropisy.

Art. 63.

Weksel można wystawić w kilku jednobrzmiących egzemplarzach.

Egzemplarze te ponumerowane będą w samym tekście; w przeciwnym razie każdy z nich uważa się za weksel odrębny.

Każdy posiadacz wekslu może na własny koszt żądać wydania większej ilości egzemplarzy, o ile z wekslu nie wynika, że go wystawiano w jednym egzemplarzu. W tym celu posiadacz ma zwrócić się do swego poprzednika i tak dalej aż do wystawcy. Indosanci obowiązani są do powtórzenia swoich indosów na nowych egzemplarzach.

Weksel można wystawić w kilku egzemplarzach tak, iż każdy egzemplarz jest oryginalnym wekslem, ale wszystkie egzemplarze odnoszą się do jednego zobowiązania wekslowego. Celem zwielokrotnienia wekslu jest z jednej strony bezpieczeństwo, z drugiej ułatwienie obrotu.

Ponieważ każdy egzemplarz jest równowartościowy, przeto prawa wekslowe można wykonywać zapomocą któregokolwiek egzemplarza, posiadacz wekslu nie potrzebuje się obawiać o swoje prawa w przypadku zaginięcia lub zniszczenia jednego egzemplarza wekslu; może bowiem wykonać prawa swoje na podstawie innego egzemplarza bez potrzeby amortyzacji.

Cel wtóropisów.

Ułatwienie obrotu zapomocą wtórników polega na tem, że przesłanie wekslu do przyjęcia nie wstrzymuje obiegu we-

kslu. Można bowiem jeden egzemplarz przesłać do akceptu osobie zaufanej w miejscu zamieszkania trasata z poleceniem, aby egzemplarz ten u siebie przechowała, a następnie wydała go legitymowanemu posiadaczowi innego egzemplarza — drugi egzemplarz natomiast użyć do obrotu.

Klauzula duplikatu.

Przynależność kilku egzemplarzy do jednego i tego samego wekslu musi być zaznaczoną w samej osnowie wekslu. Dlatego ustawa wymaga, aby egzemplarze, należące do tego samego wekslu, były w samym tekście ponumerowane, np. prima, secunda, tertia; weksel pierwszy, drugi, trzeci; weksel Nr. 1, weksel Nr. 2, weksel Nr. 3 itp. Brak takiego oznaczenia przynależności kilku egzemplarzy do jednego wekslu (brak klauzuli duplikatu) pociąga za sobą ten skutek, że każdy egzemplarz będzie uważany za weksel odrębny.

Posiadacz wekslu ma z mocy ustawy prawo domagać się wystawienia wekslu w dowolnej liczbie egzemplarzy. Prawo to ma posiadacz bezpośrednio wobec wystawcy i każdego swojego poprzednika. Nietylko przy wydaniu wekslu można żądać wystawienia kilku egzemplarzy, lecz nawet po wydaniu w dalszym obiegu posiadacz może domagać się od wystawcy

wydania nowych egzemplarzy wekslu; wystawca obowiązany jest kreować nowe egzemplarze, a indosanci obowiązani są powtórzyć swoje indosy na nowych egzemplarzach.

Prawo wydania kilku egzemplarzy wekslu może być zapomocą odpowiedniego zastrzeżenia wykluczone; wystarczy zaznaczenie, że weksel wydano w jednym egzemplarzu.

Ilość egzemplarzy nie jest ograniczoną. Posiadacz wekslu może żądać dowolnej ilości egzemplarzy, nawet wtedy, gdy poprzednio żądał kilku wtóropisów. Pod względem czasu nie jest również ograniczone prawo do wtórników; można je wykonać po terminie płatności, pomimo przedawnienia lub utraty zwrotnego poszukiwania. Koszta wygotowania wtóropisów ponosi żądający.

Do weksli własnych nie mają zastosowania przepisy o wtórnikach. Wystawca wekslu własnego ma takie samo stanowisko prawne, jak przyjemca wekslu trasowanego, nie może być zatem obowiązany do wystawienia wtóropisów, tak jak przyjemca nie jest obowiązany do powtórzenia swego akceptu na kilku wtóropisach; dobrowolne wystawienie wtóropisu wekslu własnego mogłoby narażać

wystawcę na niebezpieczeństwo powtórnej zapłaty.

Niebezpieczeństwo wtórników dla obrotu wekslowego. Ponieważ wszystkie egzemplarze należą do jednego i tego samego wekslu, przeto ani dla wystawcy ani dla indosantów nie wynika żadne niebezpieczeństwo; chociaż podpisali kilka egzemplarzy wekslu, zawsze odpowiadają tylko jeden jedyny raz. Również przekazany nie jest narażony na niebezpieczeństwo, jeżeli akcept swój tylko na jednym egzemplarzu umieścił. Gdyby przekazany akceptował kilka egzemplarzy albo indosant indosował każdy egzemplarz na inną osobę, wtedy zrywa się łączność i przynależność wtórników do jednego wekslu, akceptant odpowiada za każdy przez się przyjęty wtóropis, jak za odrębny weksel, tak samo indosant i jego następcy odpowiadają za każdy egzemplarz przeniesiony na inną osobę. Jak długo jednak łączność wtóropisów nie jest zerwaną, dłużnikowi głównemu ani dłużnikom regresowym nie grozi żadne niebezpieczeństwo wielokrotnej zapłaty. Grozi natomiast niebezpieczeństwo wierzycielowi wekslowemu. Posiadacz jednego egzemplarza naraża się na niebezpieczeństwo, gdy należycie wykazany posiadacz innego

egzemplarza wyprzedzi go i przed nim zrealizuje swój egzemplarz, bo dłużnik wekslowy wskutek zapłaty na ten ostatni egzemplarz stał się wolny. Podobnież narażony jest na niebezpieczeństwo poprzednik, który weksel w drodze regresu wykupił i chce wykonać zwrotne poszukiwanie na dalszych poprzednikach, jeżeli go posiadacz innego egzemplarza w wykonaniu zwrotnego poszukiwania przeciw temu samemu dłużnikowi wyprzedził; nie może bowiem wykonać zwrotnego poszukiwania ani przeciw temu samemu dłużnikowi regresowemu, ani przeciw jego następcom. Wprawdzie należycie wykazany (art. 15) posiadacz jednego egzemplarza wekslu ma prawo domagać się wydania wszystkich innych egzemplarzy bez względu na to, u kogo się one znajdują, bo one należą do jednego i tego samego wekslu. Prawo to przyznaje mu ustawa wyraźnie wobec przechowawcy egzemplarza przesłanego do przyjęcia (art. 65 u. 1), atoli to jego prawo będzie bezsilnem wobec należycie wykazanego posiadacza innego egzemplarza, któremu nie można zarzucić ani złej wiary, ani ciężkiego niedbalstwa przy nabyciu wekslu (art. 15 u. 2), a zatem nabywcy w dobrej wierze. Kolizję praw na-

bywców kilku egzemplarzy w dobrej wierze rozstrzyga wyprzedzenie (prewencja).

Art. 64.

Zapłata, dokonana na jeden z egzemplarzy, zwalnia nawet wtedy, gdyby nie było na wekslu zastrzeżenia, że taka zapłata pozbawia ważności inne egzemplarze. Wszelako trasat odpowiada z każdego przyjętego przez siebie egzemplarza, którego mu nie zwrócono.

Indosant, który przeniósł egzemplarze na różne osoby, jakoteż następni indosanci, odpowiadają z wszystkich podpisanych przez siebie egzemplarzy, których im nie zwrócono.

Łączność i przynależność wtóropisów do jednego wekslu. Każdy wtóropis jest oryginalnym wekslem, nie jego odpisem lub surogatem, ani częścią składową wekslu; każdy wtóropis jest równowartościowy, prima nie jest lepszą od sekundy, ani sekunda od tercji. Każdy egzemplarz może być użyty do obrotu lub wykonania praw wekslowych; posiadacz może którykolwiekbądź egzemplarz przedstawić do przyjęcia lub zapła-

ty, indosować, protestować, zaskarżyć. Przekazany nie może odmówić przyjęcia lub zapłaty z tego powodu, że mu nie przedstawiono innego wtóropisu lub wszystkich egzemplarzy.

Akty wekslowe, dokonane na jeden wtóropis, odnoszą się do całego wekslu, przyjęcie jednego egzemplarza odnosi się do całego wekslu, zapłata dokonana na jeden wtóropis umarza całe zobowiązanie wekslowe. Protest na podstawie jednego wtóropisu chroni przed utratą praw regresowych także z innych egzemplarzy; skarga na podstawie jednego wtóropisu przerywa przedawnienie roszczeń wekslowych.

Jakkolwiek każdy egzemplarz przedstawia cały weksel, to jednak nie wszystkie egzemplarze muszą być co do wszystkich oświadczeń i klauzul zgodne. Wtóropis musi zawierać jednaką podstawową treść wekslu, zresztą inne oświadczenia nie muszą się znajdować na wszystkich egzemplarzach. Np. akcept będzie umieszczony tylko na jednym egzemplarzu, indosy mogą być umieszczone tylko na egzemplarzu do obrotu przeznaczonym. Tak samo wyręczenie, awal i inne klauzule wekslowe. Różnice pomiędzy poszczególnemi egzemplarzami objawiają swą sku-

teczność dopiero przy wykonaniu praw wekslowych.

Kto chce wykonać prawa wekslowe, może to uczynić na podstawie tego wtóropisu, z którego prawa takie wypływają. Jeżeli oświadczenie wekslowe znajduje się tylko na jednym egzemplarzu a nie na wszystkich, natenczas praw z tego oświadczenia można dochodzić jedynie na podstawie tego egzemplarza, na którym ono się znajduje. Np. praw przeciwko akceptantowi można dochodzić jedynie na podstawie tego egzemplarza, który zawiera akcept; praw przeciwko indosantowi jedynie na podstawie takiego egzemplarza, który zawiera odnośny indos. Tak samo ma się rzecz, gdy akcept przez wyręczenie, awal lub klauzula „bez obligo" tylko na jednym egzemplarzu będą umieszczone.

Klauzula kassatoryjna.

Na wekslu może być zamieszczone zastrzeżenie, że zapłata tylko raz tj. tylko na jeden egzemplarz może być dokonaną, np. że przekazany może uiścić zapłatę na primę, jeżeli przedtem nie honorował sekundy lub tercji (la seconde ne l'étant, second not paid). Wedle art. 64 ust. weksl. klauzula taka jest zbędna i niepotrzebna, albowiem już na mocy ustawy zapłata dokonana na jeden egzemplarz odnosi się do całego wekslu, ma skutek, chociażby

nie było zastrzeżenia, że taka zapłata pozbawia skuteczności inne egzemplarze. Klauzula kassatoryjna zawiera ostrzeżenie, że istnieją także inne egzemplarze wekslu i że przekazany winien się mieć na ostrożności, by nie świadczył osobno na kilka egzemplarzy.

Zerwanie łączności wtóropisów. Łączność wtóropisów ustaje, jeżeli przekazany akceptuje kilka egzemplarzy wekslu; wtedy odpowiada z każdego egzemplarza, na którym umieścił swój podpis. Tak samo ma się rzecz, jeżeli przekazany wprawdzie akcept swój umieścił na jednym tylko egzemplarzu, ale uiścił zapłatę na egzemplarz nieakceptowany; w tym przypadku będzie musiał po raz wtóry uiścić zapłatę na egzemplarz akceptowany. Obowiązek powtórnej zapłaty ma akceptant jedynie wobec posiadacza w dobrej wierze; nie ma tego obowiązku wobec posiadacza, który sam kilka egzemplarzy przedstawił do przyjęcia i na każdy uzyskał akcept, albo nabył kilka egzemplarzy w złej wierze tj. z świadomością, że one należą do jednego wekslu. Pomimo wielokrotnej zapłaty będzie mógł żądać przekazany tylko jednego pokrycia, bo przekaz opiewał na zapłatę jednego tylko wekslu.

Podobnie zrywa się łączność wtóropisów, gdy indosant indosował kilka egzemplarzy na inne osoby czyto umyślnie, czy przez pomyłkę; w tym wypadku odpowiada indosant i jego następcy za każdy egzemplarz, którego im przy zapłacie nie zwrócono. Kilkakrotną odpowiedzialność uzasadnia tu nadużycie, popełnione w ten sposób, że indosant za jeden weksel otrzymał kilkakrotnie walutę, lub sprowadził niebezpieczeństwo takiego nadużycia ze strony posiadacza kilku egzemplarzy in blanco indosowanych (posiadacz kilku egzemplarzy in blanco indosowanych przeniósł je na inne osoby bez indosu, lub wypełnił indosy in blanco na każdym egzemplarzu nazwiskiem innej osoby). I ta odpowiedzialność istnieje wobec nabywców wekslu w dobrej wierze.

Poprzednicy indosanta, który indosował weksel na różne osoby, odpowiadają tylko raz jeden, bo wobec nich łączność wtórników nie jest zerwaną, następcy jego odpowiadają tylko jeden raz, bo ich podpisy umieszczone były tylko na jednym egzemplarzu. Łączność egzemplarzy zrywa się jedynie wobec indosanta, który indosował na różne osoby i jego następców; wobec jego poprzedników i przekazanego łączność pozostaje w mocy.

W przypadku zerwania łączności wtórników nie ma zastosowania zasada, że wszelkie akty wekslowe, dokonane na podstawie jednego egzemplarza, odnoszą się do całego wekslu (np. przyjęcie, zapłata, przedstawienie, protest, skarga); przeciwnie w stosunku do osób, wobec których łączność została zerwaną, każdy egzemplarz musi być odrębnie przedstawiony do przyjęcia lub zapłaty, odrębnie protestowany i zaskarżony.

Art. 65.

Kto przesyła jeden egzemplarz do przyjęcia, powinien oznaczyć na innych egzemplarzach nazwisko osoby, u której ów egzemplarz się znajduje. Osoba ta jest obowiązana wydać go prawnemu posiadaczowi innego egzemplarza.

Gdy wydania odmówi, posiadacz może wykonać poszukiwanie zwrotne tylko po stwierdzeniu przez protest:

1. **że egzemplarz przesłany do przyjęcia mimo żądania nie został mu wydany,**
2. **że na inny egzemplarz nie można było uzyskać przyjęcia lub zapłaty.**

Przedstawienie wekslu do przyjęcia trasatowi, zwłaszcza mieszkającemu w innej miejscowości aniżeli w miejscu zamieszkania posiadacza wekslu, pociąga za sobą wielką niedogodność; obieg wekslu będzie wstrzymany aż do powrotu wekslu, posiadacz pozbawiony jest prawa użycia wekslu do obrotu przez tak długi czas, jaki potrzebny jest do przesłania, zaakceptowania lub zaprotestowania i zwrotu wekslu. Aby tę niedogodność usunąć, wystawia się weksel w dwóch egzemplarzach, jeden (np. primę) przesyła się do akceptu, drugi (sekundę) używa się do obrotu. Oba egzemplarze wekslu otrzymują tu różne funkcje. Jeden przeznaczony do obiegu, drugi przeznaczony do przyjęcia. Funkcje te zatrzymują oba egzemplarze na przyszłość. Egzemplarz, przeznaczony do przyjęcia, posyła posiadacz wekslu osobie zaufanej (korespondentowi) na miejsce zamieszkania trasata z poleceniem, aby go trasatowi przedstawiła do przyjęcia, ewentualnie zaprotestowała i egzemplarz ten bez względu na to, czy będzie przyjęty czy nie, u siebie przechowała. Przechowawca egzemplarza do obrotu przeznaczonego nie zwraca go swojemu mandantowi, gdyż przez indosowanie wekslu mogą prawa mandanta przejść na inną osobę, tak że

nie mandant, lecz ów nabywca będzie miał prawo do tego egzemplarza (primy).

Aby przynależność obu egzemplarzy do jednego wekslu i rozmaite ich funkcje zaznaczyć, posiadacz wekslu umieszcza na egzemplarzach innych notatkę wskazującą osobę, u której znajduje się egzemplarz do przyjęcia np. „prima do przyjęcia u X. Y. w Poznaniu". Uwagę tę można umieścić w dowolnem miejscu na wekslu, podpis pod uwagą nie jest wymagany. Brak uwagi takiej na egzemplarzu obiegowym powoduje, że posiadacz jego nie potrzebuje się troszczyć o wydobycie egzemplarza przeznaczonego do przyjęcia; może wykonać zwrotne poszukiwanie na podstawie tego egzemplarza.

Stosunek przechowawcy do przesyłającego mu egzemplarz do przyjęcia opiera się na mandacie. Jednakże ustawa uznaje bezpośredni stosunek prawny przechowawcy egzemplarza do przyjęcia przeznaczonego, jest on mianowicie wprost i bezpośrednio zobowiązany wydać egzemplarz ten prawnemu posiadaczowi innego egzemplarza. Obowiązek ten może być wymuszony drogą skargi (jednak nie w postępowaniu wekslowem). Do uzasadnienia takiego żądania wystarczy legitymacja we-

kslowa (art. 15 u. 1) lub też inne wykazanie prawa np. spadek, cesja.

Obowiązek ten opiera się na własności wekslu i zasadzie przynależności wszystkich egzemplarzy do jednego wekslu.

Przechowawca jest zatem zobowiązany do wydania egzemplarza w jego przechowaniu się znajdującego, zarówno wobec oddawcy ex mandato jak i wobec prawnego posiadacza egzemplarza obiegowego. Wolno mu jednak słuchać poleceń mandanta jedynie tak długo, dopóki nie zgłosi się posiadacz egzemplarza obiegowego.

Jeżeli na wekslu umieszczoną jest uwaga, u kogo się znajduje egzemplarz do przyjęcia przeznaczony, można wykonywać zwrotne poszukiwanie na podstawie takiego egzemplarza pod warunkiem, gdy zostaną dokonane dwa protesty:

a) protest z powodu niewydania egzemplarza przesłanego do przyjęcia,
b) protest z powodu odmówienia przyjęcia lub zapłaty na inny egzemplarz.

Nie wystarczy zatem przedstawienie do przyjęcia lub zapłaty i dokonania protestu na ten egzemplarz, który posiadacz ma w ręku; posiadacz innego egzemplarza powinien poczynić starania o wydobycie egzemplarza przesłanego do akceptu, aby

na jego podstawie mógł żądać przyjęcia lub zapłaty od trasata — a w razie niewydania egzemplarza do akceptu przesłanego dokonać protestu.

2. Odpisy.

Art. 66.

Każdy posiadacz wekslu ma prawo sporządzenia z niego odpisów.

Odpis powinien dokładnie odtwarzać oryginał z indosami i wszelkiemi wzmiankami na nim się znajdującemi; powinien oznaczyć, dokąd odpis sięga.

Na odpisie można umieszczać indosy i poręki wekslowe w ten sam sposób i z temi samemi skutkami, jak na oryginale.

Posiadacz wekslu może sporządzić z niego dowolną liczbę odpisów. Na odpisach mogą być umieszczane oryginalne indosy i awale (przyjęcie nie może być umieszczone na odpisie). Oryginalne indosy i poręki wekslowe na odpisie mają taki sam skutek jak na oryginale.

Odpis nie jest przedstawicielem wekslu, jak wtóropis, tylko w łączności z oryginałem przedstawia weksel. A zatem in-

dos oryginalny na odpisie przenosi prawa wekslowe na indosatarjusza, jednakże praw tych nie może indosatarjusz wykonywać bez oryginału. Odpis powinien być wiernem odtworzeniem oryginału, drobne zmiany, które nie budzą wątpliwości co do przynależności oryginału i kopji, nie wchodzą w grę.

Na odpisie należy umieścić uwagę „dotąd odpis", „odtąd oryginał" bez podpisu, ale w samym tekście odpisu a nie na marginesie lub w napisie.

Art. 67.

Odpis powinien wskazywać osobę, u której znajduje się oryginał. Jest ona zobowiązana wydać oryginał prawnemu posiadaczowi odpisu.

Jeżeli odmówi wydania oryginału, posiadacz odpisu może wykonać zwrotne poszukiwanie przeciw indosantom odpisu tylko po stwierdzeniu przez protest, że pomimo jego żądania nie wydano mu oryginału.

Odpisy wekslowe służą podobnie jak wtóropisy dla ułatwienia obrotu. Aby nie pozbawiać się możności użycia wekslu dla obrotu przez czas potrzebny do przesłania

wekslu do przyjęcia ewent. zaprotestowania i zwrotu wekslu, posiadacz sporządza z niego odpis i odpisem tym posługuje się w obiegu. W tym przypadku umieszcza na odpisie uwagę wskazującą, u kogo się znajduje oryginał. Uwaga ta ma ten skutek, iż na podstawie odpisu samego można poszukiwać regresu przeciw indosantom, których oryginalne indosy znajdują się na odpisie pod warunkiem, gdy będzie stwierdzone protestem, że pomimo żądania odmówiono wydania oryginału.

Jeżeli na odpisie nie umieszczono uwagi, gdzie znajduje się oryginał, natenczas nie można wykonywać praw przeciw indosantom kopji bez oryginału. Protest z powodu niewydania oryginału jest surogatem oryginału, a tu takiego protestu nie można dokonać.

Protest z powodu niewydania oryginału jest konieczny dla zwrotnego poszukiwania przeciw indosantom, których podpisy oryginalne znajdują się na wekslu, ale też zupełnie wystarczający. Protest ten powinien być dokonany w należytym czasie, a więc protest z powodu niezapłaty w przeciągu trzech dni protestowych, tj. w takim czasie, w jakim możnaby było przedstawić do zapłaty oryginał, gdyby był wydany.

Przechowawca oryginału obowiązany jest podobnie jak przechowawca wtóropisu przesłanego do przyjęcia wydać oryginał prawnemu posiadaczowi odpisu.

Dział X.

FAŁSZE.

Art. 68.

Sfałszowanie jakiegokolwiek podpisu, nawet wystawcy lub akceptanta nie uchybia ważności innych podpisów.

Podpis sfałszowany.

Podpis może być podrobiony, gdy nie pochodzi z rąk osoby, która jest podpisaną, albo sfałszowany przez zmiany podpisu np. dodanie fałszywego imienia, dodatku „i Ska" itd. Że z podpisu sfałszowanego nie odpowiada osoba, którą podpis ma wskazywać, nie ulega żadnej wątpliwości. Nawet uznanie podpisu nie przywraca ważności zobowiązania wekslowego; jednak uznający odpowiada cywilnie. Kto pomimo, że podpis jego jest fałszywy, zapłaci weksel, może domagać się zwrotu (condictio indebiti).

Ustawa wypowiada jednakże zasadę wzajemnej niezależności oświadczeń wekslowych w ten sposób, że pomimo sfałszowania jednego podpisu pozostają

w mocy zobowiązania z innych podpisów, które są prawdziwe.

Nawet gdy jest sfałszowany podpis wystawcy, który bierze na się odpowiedzialność za podstawowy weksel albo akceptanta jako głównego dłużnika, inni dłużnicy jak indosanci, awaliści będą odpowiadali, jeśli podpisy ich są prawdziwe.

Powód nie ma obowiązku dowodzenia prawdziwości .podpisu — rzeczą pozwanego będzie podnieść w formie zarzutu i udowodnić nieautentyczność podpisu.

Zarzut nieautentyczności podpisu można przeciwstawić każdemu posiadaczowi wekslu bez względu na to, czy nabył go w dobrej czy złej wierze lub działał w porozumieniu na szkodę dłużnika (art. 16 ust. weksl.).

Art. 69.

W razie zmiany tekstu wekslu ci, którzy podpisali go po dokonaniu zmiany, odpowiadają według treści tekstu zmienionego; ci, którzy weksel poprzednio podpisali, odpowiadają według pierwotnego tekstu.

Fałszywy jest weksel nietylko wtedy, gdy podpis został sfałszowany, ale także gdy podpis jest prawdziwy, jednak zmie-

niono treść wekslu, np. sumę 1000 zł zmieniono na 10 000 zł, albo zmieniono termin płatności, albo dodano domicyl, którego na wekslu nie było.

Zmiany takie mogą być uskutecznione przez poprawki, przekreślenia, wyskrobanie albo dodatki.

Kto weksel podpisał już po dokonaniu zmian, ten zgodził się na jego treść zmienioną, pokrył podpisem swym wszystkie zmiany, tem samem odpowiada wedle zmienionej treści wekslu.

Kto natomiast weksel podpisał przed zmianą, odpowiada podług treści pierwotnej niezależnie od tego, czy pierwotna osnowa wekslu zawartą jest w dokumencie wekslowym, czy też została usuniętą, i niezależnie od tego, czy zmiana była widoczną czy nie. Gdyby jednak dłużnik zgodził się na zmianę, uważać należy, jak gdyby sam zmiany dokonał.

Okoliczność, czy zmiana jest widoczną, wpływa jedynie na rozłożenie ciężaru dowodowego.

Jeżeli zmiana nie jest widoczną, a weksel na zewnątrz niepodejrzany, stanowisko powoda nie ulega zmianie; dłużnik musi udowodnić, że weksel miał w chwili, gdy on podpis swój umieścił, inną treść i że zmiana bez jego woli nastąpiła.

Jeżeli zmiana jest widoczną, weksel jest na zewnątrz wadliwy i podejrzany, powód winien udowodnić, że dłużnik wydał weksel po zmianie, lub na zmianę się zgodził.

Również wpływa wadliwość lub niewadliwość wekslu na wybór postępowania wekslowego. Jedynie weksle na zewnątrz niewadliwe i niepodejrzane nadają się do procesu wekslowego (nakazowego).

Dział XI.

PRZEDAWNIENIE.

Art. 70.

Roszczenia wekslowe przeciwko akceptantowi przedawniają się w trzy lata od dnia płatności wekslu.

Roszczenia posiadacza wekslu przeciw indosantom i wystawcy przedawniają się w rok od dnia protestu, dokonanego w należytym czasie, zaś w przypadku zastrzeżenia „bez kosztów" od dnia płatności.

Zwrotne roszczenia indosantów między sobą i przeciwko wystawcy przedawniają się w sześć miesięcy od dnia, w którym indosant wykupił weksel, albo w którym doręczono mu skargę.

I. W porównaniu z prawem cywilnem ma przedawnienie wekslowe swoje odrębne właściwości, które się zaznaczają nietylko krótkością czasu przedawnienia, lecz ponadto zbliża się przedawnienie do prekluzji czyli czasowego ograniczenia roszczeń. Mianowicie: a) przyczyny przerwy przedawnienia roszczeń wekslowych są ograniczone, b) niema zawieszenia przedawnienia, c) przedawnienie powinno być uwzględnione z urzędu przez sędziego, a nie dopiero na wniosek stron (sporne). Mimoto przedawnienie wekslowe ma charakter przedawnienia i podlega ogólnym przepisom o przedawnieniu. Dłużnik wekslowy nie może zgóry zrzec się przedawnienia, albo też przedłużyć czasokres przedawnienia (np. „zostaję w obligu przez 5 lat"). Można jednak przedawnienie skrócić umową. Natomiast można zrzec się zarzutu przedawnienia, gdy weksel już uległ przedawnieniu np. przez uznanie długu lub przyrzeczenie zapłaty po przedawnieniu.

Przedawnienie roszczenia przeciw akceptantowi.

II. Przeciwko akceptantowi przedawniają się roszczenia wekslowe w 3 latach, licząc od terminu płatności. Dnia płatności jako i dnia początkowego nie wlicza się w okres przedawnienia (art. 79 u. 1); natomiast dzień płatności jest bezwzględnie, jak to wynika z brzmienia ustawy, począt-

kowym dniem przedawnienia, chociażby przypadał na niedzielę lub święto (inne zapatrywanie liczy przedawnienie dopiero od dnia, w którym można żądać zapłaty). Przy wekslach płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, nie przedstawionych do zapłaty wzgl. przyjęcia, zaczyna biec przedawnienie od ostatniego dnia czasokresu ustawowego lub umownego do przedstawienia.

Przedawnienie roszczeń regresowych.

III. Roszczenia regresowe posiadacza wekslu przedawniają się w jednym roku; dla ostatniego posiadacza wyznacza ustawa dłuższy okres przedawnienia, bo ono ma główne znaczenie. Termin ten rozpoczyna się od dnia sporządzenia protestu; dnia protestu nie wlicza się (art. 79 u. 1). Dla roszczeń indosantów pomiędzy sobą i przeciwko wystawcy ustanawia ustawa 6-miesięczne przedawnienie.

Płacący przez wyręczenie wstępuje w prawa posiadacza, do niego odnosi się 1-roczne przedawnienie od dnia protestu (art. 62); inne zapatrywanie uważa go za samoistnie uprawnionego do regresu, a przedawnienie wynosiłoby 6 miesięcy od dnia zapłaty.

W przypadku zastrzeżenia bez protestu zaczyna biec przedawnienie od dnia płatności.

Przedawnienie rozpoczyna się w rozmaitych terminach zależnie od tego, czy poprzednik wykupił weksel dobrowolnie, czy też dał się zaskarżyć. Jeżeli indosant wykupił weksel dobrowolnie, przedawnienie biegnie od dnia wykupienia wekslu; jeżeli dopuścił do skargi — od dnia doręczenia skargi. Za początek przedawnienia może być uważane jedynie takie stadjum procesowe, w którem pozwany sam dla swej osoby może spowodować przerwę przedawnienia przeciw poprzednikom. Tym aktem jest doręczenie skargi, bo dopiero od tej chwili ma pozwany możność wytoczenia skargi swoim poprzednikom (jeśli wykupi weksel) — albo oznajmienia sporu poprzednikom, gdy ma zamiar wdać się w spór.

Surogaty skargi.

IV. Podług obowiązujących na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej ustaw cywilnych i procesowych oprócz skargi mają równe skardze znaczenie i wpływ na rozpoczęcie i bieg przedawnienia także inne czynności procesowe (tzw. surogaty skargi). Do czasu wydania jednolitej ustawy cywilnej i procesowej, która określi, jakie akty procesowe mają znaczenie równe skardze, należało utrzymać w mocy te poszczególne, różne postanowienia ustaw procesowych i cywilnych. Tę zasadę przyj-

muje ustawa wekslowa w postanowieniach tymczasowych (art. 103).

Narówni z doręczeniem skargi ze względu na początek przedawnienia przyjmuje ustawa:

a) na obszarze mocy obowiązującej austrjackiej procedury podniesienie roszczenia na ustnej rozprawie (art. XLV ust. zapr. proced. austr.),

b) na obszarze mocy obowiązującej procedury niemieckiej (Poznańskie, Pomorze, Śląsk Górny) doręczenie nakazu płatniczego w postępowaniu upominawczem, przedstawienie roszczenia wekslowego w procesie do potrącenia, doręczenie uchwały egzekucyjnej (§ 209 niem. kod. cywilnego), podniesienie roszczenia na ustnej rozprawie (§ 281 niem. proced. cyw.),

c) na obszarze mocy obowiązującej procedury rosyjskiej doręczenie nakazu egzekucyjnego na podstawie wekslu, zaopatrzonego w klauzulę egzekucyjną.

V. Czasokresy przedawnienia oblicza się podług art. 35 ust. Przedawnienie skuteczne jest przeciw wszystkim dłużnikom wekslowym; przedawnienie roszczenia wekslowego posiadacza skuteczne jest nie-

tylko przeciw bezpośredniemu indosantowi, lecz także wobec wszystkich poprzedników (z wyjątkiem akceptanta).

Przedawnienie zobowiązania akcept wyręczaj. i awalisty.

VI. Jakiego czasu potrzeba do przedawnienia roszczeń przeciwko akceptantowi przez wyręczenie tudzież awaliście, zależy od tego, kogo akceptant wyręcza wzgl. za kogo awalista poręcza (art. 57 ust. weksl. ust. 1 i art. 30 ust. 1). Jeśli przyjęcie dla honoru lub awal podpisano za akceptanta — przedawnienie zobowiązań akceptanta wyręczającego wzgl. awalisty wynosi trzy lata, licząc od dnia płatności wekslu. Jeżeli akcept wyręczający lub awal podpisano za indosanta lub wystawcę — przedawnienie wynosi 1 rok od protestu dla posiadacza, 6 miesięcy dla dalszego indosanta, który weksel wykupił, licząc od dnia wykupienia wzgl. doręczenia skargi.

Wpływ przedawnienia jednych roszczeń na inne.

VII. Przedawnienie roszczenia wekslowego przeciw jednemu dłużnikowi nie ma żadnego wpływu na roszczenia przeciw innym dłużnikom. Nawet przedawnienie roszczenia przeciw akceptantowi nie ma wpływu na roszczenia przeciw dłużnikom regresowym; roszczenia regresowe pozostają w mocy pomimo, że upłynął termin trzyletniego przedawnienia od płatności wekslu przeciw akceptantowi; roszczenia

regresowe, powstałe dopiero po tym upływie czasu wskutek opóźnionego ich dochodzenia np. zapłaty lub doręczenia skargi, pozostają w mocy. Jeżeli liczba indosów jest większa, zdarzyć się może, że zobowiązanie regresowe jednego z dalszych indosantów jeszcze nie uległo przedawnieniu; będzie on odpowiadał, pomimo, że zobowiązanie akceptanta wskutek przedawnienia już zgasło. Jeżeli dłużnik regresowy otrzymał zawiadomienie (notyfikację) o niehonorowaniu wekslu, rzeczą jego było weksel wykupić i zapobiec przedawnieniu zobowiązania akceptanta. Jeśli nie został zawiadomiony, ma prawo domagać się odszkodowania od tego, kto zaniedbał notyfikacji.

W tym przedmiocie niema zgody w literaturze.

Inne zapatrywanie przyjmuje, że zobowiązanie regresata gaśnie, jeśli zgasło zobowiązanie akceptanta wskutek przedawnienia, gdyż dłużnik obowiązany jest do regresu li tylko pod warunkiem, gdy mu zostanie zwrócony weksel nieprzedawniony. Zobowiązanie dłużnika regresowego, które zgasło przez przedawnienie, nie może odzyskać skuteczności prawnej dlatego, że uprawniony do zwrotnego poszukiwania już po przedawnieniu weksel wykupił.

Dłużnik może zasłonić się zarzutem, że zapłata po przedawnieniu regresu była nienależną i niepotrzebną.

Uwzględnienie z urzędu?

VIII. Czy przedawnienie ma być uwzględnione z urzędu, czy też jedynie na wniosek strony, jest sporne w literaturze i praktyce. Praktyka austrjacka skłania się ku uwzględnieniu z urzędu, natomiast niemiecka przyjmuje jedynie możność uwzględnienia wskutek zarzutu. Zaznaczyć należy, że jedynie przedawnienie roszczeń przeciw akceptantowi i roszczeń regresowych posiadacza wekslu wynika z wekslu wzgl. protestu, przedawnienie roszczeń regresowych poprzedników nie da się z wekslu oznaczyć, bo niewiadomo, kiedy weksel wykupili lub kiedy im skargę doręczono — wyjąwszy, gdyby zapłata długu regresowego była potwierdzoną na wekslu z podaniem daty w pokwitowaniu.

Art. 71.

Przedawnienie roszczeń wekslowych przerywają jedynie i wyłącznie:

a) wytoczenie skargi;

b) zgłoszenie roszczenia wekslowego w postępowaniu układowem lub upadłościowem;

c) oznajmienie sporu lub przypozwanie ze strony pozwanego;

d) uznanie piśmienne roszczenia wekslowego.

Przyczyny przerwy.

I. Ustawa normuje przerwę przedawnienia dla weksla odrębnie, aniżeli dla roszczeń cywilnych. Przemawia za tem formalna natura weksla, która wymaga konsekwentnie przyznania wpływu na bieg przedawnienia jedynie aktom formalnym. Z drugiej strony brak jednolitego prawa cywilnego dla całej Rzeczypospolitej Polskiej wymaga dla podniesienia bezpieczeństwa wekslowego unormowania przerwy przedawnienia w sposób jednolity.

W szczególności przerywają przedawnienie:

Skarga.

1. Wytoczenie skargi. Co należy rozumieć przez wytoczenie skargi, a w szczególności, czy ze względu na przerwę przedawnienia skarga uważaną być ma za wytoczoną już w chwili wniesienia do sądu, czy dopiero doręczenia pozwanemu, zależy od zasad procedury cywilnej, która na ziemiach Rzeczypospolitej nie jest jednolitą (niemiecka, austrjacka, rosyjska). W zakresie mocy obowiązującej proce-

dury cywilnej austrjackiej obowiązuje § 232 pr. cyw. Skarga jest wytoczona z chwilą doręczenia pozwanemu. Dla zachowania czasokresu lub przerwy upływu czasokresu wystarcza wniesienie skargi do sądu.

Podług procedury cywilnej niemieckiej (253, 280, 281, 499, 500, 510, 696) wytoczenie skargi (Klageerhebung) następuje z chwilą doręczenia skargi. W postępowaniu upominawczem następuje wprawdzie zawiśnięcie sporu z chwilą doręczenia nakazu płatniczego, jednakże — o ile rozchodzi się o przerwę przedawnienia, następuje ona już z chwilą wniesienia prośby o wydanie nakazu zapłaty, jeżeli doręczenie później nastąpi (693 proc. cywilnej). Przepis ten został wyraźnie utrzymany w mocy w art. 103 ust. weksl.

Procedura cywilna rosyjska nie zna różnicy między wniesieniem skargi przed sąd a zawiśnięciem sporu, używa wyrazu „wytacza się powództwo" w znaczeniu „wniesienia skargi" przed sąd (art. 203), mówi o przyjęciu skargi przez sąd (art. 271). Wedle procedury rosyjskiej

wytoczenie skargi jest identyczne z wniesieniem powództwa przed sąd.

Zgłoszenie w konkursie.

2. Zgłoszenie roszczenia wekslowego w postępowaniu upadłościowem lub układowem. Bliższe postanowienia o zgłoszeniu roszczeń w postępowaniu upadłościowem lub układowem zawierają ustawy konkursowe, obowiązujące na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej (13 ord. konk. niem., 8 austr. ord. konk.).

Oznajmienie sporu.

3. Oznajmienie sporu lub przypozwanie ze strony pozwanego. Oznajmienie sporu (litis denuntiatio) jest to wychodzące od jednej ze stron procesowych, a zwrócone do osoby trzeciej zawiadomienie o toczącym się sporze, aby dać jej możność wzięcia udziału w sporze (72 proc. cyw. niem. i nast., 21 proced. cyw. austr., procedura rosyjska mówi o „przypozwaniu" (art. 128).

Uznanie pisemne.

4. Uznanie zapomocą dokumentu pisemnego, a zatem ani uznanie ustne ani milczące (np. zapłata części długu lub odsetek, prośba o zwłokę) nie przerywają przedawnienia.

II. Przerwa przedawnienia ma ten skutek, że dotychczasowego biegu przedawnienia nie liczy się, przedawnienie rozpoczyna się na nowo. Tem różni się przerwa od wstrzymania (zawieszenia), przy którem wlicza się w okres przedawnienia czas, który upłynął przed zdarzeniem powodującem wstrzymanie.

Surogaty skargi.

III. Podług art. 103 ust. weksl. powodują przerwę przedawnienia wekslowego także tzw. surogaty skargi, w szczególności:

a) na obszarze mocy obowiązującej procedury austrjackiej podniesienie roszczenia wekslowego na ustnej rozprawie (art. XLV ustawy zaprowadzającej austr. proc. cyw.),

b) na obszarze mocy obowiązującej procedury niemieckiej i kodeksu cywilnego:

1. wniesienie do sądu nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczem (693 proced. cyw. niem.),
2. podniesienie roszczenia na ustnej rozprawie (28 niem. proc. cyw.), w szczególności dochodzenie potrącenia w procesie (209 ust. 3 kod. niem.,
3. wniosek egzekucyjny (209 l. 5),

c) na obszarze mocy obowiązującej procedury rosyjskiej wniosek egzekucyjny na podstawie klauzuli egzekucyjnej, umieszczonej na wekslu (art. 161 proced. ros.).

Art. 72.

Przerwane przedawnienie wekslowe zaczyna biec na nowo:

a) w przypadku wniesienia skargi i nienależytego popierania sporu — od ostatniej czynności procesowej; nowe przedawnienie przerywa się przez podjęcie procesu;

b) w przypadku zgłoszenia w postępowaniu układowem lub upadłościowem — od chwili zakończenia postępowania, a w razie zaprzeczenia zgłoszonej wierzytelności — od chwili zaprzeczenia;

c) w przypadku oznajmienia sporu lub przypozwania — od prawomocnego ukończenia sporu;

d) w przypadku uznania — od daty dokumentu.

Ponowne rozpoczęcie przedawnienia po przerwie

Wobec braku jednolitego ustawodawstwa procesowego w Państwie Polskiem zagadnienie ponownego rozpoczęcia biegu przedawnienia po przerwie, które to zagadnienie nie może pozostać bez wpływu na samo prawo materjalne, słusznie stara się ustawa unormować w sposób możliwie jednolity.

Dla każdej przyczyny przerwy odmiennie musi być unormowane rozpoczęcie biegu przedawnienia, a mianowicie:

Po skardze.

1. wytoczenie skargi powoduje przerwę przedawnienia tylko pod warunkiem należytego popierania procesu. Jeżeli proces będzie należycie popierany i doprowadzi do korzystnego wyroku, natenczas ma miejsce 30-letnie przedawnienie. Jeżeli orzeczenie sądowe oddala powoda z przyczyn merytorycznych — odpada całe roszczenie. Jeżeli oddalenie nastąpi z przyczyn formalnych, np. cofnięcia skargi, niewłaściwości sądu itp., uważać należy przerwę jako niebyłą (niektóre ustawy cywilne dają powodowi termin i przepisują warunki utrzymania przerwy (kod. niem. cyw. § 212).

Jeżeli proces nie będzie należycie popierany, np. wskutek spoczy-

wania sporu — przerwa kończy się z ostatnią czynnością procesową; od tej chwili rozpoczyna biec nowe przedawnienie. To nowe przedawnienie może być przerwane nietylko środkami z art. 71, ale także przez podjęcie procesu.

Po zgłoszeniu w konkursie.

2. W przypadku zgłoszenia roszczenia wekslowego w konkursie, przerwa trwa aż do ukończenia postępowania konkursowego, od tej chwili zaczyna biec nowe przedawnienie — jednakże tylko w przypadku, gdy roszczenie nie było zaprzeczone przez zarządcę masy upadłościowej lub dłużnika konkursowego. W razie zaprzeczenia przedawnienie biegnie od chwili zaprzeczenia, a wierzyciel zaprzeczonej wierzytelności wekslowej musi podjąć inne kroki celem przerwania przedawnienia.

Po oznajmieniu sporu.

3. W przypadku oznajmienia sporu lub przypozwania przedawnienie zaczyna biec na nowo od prawomocnego ukończenia sporu, czyto wyrokiem lub w inny sposób (ugoda, absolutio ab instantia itd.).

Po uznaniu.

4. W przypadku uznania — przedawnienie biegnie na nowo od daty uznania.

Art. 73.

Przerwa przedawnienia skuteczna jest jedynie wobec tego dłużnika wekslowego, którego dotyczy przyczyna przerwy.

Skuteczność przerwy wobec dłużnika.

I. Przerwa przedawnienia odnosi się tylko do tego dłużnika, któremu wytoczono skargę, albo zgłoszono roszczenie w jego upadłości, albo któremu spór oznajmiono, albo który uznał roszczenie pisemnie, natomiast wobec innych dłużników przedawnienie biegnie dalej. Przedawnienia wobec innych dłużników nie przerywa nawet oznajmienie sporu ze strony powoda (tylko oznajmienie sporu ze strony pozwanego przerywa przedawnienie roszczeń pozwanego do tego, komu spór oznajmił).

Rozumie się samo przez się, że przerwa skutkuje także jedynie na korzyść wierzyciela, który jej dokonał. Wypływa to z zasady, że prawa regresowe poprzednika, który weksel wykupił, to nie są prawa przelane (z wierzyciela na dłużnika), lecz prawa samoistne. Indosant, który w drodze regresu weksel wykupił, nie wstępuje w prawa posiadacza, lecz odzyskuje swoje dawne stanowisko prawne, powraca do praw, przysługujących mu z indosu pierwotnego.

Inaczej ma się rzecz z indosem; po proteście lub po upływie terminu protestującego indosatarjusz nabywa prawa indosanta, a zatem także korzyści płynące z przerwy przedawnienia.

Art. 74.

Bieg przedawnienia nie ulega zawieszeniu.

Zawieszenie przedawnienia.

Ustawa wekslowa nie uznaje zawieszenia biegu przedawnienia ani z przyczyn podmiotowych, ani z przyczyn przedmiotowych.

Dział XII.

ROSZCZENIE Z TYTUŁU NIESŁUSZNEGO ZBOGACENIA.

Art. 75.

Wystawca i akceptant, których zobowiązanie wekslowe zgasło wskutek przedawnienia lub zaniedbania czynności zachowawczych, są zobowiązani wobec posiadacza wekslu, o ile z jego szkodą niesłusznie się zbogacili.

Roszczenie z tytułu niesłusznego zbogacenia przedawnia się w trzy lata od dnia zgaśnięcia zobowiązania wekslowego.

Skutki przedawnienia.

I. Wskutek przedawnienia gaśnie roszczenie wekslowe. Wierzyciel traci prawo skargi, dłużnik może odmówić zapłaty. Jeżeli dłużnik zapłaci dobrowolnie, wiedząc, że weksel jest przedawniony, nie może żądać zwrotu, gdyż w zapłacie leży uznanie długu przedawnionego. Jeżeli dłużnik zapłaci w nieświadomości, iż weksel jest przedawniony, condictio indebiti nie ma miejsca (§ 1432 ust. austr., § 222 kod. cyw. niem.).

Podobne skutki ma zaniedbanie aktów zachowawczych (przedstawienie wekslu, protest); wierzyciel traci skargę, dłużnik może odmówić zapłaty.

Zgaśnięcie roszczenia wekslowego wskutek przedawnienia lub zaniedbania aktów zachowawczych wychodzi na korzyść dłużników wekslowych, są oni wolni od zobowiązania. Niesłusznem byłoby, gdyby dłużnicy wekslowi w ten sposób zbogacili się ze szkodą posiadacza wekslu. Dlatego ustawa wekslowa przyznaje posiadaczowi wekslu skargę z tytułu niesłusznego zbogacenia. Uregulowanie tej skargi w prawie wekslowem jest niezbędne, zwłaszcza gdy ustawa wekslowa odłącza zagadnienie pokrycia od wekslu, odbiera zatem pokryciu wszelki wpływ na ocenę odpowiedzialno-

ści wekslowej wystawcy lub akceptanta. Skarga z tytułu niesłusznego zbogacenia może być skuteczną jedynie przeciw tym dłużnikom wekslowym, którzy wskutek przedawnienia wekslu lub zaniedbania aktów zachowawczych zbogacili się. Zbogacenie nie polega na zaoszczędzeniu wydatku, pojęcie zbogacenia jest pozytywne; zbogacenie zachodzi wtedy, gdy ktoś wartość majątkową otrzymał, majątek swój powiększył, a wartość ta pozostała w jego majątku. Zobowiązani do wydania niesłusznego zbogacenia są jedynie wystawca i akceptant. Niema skargi o niesłuszne zbogacenie przeciw indosantom ani awalistom ani przyjemcy przez wyręczenie. Indosant z reguły nie zbogaca się, gdyż waluta, jaką on otrzymuje od następcy, przedstawia się jedynie jako zwrot tego, co zapłacił za weksel swemu poprzednikowi.

Niesłuszne zbogacenie.

II. Zbogacenie niesłuszne po stronie pozwanego. Wystawca zbogaca się, gdy otrzymał walutę od remittenta, lecz nie dał pokrycia akceptantowi, albo dał je tylko w części. Zbogacenie równa się tu wartości waluty zmniejszonej o wartość pokrycia.

Jeżeli wystawca dał akceptantowi pełne pokrycie, niema mowy o zbogaceniu

jego. W tym przypadku nie wystawca, lecz akceptant jest zbogacony. Obojętnem jest, czy wystawcy pozostaje jeszcze z mocy stosunku cywilnego jakie roszczenie o zwrot pokrycia nieużytego na zapłatę wekslu; najczęściej roszczenie cywilne gaśnie, jeżeli akceptu udzielono w miejsce zapłaty; roszczenie cywilne zgasło, jeśli akceptant dał weksel na zabezpieczenie (ułatwienie zrealizowania) roszczenia cywilnego, a wystawca zrealizował weksel i walutę zatrzymał, nie może już dochodzić roszczenia z tytułu cywilnego.

Jeżeli weksel nie był akceptowany, wystawca zbogaca się, gdy otrzymał walutę. Chociażby dał trasatowi pokrycie, którego on nie użył na zapłacenie długu, lecz w majątku swym zatrzymuje, to przecież tylko wystawca może z mocy stosunku cywilnego, wiążącego go z trasatem, żądać zwrotu pokrycia — natomiast posiadacz wekslu nie ma do trasata żadnego roszczenia z tytułu, iż u niego znajduje się pokrycie.

Akceptant zbogaca się, jeśli otrzymał pokrycie, lecz wekslu nie zapłacił.

III. Szkoda posiadacza wekslu polega tu jedynie i wyłącznie na utracie roszczenia wekslowego.

Szkoda posiadacza wekslu.

Obojętnem jest, czy posiadacz wekslu dał walutę czy nie. I ten ponosi szkodę, kto otrzymał weksel w podarunku albo w posagu.

Niema mowy o szkodzie posiadacza wekslu, jeżeli może on uzyskać zapłatę od pozwanego lub innego dłużnika wekslowego na podstawie stosunku cywilnego, służącego za podstawę transakcji wekslowej, np. sprzedaży na kredyt, pożyczki. Zaspokojenie posiadacza z innego (cywilnego) tytułu będzie niemożliwe, gdy tego stosunku nie było np. przy dyskoncie wekslu, albo gdy stosunek cywilny wygasł, np. weksel dano w miejsce zapłaty, albo weksel dano na ułatwienie (zabezpieczenie zapłaty), atoli nabywca zrealizował weksel i walutę zatrzymał (inaczej, gdyby musiał weksel wykupić).

Niema mowy o szkodzie posiadacza wekslu, jak długo istnieje zobowiązanie wekslowe innego dłużnika wekslowego. Np. zobowiązanie regresowe wystawcy zgasło wskutek zaniedbania aktów zachowawczych, atoli zobowiązanie akceptanta jeszcze nie uległo przedawnieniu wyjąwszy, gdyby akceptant był niewypłacalny (konkurs, bezowocna egzekucja).

IV. Związek przyczynowy między zbogaceniem dłużnika a szkodą posiadacza wekslu nie jest wymagany.

Charakter skargi o niesłuszne zbogacenie.

Obojętnem jest, czy posiadacza wekslu łączy z dłużnikiem bezpośredni stosunek cywilny, np. posiadaczem wekslu nie jest remittent, lecz dalszy indosatarjusz.

Jedynym łącznikiem pomiędzy uprawnionym do skargi z tytułu niesłusznego zbogacenia a zobowiązanym — jest weksel. Dlatego skarga z tytułu niesłusznego zbogacenia jest skargą wekslową, gdyż opiera się na wekslu, który posiadać musi wszelkie wymogi swej ważności, atoli uległ przedawnieniu lub zaniedbaniu aktów zachowawczych.

Jednakże weksel taki uzasadnia roszczenie z tytułu niesłusznego zbogacenia jedynie pod warunkiem, gdy wystawca lub akceptant zbogacił się ze szkodą posiadacza. Dlatego posiadacz wekslu musi wykazać i udowodnić zarówno własną szkodę jak i zbogacenie dłużnika. Skarga o niesłuszne zbogacenie nie nadaje się do procesu wekslowego, dochodzić jej należy w zwykłem postępowaniu cywilnem. Uprawnionym do skargi jest legitymowany podług art. 15 u. 1 posiadacz wekslu, jednak

jedynie wtedy, gdy miał legitymację i posiadał weksel w chwili zgaśnięcia zobowiązania wekslowego. Kto nabył weksel już po tej chwili drogą wykupna w czasie, gdy jego zobowiązanie regresowe zgasło, nie może odzyskać praw, jakie miał z wekslu — możliwą jest tylko cesja albo indos, po terminie do protestu zakreślonym, który ma skutki cesji. Roszczenia z tytułu niesłusznego zbogacenia można dochodzić także na podstawie dekretu amortyzacyjnego.

Także rozciągłość roszczeń ulega zmianie, powód nie może żądać zapłaty sumy wekslowej z należytościami dodatkowemi z art. 47 i 48, lecz jedynie tego, o co się pozwany zbogacił. Nie jest jednak wymaganem, aby zbogacenie znajdowało się jeszcze w chwili skargi w majątku pozwanego.

Przedawnienie skargi o zbogacenie.

V. Roszczenie z tytułu niesłusznego zbogacenia przedawnia się w trzech latach od dnia zgaśnięcia zobowiązania wekslowego, a zatem od upływu przedawnienia skargi wekslowej przeciw akceptantowi lub skargi regresowej przeciw wystawcy wzgl. od zaniedbania aktów zachowawczych w przepisanym terminie.

Dział XIII.

PRZEPISY OGÓLNE.

Art. 76.

Zobowiązanie wekslowe może zaciągać każdy, o ile może się zobowiązywać według przepisów prawa prywatnego.

I. Ustawa mówi jedynie o biernej zdolności wekslowej, czyli zdolności zaciągania zobowiązań na podstawie własnych lub obcych działań. Natomiast nie wspomina o zdolności wekslowej czynnej, jako zdolności być podmiotem praw wekslowych czy to na podstawie własnych czy obcych czynności. Tu obowiązuje prawo cywilne.

Zdolność wekslową bierną zrównała ustawa wekslowa z zdolnością do zaciągania zobowiązań podług prawa cywilnego. O ile może się kto zobowiązywać podług przepisów prawa cywilnego, może także zaciągać zobowiązania wekslowe. Zdolność tę mają zarówno osoby fizyczne jak i prawne, w szczególności spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielnie, osoby prawne publiczne (państwo, gminy), stowarzyszenia itp. Zdolno bierna wekslowa.

„O ile" znaczy, że bierną zdolność wekslową mają nietylko osoby, którym prawo cywilne przyznaje pełną nieograniczo-

ną zdolność wekslową, lecz także osoby, które mają zdolność wekslową ograniczoną, np. małoletni od 7 do 21 roku życia. Osoby te mogą zobowiązywać się wekslowo pod temi samemi warunkami, pod jakiemi mogą zaciągać zobowiązania podług prawa cywilnego. A zatem małoletni potrzebują do zaciągania zobowiązań wekslowych zezwolenia ojca lub opiekuna. Zezwolenie ojca lub opiekuna może być udzielone przed lub po podpisaniu wekslu i nie potrzebuje być uwidocznione na wekslu; może być udzielone ustnie, lub pisemnie w innym dokumencie.

II. Zdolność rozporządzania pewną masą majątkową i zobowiązywania się, przyznana małoletnim, np. w prawie austrjackiem tem, co sobie własną pracą zarobili, albo co im po dojrzałości oddano do użytku (246 u. cyw. austr.), albo nadwyżką dochodów oddaną przez władzę opiekuńczą małoletniemu powyżej lat 20 do rozporządzania, nie ma wpływu na ocenienie zdolności do działań wekslowych małoletnich, gdyż rozchodzi się tu o zasadniczą, ogólną zdolność do zaciągania zobowiązań, a nie o wyjątkową, odnoszącą się do pewnych umów lub pewnej części majątku — zwłaszcza, że z wekslu nie wynika, do czego zobowiązanie się odnosi.

Zawarunkowanie ważności zobowiązania istnieniem i wysokością majątku, z pewnych źródeł pochodzącego, sprzeciwia się naturze zobowiązania wekslowego i bezpieczeństwu obrotu.

§ 110 k. cyw. niem. uznaje zobowiązania małoletniego za ważne bez zezwolenia opiekuna jedynie w tym przypadku, gdy zostaną zaspokojone z tego, co małoletniemu oddano do rozporządzania.

I w tych wypadkach zatem do ważności zobowiązania wekslowego potrzeba zezwolenia ojca (opiekuna).

Podług prawa austrjackiego małoletni, który prowadzi przedsiębiorstwo handlowe lub przemysłowe za zezwoleniem władzy nadopiekuńczej, ma zdolność wekslową (252 u. cyw. austr., 4 ust. przemysł. z r. 1859). Podług prawa niemieckiego małoletni, który prowadzi przedsiębiorstwo przemysłowe za zezwoleniem, może się wprawdzie zobowiązywać w zakresie przedsiębiorstwa, jednakże do zaciągania zobowiązań wekslowych potrzebuje zezwolenia sądu opiekuńczego (§§ 112, 1822 L. 9).

III. Zdolność wekslowa wymagana jest w chwili wydania (emisji) wekslu, bo tę chwilę uważa się za chwilę zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Ktoś wystawił

weksel kilka dni przed dojściem do pełnoletności, ale wręczył go remittentowi już po osiągnięciu 21 lat, weksel będzie ważny. Data wystawienia podana na wekslu jest domniemaną datą wydania wekslu (zaciągnięcia zobowiązania wekslowego). Dłużnik może udowodnić, że data jest nieprawdziwa, że wydanie wekslu nastąpiło przed lub po tej dacie.

Skutki niezdolności.

Brak zdolności wekslowej powoduje nieważność wekslu. Zarzut ten skuteczny jest przeciw każdemu posiadaczowi wekslu; powinien być z urzędu uwzględniony, o ile znany jest sędziemu.

Zobowiązanie wekslowe, zaciągnięte przez małoletniego (lub wogóle osobę ograniczoną w zdolności do działań prawnych) bez zezwolenia opieki, będzie ważne, jeżeli małoletni po osiągnięciu pełnoletności zatwierdzi swoje zobowiązanie (por. 108 kod. cyw. niem., 1311 kod. cyw. napol.).

Dowód braku zdolności wekslowej obciąża pozwanego. Odpowiada to ogólnej regule, że powód nie potrzebuje udowodnić ogólnych warunków ważności i oświadczenia (zdolności do działań prawnych, zgodności oświadczenia z wolą itp.). Kto twierdzi, że oświadczenie nieważne

jest dla braku ogólnych warunków, musi brak warunków udowodnić. W przypadku ograniczonej zdolności wekslowej powód winien udowodnić, że zezwolenie opieki zostało udzielone.

Brak zdolności wekslowej nie ma wpływu na ważność zobowiązań z podpisów innych osób, które mają taką zdolność (patrz art. 7 ust. weksl.).

Art. 77.

Nieumiejący lub niemogący pisać, może zastąpić podpis znakiem ręki, który powinien być uwierzytelniony trybem w ustawach wskazanym.

Pełnomocnictwo do podpisania wekslu w imieniu nieumiejącego pisać musi być w powyższy sposób uwierzytelnione.

Surogat podpisu.

I. Osoby, nieumiejące pisać (analfabeci), a narówni z niemi stawia ustawa osoby niemogące pisać (np. z powodu sparaliżowania), mogą mimo to wekslowo zobowiązywać się, umieszczając na wekslu znak swej ręki (np. krzyżyk, kółko lub kreskę). Taki znak ręki tylko wtedy zastępuje podpis, gdy jest uwierzytelniony. W jaki sposób uwierzytelnienie ma nastąpić, ustawa

nie określa, odsyła do ogólnych przepisów ustaw o uwierzytelnieniu podpisów, albowiem przepisy te nie wszędzie są jednakie.

Podług przepisów pr. austr. uwierzytelnia znak ręki sąd lub notarjusz (§ 886 k. cyw. austr.), podług kod. niemieckiego tak samo jak w austr. (§ 126 kod. cyw. niem.).

Podpis, uskuteczniony przez nieumiejącego pisać przez prowadzenie jego ręki, nie jest podpisem (sporne).

Pełnomocnictwo analfabety.

II. Pełnomocnictwo do podpisania wekslu w imieniu nieumiejącego pisać musi być uwierzytelnione w taki sam sposób.

Przepis ten oznacza, że pełnomocnictwo do podpisania wekslu w imieniu analfabety nie może być udzielone ustnie, lecz tylko pisemnie, inaczej przepis ten nie byłby potrzebny, wynikałby nie z ustawy wekslowej, lecz z ogólnych zasad prawa cywilnego. W ten sposób ustawa bierze w obronę analfabetów, którzy udzielają innym osobom upoważnienia podpisania siebie na dokumencie, nie wiedząc lub będąc w błędzie co do znaczenia dokumentu, na którym podpis umieszczają — natomiast w przypadku uwierzytelnienia organ odnośny zwróci uwagę ich na znaczenie i skutki pełnomocnictwa.

Art. 78.

Jeżeli termin płatności wekslu przypada w ustawowym dniu świątecznym, zapłaty domagać się można dopiero w najbliższym dniu powszednim. Również wszystkie inne czynności, dotyczące wekslu, w szczególności przedstawienie do przyjęcia i dokonanie protestu, mogą być przedsiębrane jedynie w dniu powszednim.

Jeżeli ostatni dzień czasokresu, w przeciągu którego czynność ma być przedsięwziętą, przypada w ustawowym dniu świątecznym, czasokres przedłuża się do najbliższego dnia powszedniego. Dni świąteczne, przypadające w ciągu czasokresu, mają być wliczone z wyjątkiem czasokresów, wymienionych w art. 37, 43 i 44.

Niedziele dnie świąteczne.

I. Ani zapłaty wekslu nie można domagać się, ani też innych czynności, jako to przedstawienia wekslu, dokonania protestu nie można przedsiębrać w niedzielę lub inny ustawowy dzień świąteczny — następny dzień powszedni będzie na ten cel przeznaczony, o ile rozchodzi się o zachowanie terminu.

Również przedłuża się czasokres do najbliższego dnia powszedniego, jeśli ostatni dzień jego przypada w niedzielę, lub święto ustawowe.

Natomiast dni świąteczne, przypadające w środek czasokresu, naogół wlicza się. Wyjątek stanowią czasokresy przepisane do przedstawienia wekslu do zapłaty (art. 37), do dokonania protestu (art. 43) i zawiadomienia (notyfikacji art. 44); tu wszystkie trzy (4 wzgl. 2) dni muszą być powszednie.

Art. 79.

Do czasokresów ustawowych lub w wekslu oznaczonych nie wlicza się dnia początkowego.

Nie są dopuszczalne dni ulgowe, ani na podstawie ustawy, ani według uznania sędziego.

Do tych czasokresów należą czasokresy do przedstawienia wekslu do przyjęcia, lub zapłaty i czasokresy przedawnienia.

Dni ulgowe.

Dni ulgowych nie zna ustawa ani też sędzia nie może dłużnikowi udzielić dni ulgowych. Trzydniowy termin przedstawienia wekslu do zapłaty i dokonania protestu istnieje tylko dla posiadacza wekslu, dłużnik natomiast musi na żądanie płacić

już w pierwszym dniu. Nawet przy wekslach płatnych za okazaniem nie może dłużnik żądać ulgi celem przygotowania zapłaty.

Dział XIV.

KOLIZJA USTAW.

Art. 80.

Zdolność osoby do zaciągania zobowiązań wekslowych ocenia się według ustaw państwa, którego jest obywatelem. Jeżeli te ostatnie uznają ustawę innego państwa za właściwą, należy ją zastosować.

Kto według ustawy, określonej w poprzednim ustępie, nie ma zdolności wekslowej, mimo to jest ważnie zobowiązany, jeśli zaciągnął zobowiązanie na obszarze państwa, według którego ustaw posiadałby zdolność wekslową.

Międzynarodowe prawo wekslowe.

W obrocie międzynarodowym weksel obiega przez rozmaite państwa i kraje o rozmaitem prawie wekslowem, wystawiony w jednym kraju, płatny w innym lub też obiega w drodze indosów zdziałanych w rozmaitych krajach. Taki weksel międzynarodowy — w przeciwstawieniu do krajowego, który jest wystawiony

i płatny w jednym kraju i nie posiada ani indosów ani poręk w innych krajach dokonanych — wywołuje koluzję ustaw wekslowych, gdyż powstaje zagadnienie, jaka ustawa wekslowa do niego się odnosi, w jakim kierunku i w jakiej rozciągłości.

Ustawa wekslowa rozwiązuje zagadnienie prawa wekslowego międzynarodowego jedynie co do zdolności wekslowej (art. 80), formy oświadczeń wekslowych (art. 81) tudzież formy i czasokresów przepisanych dla protestu i innych czynności zachowawczych — inne zagadnienia np. co do skutków prawnych oświadczeń wekslowych pozostawia otwarte.

Zdolność wekslowa w prawie międzynarodowem.

Zdolność do zaciągania zobowiązań wekslowych każe ustawa wekslowa polska oceniać zgodnie z zasadą prawa międzynarodowego prywatnego podług ustaw państwa, którego obywatelem jest dana osoba (lex patriae, prawo ojczyste — loi nationale). A zatem weksel obywatela austrjackiego, liczącego 22 lat, wystawiony w Wiedniu, nie będzie ważny w Polsce, chociaż prawo polskie wymaga do pełnoletności ukończenia 21 lat.

Od tej reguły wprowadza ustawa dwa wyjątki, jeden na rzecz teorji odsyłania (renvoi), drugi na rzecz bezpieczeństwa obrotu.

Odsyłanie (renvoi).

Teorja odsyłania polega na tem, że prawo międzynarodowe państwa, które wedle ustaw polskich powinno być zastosowane, nie daje bezpośredniego rozstrzygnienia danego przypadku, lecz uznaje ustawę innego państwa za właściwą czyli odsyła do innego państwa. Np. zdolność wekslową Anglika, zamieszkałego w Wiedniu, należałoby oceniać wedle prawa angielskiego, tymczasem prawo międzynarodowe powiada, że w obrocie międzynarodowym zdolność osobistą ocenia się wedle miejsca zamieszkania (domicylu), czyli odsyła do prawa austrjackiego. W przypadku tego rodzaju odsyłania należy zastosować ustawę tego innego państwa.

Bezpieczeństwo obrotu.

Drugi wyjątek ma na celu ochronę bezpieczeństwa obrotu wekslowego. Cudzoziemiec, zaciągający zobowiązanie wekslowe w kraju (w Polsce), będzie traktowany jako krajowiec, a zobowiązanie jego będzie ważne, chociaż wedle prawa ojczystego (lex patriae) nie posiada zdolności wekslowej, jeżeli tylko miałby zdolność taką podług ustaw państwa, na którego obszarze zaciąga zobowiązanie wekslowe. Np. Duńczyk, liczący 22 lat, zaciąga zobowiązanie wekslowe w Polsce ważne, chociaż wedle ustaw duńskich jeszcze nie jest pełnoletni — tu stosuje się prawo polskie.

Art. 81.

Formę oświadczenia wekslowego ocenia się podług ustaw państwa, na którego obszarze oświadczenie było podpisane.

Do ważności zobowiązań, zaciągniętych zagranicą przez obywatela polskiego wobec obywatela polskiego, wystarczy zachowanie przepisów niniejszego prawa.

Forma wekslu. Locus regit actum.

Formę oświadczeń wekslowych oceniać należy podług zasady „locus regit actum", podług ustaw państwa, na którego obszarze oświadczenie było podpisane. Przez formę należy rozumieć istotne wymogi ważności wekslu (klauzule wekslowe art. 1, 2) tudzież wymogi ważności innych oświadczeń (akceptu, awalu, indosu). A zatem weksel wystawiony we Francji bez klauzuli wekslowej (z klauzulą na zlecenie), będzie ważny w Polsce, weksel na okaziciela, wystawiony w Anglji, ważny będzie i wobec sądów polskich, chociaż ustawa polska uważa weksle takie za nieważne.

O miejscu podpisania oświadczenia rozstrzyga nie miejsce podane na wekslu w odnośnem oświadczeniu, lecz faktyczne miejsce podpisania. Nikomu nie wolno przez fikcyjne datowanie oświadczenia wybierać sobie ustawy, która ma być sto-

sowaną. Oznaczenie miejsca na wekslu rodzi jedynie domniemanie, że tam oświadczenie podpisano; pozwany ma podnieść w formie zarzutu i udowodnić, że miejsce podane w wekslu nie jest prawdziwe.

Od zasady, że formę oświadczeń wekslowych ocenia się podług ustawy obowiązującej w miejscu podpisania, istnieją dwa wyjątki:

1. jeżeli obywatel polski zaciąga zobowiązanie wekslowe za granicą wobec obywatela polskiego, natenczas mają do wyboru albo zastosować się do zasady „locus regit actum", albo do prawa polskiego. A zatem weksel wystawiony lub akceptowany we Francji przez obywatela polskiego na rzecz innego obywatela polskiego, będzie ważny, jeżeli posiada klauzulę wekslową, chociażby nie miał klauzuli na zlecenie, albo, jeśli posiada klauzulę na zlecenie, chociażby nie miał klauzuli wekslowej. Tu ustawa każe domniemywać się, że obywatele chcieli zastosować prawo własne także zagranicą i o tyle uwzględnia autonomję stron,
2. drugi wyjątek stanowi art. 83.

Art. 82.

Formę protestu i czasokresy do protestu, tudzież formę innych czynności potrzebnych do wykonania lub zachowania praw wekslowych ocenia się podług ustaw państwa, na którego obszarze protest ma być dokonany lub czynność przedsięwzięta.

Forma aktów zachowawczych.

Do formy protestu i czynności zachowawczych należy także czas i miejsce ich dokonania, dni ulgowe. Do czynności zachowawczych prócz protestu należą w szczególności przedstawienie wekslu (do przyjęcia lub zapłaty) i zawiadomienie (notyfikacja).

O czasokresach protestu wspomina ustawa wyraźnie. To samo odnosi się do czynności potrzebnych do wykonania praw wekslowych, np. przedstawienie wekslu, zwrot, pokwitowanie.

O wszystkich tych zagadnieniach rozstrzyga zasada locus regit actum, tj. ustawa państwa, na którego obszarze protest ma być dokonany lub czynność przedsięwzięta. Jeżeli protest ma być dokonany w Londynie, wystarczy proste zanotowanie na wekslu (noting) zamiast formalnego protestu.

Art. 83.

Ważności oświadczeń wekslowych, dokonanych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z przepisami niniejszego prawa, nie uwłacza okoliczność, że inne oświadczenia wekslowe, dokonane poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej, nie odpowiadają przepisom miejsca ich dokonania, byleby odpowiadały przepisom niniejszego prawa.

Art. 83 stanowi wyjątek od zasady, że formę i warunki ważności oświadczeń wekslowych oceniać należy podług zasady locus regit actum.

Oddziaływanie wzajemne oświadczeń w różnych obszarach złożonych.

Jeżeli weksel wystawiony poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej (zagranicą) nie odpowiada przepisom tamże obowiązującym, będzie podług reguły art. 81 ust. weksl. nieważny, a w konsekwencji musiałyby być nieważne umieszczone na takim wekslu akcept, awal, indosy, bo odnoszą się one do nieważnego wekslu.

Ustawa wekslowa postanawia, że oświadczenia wekslowe, dokonane na obszarze Rz. Polskiej (w kraju) i zgodnie z postanowieniami ustawy polskiej, będą ważne, chociaż inne oświadczenia, zagranicą doko-

nane, nie są zgodne z przepisami ustaw obowiązujących w miejscu dokonania, byleby tylko te inne zagranicą dokonane oświadczenia odpowiadały przepisom ustawy polskiej. Jestto wyjątek na rzecz zasady terytorjalnej.

Oczywiście może tu być mowa jedynie o takich oświadczeniach, które nawzajem od siebie są zależne, np. akcept, indos zależą od wekslu podstawowego, indos późniejszy zależy od wcześniejszego, awal zależy od zobowiązania głównego.

Dział XV.

PROTEST.

Art. 84.

Protest sporządza notarjusz lub sąd.

Protest. I. Protest jestto dokument, sporządzony w formie ustawą przepisanej, stwierdzający, iż pewne czynności potrzebne do zachowania praw wekslowych (akty zachowawcze) zostały dopełnione i jaki był ich wynik. Protest stwierdza, że weksel przedstawiono do przyjęcia i że trasat odmówił przyjęcia w całości albo części (protest z powodu nieprzyjęcia), albo że weksel przedstawiono do zapłaty, jednak trasat odmówił zapłaty (protest z powodu niezapłacenia). Prócz tego znane są jeszcze:

protest z powodu nieumieszczenia daty przyjęcia (art. 24 u. 2), protest z powodu niewydania egzemplarza, przesłanego do akceptu (art. 65 u. 2), albo oryginału (art. 67 u. 2).

Protest jest aktem formalnym w tem znaczeniu, że dopełnienia czynności zachowawczych nie można udowodnić w inny sposób, aniżeli zapomocą protestu (dowód formalny) — bynajmniej zaś nie w tem znaczeniu, że przez samą formę uzyskuje swą ważność, chociażby stwierdzone w nim okoliczności nie były zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy. Można zatem udowodnić wbrew protestowi, że weksel nie był przedstawiony trasatowi, że trasat przez cały dzień był w domu, że zatem nieprawdziwą jest uwaga stwierdzająca jego nieobecność, lub że inne stwierdzone w proteście okoliczności nie odpowiadają prawdzie.

II. Protest musi być zdziałany w formie ustawą przepisanej. Do tych formalności należy: a) dokonanie protestu przez osobę urzędową do tego powołaną, b) dokument pisemny o pewnej oznaczonej treści.

Art. 84 zawiera jedynie przepis o organach powołanych do sporządzenia protestu. Zgodnie z znaczną większością ustaw

Organ powołany do sporządzenia protestu

wekslowych powołany jest do sporządzenia protestu notarjusz (rejent), ponadto według wyboru żądającego protestu — sąd. Dokładne oznaczenie osoby sądowej (urzędnika), powołanego do dokonywania protestów, zastrzega ustawa osobnemu rozporządzeniu, które wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu w Ministrem Handlu i Przemysłu (art. 109).

W państwach zachodnio-europejskich, np. w Belgji, Niemczech, przyjął się jeszcze trzeci organ załatwiania protestu — poczta. Głównym argumentem, przemawiającym za wprowadzeniem tego organu, był wzgląd na zmniejszenie kosztów protestu, potrzeba zaoszczędzenia znacznych wydatków, zwłaszcza na wyjazd do miejscowości, gdzie niema notarjusza ani sądu. Nie da się jednak zaprzeczyć, że wprowadzenie tego sposobu nastręcza wiele trudności. Urzędy pocztowe mniejsze nie posiadają dostatecznie wyszkolonego personelu, któremu mogłyby być tak doniosłe dla obrotu funkcje powierzone. Największą trudność sprawiają względy fiskalne, mianowicie odpowiedzialność poczty, a tem samem skarbu państwa za uchybienia przepisów o proteście, które mogą spowodować nieważność protestu i narazić strony na szkodę. Pierwszą trudność można omi-

nąć przez uproszczenie postępowania, dobre formularze i jasną instrukcję. Ryzyko skarbu państwa można ograniczyć do najprostszych wypadków protestu pod względem wysokości sumy (jak w Niemczech), rodzaju protestu (np. z powodu niezapłacenia), a wykluczyć protesty więcej skomplikowane, np. z powodu niewydania egzemplarza, przesłanego do akceptu lub oryginału.

Ustawa nie wprowadza kategorycznie tego rodzaju protestów, atoli zastrzega osobnem rozporządzeniem, które wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Handlu i Przemysłu, możność wprowadzenia protestu pocztowego. Rozporządzenie takie określi warunki, pod jakiemi poczta podejmie się tego obowiązku, mianowicie: a) w jakich miejscowościach wzgl. okręgach, b) w jakich granicach co do wysokości sumy, c) dla jakiego rodzaju protestu, d) pod jaką odpowiedzialnością poczty, e) za jaką opłatą.

Art. 85.

Protest zawiera:

1. nazwisko osoby, która żąda protestu, oraz osoby, przeciw której protest ma być dokonany;

2. **stwierdzenie, że osoba, przeciw której protest jest skierowany, nie uczyniła zadość wezwaniu do niej wystosowanemu wraz z jej oświadczeniem, albo stwierdzenie, że jej nie zastano, albo że nie można było odnaleść lokalu jej przedsiębiorstwa lub mieszkania;**
3. **oznaczenie miejsca i dnia, w którym wezwanie wystosowano lub bezskutecznie usiłowano wystosować;**
4. **oznaczenie, ile i jakie egzemplarze wekslu przedstawiono;**
5. **podpis organu, sporządzającego protest, pieczęć urzędową i liczbę porządkową protestu.**

Jeżeli trasat zażąda, aby mu weksel nazajutrz przedstawiono powtórnie do przyjęcia, należy żądanie takie zaznaczyć w proteście.

Normalna treść protestu.

I. Ustawa określa normalną treść protestu, pozostawiając otwartą kwestję, czy brak którego z tych postanowień pociąga za sobą nieważność protestu. Dlatego określenie „zawiera", a nie „zawierać musi". Tylko takie braki czynią protest niewa-

żnym, które są istotne. Nazwisko żądającego protestu nie zawsze jest istotne, gdyż np. przedstawienie do przyjęcia może być uskutecznione przez tego, kto weksel ma w ręku, albo gdy weksel jest indosowany in blanco. Sędzia oceni, które wymogi są tak istotne, że brak ich powoduje nieważność protestu. Treść protestu określa ustawa następująco:

1. Nazwisko osoby, która żąda protestu. Przez nazwisko rozumieć należy nietylko cywilne nazwisko, którego używa się w obrocie, lecz także firmę handlową, która jest również nazwą właściciela przedsiębiorstwa w jego obrocie handlowym. W proteście należy podać nazwisko (firmę) żądającego protestu, bo tylko w ten sposób można sprawdzić, czy osoba, na której polecenie protestu dokonano, była uprawnioną do żądania świadczenia wekslowego (przyjęcia lub zapłaty), przedstawienia wekslu i dokonania protestu. Protest, dokonany na żądanie osoby nieuprawnionej do żądania świadczenia wekslowego, będzie nieważny. Oznaczenie osoby winno być tak dokładne, aby nie pozostawiało wątpliwości co do jej identyczności. Po-

Nazwisko żądającego protestu.

danie imienia nie jest konieczne, jeżeli identyczność osoby wynika z treści wekslu.

Legitymacja do żądania protestu.

Organ sporządzający protest winien zbadać, czy żądający protestu ma legitymację, tj. czy do żądania takiego jest uprawniony. Jeśli rozchodzi się o protest z powodu nieprzyjęcia, uprawnionym, jest każdy, kto weksel ma w ręku (art. 20); natomiast do żądania zapłaty i protestu z powodu niezapłaty uprawnionym jest jedynie taki posiadacz wekslu, który wykaże się nieprzerwanym szeregiem indosów (art. 15 u. 1). Uprawnieni są dalej indosatarjusz per procura (art. 17), tudzież indosatarjusz indosu zastawniczego (art. 18), gdyż oni mogą wykonywać wszystkie prawa z wekslu. Jeżeli protestu żądają osoby, których uprawnienie nie wynika z samego wekslu, np. cesjonarjusz lub spadkobierca, należy zbadać ich uprawnienie i zaznaczyć w proteście, na czem opiera się to uprawnienie. Jeśli weksel oddaje do protestu pełnomocnik lub posłaniec, wskazać należy osobę, w czyjem imieniu żąda on dokonania protestu.

2. Nazwisko (firma) osoby, przeciw której protest ma być dokonany. Oznaczenie tej osoby w proteście jest konieczne, celem stwierdzenia, czy dokonano protestu przeciw osobie, która podług prawa wekslowego jest obowiązana do świadczenia wekslowego. Do ważności protestu potrzeba, aby był dokonany przeciw właściwej osobie — w szczególności przeciw osobie, od której należy oczekiwać świadczenia wekslowego. Przyjęcia można żądać tylko od trasata (w razie potrzeby od adresata, art. 54). Zapłaty żądać można od trasata, a przy wekslu umiejscowionym tylko od domicyljata (art. 4); jeśli na wekslu jest adres w potrzebie lub przyjęcie wyręczające, także od adresata lub przyjemcy przez wyręczenie (art. 59). Nazwisko protestata.

Osoba, przeciw której protest ma być dokonany, może być identyczna z osobą żądającą protestu, np. weksel umiejscowiony zapomocą indosu przechodzi w ręce domicyljata; domicyljat powinien dokonać protestu przeciw sobie samemu, jeśli chce zachować regres do wystawcy i poprzednich indosantów; protest taki

stwierdza, że u niego niema pokrycia dla wekslu i nazywa się protestem deklaracyjnym.

Jeśli osoba, przeciw której protest ma być dokonany, umarła, albo nie ma zdolności do działań prawnych (ubezwłasnowolniona z powodu marnotrawstwa lub choroby umysłowej), należy mimo to przeciw niej dokonać protestu, względnie stwierdzić, że umarła, a nie przeciw jej prawnemu zastępcy albo dziedzicom lub zarządcy spadku. W przypadku konkursu odpada wogóle protest (art. 43).

O oznaczeniu osoby, przeciw której protest ma być założony, rozstrzygają momenty podane w wekslu, np. adres, imię; uwzględniać okoliczności, nie podanych w wekslu, nie ma organ protestujący obowiązku.

Wynik ujemny czynności zachowawczej.

3. Protest powinien stwierdzić, że osoba, przeciw której protest był skierowany, nie uczyniła zadość żądaniu do niej wystosowanemu wraz z jej oświadczeniem. Stwierdzenie to służy dla kontroli, że żądanie świadczenia wekslowego w należyty sposób nastąpiło względnie było usiłowane. Należy zatem przedewszyst-

kiem określić żądanie, np. przyjęcia wekslu, zapłaty, umieszczenia daty przyjęcia (art. 24), wydania wtórnika przesłanego do przyjęcia (art. 65), wydania oryginału (art. 67). Następnie należy osobie tej przedstawić weksel, gdyż świadczenia można domagać się jedynie na podstawie wekslu.

Jeśli osoba, przeciw której protest ma być zdziałany, ofiaruje gotowość świadczenia, np. przyjęcia lub zapłaty, organ protestujący powinien przyjąć, inaczej nie mógłby protestu dokonać (art. 90); w razie częściowej zapłaty lub częściowego przyjęcia ogranicza się czynność protestowa na nieprzyjętą lub niezapłaconą część.

Organ sporządzający protest winien udać się (osobiście lub pomocnik) do miejscowości i lokalu, które są właściwe dla przedstawienia weksla i protestu (por. uwagi pod L. 4) i tamże starać się odszukać protestata, tudzież stwierdzić identyczność jego osoby. Przez osobę, do której wezwanie winno być wystosowane, rozumieć należy osobę fi-

zyczną, co ważne jest dla osób prawniczych i spółek handlowych. Co się tyczy osób prawniczych, spółek akcyjnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielni, protestować należy przeciwko osobie fizycznej, upoważnionej do zastępstwa, tak samo co do spółki jawnej handlowej (firmowej) lub komandytowej. Weksel można przedstawić jedynie osobie fizycznej i do takiejże osoby wystosować wezwanie. Nie wystarczy stwierdzenie w proteście, że weksel przedstawiono spółce jawnej handlowej XY, lecz jej nie zastano. Jeżeli zastępstwo jest zbiorowe, tj. może być wykonywane jedynie przez dwie lub więcej osób, należy starać się o odszukanie tylu i takich osób, które do zastępstwa są upoważnione. Celem odszukania osoby protestata wystarczą dochodzenia na miejscu, w szczególności zapytania osoby obecnej w lokalu, od której można oczekiwać rozsądnej odpowiedzi; nie potrzeba wypytywać wszystkich obecnych, ani przeszukiwać wszystkich ubikacyj. Nie potrzeba także przeglądania rejestru

handlowego, celem stwierdzenia, kto jest upoważniony do zastępstwa firmy. Wystarczą wywiady na miejscu, w lokalu. Również nie potrzeba stwierdzenia identyczności osoby, wystarczy, jeśli organowi protestowemu przedstawi się ktoś jako protestat, a niema powodu do powątpiewania. Domniemanie przemawia, że organ protestowy poczynił wywiady potrzebne do odszukania protestata; dlatego nie potrzebuje podawać, jakie dochodzenia przedsięwziął, celem odszukania protestata i stwierdzenia identyczności. Jeżeli organ protestowy zastanie protestata, należy temuż przedstawić weksel i wystosować wezwanie oraz stwierdzić w proteście, że osoba ta nie uczyniła zadość wezwaniu do niej wystosowanemu. Należy również zanotować jej oświadczenie, jeśli je złożyła.

Protest zaoczny.

Jeżeli organ protestowy nie zastanie protestata, należy stwierdzić to w proteście. Nie potrzebuje się dowiadywać o zastępcę; gdyby jednak zgłosił się zastępca protestata, należy z nim się załat-

wić. Organ protestowy nie jest obowiązany do badania legitymacji zastępcy, ani identyczności jego osoby, wystarczy, gdy nie miał powodu do powątpiewania. Zastępcą może być tylko ten, kto jest upoważniony do zapłaty lub składania oświadczeń na odnośne wezwanie. Nie każdy pomocnik ma takie upoważnienie; ma je prokurzysta, generalny pełnomocnik, kasjer — nie ma buchalter, uczeń, wysłannik handlowy, służący.

W proteście należy stwierdzić, że protestata nie zastano a żądanie wystosowano do osoby przedstawiającej się jako jego zastępca. Gdyby nie stwierdzono nieobecności protestata, lecz jedynie załatwiono sprawę z jego zastępcą, protest mógłby być nieważny, gdyby się okazało, że zastępca nie miał upoważnienia.

Stwierdzenie, że protestata nie zastano, nie musi nastąpić expressis verbis. Wystarczy np. stwierdzenie, że w mieszkaniu zastano jedynie służącą, lub że lokal zastano zamknięty.

4. Oznaczenie miejsca i dnia, w którym wezwanie wystosowano lub bezskutecznie wystosować usiłowano.

Miejsce protestu.

Daty te są potrzebne dla sprawdzenia, czy przedstawienia i protestu dokonano w należytem miejscu i czasie. Ważność protestu zależy od tego, aby dokonany był we właściwem miejscu i czasie. Przez miejsce należy rozumieć miejscowość. Przedstawienie wekslu do przyjęcia i dokonanie protestu z powodu nieprzyjęcia powinno nastąpić w miejscu zamieszkania trasata. Miejsce podane w wekslu obok adresu trasata uważać każe ustawa za miejsce zamieszkania trasata (art. 2). Przedstawienie do zapłaty i dokonanie protestu powinno nastąpić w miejscu płatności wekslu; żądanie wydania wtórnika i protest z powodu niewydania w miejscu zamieszkania przechowawcy (art. 65 u. w.).

Lokal, w którym przedsiębrano akt zachowawczy, nie musi być w proteście podany. Wprawdzie ustawa w art. 86 określa, w jakim lokalu akty zachowawcze mają być przedsiębrane — atoli podanie lokalu

nie jest wymagane. Domniemanie przemawia, że organ protestowy czynność swą załatwił podług przepisu ustawy. Odwód jest możliwy.

Data składa się z dnia kalendarzowego, miesiąca i roku. Godziny protestu nie potrzeba podawać. Przepisy o godzinach protestu mają charakter instrukcyjny.

Kilka egzemplarzy weksli.

5. Jeżeli oddano do protestu kilka egzemplarzy wekslu, należy w proteście oznaczyć, ile i jakie egzemplarze przedstawiono.

Podpis.

6. Podpis organu protestowego zamyka protestową czynność, obok podpisu należy wycisnąć pieczęć urzędową. Jeżeli połączenie wekslu z kartą dodatkową przypieczętowano stemplem urzędowym, nie potrzeba poraz drugi umieszczać pieczęci.

Liczba porządkowa protestu ma na celu zapobiec nadużyciu przez sporządzanie protestów spóźnionych, które wobec braku rejestru protestowego może być ułatwione.

Samo wygotowanie protestu może być dokonane w biurze organu protestującego, jednakże w czasokresie dla protestu zakreślonym.

Jeżeli trasat, któremu przedstawiono weksel do przyjęcia, żąda czasu do namysłu (art. 23 ust. weksl.), należy żądanie takie zaznaczyć w proteście. Skutki zaznaczenia określa art. 23 ust. weksl.

Art. 86.

Przedstawienie wekslu, wezwanie do wydania egzemplarza lub oryginału, tudzież wszystkie inne czynności zachowawcze przedsiębrać należy w braku osobnego wskazania w wekslu, — w lokalu przedsiębiorstwa, a gdyby nie można było odszukać takiego lokalu — w mieszkaniu osoby, do której wezwanie ma być wystosowane. W innem miejscu np. „na giełdzie" można tych czynności dokonać jedynie za zgodą stron interesowanych.

Organ protestujący obowiązany jest przedsiębrać poszukiwania celem wykrycia lokalu przedsiębiorstwa albo mieszkania osoby, do której wezwanie ma być wystosowane, i odpowiada za szkodę, spowodowaną brakiem należytej staranności lub uwagi. Jednakże zaniedbanie

lub niedokładność poszukiwań nie może nigdy stanowić przyczyny nieważności protestu.

Lokal dla przedsiębrania aktów zachowawczych.

Co się tyczy lokalizacji czynności zachowawczych, jak przedstawienie do przyjęcia lub zapłaty, wezwanie do wydania egzemplarza lub oryginału, protestu itd., odróżnić należy miejscowość i lokal.

Art. 86 zawiera przepisy o lokalu.

Miejscowość, w której czynności te mają być przedsiębrane, wynika z innych przepisów ustawy. I tak przedstawienie do przyjęcia ma być dokonane w miejscu zamieszkania trasata (art. 30), przedstawienie do zapłaty w miejscu płatności wekslu, wezwanie do wydania egzemplarza, przesłanego do akceptu lub oryginału, należy wystosować do przechowawcy w jego miejscu zamieszkania.

Co się tyczy lokalu, w którym mają być akty zachowawcze przedsiębrane, obowiązuje przedewszystkiem lokal (adres) podany w wekslu jako odpowiadający woli stron.

Jeżeli w wekslu nie ma podanego adresu, należy czynności zachowawcze przedsiębrać w lokalu przedsiębiorstwa odnośnej osoby, gdyż tam może ona najłatwiej przez przejrzenie ksiąg i koresponden-

dencji zbadać słuszność żądania i tam z reguły przechowuje w pogotowiu środki dla dopełnienia świadczenia.

Dopiero posiłkowo, gdyby osoba, do której należy wystosować wezwanie, nie miała lokalu przedsiębiorstwa, należy to uczynić w jej mieszkaniu.

Poszukiwanie lokalu.

Organ protestowy obowiązany jest przedsiębrać poszukiwania celem wykrycia lokalu przedsiębiorstwa lub mieszkania, nie jest jednak bezwzględnie obowiązany do wywiadu u miejscowej władzy policyjnej, która nie utrzymuje zresztą ewidencji firm handlowych, z drugiej strony wywiad taki nie zawsze będzie wystarczający. Sposób i rodzaj poszukiwań zależy od sumiennej oceny organu protestowego, który odpowiada za szkodę spowodowaną brakiem staranności. W żadnym razie zaniedbanie lub niedokładność poszukiwań nie może stanowić przyczyny nieważności protestu. Ustawa nie wymaga również, by w proteście było zaznaczone, jakie poszukiwania przedsięwziął organ protestowy w tym celu. Domniemanie przemawia, że organ protestowy spełnił należycie swój obowiązek.

Jeżeli nie można było wykryć ani lokalu przedsiębiorstwa ani mieszkania, należy to zaznaczyć w proteście.

Na innem miejscu (lokalu) np. na giełdzie, w innym lokalu przedsiębiorstwa (banku), u notarjusza można dokonać aktów zachowawczych jedynie za zgodą stron. Zgoda może być milczącą, gdy protestat przeciw czynności protestowej, na innem miejscu przedsięwziętej, nie podnosi sprzeciwu.

Art. 87.

Protest należy wypisać na odwrotnej stronie wekslu albo na osobnej karcie, połączonej z wekslem. Jeżeli na odwrotnej stronie niema żadnych oświadczeń, należy zacząć spisywanie protestu od brzegu, w przeciwnym zaś razie bezpośrednio po ostatniem oświadczeniu.

Jeżeli protest ma być spisany albo kontynuowany na osobnej karcie dodatkowej, należy kartę tę połączyć z wekslem w ten sposób, aby nie było wolnych miejsc na odwrotnej stronie wekslu, a połączenie wekslu z kartą dodatkową było przepieczętowane stemplem urzędowym lub przepisane treścią aktu protestowego.

Protest na odwrotnej stronie weksla lub na karcie dodatkowej

Zamiast sporządzania osobnego dokumentu protestowego, który celem stwierdzenia przynależności protestu do weksla musiałby zawierać dosłowny odpis weksla, upraszcza ustawa przepisy protestowe w ten sposób, że protest ma być wypisany albo na odwrotnej stronie weksla, albo na osobnej karcie dodatkowej, połączonej z wekslem. Dalsze przepisy, zawierające instrukcję co do sposobu sporządzania protestów, mają na celu zapobiec późniejszemu wpisaniu indosów lub innych uwag na wekslu, a zatem zmianie treści weksla, mogącej wpłynąć na ocenę uprawnienia (legitymacji) do żądania protestu, tembardziej, że brak odpisu weksla nie pozwala na utrwalenie treści weksla w chwili dokonania protestu.

Pomimo tych przepisów nie można zapobiec zmianie legitymacji żądającego protestu, która dopiero po proteście może być np. przez wykreślenie indosów przywróconą. Zarzut braku legitymacji w chwili dokonania protestu należy do procesu wekslowego. Kto twierdzi, że w chwili protestu żądający nie był legitymowany, winien udowodnić brak legitymacji.

Ten sposób sporządzania protestu odnosi się do wszystkich protestów (w pr. niemieckiem tylko do protestów z powodu

niezapłacenia), a zatem do protestu z powodu nieprzyjęcia, niezapłacenia, niewydania kopji, a to dlatego, że ustawa uznaje tylko jeden rodzaj regresu tj. regres płatniczy. Tylko w przypadku częściowej odmowy przyjęcia lub z powodu niewydania oryginału protest należy wypisać na odpisie lub złączonej z nim karcie dodatkowej (patrz uw. do art. 89).

Ten sposób sporządzania protestów pozwala na używanie gotowych formularzy, które po wypełnieniu mogą być połączone z wekslem.

Art. 88.

Jeden dokument protestowy wystarczy nawet wtedy, gdy wezwanie wystosowano na podstawie jednego wekslu do większej liczby osób.

Jeżeli zobowiązanemu przedstawia się równocześnie kilka egzemplarzy wekslu albo oryginał i odpis, wystarczy umieszczenie protestu na jednym egzemplarzu lub oryginale. Na innych egzemplarzach lub odpisie organ protestujący zaznaczy, gdzie protest zamieszczono lub, że go umieszczono na oryginale, i tę uwagę podpisze.

Jeden protest dla kilku osób.

Jeżeli jest kilka egzemplarzy wekslu, wystarczy umieszczenie protestu na jednym z nich, a to na którymkolwiekbądź (niekoniecznie na pierwszym), na innych egzemplarzach lub odpisie zaznaczy sporządzający protest, gdzie go umieszczono lub że go umieszczono na oryginale. Uwagę podpisze protestujący (pieczęć nie jest potrzebna). Wypisanie protestu, połączenie karty dodatkowej, tudzież umieszczenie uwagi powinno odpowiadać przepisom art. 87.

W dokumencie protestowym należy zaznaczyć, ile i jakie egzemplarze wekslu przedłożono wzgl. że przedłożono oryginał i odpis (art. 85 L. 4), a to w celu zabezpieczenia identyczności przedłożonych egzemplarzy i odpisu.

Jeden dokument protestowy wystarczy nawet wtedy, gdy wezwanie wystosowano do większej liczby osób, oczywiście wtedy, gdy osoby te zobowiązane są do świadczenia z jednego i tego samego wekslu.

Nie można bowiem jednym protestem objąć kilku weksli; każdy weksel musi być osobno zaprotestowany.

Art. 89.

Jeżeli protest ma być dokonany z powodu częściowej odmowy przyjęcia we-

kslu, należy sporządzić odpis wekslu, zawierający wszystkie indosy i oświadczenia, i wypisać protest na tym odpisie lub na złączonej z nim karcie dodatkowej, a sporządzenie protestu zaznaczyć na oryginale.

Protest z powodu niewydania oryginału w myśl art. 67 ust. 2 wypisać należy na odpisie lub na złączonej z nim karcie.

Kartę, zawierającą protest, należy połączyć z odpisem w sposób, wskazany w art. 87 ust. 2.

Protest na odpisie.

W przypadku częściowej odmowy przyjęcia można wykonać regres co do części nieprzyjętej, a gdy ustawa zna tylko regres płatniczy, przeto będzie tu dwóch uprawnionych z wekslu.

Posiadacz wekslu, który ma prawo żądania części sumy wekslowej, przyjętej przez trasata, i dłużnik regresowy, który zapłacił w drodze regresu część sumy wekslowej nieprzyjętą, ma prawo dalszego zwrotnego poszukiwania przeciw swoim poprzednikom. Weksel jest tylko jeden, a musi go zatrzymać posiadacz celem ściągnięcia zapłaty części, na którą opiewa akcept. Aby umożliwić także poszukiwa-

nie regresu temu poprzednikowi, który nieprzyjętą część sumy wekslowej zapłacił, postanawia art. 50, że posiadacz wekslu wydać mu winien odpis wekslu przez siebie potwierdzony i podpisany wraz z protestem. W tym przypadku protest będzie wypisany na odpisie lub złączonej z nim karcie dodatkowej, a sporządzenie protestu zaznaczyć należy na oryginale.

Podobnież protest z powodu niewydania oryginału należy umieścić na odpisie lub złączonej z nim karcie dodatkowej.

Kartę dodatkową połączyć należy w obu przypadkach z odpisem w sposób wskazany w art. 87.

Art. 90.

Organ, sporządzający protest, jest upoważniony i obowiązany do odbioru zapłaty i pokwitowania.

Odbiór zapłaty przez organ protestowy.

Przepis art. 90 zapobiega komplikacji, gdy powołany do świadczenia oświadcza gotowość zapłaty; protest nie mógłby być dokonany, gdyby organ sporządzający protest nie miał upoważnienia do odbioru zapłaty. Ustawa daje mu upoważnienie do odbioru zapłaty w zastępstwie i ze skutkiem prawnym dla wierzyciela wekslowego, a celem rozwikłania zobowiązania we-

kslowego nakłada na niego obowiązek przyjęcia zapłaty. Z poleceniem przedstawienia wekslu i żądania zapłaty, łączy ustawa polecenie odbioru zapłaty. Upoważnienie do odbioru zapłaty jest skuteczne także wobec dłużnika. Ponieważ organ protestujący jest tylko zastępcą wierzyciela, przeto zapłata dłużnika skuteczną jest jedynie pod temi warunkami, pod jakiemi byłaby skuteczną zapłata, dokonana do rąk wierzyciela (art. 39 ust. ost.), a zatem, jeżeli żądający protestu ma legitymację wekslową (art. 15 u. 1). Organ protestujący ma obowiązek przyjęcia także częściowej zapłaty. Płacący może żądać przy zapłacie wydania wekslu pokwitowanego.

Art. 91.

Jeżeli organ, sporządzający protest, nie zastanie osoby, do której wezwanie ma być wystosowane, w jej lokalu przedsiębiorstwa lub mieszkaniu, powinien pozostawić tam zawiadomienie o dokonaniu protestu, zawierające nazwisko i miejsce zamieszkania posiadacza wekslu, istotną treść wekslu, nazwisko i lokal urzędowy organu protestującego.

Przepis ten jest porządkowy, instrukcyjny, zaniedbanie zawiadomienia nie powoduje nieważności protestu; organ protestowy odpowiada za niedopełnienie przepisów o urzędowaniu.

Zawiadomienie o proteście.

Zawiadomienie ma na celu umożliwić odwrócenie skutków protestu.

Gdy nie można odszukać ani lokalu przedsiębiorstwa ani mieszkania, odpada zawiadomienie.

Art. 92.

Przy dokonywaniu czynności zachowawczych notarjusz może posługiwać się pomocnikami, którym prezes sądu okręgowego na wniosek notarjusza nada do tego upoważnienie. Za działalność pomocnika w tym zakresie jest odpowiedzialny notarjusz solidarnie z pomocnikiem.

Ustawa wekslowa ułatwia notarjuszom dokonywanie czynności protestowych, których nie mogliby spełnić, gdyby potrzebną była osobista interwencja notarjusza. W wielkich miastach otrzymują notarjusze nieraz znaczniejszą ilość protestów do załatwienia w jednym dniu.

Mogą tedy notarjusze posługiwać się pomocnikami. Wybór pomocników nie

może być pozbawiony kontroli, dlatego upoważnienie pomocnika do załatwiania czynności protestowych musi być nadane przez prezesa sądu okręgowego na wniosek notarjusza. Pomocnik zastępuje notarjusza w odszukaniu lokalu i osoby protestata, tudzież w przedstawieniu wekslu i w stwierdzeniu wyniku czynności protestowej — natomiast podpisuje protest sam notarjusz.

Za działalność pomocnika odpowiada notarjusz, co zresztą wynika z zasad uznanych w ustawach notarjalnych, i to solidarnie z pomocnikiem.

Art. 93.

Organ, sporządzający protest, obowiązany jest przechowywać osobno odpisy protestów wraz z wypisem istotnych cech wekslu, zaopatrzone liczbą porządkową i składać je w porządku chronologicznym, w jakim zostały dokonane.

Interesowanym mogą być na żądanie wydawane proste lub uwierzytelnione odpisy tych dokumentów.

Przechowywanie protestów.

I. Odpisy protestów służą do odnowienia protestu na wypadek, gdyby protest zaginął.

Ponieważ protest nie podlega amortyzacji, przeto w razie zaginięcia protestu wystawca i indosanci byliby wolni od obowiązku zapłaty. Odpis uwierzytelniony zastąpi w tym przypadku oryginał. Odpisy te ze względu na stanowisko urzędowe organu sporządzającego protest są dokumentami publicznemi.

Odpisy protestów utrzymuje organ protestowy w osobnym zbiorze protestów, który powinien być oprawiony podobnie jak zbiór dokumentów w księgach gruntowych. Odpisy powinny być zaopatrzone liczbą porządkową i składane w porządku chronologicznym, w jakim zostały dokonane.

Przepisy o przechowywaniu odpisu protestów nie są warunkiem ważności protestu; są to przepisy porządkowe, których przekroczenie pociąga kary dyscyplinarne, tudzież odpowiedzialność regresową wobec stron.

II. Dla stwierdzenia przynależności protestu do wekslu, należy na odpisie protestu zanotować istotne cechy wekslu, jak sumę wekslową, termin płatności, datę wystawienia, nazwiska wystawcy, remittenta i trasata ewent. nazwisko domicyljata.

III. Zaopatrzenie liczbą porządkową zarówno protestu, doręczonego stronie, jako

też odpisu, przechowanego przez organ dokonujący protestu, ma na celu zapobiec nadużyciom, jakie mogłyby być popełniane przez włączenie spóźnionych protestów do zbioru odpisów.

Dział XVI.

WEKSLE ZAGINIONE.

Art. 94.

Ten, komu weksel zaginął, może żądać od sądu powiatowego (sądu pokoju) miejsca płatności wekslu uznania zaginionego wekslu za umorzony.

We wniosku należy podać istotną treść wekslu oraz uprawdopodobnić utratę wekslu i interes prawny, który uzasadnia żądanie umorzenia.

Sąd ogłosi w dzienniku, przeznaczonym do ogłoszeń sądowych, tudzież w piśmie miejscowem, przeznaczonem do ogłoszeń rejestrowych, wezwanie, aby posiadacz wekslu zaginionego zgłosił się w przeciągu dni sześćdziesięciu i okazał sądowi weksel.

Czasokres ten biegnie od dnia płatności wekslu, a gdyby wniosek uczyniono po

płatności lub gdyby termin płatności w wekslu nie był oznaczony, — od dnia ogłoszenia. Końcowy dzień czasokresu powinien być w ogłoszeniu oznaczony według daty kalendarza.

Jeżeli w przeciągu czasokresu, oznaczonego w wezwaniu, nikt się nie zgłosi z wekslem, sąd wyda orzeczenie, uznające weksel za umorzony.

Jeżeli natomiast posiadacz wekslu zgłosi się przed wydaniem orzeczenia, sąd zaniecha dalszego postępowania po przesłuchaniu interesowanych i po okazaniu wekslu żądającemu umorzenia.

Zarówno o wdrożeniu postępowania, jakoteż o jego wyniku zawiadomi sąd trasata i wszystkich dłużników wekslowych, wskazanych przez żądającego umorzenia wekslu.

Umorzenie wekslu.

I. Z natury wekslu jako papieru wartościowego wynika, że dłużnik obowiązany jest płacić jedynie za zwrotem wekslu, a zatem wierzyciel nie mógłby uzyskać zapłaty, gdyby weksel uległ zniszczeniu lub zaginął.

Byłoby to jednak niesłusznem zbogaceniem się dłużnika, gdyby w ten sposób wierzyciel utracił swoje prawo, a dłużnik był wolny od zobowiązania. Prawo wekslowe czyni wyjątek na rzecz słuszności, przyznając wierzycielowi prawo zrealizowania roszczeń, jakie mu przysługiwały przed zaginięciem lub zniszczeniem wekslu pomimo, iż wekslu nie posiada. Prawo to przysługuje wierzycielowi pod warunkiem przeprowadzenia postępowania, mającego na celu umorzenie wekslu.

Postępowanie amortyzacyjne ma dwa cele:

1. z jednej strony umorzenie wekslu tak, iż weksel ten nie może być więcej przedmiotem obiegu, a z wekslu umorzonego nikt więcej żadnych praw nie może nabyć (stąd nazwa umorzenie wekslu). Po prawomocności orzeczenia, uznającego weksel za umorzony, nawet posiadacz w dobrej wierze nie może wykonywać praw wekslowych, chociażby zresztą weksel się odnalazł;
2. z drugiej strony zachowanie dla ostatniego posiadacza tych praw wekslowych, jakie mu przysługiwały przed zaginięciem (zniszczeniem wekslu).

Oba te skutki nastąpią dopiero po prawomocności orzeczenia amortyzacyjnego. Wydanie orzeczenia takiego poprzedza postępowanie amortyzacyjne, które rozpoczyna wniosek o uznanie wekslu za umorzony, a kończy orzeczenie amortyzacyjne.

Już to postępowanie umorzeniowe ma pewne skutki prawne wprawdzie nie tak doniosłe, jak samo orzeczenie, ale skutki zabezpieczające osiągnięcie głównego celu umorzenia.

Już w toku postępowania żądający umorzenia uważany jest prowizorycznie (tymczasowo), jak gdyby był jeszcze posiadaczem wekslu, a zatem może wykonywać prawa z wekslu zaginionego, przyczem jednak doznają ochrony kolidujące interesy dłużnika i trzeciego nabywcy w dobrej wierze.

Następnie, ponieważ weksel w toku postępowania umorzeniowego zachowuje swą ważność i może w obiegu dostać się w ręce posiadacza w dobrej wierze, polega postępowanie umorzeniowe na jawności, która nie pozostaje bez wpływu na ocenę dobrej wiary. Tę jawność osięga ustawa zapomocą ogłoszeń w dziennikach i przez zawiadomienie dłużników.

Postępowanie umorzeniowe (amortyzacyjne).

II. Umorzenie wekslu jest dopuszczalne we wszystkich wypadkach przedmiotowej (zniszczenie, spalenie) lub podmiotowej (kradzież, zgubienie) utraty wekslu. Umorzony może być każdy weksel nawet przedawniony lub niewypełniony (blankiet).

Legitymowanym do żądania umorzenia jest ten, komu weksel zaginął, tj. kto go miał w swojem posiadaniu; jednakże posiadacz musi wykazać swój prawny interes, który uzasadnia umorzenie wekslu. Prawny interes w umorzeniu wekslu może mieć tylko ten, kto prawa swoje opiera na wekslu.

A zatem prawo żądania umorzenia przysługuje nietylko właścicielowi wekslu, lecz także wierzycielowi zastawnemu, przechowawcy; można dalej prawo to wykonać w imieniu obcem, np. ojciec w imieniu dziecka, mąż imieniem żony, zarządca masy konkursowej za dłużnika, indosatarjusz per procura wykonuje prawo to w imieniu indosanta.

Dłużnik w e k s l o w y może jedynie wtedy żądać umorzenia wekslu, gdy weksel w drodze regresu wykupił i ma roszczenie do swoich poprzedników, gdy weksel zaginął przed wydaniem albo po zapłaceniu.

Właściwość sądu.

Postępowanie zaczyna się wnioskiem, który podać należy do sądu powiatowego (sądu pokoju) miejsca płatności wekslu.

Treść wniosku.

W wniosku należy podać istotną treść wekslu (art. 1) oraz uprawdopodobnić utratę wekslu i prawny interes, który uzasadnia żądanie umorzenia.

Ponieważ do uzasadnienia żądania wystarczy uprawdopodobnienie prawnego interesu, przeto wniosek taki uzasadnia dostatecznie sama legitymacja wekslowa z art. 15, a zatem gdy weksel jest in blanco indosowany, samo posiadanie wekslu, zresztą gdy indos jest pełny, nieprzerwany szereg indosów, gdyż legitymowany w ten sposób posiadacz wekslu może wykonywać prawa z wekslu, za nim przemawia właśnie prawdopodobieństwo prawa. Inaczej gdy weksel przeszedł w posiadanie osoby trzeciej na mocy tytułów prawa cywilnego, np. cesji lub w spadku.

Ogłoszenie

Posiadacz wekslu nie ma w tym przypadku legitymacji wekslowej i dlatego musi uprawdopodobnić przejście wekslu w drodze cywilnego tytułu.

Sąd ogłasza wezwanie, aby posiadacz wekslu zaginionego zgłosił się w przeciągu dni sześćdziesięciu i okazał weksel sądowi. W wezwaniu należy oznaczyć osobę żądającego umorzenia, istotne znamiona

wekslu, tudzież końcowy dzień czasokresu według daty kalendarzowej. Poprzednie przesłuchanie interesowanych nie jest konieczne.

Czasokres liczy się od dnia płatności wekslu, a gdy wniosek uczyniono po płatności lub termin płatności nie był oznaczony w wekslu — od dnia ogłoszenia.

Ogłoszenie winno być uskutecznione w dzienniku, przeznaczonym dla ogłoszeń sądowych, tudzież w piśmie miejscowem, przeznaczonem dla ogłoszeń rejestrowych.

Jeżeli w przeciągu czasokresu, oznaczonego w wezwaniu, nikt się nie zgłosi z wekslem, sąd wyda orzeczenie uznające weksel za umorzony, nie wyczekując na ponowny wniosek żądającego umorzenia.

Jeżeli posiadacz zaginionego wekslu zgłosi się przed wydaniem orzeczenia, powinien przedłożyć sądowi weksel celem okazania go żądającemu umorzenia. W tym przypadku sąd przesłucha strony interesowane, a weksel powinien być okazany żądającemu umorzenia. Ponieważ w tym przypadku weksel się odnalazł, odpada potrzeba uznania go za umorzony; dlatego sąd zaniecha dalszego postępowania, a przeprowadzenie sporu o weksel między żądającym umorzenia a posiadaczem po-

zostawia stronom interesowanym, nie podejmując w tym kierunku żadnej inicjatywy.

Zawiadomienie trasata jakoteż wszystkich dłużników wekslowych, których wskaże żądający umorzenia — ma na celu zapobiec, by zapłata do rąk osoby nieuprawnionej nie została dokonaną.

Art. 95.

Dłużnik wekslowy i trasat, który po otrzymaniu zawiadomienia o wdrożeniu postępowania płaci weksel, czyni to na własne niebezpieczeństwo; wolno mu jednak sumę wekslową złożyć do depozytu sądowego miejsca płatności ze skutkiem, uwalniającym od zobowiązania.

Zapłata wekslu w toku postępowania umorzeniowego.

Cel postępowania umorzeniowego nie byłby w całej pełni osiągnięty, gdyby pomimo to weksel mógł być zrealizowany przez osobę nieuprawnioną. Tej ewentualności należy zapobiec.

Dłużnik wekslowy i trasat otrzymują zawiadomienie ze strony sądu, że wdrożone jest postępowanie umorzeniowe; od tej chwili wiedzą oni, że weksel jest przedmiotem umorzenia, że posiadacz takiego wekslu winien okazać go sądowi — nie

mogą się powoływać na swoją dobrą wiarę. W tym przypadku przepis art. 39 ust. 3, że dłużnik płacący w terminie płatności wolny jest od zobowiązania, chyba że dopuścił się złej wiary lub ciężkiego niedbalstwa (a zatem dłużnik płacący w dobrej wierze zostaje zwolniony, chociażby uiścił zapłatę do rąk osoby nieuprawnionej, bierny skutek legitymacji wekslowej) — nie będzie miał zastosowania. Dłużnik, płacący w takich okolicznościach, czyni to na własne ryzyko i niebezpieczeństwo; on tylko wtedy będzie zwolniony od długu, gdy zapłaci do rąk osoby uprawnionej (badanie uprawnienia zgłaszającego się po zapłatę odbywa się na ryzyko dłużnika).

Natomiast wolno dłużnikowi złożyć sumę wekslową do depozytu sądu miejsca płatności ze skutkiem uwalniającym od zobowiązania. Nie chcąc się narazić na niebezpieczeństwo powtórnej zapłaty, wybierze dłużnik tę drugą alternatywę. Art. 95 odnosi się jedynie do zapłaty na weksel będący przedmiotem umorzenia, a nie do zapłaty do rąk ubiegającego się o umorzenie, o której mówi art. 96.

Wobec tego postanowienia ustawy nie potrzeba już ani prywatnej opozycji przeciw zapłacie ani sędziowskiego zakazu zapłaty, jakkolwiek w myśl przepisów ustaw

egzekucyjnych żądający umorzenia mógłby żądać od sądu tymczasowego zarządzenia zabraniającego dłużnikowi (trasatowi) zapłaty wekslu i to w każdem stadjum postępowania o umorzenie wekslu a nawet przed wnioskiem o wdrożenie takiego postępowania.

Art. 96.

Po ogłoszeniu wezwania o okazanie wekslu i po terminie jego płatności, żądający umorzenia może domagać się od akceptanta złożenia do depozytu sądowego, albo zapłaty za zabezpieczeniem; prawo wyboru służy dłużnikowi. Złożenie do depozytu zwalnia i w tym przypadku od zobowiązania.

Prawa żądającego umorzenia w toku postępowania.

Aby zabezpieczyć w całej pełni cel umorzenia wekslu, przyznaje ustawa żądającemu umorzenia już w toku postępowania tj. w czasie między ogłoszeniem wezwania o okazanie wekslu a wydaniem orzeczenia prawa, mianowicie uważa go prowizorycznie (tymczasowo) za posiadacza wekslu i pozwala mu zrealizować prawo z wekslu w terminie jego płatności, tak, jakgdyby on jeszcze był w posiadaniu wekslu. Jednakże przy wykonaniu tego

prawa zasługują na uwzględnienie z jednej strony interes dłużnika a z drugiej strony interes trzeciego nabywcy wekslu.

Dłużnik potrzebuje ochrony przed niebezpieczeństwem powtórnej zapłaty; trzeci nabywca musi być ochroniony przed utratą prawa z wekslu z powodu, że uprzedził go żądający umorzenia. Z powodu kolizji interesów, prawa ubiegającego się o umorzenie ulegają modyfikacji. Może on w terminie płatności wekslu żądać albo zapłaty za zabezpieczeniem (kaucją), albo zdeponowania sumy wekslowej w sądzie. Prawo wyboru pomiędzy obu alternatywnemi świadczeniami przysługuje dłużnikowi. Prawo złożenia sumy wekslowej w depozycie sądu przysługuje zresztą dłużnikowi już z mocy art. 41 ust. weksl., i dlatego nie można go prawa tego pozbawić z powodu, że weksel zaginął i że żądający umorzenia występuje z żądaniem zapłaty za zabezpieczeniem. Nadto zdeponowanie sumy wekslowej leży w interesie dłużnika, bo uwalnia go od zobowiązania. Jeżeli dłużnik natomiast wybierze zapłatę za zabezpieczeniem, nie staje się wolnym od zobowiązania, owszem będzie obowiązany zapłacić poraz wtóry trzeciemu prawnemu wierzycielowi a kaucja służy na zabezpieczenie jego roszczenia o zwrot zapłaty

uiszczonej do rąk ubiegającego się o umorzenie (wierzyciela niewłaściwego). W stosunku do art. 41 u. w., który przyznaje dłużnikowi jedynie prawo zdeponowania sumy wekslowej, ustanawia art. 96 zobowiązanie dłużnika do takiego zdeponowania, zobowiązanie alternatywne z zapłatą za zabezpieczeniem.

W jaki sposób zabezpieczenie ma być dane (poręka, zastaw), zależy od umowy między żądającym a dłużnikiem. W każdym razie zabezpieczenie i zdeponowanie mają za przedmiot tylko sumę wekslową bez odsetek i kosztów.

Kaucja odpowiada tak długo, jak długo istnieje niebezpieczeństwo powtórnej zapłaty dla dłużnika. A zatem staje się wolną, gdy weksel definitywnie zostanie umorzony (wydanie orzeczenia amortyzacyjnego), albo gdy zobowiązanie dłużnika ulegnie przedawnieniu.

Art. 97.

W toku postępowania o umorzenie wekslu można wykonywać zwrotne poszukiwanie przeciw wystawcy i indosantom, jeśli akceptant a w braku przyjęcia trasat pomimo wezwania nie złoży sumy wekslowej do depozytu sądowego ani nie

dokona zapłaty za zabezpieczeniem. Odmowę należy stwierdzić protestem na podstawie odpisu wekslu. Do poszukiwania zwrotnego stosują się postanowienia artykułu poprzedniego.

Regres w toku postępowania umorzeniowego.

W przeciwieństwie do ustaw grupy niemieckiej, które nie dopuszczają zwrotnego poszukiwania na podstawie wekslu zaginionego z powodu, że stanowisko dłużnika regresowego pogarsza się, gdyż chcąc dochodzić regresu przeciw dalszym poprzednikom, musiałby w inny sposób, aniżeli zapomocą wekslu udowodnić, że zarówno jego własny podpis jakoteż podpisy dalszych poprzedników znajdowały się na wekslu — ustawa polska dozwala wykonywania zwrotnego poszukiwania w toku postępowania o umorzenie i na podstawie dekretu amortyzacyjnego, albowiem zachowanie praw regresowych odpowiada słuszności, a niedogodności i utrudnienia dowodu nie mogą stać na przeszkodzie unormowaniu praw odpowiadających słuszności.

Starający się o umorzenie może zatem już w toku postępowania żądać od dłużników regresowych wystawcy lub indosantów albo zapłaty za zabezpieczeniem albo zdeponowania w sądzie miejsca płatności sumy wekslowej podług wyboru tra-

sata. Warunkiem regresu jest tu żądanie od trasata świadczenia wekslowego tj. należy naprzód żądać od trasata zapłaty za zabezpieczeniem lub zdeponowania a w razie odmowy dokonać protestu.

Protest winien być wypisany na odpisie wekslu sposobem wskazanym w art. 89 ust. weksl. Po dokonaniu protestu w przepisanym czasokresie (w dniu płatności lub następujących po nim dwóch dniach powszednich) można poszukiwać regresu po myśli art. 47 i 48 ust. weksl.

Art. 98.

Na podstawie orzeczenia, uznającego weksel za umorzony, można wykonywać wszystkie prawa z wekslu.

Orzeczenie amortyzacyjne surogatem wekslu.

Orzeczenie, uznające weksel za umorzony, jest surogatem wekslu, stanowi zatem podstawę dla wykonywania praw z wekslu zarówno przeciw akceptantowi jak i dłużnikom regresowym. Uprawnionym jest w pierwszym rzędzie ten, na czyją korzyść umorzenie wekslu nastąpiło tj. żądający umorzenia.

Warunkiem regresu jest i tu protest, który powinien być założony w przepisanym terminie protestowym na podstawie odpisu wekslu, gdyż posiadacz wekslu nie

mógłby bez protestu wykonać regresu nawet na podstawie samego wekslu, tem mniej może to prawo wykonać na zasadzie surogatu wekslu.

Zwrotnie zobowiązanemu, który dług regresowy płaci, należy wydać orzeczenie amortyzacyjne i protest; na podstawie tych dokumentów może on wykonywać zwrotne poszukiwanie przeciw swoim poprzednikom i prawo wekslowe przeciw akceptantowi.

TYTUŁ II.

WEKSEL WŁASNY.

Art. 99.

Weksel własny zawiera:

1. **nazwę „weksel" w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono;**
2. **przyrzeczenie bezwarunkowe zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej;**
3. **oznaczenie terminu płatności;**
4. **oznaczenie miejsca płatności;**
5. **nazwisko osoby, na której rzecz, lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana;**
6. **oznaczenie daty i miejsca wystawienia wekslu;**
7. **podpis wystawcy.**

Weksel własny.

Weksel własny, zwany także suchy albo Sola-weksel, opiera się nie na przekazie, lecz własnem zobowiązaniu wystawcy. W stosunek wynikający z wekslu własnego wchodzą zatem tylko dwie osoby, wystawca i remittent (odpada osoba trasata). Zmienia się również treść oświadczenia w wekslu własnym, oświadczenie polega (zamiast polecenia), na własnem przyrzeczeniu wystawcy. Zresztą normalna treść wekslu własnego, którą podaje art. 99, nie różni się od normalnej treści wekslu trasowanego. Zastosowanie w obrocie wekslowym wekslu własnego w rozmaitych krajach nie jest jednolite. Podczas gdy w zachodniej Europie i Stanach Zjednoczonych weksel własny w porównaniu z trasowanym mało przychodzi w użycie, natomiast w Rosji i państwach południowej Ameryki przeważa weksel własny. Służy on jako środek kredytowy w kołach niekupieckich, gdy wystawca dla braku interesów handlowych nie ma trasata.

Art. 100.

Nie będzie uważany za weksel własny dokument, któremu brak jednej z cech, wskazanych w poprzednim artykule, wy-

jąwszy przypadki, określone w ustępach następujących:

Weksel własny bez oznaczenia terminu płatności uważa się za płatny za okazaniem.

W braku osobnego oznaczenia miejsce wystawienia wekslu uważa się za miejsce jego płatności, oraz za miejsce zamieszkania wystawcy.

Weksel własny, nie zawierający miejsca wystawienia, uważa się za wystawiony w miejscu, podanem obok nazwiska wystawcy.

Kto umieścił podpis na dokumencie, który nie zawierał wszystkich cech wekslu własnego, odpowiada wekslowo, chyba że udowodni, że dokument później wypełniono niezgodnie z jego wolą. Wobec nabywcy w dobrej wierze, na którego weksel przeszedł po wypełnieniu, odpowiada pomimo nieprawnego wypełnienia.

Istotne wymogi wekslu własnego.

Art. 100 określa, które klauzule wekslowe są istotne tak, iż brak ich powoduje, iż weksel taki nie będzie uważany za weksel własny (inna rzecz, gdy ważny będzie jako inne zobowiązanie np. przekaz, skrypt

dłużny itp.). Podobnie jak przy wekslu trasowanym i tu liczba klauzul istotnych ulega znacznej redukcji a mianowicie:

a) nie jest istotnym termin płatności — w braku podania terminu płatności uważa się weksel za płatny za okazaniem,

b) nie jest istotnem miejsce wystawienia — ustawa przyjmuje, że jest niem miejsce podane na wekslu obok nazwiska wystawcy,

c) nie jest istotnem miejsce płatności; miejsce wystawienia wekslu uważa się za miejsce płatności i miejsce zamieszkania trasata. Jeżeli w datowaniu nie jest podane miejsce, natenczas miejsce podane obok nazwiska wystawcy uważa się za miejsce wystawienia. Jeśli niema ani jednego ani drugiego, weksel jest nieważny.

Do podpisu na blankiecie wekslu własnego odnoszą się te same przepisy i zasady, jak do podpisu na blankiecie wekslu przekazowego. Por. art. 2.

Art. 101.

Do wekslu własnego mają zastosowanie postanowienia o wekslu trasowanym, o ile

z istotą tegoż wekslu nie zostają w sprzeczności i odnoszą się do:

indosu (art. 10—19),

poręki wekslowej (art. 29—31),

płatności (art. 32—36),

zapłaty (art. 37—41),

zwrotnego poszukiwania z powodu niezapłacenia (art. 42—49, 51—53),

zapłaty przez wyręczenie (art. 54, 58 do 62),

odpisów (art. 66 i 67),

fałszów (art. 68 i 69),

przedawnienia (art. 70—74),

roszczenia z tytułu niesłusznego zbogacenia (art. 75),

zdolności wekslowej (art. 76),

podpisu nieumiejącego pisać (art. 77),

dni świątecznych, liczenia czasokresów i zakazu dni ulgowych (art. 78 i 79),

kolizji ustaw (art. 80—83).

Również odnoszą się do wekslu własnego przepisy o wekslu umiejscowionym (art. 4 i 26), o zastrzeżeniu odsetek (art. 5), o różnicach w oznaczeniu sumy wekslowej (art. 6), o skutkach podpisu osoby, nie ma-

jącej zdolności wekslowej (art. 7), lub osoby, działającej bez pełnomocnictwa, albo przekraczającej jego granice (art. 8), o protestach (art. 84—93), z tą różnicą, że protest ma być sporządzony przeciw wystawcy, o wekslach zaginionych (art. 94 do 98).

Art. 101 zawiera wyliczenie przepisów ustawy wekslowej o wekslu przekazowym, które mają zastosowanie do wekslu własnego, o ile nie zostają w sprzeczności z istotą tegoż wekslu.

W szczególności mają zastosowanie:

1. art. 4 i 26 o wekslu umiejscowionym; umiejscowionym zowie się weksel własny, płatny u osoby trzeciej w miejscu wystawienia wekslu, które ustawa każe uważać także za miejsce zamieszkania wystawcy (art. 100), bądź w innem miejscu. Prawo wymienienia domicyljata ma jedynie wystawca wekslu własnego; w braku oznaczenia trzeciej osoby, która zapłacić ma weksel w miejscu odmiennem od miejsca wystawienia wekslu, przyjąć należy, że wystawca sam zobowiązał się zapłacić w tem miejscu płatności;
2. art. 5 o zastrzeżeniu odsetek;

3. art. 6 o różnicy w oznaczeniu sumy wekslowej;
4. art. 7 o skutkach podpisu osoby nie mającej zdolności wekslowej;
5. art. 8 o skutkach podpisu osoby działającej bez pełnomocnictwa lub przekraczającej jego granice;
6. art. 10—19 o indosie;
7. art. 29—31 o poręce wekslowej (awalu);
8. art. 32—36 o płatności z tą zmianą, że miejsce akceptanta zajmuje wystawca wekslu własnego (art. 34 u. 2);
9. art. 37—41 o zapłacie z tą zmianą, że miejsce trasata zajmuje wystawca wekslu własnego (art. 38, 39);
10. art. 42—49 i 51—53 o zwrotnem poszukiwaniu, a zatem z wyjątkiem przepisu o częściowem przyjęciu;

z tą różnicą, że:

a) zwrotne poszukiwanie nie ma miejsca przeciw wystawcy wekslu własnego, bo on jest głównym dłużnikiem (a nie regresowym);
b) przed płatnością uzasadnia zwrotne poszukiwanie jedynie niepewna wypłacalność (konkurs, zawieszenie wypłat, bezskuteczna egzekucja) wystawcy wekslu własnego (art. 42);

c) odpada protest z powodu nieprzyjęcia i odnoszące się doń przepisy (art. 43);
d) odpada obowiązek zawiadomienia (notyfikacji) wystawcy wekslu własnego, gdyż przeciw niemu protest założono;
e) klauzulę „bez protestu" może umieścić jedynie indosant;

11. art. 54, 58—62 o zapłacie przez wyręczenie — przy wekslu własnym niema przyjęcia wyręczającego nawet wtedy, gdy wystawca wekslu własnego popadnie w stan niepewności przed płatnością wekslu.

Przepisy o zapłacie przez wyręczenie mają zastosowanie z tą różnicą:

1. że przed płatnością można płacić przez wyręczenie jedynie wtedy, gdy wystawca wekslu własnego popadnie w niewypłacalność;
2. protestu należy dokonać przeciw wystawcy;
3. wobec wystawcy wekslu własnego niema obowiązku notyfikacji, bo on jest głównym dłużnikiem;

12. postanowienia o odpisach wekslu (art. 66 i 67);
13. postanowienia o fałszach (art. 68 i 69);

14. o przedawnieniu z tą różnicą, że przeciw wystawcy wekslu własnego biegnie przedawnienie 3-letnie od dnia płatności;
15. o roszczeniu z tytułu niesłusznego zbogacenia (art. 75);
16. o zdolności wekslowej (art. 76), o surogacie podpisu (art. 77), o dniach świątecznych, o liczeniu czasokresów i zakazie dni ulgowych (art. 78 i 79);
17. o kolizji ustaw (art. 80—83);
18. o protestach (art. 84—93) z tą różnicą, że protest ma być sporządzony przeciw wystawcy;
19. o wekslach zaginionych (art. 94—98), w miejsce trasata lub akceptanta wchodzi wystawca wekslu własnego.

Natomiast nie mają zastosowania do wekslu własnego:

a) art. 3; weksel własny nie może opiewać na zlecenie własne, bo gdyby był in blanco indosowany, obiegałby jak papier na okaziciela, a ustawa nie uznaje weksli na okaziciela; nie może również weksel własny być wystawiony na cudzy rachunek;

b) art. 9, gdyż wystawca wekslu własnego jest dłużnikiem głównym;

c) przepisy o przyjęciu art. 20 do 28;
d) przepisy o zwrotnem poszukiwaniu z powodu nieprzyjęcia, w szczególności art. 50 o regresie przy częściowem przyjęciu;
e) postanowienia o przyjęciu przez wyręczenie,
f) przepisy o wtóropisach (art. 63 do 65); wystawca ma rolę akceptanta, dlatego nie może być zmuszonym do wystawienia wekslu w kilku egzemplarzach, gdyż byłby narażonym na kilkakrotną odpowiedzialność.

Art. 102.

Odpowiedzialność wystawcy wekslu własnego jest taka sama, jak akceptanta wekslu trasowanego, zarówno co do zakresu, jak i co do czasu trwania.

Weksle własne, opiewające na pewien czas po okazaniu, powinny być przedstawione w ciągu czasokresów, oznaczonych w art. 22 do zaznaczenia wizy. Czasokres po okazaniu zaczyna biec od daty wizy, podpisanej przez wystawcę. Jeżeli wystawca wzbrania się umieścić wizę, lub zaopatrzyć ją datą, odmowę stwierdzić

należy protestem (art. 24); od daty protestu zaczyna biec czasokres.

Zobowiązanie wystawcy weksla własnego.

Wystawca weksla własnego odpowiada tak samo, jak akceptant weksla trasowanego, za wszystkie skutki niehonorowania weksla; zobowiązanie jego ulega 3-letniemu przedawnieniu od dnia płatności weksla. Zapłata dokonana przez wystawcę weksla własnego umarza wszelkie zobowiązania wekslowe.

Weksel własny, płatny w pewien czas po okazaniu, nie może być przedstawiony do przyjęcia, bo w wekslu własnym niema mowy o przyjęciu, natomiast musi być przedstawiony w terminach oznaczonych art. 22 do zaznaczenia w i z y, tj. poświadczenia, że weksel mu okazano. Wiza musi być datowaną. W przypadku odmowy wizy lub jej daty, należy stwierdzić protestem odmowę.

Wiza na wekslu płatnym w pewien czas po okazaniu.

Czasokres płatności biegnie od daty wizy lub od dnia protestu.

W razie zaniedbania protestu traci posiadacz prawo regresu do indosantów.

Wobec wystawcy, którego stanowisko równa się stanowisku akceptanta weksla trasowanego, biegnie czasokres płatności od ostatniego dnia czasokresu przepisanego dla umieszczenia wizy.

TYTUŁ III.

Dział I.

PRZEPISY TYMCZASOWE.

Art. 103.

Aż do wydania jednolitej ustawy cywilnej i procesowej pozostają w mocy obowiązującej dotychczasowe przepisy ustaw cywilnych i procesowych, które, prócz wymienionych w art. 70, 71 i 72, także innym środkom procesowym i egzekucyjnym przyznają równy skardze wpływ na rozpoczęcie i przerwę przedawnienia.

W szczególności:

Surogaty skargi.

1. **na obszarze, na którym obowiązuje niemiecka procedura cywilna, § 209 L. 1, 3, 5 niem. kod. cywilnego, §§ 281 i 693 niem. procedury cywilnej oraz § 13 rozporządzenia Rady Związkowej z dn. 9 września 1915 r. (Dz. Ustaw Rzeszy str. 562);**
2. **na obszarze, na którym obowiązuje austrjacka procedura cywilna, art. XLV ustawy zaprowadzającej procedurę cywilną.**

3. na obszarze, na którym obowiązuje rosyjska procedura cywilna, postanowienia procedury cywilnej, dotyczące wniosku o udzielenie klauzuli egzekucyjnej i doręczenia nakazu egzekucyjnego na podstawie wekslu.

Bliższe wyjaśnienia tego artykułu podają uwagi do art. 70 i 71.

§ 209 kodeksu cywilnego niemieckiego opiewa: „Przedawnienie przerywa się, gdy uprawniony wniesie skargę o zaspokojenie lub o ustalenie roszczenia, o udzielenie klauzuli wykonalności lub o wydanie wyroku egzekucyjnego.

Równoznaczne jest z wniesieniem skargi:

1. doręczenie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczem;
2. zgłoszenie roszczenia do upadłości;
3. przedstawienie do potrącenia w procesie;
4. zapowiedzenie sporu w procesie, którego wynik rozstrzyga o roszczeniu;
5. przedsięwzięcie czynności wykonawczej, a o ile egzekucja przekazana jest sądom lub innym władzom, podanie wniosku o egzekucję."

§ 281 niem. postępowania cywilnego opiewa: „Zawisłość prawna roszczenia, podniesionego dopiero w toku sporu, następuje od tej chwili, gdy go się dochodzi w ustnej rozprawie."

§ 693 niem. postępowania cywilnego opiewa: „Doręczenie nakazu zapłaty dłużnikowi dokonywa się z urzędu.

Z chwilą doręczenia nakazu apłaty następują skutki zawisłości prawnej.

Jeżeli przez doręczenie ma być zachowany czasokres lub ma nastąpić przerwa przedawnienia, skutek ten osięga się już z chwilą wniesienia lub podania prośby o wydanie nakazu zapłaty, o ile doręczenie zaraz potem nastąpi.

Sekretarz sądowy winien zawiadomić wierzyciela o doręczeniu nakazu zapłaty."

§ 13 rozp. Rady związkowej niem. z dnia 9-go września 1915 r. (Dz. Ust. Rzeszy str. 562) brzmi:

„Roszczenia, podlegające właściwości sądów powiatowych, powinny być wytoczone w drodze postępowania upominawczego, jeżeli postępowanie to jest dopuszczalne według § 688 ust. o post. cyw., co jednak nie uchybia §§ 500 i 510 c tejże ustawy."

Art. XLV ustawy zaprowadz. proced. cywilną austr. opiewa:

„Równe znaczenie doręczeniu skargi ze względu na przedawnienie wekslowe (art. 80 ust. weksl.) ma dochodzenie roszczenia na ustnej rozprawie."

Art. 161 rosyjskiej proced. cywilnej postanawia:

„Nadaniu klauzuli egzekucyjnej ulegają . . . . . 3. weksle protestowane."

Art. 161[7]: „Podania o nadanie klauzuli egzekucyjnej kierować należy . . . . . do sądu pokoju . . . . . miejsca zamieszkania lub czasowego przebywania pozwanego lub też według miejsca wykonania czynności egzekucyjnych . . . . . "

Art. 161[10]: „Akt opatrzony klauzulą egzekucyjną na żądanie egzekwującego ulega wykonaniu przymusowemu podług przepisów, obowiązujących dla wykonania wyroków z tem nadmienieniem:

1. że wraz z przesłaniem pozwanemu nakazu wykonawczego zakomunikowany mu będzie złożony przez egzekwującego wykonawcy wyroku odpis aktu ulegającego wykonaniu i odpis decyzji, na skutek niego wydanej;

2. że pozostawiony będzie pozwanemu trzydniowy termin od czasu doręczenia nakazu wykonawczego na dobrowolne wykonanie i
3. że o wykonaniu aktu w całości lub części wykonawca zrobi na samym akcie adnotację i po uzyskaniu całkowitego zaspokojenia odda akt pozwanemu, a w razie częściowej zapłaty, wyda mu w tym względzie pokwitowanie."

Dział II.

PRZEPISY KOŃCOWE.

Art. 104.

Prawo niniejsze wchodzi w życie dnia 1 stycznia 1925 r.

Art. 105.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego prawa tracą moc wszystkie obowiązujące dotąd na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej ustawy, rozporządzenia i dekrety, odnoszące się do weksli.

W szczególności tracą moc:

1. **ustawa wekslowa austrjacka, wprowadzona pat. ces. z 15-go stycznia 1850 r. Dz. p. p. Nr. 51, tudzież wszystkie dotyczące weksli nowele i dodatkowe rozporządzenia;**

2. **ustawa wekslowa niemiecka z 15-go lutego 1850 r. wraz z wszystkiemi nowelami i późniejszemi ustawami;**
3. **postanowienia francuskiego code de commerce art. 110 do 189 wraz z wszystkiemi nowelami oraz rozporządzeniem o protestach;**
4. **ustawa wekslowa rosyjska z 1902 r. wraz z wszystkiemi dodatkowemi ustawami.**

Ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 1925.

Podług powszechnie obowiązujących zasad nie odnosi się ona do weksli podpisanych przed dniem 1 stycznia 1925. O ile jednak oświadczenia wekslowe na wekslach, wystawionych przed 1 stycznia 1925, po tym dniu mają być dokonane np. przyjęcie, indos, akcept przez wyręczenie — zastosować należy do nich przepisy nowe. To samo dotyczy aktów zachowawczych (przedstawienia, protestu, notyfikacji), odnoszących się do weksli wystawionych przed 1 stycznia 1925 — i tu będą miały zastosowanie nowe przepisy.

Do protestów, dokonywanych na podstawie weksli wystawionych przed 1 stycznia 1925, odnoszą się przepisy nowej

ustawy. Podobnie ma się rzecz z amortyzacją weksli wystawionych przed dniem 1 stycznia 1925.

Przedawnienie wekslowe, jeszcze niedokonane przed dniem 1 stycznia 1925, również ocenia się podług nowej ustawy nawet odnośnie do weksli przed tym dniem wystawionych.

II. Art. 105 zawiera ogólne zastrzeżenie, uchylające moc obowiązujących na ziemiach Rzeczyposp. Polskiej ustaw, rozporządzeń i dekretów, odnoszących się do weksli i wyszczególnienie zniesionych ustaw.

Art. 106.

Zamiast postanowień ustaw wekslowych, powołanych w innych ustawach i rozporządzeniach, wchodzą w życie odpowiednie postanowienia niniejszego prawa.

W szczególności:

1. **w art. 182 ust. 5 austr. ust. handlowej wchodzą postanowienia art. 12 i 13 ust. 2 niniejszego prawa;**
2. **w art. 305 ust. 1 austr. ust. handlowej wchodzą postanowienia art. 12 i 13 ust. 2, 15, 39 ust. 3 niniejszego prawa;**

3. **w art. 305 ust. 2 austr. ust. handlowej wchodzą postanowienia art. 94 do 95, 96 ust. 1 i 97 niniejszego prawa.**
4. *w § 26 ust. 1 austr. ustawy o domach składowych wchodzą postanowienia art. 15 ust. 1 prawa niniejszego;*
5. *w § 39 ust. 1 tejże ustawy wchodzą postanowienia art. 94—97 niniejszego prawa;*
6. **w § 222 niemieckiej ustawy handlowej wchodzą postanowienia art. 12 i 13 ust. 2 i 15 niniejszego prawa;**
7. **w § 365 niemieckiej ustawy handlowej wchodzą postanowienia art. 12, 13 ust. 2, 15 i 39 ust. 3 niniejszego prawa.**

Art. 106 zawiera ogólną klauzulę subrogującą przepisy nowej ustawy w miejsce postanowień dawnych ustaw wekslowych, powołanych w innych ustawach i rozporządzeniach — oraz szczegółowe zastosowanie tej subrogacji w poszczególnych ustawach dzielnicowych.

Wobec wydania ustawy o domach składowych (rozp. Prezyd. Rzeczyposp. z dnia 28 grudnia 1924 Dz. U. R. P. 114 i znie-

sienia austr. ustawy o domach składowych, punkt 4 i 5 stały się bezprzedmiotowemi. W nowej ustawie o domach składowych powołane są odpowiednie przepisy ustawy wekslowej.

Art. 107.

Prawo niniejsze nie narusza przepisów ustawowych, dotyczących postępowania w sprawach wekslowych, ani też ustaw i rozporządzeń skarbowych o opłatach państwowych i samorządowych od weksli i protestów.

Ustawa wekslowa normuje jedynie materjalne prawo wekslowe — natomiast pozostają w mocy wszystkie ustawy procesowe, dotyczące postępowania w sprawach wekslowych, tudzież przepisy skarbowe o stemplach i należytościach od weksli i protestów.

Art. 108.

Osobne rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości oznaczy dni powszednie, które ze względu na spełnianie czynności wekslowych mają być zrównane z ustawowemi dniami świątecznemi.

Art. 109.

Oznaczenie organu sądowego oraz godzin dokonywania protestu zastrzega się osobnemu rozporządzeniu, które wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 110.

Osobne rozporządzenie, które wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, może wprowadzić sporządzanie protestów przez urzędy pocztowe.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 października 1924., D. U. R. P. Nr. 93, poz. 868 w układzie rozporządzenia z 5 lutego 1925., D. U. R. P. Nr. 16, poz. 112, wprowadza mandaty pocztowe do ściągania roszczeń wekslowych za pośrednictwem poczty, połączone z poleceniem poczcie, aby weksel niewykupiony przez dłużnika w terminie płatności oddała miejscowemu notarjuszowi celem dokonania protestu.

Rozporządzenie to zawiera następujące przepisy:

Postanowienia ogólne.

§ 1. 1. Zlecenia pocztowe służą do ściągania roszczeń pieniężnych za pośrednictwem poczty.

2. Zlecenia pocztowe są dwojakiego rodzaju: listy zleceniowe (§ 2) i kartki zleceniowe (§ 3).

3. Zapomocą jednego listu zleceniowego może nadawca poruczyć poczcie pobranie od odbiorcy roszczenia pieniężnego zasadniczo do wysokości kwoty ustalonej dla przekazów pocztowych, zapomocą zaś kartki zleceniowej — do wysokości jednej dziesiątej części kwoty ustalonej dla przekazów pocztowych.

Przy listach zleceniowych, których kwota zleceniowa ma być przekazana zapomocą blankietu nadawczego P. K. O., suma jednego zlecenia nie może przekraczać 10 000 złotych.

Opłata przekazowa za zlecenie do 1 000 zł równa się opłacie jak za przekazy pocztowe, za zlecenia zaś ponad 1 000 zł opłata ta wynosi za każde dalsze 500 zł po 50 gr.

4. Nadawca listu zleceniowego lub kartki zleceniowej może żądać, aby pobraną kwotę przekazano albo bezpośrednio jemu albo P. K. O. albo bankowi albo też jakiejkolwiek innej instytucji krajowej, zajmującej się przyjmowaniem pieniędzy na rachunek obcy na pewne oznaczone konto.

5. Nadawca listu zleceniowego, zawierającego weksel, może żądać oddania notarjuszowi do protestu wekslu niewykupionego przez dłużnika w terminie płatności.

Wysyłanie zleceń pocztowych, zawierających weksle przeznaczone do protestu, do miejscowości, w których niema notarjusza, jest niedozwolone.

Listy zleceniowe.

§ 2. 1. List zleceniowy składa się z:

a) wykazu zleceniowego i

b) przekazu zleceniowego.

Całość stanowi druk płatny urzędowego nakładu, który nadawca wypełnia według postanowień ustępu 4 niniejszego paragrafu. Druków

zleceniowych prywatnego nakładu używać nie wolno.

2. Przedmiotem listów zleceniowych mogą być weksle, kwity, rachunki, zobowiązania płatnicze, kupony procentowe i dywidendowe, kolejowe listy przewozowe oraz wszelkie dokumenty handlowe i wartościowe.

Dokumenty te, dołączone do listu zleceniowego i zapisane w wykazie zleceniowym, stanowią dokument wierzytelnościowy.

3. Zapomocą jednego listu zleceniowego można pobrać należność tylko za jeden dokument wierzytelnościowy.

Za jeden dokument wierzytelnościowy uważa się także większą ilość weksli dla jednego odbiorcy płatnych w tym samym dniu oraz większą ilość kuponów na odsetki lub dywidendy, należących do tego samego rodzaju papierów wartościowych lub osobno dołączonych, jakoteż załączniki przynależne do głównego dokumentu wierzytelnościowego.

4. a) Nadawca wypełnia wykaz zleceniowy z wyjątkiem części, przeznaczonych na wpisy urzędu pocztowego;

b) w wykazie ma być podane imię, nazwisko i adres odbiorcy, kwota zleceniowa cyframi i słowami w walucie w kraju obowiązującej, ewentualnie także dzień jej płatności, dalej bliższe określenie dokumentu wierzytelnościowego i jego załączników oraz adres nadawcy. Żądanie oddania wekslu notarjuszowi do protestu wyrazić ma nadawca przez podkreślenie odnośnego tekstu w wykazie zleceniowym.

Na odwrotnej stronie wykazu zleceniowego może nadawca wyrazić życzenie,

aby w razie niewykupienia dokumentów wierzytelnościowych w oznaczonym terminie płatności, natychmiast mu je zwrócono lub dosłano odbiorcy na inne miejsce przeznaczenia. Życzenie dosłania nie może się odnosić do weksli przeznaczonych do zaprotestowania;

c) na przekazie winien nadawca podać tylko swój adres, a u dołu odcinka kwotę zlecenia, przyczem miejsce przeznaczenia przekazu może być inne, niż miejsce nadania listu zleceniowego. Na przekazie zamiast nazwiska nadawcy zlecenia (§ 1 ust. 4) może być także podany adres P. K. O., banku itp. z dopisaniem uwagi: „Do wpisu na konto Nr. . . . . NN . . . . . w . . . . .". Na przedniej części odcinka przekazu zleceniowego może nadawca umieścić daty odnoszące się do zaksiążkowaia kwoty zleceniowej;

d) jeżeli kwota zleceniowa ma być przekazana na konto czekowe P. K. O. nadawcy lub osoby trzeciej, może nadawca dołączyć niewypełniony blankiet nadawczy P. K. O., opiewający na jego konto lub konto osoby trzeciej, w którym to wypadku nie potrzebuje już wypełniać i dołączać przekazu zleceniowego.

Na przedniej dolnej części blankietu nadawczego P. K. O., oznaczonego napisem „Dowód złożenia", może nadawca umieścić daty, odnoszące się do zaksiążkowania kwoty zleceniowej;

e) oprócz szczegółów przytoczonych w ustępach b, c i d, nie wolno nadawcy umieszczać ani na wykazie zleceniowym, ani na przekazie zleceniowym lub na blan-

kiecie nadawczym P. K. O. żadnych innych uwag noszących charakter korespondencji, ani też dołączać korespondencji do listu zleceniowego.

5. a) W dokumencie wierzytelnościowym musi być podane imię, nazwisko i adres odbiorcy (dłużnika), tudzież kwota zleceniowa cyframi i słowami; natomiast nie potrzeba jej podawać przy kuponach procentowych lub dywidendowych. Jeżeli ma się pobrać inną kwotę, a nie kwotę wymienioną na dokumencie, lub jeżeli jej w dokumencie nie wyrażono słowami, to nadawca winien zanotować cyframi i słowami pobrać się mającą sumę w górnym rogu dokumentu;

b) dokumenty wierzytelnościowe, podlegające opłacie stemplowej, muszą być opłacone stemplem według skali obowiązującej. Na rachunkach i innych dokumentach wierzytelnościowych musi być umieszczone lub dołączone do nich osobne poświadczenie nadawcy na odbiór kwoty zleceniowej, którą ma się pobrać od odbiorcy;

c) załącznikami dokumentu wierzytelnościowego mogą być jedynie dokumenty, a nie zamknięte lub otwarte listy, albo doniesienia pisemne.

6. Wypełniony wykaz zleceniowy z przekazem lub blankietem nadawczym P. K. O. oraz z dokumentem wierzytelnościowym i ewentualnemi załącznikami wysyła nadawca w zamkniętej kopercie pod adresem tego urzędu pocztowego, który ma pobrać od odbircy kwotę zleceniową. Na stronie adresowej koperty listu zleceniowego nadawca umieszcza u góry swoje imię, nazwisko

i adres, a w środku w sposób w oczy wpadający napis: „List zleceniowy", poniżej zaś adres „Urząd pocztowy w . . . . . " Listy zleceniowe winny być nadawane tak wcześnie, by do urzędu pocztowego, który ma wykonać zlecenie, nadejść mogły przynajmniej na 24 godzin, nie wcześniej jednak, niż na 7 dni przed terminem płatności.

7. Listy zleceniowe nadaje się jako listy polecone. Oprócz taryfowej należytości za samą przesyłkę, nadawca opłaca należytość manipulacyjną 20 groszy znaczkami, które nalepia na liście zleceniowym.

8. Listy zleceniowe, nieopłacone lub niedostatecznie opłacone, znalezione w skrzynce listowej, zwraca się nadawcy, o ile podał na kopercie swój adres, w przeciwnym zaś razie uważa się je za niedoręczalne.

9. a) Dokument wierzytelnościowy wydaje się odbiorcy za złożeniem pełnej kwoty zlecenia.

b) Pobraną od odbiorcy kwotę zlecenia po potrąceniu taryfowej opłaty przekazowej przesyła się nadawcy zlecenia lub bankowi albo instytucji przez niego wskazanej (§ 1 ust. 4).

10. 1. Ostateczny termin podjęcia dokumentu wierzytelnościowego przy listach zleceniowych w miejscowym okręgu doręczeń i dla odbiorców listów poste restante wynosi 7 dni, w zamiejscowym okręgu doręczeń 14 dni, licząc od pierwszego dnia następującego po nadejściu listu zleceniowego do urzędu pocztowego.

2. Terminy wskazane pod 1 nie obowiązują, jeżeli:

a) nadawca zarządził zwrot lub dosłanie zlecenia po pierwszej bezskutecznej próbie doręczenia;

b) odbiorca nie wykupił dokumentu wierzytelnościowego w dniu jego płatności;
c) odbiorca odmówił przyjęcia.

11. Listy zleceniowe, z wyjątkiem listów zawierających weksle przeznaczone do zaprotestowania, dosyła się tylko na żądanie nadawców. Dosłanie odbywa się bezpłatnie. Na nowem miejscu przeznaczenia wchodzą w zastosowanie terminy podjęcia, podane w ustępie 10.

12. 1. Po upływie terminów, wskazanych w ustępie 10 punkt 1, lub w wypadkach, wskazanych w ustępie 10 punkt 2 niniejszego paragrafu, niewykupione dokumenty wierzytelnościowe dosyła się (ust. 11) lub zwraca do miejsca nadania albo zamieszkania nadawcy i tam mu doręcza.

Wyjątek stanowią weksle przeznaczone do protestu; w razie niewykupienia przez dłużnika w terminie płatności, urząd pocztowy oddaje miejscowemu notarjuszowi celem sporządzenia protestu.

Urząd pocztowy odbiera następnie od notarjusza weksel zaprotestowany lub sumę wekslową złożoną przez dłużnika i uiszcza notarjuszowi przepisane opłaty.

2. Odebrawszy od notarjusza weksel zaprotestowany, urząd pocztowy odsyła do właściwego urzędu pocztowego celem doręczenia go nadawcy listu zleceniowego oraz ściągnięcia od niego opłat notarjalnych i pocztowych.

3. Odebraną od notarjusza sumę wekslową urząd pocztowy przekazuje pod adresem wskazanym w wykazie zleceniowym, po potrąceniu opłat notarjalnych i pocztowych.

4. Opłaty pocztowe wynoszą:
a) za doręczenie notarjuszowi wekslu do protestu oraz odbiór od notarjusza wekslu zaprotestowanego 150 gr;

b) za przesłanie wekslu zaprotestowanego nadawcy listu zleceniowego, opłata jak za list polecony równej wagi;
c) za doręczenie notarjuszowi wekslu do protestu i odbiór od notarjusza sumy wekslowej 150 gr;
d) za przekazanie sumy wekslowej, opłata jak przy przekazach pocztowych.

5. Dokumenty wierzytelnościowe, których nie można zwrócić nadawcy, uważa się za niedoręczalne (D. U. R. P. z r. 1922 Nr. 61, poz. 551).

Art. 111.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 108, 109 i 110 upoważniają rząd do uregulowania następujących zagadnień:

1. oznaczenia dni powszednich, które ze względu na spełnianie czynności wekslowych, mają być zrównane z ustawowemi dniami świątecznemi;
2. oznaczenia organu sądowego powołanego do dokonywania protestu, tudzież godzin protestowych;
3. wprowadzenia protestów pocztowych i określenia warunków, pod jakiemi poczta jest powołaną do dokonywania protestów.

SKOROWIDZ.

(Liczby bez dodatku oznaczają artykuły prawa wekslowego, liczby z dodatkiem „str." strony tej książki.)

A.

Adres nieczytelny 44, posiłkowy str. 321
akcept p. przyjęcie
alonga p. przydłużek
aval p. poręka.

B.

Bank biletowy 47
blankiety str. 145
blanko p. otwarty.

C.

Cesja 10, 19
czas zapłaty 37, 78, obliczenie 35, do namysłu 23, str. 218
czasokres 21, 24, 41, 43, 53, 78, 94, skrócenie 22, 33, 35, protestu 82, przedłużony 53
częściowa odmowa 89, zapłata 38, przyjęcie 25.

D.

Data 1, 24, 85, str. 121, przyjęcia 22, 24, str. 217. 222.
dnie, dzień płatności 35, wymagalność 43, trzydzieści 53, ośm, piętnaście 35, ulgowe 78, 79, 101, świąteczne 78, 79, 101, 108
dobra wiara 2, 100
dodatki do indosu str. 170

domicyljowany p. umiejscowiony
domniemanie 2, 6, 26, 28, 31, 40, 56, 100
do przyjęcia 22, 43, 45, do zapłaty 33
dyskonto 47.

E.

Egzekucja 42.

F.

Fałsze 68, 101
forma wekslu 1—9, 81, protestu 82, 85, przyjęcia 24 str. 221, poręki 30, indosu 12 str. 171, przydłużka 30 str. 231, przyjęcia przez wyręczenie 56 str. 327, aktów zachowawczych str. 398.

G.

Giełda, miejsce protestu 86
głoski 6
godziny, kiedy zakładać protest 108.

I.

Indos 10—19, 101, bezwarunkowy 11, częściowy 11, otwarty 12, 13, zastępczy 17, 18 str. 193, przekreślony 15, powrotny str. 168, pełny str. 171, ukryty str. 194, powierniczy str. 195, zastawniczy str. 200
indosant 14
interwencja wekslowa str. 320
izba rozrachunkowa 37

J.

Jarmarki 32

K.

Kalendarzowa różnica 36
kartka dołączona do wekslu przy proteście 87, 89
klauzula wekslowa str. 114, inne k. w. str. 123, nieistotne str. 141, bez obligu str. 175, prezentacyjna str. 207, bez protestu str. 281

kolizja ustaw 80—83, 101
koszt i niebezpieczeństwo 41, koszta protestu 47, własne 48
kurs 41

L.

Legitymacja wekslowa str. 178
liczby 5
listy zleceniowe str. 462
lokal zapłaty 26, protestu 86 str. 416.

M.

Miejsce płatności 1, 2, 59 str. 118, wykonania 1, 2, zamieszkania 2, 20, 26, protestu 100, przyjęcia 20
miesiąc 35, pół miesiąca 35, sześć m. 22, połowa, początek, koniec 35
minister przemysłu i handlu 108—110, sprawiedliwości 108—111
moratorjum str. 239, str. 316.

N.

Nazwa 1, 99
niedbalstwo 39, 44, 86, ciężkie 15, 39
niedziela 78, 79, 101, 108, str. 391
nie na zlecenie 10
nieodwołalność przyjęcia 28 str. 229
niesłuszne zbogacenie 75, 101, str. 380
nieważność protestu 86
nieważność zobowiązania 31, wekslu 32
niezdolność do zaciągania zobowiązań 7, 80
notarjusz 92, 84
notyfikacja p. zawiadomienie.

O.

Obce ustawy 103, zniesione 105
obowiązek przedstawienia 22
odesłanie wekslu 44
odmowa przyjęcia 25, 42, lub zapłaty 43, 25

odpisy 66—67, 88, 101, protestów 93, uwierzytelnione 93
odsetki 47, bieg odsetek 5 p. procent
odwrotna strona 12, 87
ogłoszenie o zaginieniu w. 99
okoliczności osobiste 53
oprocentowanie 5
osoby interesowane 23, wskazane w potrzebie 55, 54
otwarty indos 12 str. 173
oznajmienie sporu 71, 72

P.

pełnomocnictwo 17, 77, 101
per procura 17
pieczęć urzędowa 85, 87
pilności kroki 24, 59, 65, 67
pisać nie umiejący 77, 101
płatny za okazaniem 2
płatność 12—36, 101
poczta 44, pocztowe urzędy 110, pośredniczą w protestach str. 461
podpis str. 161, wystawcy 1 str. 8, ręczyciela 30, indosantów 39, protestującego 85, sfałszowany 68 str. 359
podstęp 39
pokrycie str. 129
pokwitowanie 90, 37, 50, 61
pomocnik notarjusza 92
ponowne przedstawienie 23
„poręczam" 30
poręka 29—31, 101, na odpisach 66
porozumienie na szkodę dłużnika 16, 18
prekluzja roszczeń wekslowych str. 305
prezes sądu okręgowego 92
procent prawny (ustawowy) 5, 47, 48
prolongata wekslu str. 238

protest 19, 21, 84—94, 101 str. 403, z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia 43, 45, 52, 57, 58, 59, 61, przy wtóropisach 65, 89, odpisach 67, forma 82, treść 85, z powodu niewydania odpisu 67, w razie zaginienia listu 97, z powodu braku daty 24, siła wyższa 57, zaoczny str. 411
prowizja komisowa 47, 48, 60
przedawnienie 70—73, 75, 101 str. 362
przednia strona wekslu 24
przedstawienie zabronione 55, niemożliwe 52
przekreślenie przyjęcia 28, 31
przepisy tymczasowe 103, końcowe 104
przerwa przedawnienia 71, 73 str. 370
przydłużek 12, 30 str. 230
przyjęcie 20—28, ponowne 23, 85, przez wyręczenie 55—58, częściowe 25 str. 225
„przyjęty" 24
przypozwanie 71.

R.

Rachunek pokwitowany 49, trzeciej osoby 3
remittent str. 20
rozrachunkowa izba 37
ryzyko własne 39
różnica sum 6, 101, kalendarzy 36.

S.

Sąd powiatowy 89, 94, pokoju 94, okręgowego prezes 92
siła wyższa 53 str. 309
skarbowe ustawy 108
skargi wytoczenie 71, o pokrycie str. 131
skrócenie czasokresów 33
solidarna odpowiedzialność str. 283, 46, odpada 59, notarjusza 92
sporu oznajmienie 71, 72
sprawdzenie prawidłowości szeregu indosów 39, podpisów 39

stempel urzędowy 85, 87, opłata 51
stopa procentowa 5, 47, urzędowa 47, targowa 46
strata prawa zwrotnego poszukiwania 62
stręczne 51
stwierdzenie zapłaty 50
suma pieniężna 1, 5, 6 str. 115, część 25, wekslowa 47, 51, 58, zapłacona 48, regresowa 46
świąteczny dzień 78, 79, 101, 108
sześć miesięcy 22.

T.

Targi 32.
termin płatności 1, 19 str. 118
trasat str. 116
trasowany weksel 1—98
treść wekslu 25
tymczasowe przepisy 103.

U.

Układowe postępowanie 42, 43, 71, 72
ulgowe dni 78, 79, 101 str. 392
umiejscowiony weksel 4, 21, 26, 101
umorzenie 94, 95
umowa wekslowa str. 125
upadłość 42, 43, 71, 72
upoważnienie 8
ustawy obce 80, 81, 83, skarbowe 108, kolizja 80 do 83
uwierzytelnienie 77
uznanie 71—72.

W.

Wada formalna 31
waluta str. 125, do odebrania 17, na zabezpieczenie, w zastaw 18, obca 40, krajowa 40
warunek 11, 45, 54, o indosie str. 169, regresu str 335, 336, zapłaty str. 249, zwłoki str. 260

weksle przekazowe 1—98, własne 99—102, miejscowe str. 121, piwnicze str. 117, z grzeczności str. 132, udokumentowane str. 136, niezupełne str. 141, unieważnione str. 142, sfałszowane str. 142, fikcyjne 143, niewypełnione str. 145, komisowe str. 151, umiejscowione 4, 21, 26, 101, datowy str. 235, targowe str. 237, ratalne 238, zwrotny str. 300
wiza 102
własny weksel 99—102
własne niebezpieczeństwo 39, 95
wtóropisy 63—65
wykupienie wekslu str. 294
wyręczenie 54—62, w potrzebie 54
wystawca jako trasat 3, odpowiedzialność 9, wystawienie wekslu 1—9.

Z.

Zaginione weksle 94—98, 101
zakaz przyjęcia 21 str. 209
zapłata 37—41, 101, przed płatnością 39 str. 255, częściowa 38 str. 230, na wtóropis 64, odbiór 90
zarzuty str. 185, z osobistych stosunków 16, przy indosie zastępczym 17
zastaw 18
zastępca innej osoby 8, 101
zastrzeżenie uważa się za nienapisane 5, 9, 11, waluty obcej 40 str. 258, bez kosztów 44, 52, 70, bez protestu 44, odsetek 5, 47, 101, co do czasu 52, co do wtóropisów 64, oprocentowania 5, nie na zlecenie 10, co do odpowiedzialności indosanta 14, co do czasu przedstawienia 21, 24, w indosie str. 169
zawiadomienie 44, 53, 54, 91 str. 277
zawieszenie biegu przedawnienia 74
zbogacenie niesłuszne 75, 101
zdolność wekslowa 76, 80, 101 str. 385

zlecenie własne 3, pocztowe str. 461
zła wiara 15
znak ręki 77
zwrotny weksel str. 300
zwrotne poszukiwanie str. 262, ręczyciela 31, brak daty 24, z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia 42—53, 101, przed płatnością 46, po częściowem przyjęciu 50, strata prawa 52, 55, 62, ręczenie 58—62, 101, protest z powodu braku daty 24, z powodu nieprzyjęcia lub niezapłaty 43, 52, 58, siła wyższa 53, przy wtóropisach 65, przy odpisach 67, treść 85.

WYDZIAŁOWA BIBLIOTEKA PRAWNICZA

WYDAWNICTWA
KRAJOWEGO INSTYTUTU WYDAWNICZEGO
W POZNANIU, POCZTOWA 7a
(przedtem Biuro Wydawnictw Ministerstwa Sprawiedliwości).
P. K. O. 205207.

POLSKIE PRAWO WEKSLOWE

opracował

DR. ALEKSANDER DOLIŃSKI

profesor prawa handlowego i wekslowego na uniwersytecie lwowskim i członek Komisji Kodyfikacyjnej

Cena 5 zł

HANDLOWE I PRYWATNE
PRAWO MORSKIE

obowiązujące w Polsce

oraz

przepisy o polskich statkach handlowych

Cena 6 zł.

Instrukcja dla sekretarjatów sądów powiatowych, okręgowych i apelacyjnych. Opracował Tadeusz Zajączkowski, wiceprezes sądu okręgowego w Poznaniu 2.10

Słowniczek niemiecko-polski najważniejszych określeń prawnych w niemieckim kodeksie cywilnym 0.03

Wybory do samorządu w Województwach Poznańskiem i Pomorskiem (podręcznik dla władz i wyborców) 0.20

ZBIÓR USTAW ZIEM ZACHODNICH:

Tom I. Ustawa karna, wydanie IV 6.50

Tom II. **Postępowanie karne**, wyd. II wyczerpane

Tom III. Ordynacja adwokacka, wyd. II . 3.20

Tom IV. Ustawa o kradzieżach leśnych i o policji polnej i leśnej, wydanie II . . 0.33

Tom V. **Ustawa myśliwska** i o ochronie ptactwa . . . . . w przygotowaniu

Tom VI. **Ustawa o urzędach rozjemczych** . 0.12

Tom VII. **Ordynacja więzienna** oraz dodatkowe rozporządzenia. Przełożył i opracował Ludwik Langer, sędzia sądu apelacyjnego 0.60

Tom VIII. **Ustawy karne dodatkowe** Ziem Zachodn., zestawił i opracował Juljusz Kałużniacki, prezes senatu sądu apelacyjnego i członek komisji kodyfikacyjnej 3.30

Tom IX. **Województwo Śląskie.** Ustawy konstytucyjne — sądownictwo, niektóre inne ustawy i rozporządzenia. Zestawił i przekładem niemieckim zaopatrzył Dr. Zygmunt Przybylski 1.20

Tom X. Kodeks cywilny (przekład urzędowy) 5.40

Tom XI. Ustawa rybacka (przekład urzędowy) 1.32

Tom XII. **Ustawa o postępowaniu cywilnem** (przekład urzędowy) 4.50

Tom XIII. Niemieckie i pruskie **Przepisy o wspieraniu ubogich** z dodatkiem wydanych dotąd, a obowiązujących przepisów polskich. Przetłumaczyli i ułożyli Szczęsny Orłowski i Kazimierz Chmielewski 0.24

Tom XIV. Zbiór ustaw i rozporządzeń, dotyczących **szkolnictwa powszechnego** w Okręgu Szkolnym Poznańskim i Pomorskim. Wydał Dr. Wiktor Świderski, radca prawny Kuratorjum Okr. Szkolnego Poznańskiego 2.10

Tom XV. Ustawa o księgach wieczystych . 0.90

Tom XVI. **Prawo urzędników samorządowych.** Zebrał i opracował Juljan Hubert, wyższy radca krajowy i zastępca poznańskiego starosty krajowego 9.00

Tom XVII. Postępowanie niesporne . w druku

Tom XVIII. Handlowe i prywatne **prawo morskie** oraz przepisy o polskich statkach handlowych 6.00

Tom XIX. **Kodeks handlowy** oraz ustawa o spółkach z ograniczoną poręką (przekład urzędowy z uwzględnieniem ustawodawstwa polskiego) 8.00

Dalsze tomy w druku lub przygotowaniu.
Dzieła wyczerpane wyjdą w nowych wydaniach.
Cennik obecny unieważnia poprzednie.

Do nabycia: Poznań, Krajowy Instytut Wydawniczy, gmach Starostwa Krajowego, wejście od ul. Pocztowej 7 a. Konto P. K. O. 205 207.

Drukarnia Państwowa w Poznaniu.

WPS–5.312

CZCIONKAMI DRUKARNI PAŃSTWOWEJ W POZNANIU.